

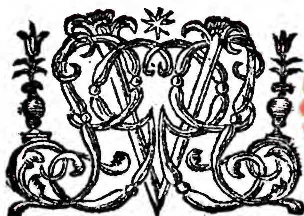
DELICIAE
ERVDITORVM.

DELICIAE ERVDITORVM SEV VETERVM ΑΝΕΚΔΟΤΩΝ OPVSCVLORVM COLLECTANEA

IO. LAMIVS

Collegit, illustravit, edidit.

FLORENTIAE. MDCCXL.

Ex Typographio PETR. CAIET. VIVIANII.

Ad Insigne D. THOMAE AQVINATIS.

Cum Adprobatione.

MAXIMI MARGVNII, DIONYSII CATELIANI, ANTONII EPARCHI, ARSENII MONEMBASIENSIS EPISTOLAE.

AMPLISSIMO ET EXCELLENTISSIMO PRINCIPI
D. BARTOLOM. CORSINIO
SICILIAE PROREGI
TOPOTERETAE ET GENERALI MILITIAE
PRAEFECTO.
PATRICIO FLORENTINO.
SISMANI PRINCIPI.
DVCI CASILIANI.
MARCHIONI THESANAE IOVAGALLI.
CASTANETOLI LAIATICI ET ORCIATICI
PRINCIPI
PONTIFICIO SOLIO ADSISTENTI.
PRIMARIO HISPANIARVM OPTIMATI.
SACRAE D. IANVARII MILITIAE EQVITI.
SERENISSIMI NEAPOLITANI REGIS
A CVBICVLO ET A SANCTIORIBVS CONSILIIS
&c. &c. &c.

IO. LAMIVS DEDICO CONSECROQVE.

Icilia, felix illud & florentissimum Regnum, quod TVAE curae a Serenissimo utriusque Siciliae Rege

Carolo bene ac ſapienter commiſſum eſt, Excellentissime Prorex, in cauſſa fuit inter alia, cur hoc *Deliciarum Eruditorum* Volumen Tuum potiſſimum patrocinium ambierit, Tuumque favorem ſperet, & benigne clementerque a Te excipiendum eſſe confidat. Quum enim in eo Graeci hominis & Epiſcopi Epiſtolae contineantur, & multa quae Graecorum res, & mores, ac ritus attinent, haud incurioſe tractentur; quis ignoret Te Regno, antiquae Graeciae portioni clariſſimae, Praeſidem, & Moderatorem praeeſſe vigilantiſſimum; & Regno quidem, in quo adhuc tot Graecitatis veſtigia ſubſpicienda ſuperſunt? Quod ſi Tibi hoc Volumine

Grae-

Graeciam sisto, sed Graeciam iam Barbarorum tyrannide oppressam, & adeo ab antiqua illa Graecia mutatam, ut vix Graeciam in ipsa Graecia reperire quis possit; similes certe casus, & Fortunae iniurias Sicilia etiam experta olim est, & Saracenorum insultus atque inruptiones misere perpessa; licet immane iugum & minime ferendum strenua semper & fortis excusserit, ut tamdem Principibus maximis, & Barbarorum generi fatalibus, libera & fortunata pareret. Sed & si minus res ita se haberet, domesticae caussae subsunt, PRINCEPS AMPLISSIME, quibus ad hoc meum munusculum aequi bonique consulendum aut illiciaris potenter, aut suaviter impellaris. Ne-

minem enim latet Nobilissimam CORSINIORVM gentem non litterarum tantum, doctorumque, hominum, praesidium ingens semper fuisse, verum etiam ipsam Viros scientia & eruditione praestantissimos idemtidem protulisse. Hos inter saeculo XIV. *Petrus Corsinius* Cardinalis amplissimus, historiae conditor perhibetur; & *Philippus Corsinius* Eques, Juris interpres eminentissimus commemoratur. *Philippus* alter Saeculo XV. S. Leonis Magni Sermonibus Italice conversis percelebris exstitit; *Carolus Corsinius* Senator Clarissimus Sallustium de Coniuratione Catilinae scribentem ad Italicas aures pariter transtulit, & literarum gloria praecelluit. *Philippus* vero *Corsinius*, Pater Tuus, vir

ille

ille magnificus & admirabilis, & litterariis Coetibus Princeps Moderatorque praesedit, & Hispaniensem Antonii de Solis historiam Florentina civitate donavit, & a Viris doctissimis commendari & ferri laudibus meruit. Verumne *Clementem XII.* Pont. Max. Patruum TVVM, brevi nunc commemoratione subspicere adriserit, quem pro suis in egregias artes, liberalesque disciplinas meritis, prolixa vix & exitum difficile repertura oratione digne celebraretur? Sed avitis ne praeconiis hisce TV indiges, qui TVA ipse virtute, TVIS que in Litterariam Remp. meritis memorabilibus fulges? Qui eruditione conspicuus Coetui Tuscanicae Linguae adsertori Florentiae, in

pa-

patria TVA, multa cum laude praefuiſti? Qui prudentiam tantam, perſpicientiam, gravitatem, comitatemque prae TE fers? Verum & duo alia domeſtica exempla ſubpetunt, quibus ad hoc obſequium meum probandum vehementius ac fortius inducaris. Vnum eſt paulo antiquius, & Graecas litteras ſpectans, gentilis TVI illius *Alexandri Corſinii*, qui non ſolum Graecanicae Muſae alumnus fuit, & Graeca exemplaria nocturna diurnaque manu verſabat; ſed etiam Graecam Hiſtoriarum Thucydidis editionem a *Bernardo Iuncta* Chalcographo Florentino adornatam, a Graece erudito Viro *Antonio Francino*, Graeca Epiſtola praemiſſa, ſibi nuncupari benigne & comi-

ter passus est, dum anno MD XXVI. Volaterrarum Praetor sederet, & dulcium Musarum in mediis etiam negotiis minime oblivisceretur. Alterum recentius est, & me Tvi Tuaeque domus veneratorem maximum adtinet, clementia scilicet & dignatio incredibilis Eminentissimi Cardinalis *Nerii Corsinii*, Fratris Tvi, qui paucis ab hinc annis serena fronte, & benevolo animo, & humanitate munifica, simile donarium eius a me Nomini consecratum, excipere & probare non detrectavit. Aliquid igitur in praesens de maiestate remitte, & non tam memorandis Maiorum Tvorvm exemplis excitatus, quam propria virtute laudabiliter impulsus, hoc qua-

ſecumque mei obſequii monumentum pacato vultu clementer excipe, & meorum laborum, & ſtudii non omnino ſpernendi Patronus & Fautor eſſe non dedigneris; cui interim vitam longaevam atque tranquillam a Deo Opt. Max. precor. Vale. Dabam Florentiae Kal. Octobribus Anno MDCCXXXX.

CAN-

CANDIDO LECTORI

IO. LAMIVS S. D.

Vod antecedenti volumine, secundam Michaelis Glycae *Epistolarum partem complectente, promiseram, & amplius etiam, meam fidem liberaturus, nunc praesto. Non enim Latinam tantum Epistolarum* Maximi Margunii *in eo editarum interpretationem publici iuris facio; verum etiam ceteras, quae apud me erant, eiusdem* Margunii *Epistolas Graece edo, & harum quoque ad Latinas aures translationem, a* Philippo Elmio, *Florentino iuvene pererudito, elaboratam atque perfectam.*

fectam. Quin, nescio quid mantissae & corollarii a me adiectum fuit, Epistolae videlicet Dionysii Cateliani, Antonii Eparchi, *& A*rsenii *Monembasiae Archiepiscopi; sed hae Graece tantum, quas in Latinum alias vertemus, & Romana Civitate donatis aliud nostrarum* Deliciarum *Volumen tempestive adornabimus. Sed priusquam de hisce pluria observando commentemur, Codicis MS. ex quo eas produximus, historia a nobis apte congruenterque adtexenda est. Codex ille igitur chartaceus est, manu exaratus Saeculo XVII. forma, ut aiunt, quarti, membranaceo tegumento, & octingentis plus minus paginis constans. Primis paginis quaedam non magni momenti adnotata sunt, & ex* Georgii Cedreni *historia de Templo Ierosolymitano perbreve excerptum subiungitur. Sequuntur deinde Graecorum quorumdam, qui Saeculo XVI. & XVII. vixerunt, Epistolae numero CXC. Nomina eorum, qui eas scripsere, sunt quae sequuntur.*

Andreas Londanus eques D. Stephani.
Andreas Spiras.
Anonymus.
Antonius Eparchus.
Arsenius Archiepiscopus Monembasiae.
Athanasius Patriarcha Alexandrinus.
Chius.
Constantinus Lucaris.

Con-

Constantinus Patricius.
Daemonioannes.
Dionysius.
Dionysius Catelianus.
Emmanuel Margunius.
Emmanuel Pegas.
Franciscus Coccus.
Franciscus Daportus.
Gabriel Severus.
Georgius Balsamon.
Georgius Carophiles.
Georgius Lampadarius magnae Ecclesiae.
Gerasimus Hieromonachus.
Hermodorus.
Hierotheus Metropolita Monembasiae.
Hippolytus Metropolita Chii.
Iacobus Patriarcha Constantinopolitanus.
Ieremias II. Patriarcha CP.
Ieremias Tzancarelos Hieromonachus.
Ioannes
Ioannes Bonapheus.
Ioannes Nathanael Sacerdos.
Ioannes Sozomenus Cyprius.
Leontius Cyprius Hieromonachus.
Leontius Hieromonachus.
Manuel
Marcus Morezenus Sacerdos.
Maximus Archidiaconus Alexandriae.
Maximus Hieromonachus.

Maxi-

Maximus Margunius Episcopus Cytherorum.
Meletius Monachus.
Meletius Pegas Patriarcha Alexandrinus.
Metrophanes Hieromonachus.
Metrophanes Pontifex Monembasiae.
Metrophanes Rhacendytorum & Melenici.
Michael Blastus.
Michael Parastates.
Nathanael Grasos Hieromonachus.
Nicephorus Hieromonachus Chartophylax.
Nicephorus Parasches Hierodiaconus.
Nicolaus Marinus.
Nicolaus Protonotarius Choniates.
Nicolaus Rhodius Sacerdos.
Paulus Manucius.
Petrus Arcudius.
Simeon.
Synesius Hellanicus.
Theophanes.
Theophanes Monachus.

Ii vero, quibus Epistolae scribuntur, sequentes sunt.

Antonius Eparchus.
Archiepiscopus Monembasiae.
Arsenius Archiepiscopus Monembasia.
Arsenius Pontifex Tornobi.
Cardinalis Farnesius.
Constantinus Lucaris.
Daniel Phasulas Hieromonachus.

Dio-

Dionyſius Catelianus.
Dionyſius Ephemerius Monaſterii Magni
Georgii.
Dionyſius Hieromonachus.
Dionyſius Hieromonachus Protoſyncellus.
Dionyſius Galatenſis.
Dionyſius Segurus Epiſcopus Aeginae.
Dionyſius Simeon.
Frater Dionyſii.
Gabriel.
Gabriel Severus.
Gabriel Tryphas Hieromonachus.
Georgius Corinthius Comes.
Georgius Ducataras.
Hermodorus.
Hermodorus Leſtarchus.
Hieronymus Litarchus.
Ieremias II. Patriarcha CP.
Ignatius Hieromonachus.
Ioannes Segurus ex Rhetymna Sacerdos.
Laurentius Marinus Cathegumenus S. Antonii Brontiſii.
Leontius.
Leontius Cyprius.
Leontius Hieromonachus.
Macarius Metropolita Monembaſiae.
Magnus Logotheta.
Manuel Blaſtus Cydoniates.
Maximus Margunius.
Meletius Blaſtus.

Metaphrastes Episcopus.
Michael Lestarchus.
Michael Sophianus.
Monachus Zarensis.
Nicodemus Episcopus.
Pachaturis Hieromonachus.
Pachomius Doxaras.
Patriarcha CP.
Protopapas Corcyrae.
Robertus.
Scevophylax Magnae Ecclesiae.
Theodosius Protonotarius.
Theophanes Leabulcus Berrhoetes.

Ante duas extremas Epistolas varia SS Patrum testimonia de Processione Spiritus Sancti, sed in usum Graecorum Schismaticorum excerpta, exstant. Epistolas excipit libellus Sancti Athanasii de causa Angelorum per interrogationem & responsionem *τȣ̃ ἁγίȣ ἀθανασίȣ περὶ ἀγγέλων ταῖς ἐρωταποκρίσεσιν αἰτίȣ: post quem occurrunt Excerpta Heraclidis de Rebuspublicis Graece ac Latine; & quaedam adnotata ex* Xysto *Senensi de Sacrorum librorum Veteris Testamenti Auctoribus. Nonnulla deinceps Disticha Latina in duos quosdam ignotos, offenduntur, quorum primum ita habet:*

Me Venetis natura dedit, fortuna Latinis,
Ambitio Gallis; cetera quid referam?

Alia sunt in Cretensem quemdam, qui Jesuita

suita & Augustinianus fuerat , & , ut videtur , Rotae , ut vocant , Iudex esse pertendebat . Nos duo tantum referemus :

Graeca fides , Albana domus , Loiola relictus ,
Mitra & barba sacra te repulere Rota :

Et :

Bis fugit e claustris Cretensis Zoilus : aeque
Vt Rota decidat , decidat iste Rota .

Pluribus autem vacuis paginis relictis decem Epigrammata Graeca se obferunt , quorum auctores sunt Bessario , Maximus Margunius, Dionysius Catelianus , Gabriel Philadelphiae , Meletius Blastus , Matthaeus Typaldus , *qui forte non alius , quam qui* Meletius *adpellatus est , Philadelphiae Archiepiscopus , cuius* pag. 235 *mentionem fecimus . Nos ex Epigrammatis producemus tantum ea , quae* Margunium , & Meletium Blastum *auctores habent , utpote quae ad rem nostram in praesens facere deprehenduntur , quum* Margunii *Epistolas heic ediderimus ;* Meletii *autem* Blasti *notitiam quamdam haud omnino incuriosam adscripserimus . Non nego &* Gabrielis Severi , & Dionysii Cateliani *rationem habendam fuisse ; sed , quaecumque illos attinent , eorum vitae a no-*

bis diligenter olim ſcribendae & eorum Epiſtolis, illius ineditis, huius Latine verſis, praefigendae, reſervamus. Illa igitur Epigrammata haec ſunt.

Μαξίμου Μαργουνίου, εἰς τινα βίβλον.

Ἀνδρομένης φύσιος σοφὸν ἔργον χὤπόσα κόσμου
  Φανοτάταις αὐγαῖς λάμπεται ἠελίοιο
Ἀνδρέας σελίδεσσι μικραῖς θέτο, δεύτερον ἅπτων
  Ἥλιον ἐννοερῷ κόσμῳ ἑῆς σοφίης.
Ὄλβιος ὃς μερόπεσσιν εὔδρομον οἶμον ἀέξων
  Εὐφρόσυνον χορέην θήκατο οὐρανίην.

Μελετίου βλαστοῦ εἰς τὸν ἐκ γενετῆς τυφλόν

Κουειδίης μαρίης γόνος ἀφθιτότικτος ἰάλλει
  Ἀκτῖνα λαμπροτάτην αὐτοσύτοιο φάους,
Ἄλλοις λιθομένοις ἱκετήσιος αἰὲν ὑπάρχων
  Ἤθεσιν ἰκμαλέοις ἠδ᾽ ἀσινέσσι λόγοις.

Tamdem Catalogus Epiſtolarum omnium, quae in codice continentur, exſiſtit per materias accurate digeſtus, quem olim fortaſſis, Deo adnuente, publici iuris faciemus, quum aliud volumen harum Epiſtolarum concinnabimus; & Catalogus operum D. Athanaſii *Archiepiſcopi Alexandrini, duobus Tomis comprehenſorum, & quidem Graece, ſed a Latino quodam, vel Latine docto, ut videtur, exaratus. Codex non una manu ſcriptus eſt, licet Epiſtolae eadem manu omnes ſcriptae ſint, una* Hermodori, *& alia* Iacobi *Patriar-*

triarchae CP *& tertia denique* Athanasii Patriarchae *Alexandrini, exceptis, & prima quidem, diversa; aliae vero, etiam recentiori manu, sicut & reliqua omnia, quae post Epistolas in hoc Codice habentur, si Epigrammata exceperis. Tresdecim priores* Margunii *Epistolae, quas ad calcem Epistolarum* Glycae *in alio volumine Graece publici iuris fecimus, in alio Codice exstant, quemadmodum & tres, quae in hoc volumine praecedunt; & Codice quidem Chartaceo incompacto, quem nulla alia animadversione dignum existimamus. Quomodo hi duo Codices in nostras manus pervenerint, iam in alio Volumine laudato aperuimus, & in hoc opportune declarare non omisimus* pag. 24 *eos mihi scilicet commodavisse Virum praestantissimum, & late celeberrimum,* Scip. Maffeium *Marchionem Veronensem, cuius, quoad alia eruditionis & doctrinae capita, merita, & laudes alii, & ipse etiam* opportune, *expedierint; nunc vero tantum eum de Graecis litteris, & eruditione, optime meritum praedicare fert animus, ex his eius Codicibus Graecis occasione adrepta, aliisque etiam, quorum usum mihi liberaliter perhumaniterque concessit. Hic igitur Vir Clarissimus non Graece tantum doctus esse voluit, & Graecorum auctorum lectione excoli & erudiri: sed & Graecarum litterarum incrementa nostra*

aetate, *&* *progressus omnimodis* *&* *pro virili portione procuravit*. *Iam suae Graecanicae litteraturae specimen luculentissimum praebuit*, *primum Homericae Iliados librum Italicis versibus*, *&* *quidem elegantissimis exprimens*, *quem primo suarum* Litterariarum observationum *Volumine edidit*; *&* Maximi Margunii *nostri Epistolam Latine vertens*, *quam quidem interpretationem exactam & accuratam*, *nos etiam* pag. 122 *publici iuris facimus*; *quamquam falsi fuimus*, *memoria deficiente*, *ubi in* Praefatione in Partem II. Epistolarum Michaelis Glycae *diximus cuiusdam* Margunii *Epistolae locum ab eodem Viro eruditissimo in sua* Verona illustrata *productum fuisse*; *quum non Epistolae* Margunii *locus ille sit*, *sed alterius cuiusdam Epistolae*, *quae in eodem Codice habetur*, *&* *quidem* ἀνωνύμου καὶ ἀδεσπότου; *sed quam ego* Arsenii *Monembasiae Archiepiscopi esse existimaverim*; *in qua & de* Matthaeo Giberto *Episcopo Veronensi doctissimo loquitur*, *&* *Mediceos Proceres*, *ac praecipue* τὸν μεγαλοπρεπῆ ἐκεῖνον καὶ φιλέλληνα, καὶ μεγαλόνουν λαυρέντιον, *Patriarchae Constantinopolitano*, *ut videtur*, *scribens*, *laudibus fert atque subspicit*. *Sed licet Latine* Ioannis Chrysostomi *ad* Caesarium *Monachum Epistolam anno* 1721. *Florentiae* Maffeius *ediderit*, *tamen fragmentis*, *quae*-

cum-

cumque invenire potuit, Graecis additis, & Eruditis observationibus adscriptis, quantum in Graecis litteris profecisset, luculenter ostendit. Quin adeo Graecas litteras Maffeius *adamavit, ut Graecos Auctores admodum semperque commendaverit, &* Homerum *in primis, quem Italice partim vertisse minime contentus,* aliorum omnium magistrum, & primum poeseos universae fontem, & cunctorum saeculorum oraculum, *iure optimo adpellans, ad lectionem alios, laudes eius praestantiamque praedicando, identidem inflammaverit, & caussa fuerit inter alios* Angelo Mariae Riccio *Graecarum litterarum in Florentina Academia Professori eruditissimo, se totum tam utili & iucundae lectioni addicendi, pervadendique abstrusiores Poetae eminentissimi sensus, atque animo penitus comprehendendi poema nobile, quod ipse* Riccius *suas* in Homerum Dissertationes *in vulgus prodens ingenue testatus est. Quid quod harum litterarum amore inductus,* Ant. Mariam Salvinium *Virum Graece supra fidem doctum & ferme unicum, qui, sua aetate, omnibus numeris absoluta Graecae linguae cognitione praestaret, per epistolam rogavit, ut venustas & splendidas* Phaedri *Fabulas totidem Graecis versibus redderet; quod quidem ille praestare adgressus est ut constat ex* Phaedro, *typis excuso, qui hodie apud* Gabr. Riccar-

 dium

dium *Marchionem* & *Canonicum Florentinum exstat*, *in cuius paginarum ora Graeca* τȣ̃ πάνυ Salvinii *interpretatio plurium Fabularum elegantissima adscripta est? Nec alia de causa puto illum ab eodem* Salvinio Catulli *Veronensis in Graecos versus translationem sibi transmittendam curavisse* (*illam enim apud se adservari in sua* Verona illustrata *testatur*) *quamquam* & *aliquam patriae amor in hoc partem habere potuerit. Sciendum enim est*, *ut id obiter adnotem*, *illud Florentiae decus* & *ornamentum* Salvinium, *trium egregiorum Poetarum*, Catulli, Tibulli, & Propertii *Carminum in similes paresque Graecos versus translationem anno* 1723. *mense Octobri adgressum fuisse*; *fidumque interpretem*, *elegantem*, & *facilem opus inprimis arduum mense Martio eodem anno ad umbilicum deduxisse*; *cuius rei testis ego sum*, *qui quotidie ad eum auditor adventabam*, & *eius admirando labori* & *operae intereram. Sed summ quoque erga Graecam eruditionem studium* Maffeius *ostendit egregios Codices MSS. Graecos comparando*, *quorum quatuor*, *certe singulares*, *mihi pro sua munifica humanitate commodavit*; *illos duos quos superius opportune descripsimus*, *alium*, *qui Catalogum cuiusdam Graecae Bibliothecae Manuscriptae complectitur*; *de quo ipse* Maffeius

Tomo

Tomo VI. Obſervationum litterariarum, & Ephemerides litterariae Florentinae, *loquuntur*, & *nos* pag. 147. *mentionem heic fecimus; tertium denique, qui* Conſtantini Porphyrogennetae *Tactica*, & *quidem integra, quibusdam brevibus lacunis exceptis, comprehendit; & quae a me inter* Io. Meurſii *opera, Latina translatione adpoſita, iam typis in vulgus prodenda excuduntur. Credideram quidem & ex hoc capite Graecam* Maffeii *eruditionem commendare poſſe, nam* Io. Alb. Fabricius *in ſua* Graeca Bibliotheca *ſcriptum reliquerat, Latinam illorum Tacticorum translationem ab eo iam adornatam fuiſſe; ſed quum Virum humaniſſimum, ut illam publici iuris faciendam ad me mitteret, rogaſſem, ſe numquam eam concinnaſſe ingenue reſpondit. At non haec tantum quoad Graecas litteras* Scipionis Maffeii *merita ſunt: maius etiam opus movit, & Veronae, in patria, intermortuum huiuſmodi litterarum ſtudium ipſe iterum excitavit, & induxit, Viro Graeco, atque adprime erudito, & excepto, & ſplendide habito, qui Veronenſem iuventutem Graecis litteris inſtitueret. Fuit hic* Panagiotes *Sinopeus, qui quum Conſtantinopoli Venetias ſe contuliſſet, ut Lipſiam proficiſceretur, quo a Saxonibus quibusdam invitatus fuerat, Venetiis ſubſtitit, ubi* Meletii Typaldi *Archiepiſcopi Philadel-*

 ladel-

ladelphiae beneficentiam , & liberalitatem , donec is vixit , expertus est. Sed quum ille naturae concessisset , Panagiotes, *qui vitam toleraret incertus,* Scipioni Maffeio , *quem Venetiis noverat , scripsit , suum ob* Typaldi *mortem infortunium exponens , & se Veronam concessurum , si ei placeret , significans. Laudavit propositum* Maffeius, *& ut quantocius illuc tenderet hortatus est , illumque suis aedibus praesentem liberaliter excepit , & per multorum annorum spatium munificenter aluit , eum suorum studiorum socium, Veronensis iuventutis praeceptorem , & Graecarum litterarum illecebram , reputans. Nescio an hic* Panagiotes , *ille Sinopeus sit , Monachus , qui anno* 1697. *Anthologium totius anni in Hungaro-Valachia cusum emendavit & castigavit , cuius meminit etiam* B. Montfauconius Cap. XXVIII. Diarii Italici. *Ex huius igitur Viri eruditissimi ,* Scipionis Maffeii *munere has Epistolas edimus , quarum* Margunianas *tantum Latine etiam damus , ex interpretatione , ut diximus ,* Philip. Elmii , *Florentini , Graecarum litterarum adprime studiosi , & in disciplinas toto pondere se deferentis iuvenis , qui mihi aliis negotiorum oneribus presso & laboranti opem ferre , & veluti manum subponere haud dedignatus est ; Scholia etiam quaedam , addendo , quae eius nomine adscripto a meis facile di-*

stin-

ſtinguantur. Sed ne laborioſae huius interpretationis pondus ei totum incumberet, & ipſe nonnullas Latine verti: easque omnes expertus ſum intricatas, confuſas, atque difficillimas, cum ob corruptum textum, tum ob ſtilum aſperum & ſalebroſum. Ipſe quidem multa loca, multa verba, qua licuit, reſtitui; ſed ea, ſcholiis adſcriptis, indicare ſuperſedi; nam ex Latina interpretatione, quomodo a me Graecus textus lectus fuerit, colligere proclive eſt Graece doctis: indoctis vero, etiam adnotaſſe, & indicaſſe, ſuperfluum inutileque fuiſſet. Ceterum, quod Scholia adpoſita attinet, res Graecorum recentiorum & praecipue Eccleſiaſticas, inluſtrare pro virili conatus ſum, utpote quae quamplurimos lateant: hinc vita illa paulo prolixior Ieremiae II. Patriarchae Conſtantinopolitani; hinc Montis Atho, & eius Monaſteriorum effuſa deſcriptio: hinc urbium, inſularum, aliorumque locorum, ubi ſe dedit occaſio, conſideratio curioſior: hinc quorumdam Graecorum eruditorum, & Graecarum familiarum, apta & concinna hiſtoria: hinc denique rituum, & morum eorumdem diſquiſitio expoſitioque diligentior. Sed & Bibliothecae Beſſarionis *Cardinalis Catalogum adtexuimus, quem ex Bibliotheca Riccardiana erutum, & ipſi* Beſſarioni *forte contemporalem, non ingratum lectoribus fore arbitrati ſumus, licet*

inelegantcr, & rustice, corrupteque exaratum; licet etiam Scriptor eminentissimus B. Montfauconius, *recentiorem eiusdem Bibliothecae indicem evulgasset; licet exactum, & splendidum, & in primis commendandum, nunc viri doctissimi* M. Ant. Zanettius, *&* Anton. Bonoioannes *eumdem iussu Senatus diligentissime contexuerint, & magnificenter ediderint. Iucundius nescio quid & illecebrosum in se habet antiquitas, praecipue ubi eius simplicitas quaedam cognitionum incrementa praesefert; ubi discrimen aliquod inter vetustiora, & recentiora, deprehenditur: quod de nostro Catalogo iure quis dixerit. Vt autem isthuc ipsum exemplis productis confirmemus, certe* Chortasmenus in Logicam & Rhetoricam in papyris pag. 130. Iamblichus de Vita Pythagorae, in pergamenis pag. 132. Theogenis & Chariclae opera, in pergamenis pag. 133. Epistolae Pauli, Graece, & Latine, & Ebraice, pag. 138. *quae in nostro Catalogo habentur, in eo quem* Montfauconius *edidit, & in Veneto ultimo Catalogo desiderantur. Et quidem* Chortasmenus *ille, cuius nulla etiam apud* Fabricium *mentio*, Ignatius *est, qui Rhetorica quaedam scripsit, & MS. in Bibliotheca Riccardiana adservatur.*

Ex hoc quoque Catalogo a nobis edito falsi redargui possent Fr. Turrianus, *aliique*

que eum sequuti Tillemontius, *&* Caveus, *& quicumque crediderunt*, Macarii Magnetis *adversus Theosthenem opus Apologeticum in Bibliotheca Divi* Marci *Venetiis adservari, si in nostro Catalogo quaedam* pag. 139. *deesse non viderentur. Nam* Macarius *ille nec in hoc Catalogo pervetusto, nec in recens diligentissime concinnato ullibi paret. Sed num Iesuita* Turrianus *mendax? Absit. Sed si mendax non est; certe Codices quidam Bibliothecae Venetae deperditi sunt, ut etiam ex aliis supra recensitis manifeste patet. Ille etiam venia dignus; nam si* Magnetis *opus a se lectum minime edidit, tamen in Veneta Bibliotheca exstare dixit, contra quam ipse in* Praefatione in Nicetae Heracleensis in D. Pauli ad Corinthios Epistolam I. Commentarios seu Catenam *olim existimaveram. Verum nunc tantum dicam me subspicari, opus illud* Magnetis *desideratissimum e Bibliotheca Veneta in Hispanam S. Laurentii Scorialensis Bibliothecam translatum fuisse, una cum aliis eiusdem Venetae Bibliothecae Codicibus, quos illuc olim transmissos fuisse rescivi. Constat etiam ex hoc Catalogo conlato, volumen primum elegantissimum membranaceum in fine noni aut initio decimi saeculi, indice* Montfauconio, *scriptum Parallelorum* Plutarchi, *quod* Bessario *e Bibliotheca Benedictinorum Florentinorum sibi commodatum ac-*

ce-

ceperat, in Bibliotheca Veneta non exſtare; quum alterius paris Codicis, qui Florentiae remanſit, vitae a Phocione incipiant, & in Iulium Caeſarem deſinant, ut apud laudatum Montfauconium Diar. Ital. Cap. XXXV. *videre eſt. Sed de his ſatis hactenus, quum multa iam hoc eodem Catalogo* pag. 146. *opportune obſervaverimus, in quo quidem multa caſtigavimus, ſed multa menda etiam intacta reliquimus, ne eius antiqua & primigenia facies omnino deformaretur & immutaretur. Nunc quaedam de* Maximo Margunio *obſervanda, quibus, quae de eodem* Praefatione ſecundae Partis Epiſtolarum Glycae *commentati ſumus, abſolutiora & luculentiora reddantur; & alia quaedam retractanda, illuſtrandaque, quae feſtinantibus aut omittere opus fuit, aut non ſatis examinare & expendere licuit.* Pag. 117. *ſcripſimus* Maximum Margunium *Latinorum dogmati conſentanea de Proceſſione Spiritus Sancti ſcribere voluiſſe, ſed ſi vera ſunt, quae* pag. 209. *ab eo ſcripta habentur, nec ea dixit, ut exortam in ſe procellam ſedaret; ea quidem Latinorum dogmati conſentanea non erant, licet Graecis ad illud propius accedere viderentur, unde & temperare eſt ea quae* pag. 123 *adnotavimus, quod iam aliquatenus* pag. 233. *exſequuti ſumus. Ceterum non tantum* Margunius Nicolaum *Cruciferum, Vicetiae morantem, veram de Proceſ-*

cessione Spiritus Sancti Latinorum sententiam rogavit, sed etiam adversus eumdem scripsit ut pag. 316. *videre est*. Pag. 119. *ubi μησεμβρίας, vel σελυμβρίας legendum putavimus*, Imbri *restituendum existimamus. Est autem Imbrus Insula Thraciae, ut apud* Stephanum *videre est, cuius Metropolitam* Smithus *in* Oratione de Statu praesenti Ecclesiarum Graecarum *tradit Patriarchatui CP. subiectum esse*. Ioachimus *Archiepiscopus Imbri inter annos* 1550. *&* 1580. *apud* Crusium *in* Turco-Greciae Lib. IV. *ubi eius Epistola exstat, occurrit*. Athanasii *autem Imbri Metropolitae, sibi Synchroni meminit* Leo Allatius *haud semel* De Templis Graecorum recentioribus *scribens*. Pag. 125. *forte vertendum*: Praesertim quum res meae modi capaces non fuerint, iam a tribus diebus negligenter, &c. Pag. 151. *vertendum*: Antiquitus fortes erant Milesii; *& adnotandum* Gabrielem Severum *fuisse creatum Archiepiscopum Philadelphiae a* Ieremia *Patriarcha CP. anno* 1577. *die* 18. *Iulii, ut testatur* Stephanus Gerlachius *apud* Crusium *in* Turco-Graecia. Pag. 170. Margunius *anno* 1583. *e patria fugisse videtur, ut etiam* pag. *animadvertimus; & licet* Crusius *anno* 1582. Gabrieli Severo *Venetias scripserit, eumque de* Maximo Margunio *interrogaverit, non tamen*

id evincit a Margunio *Cretam iam relictam fuisse*. Pag. 225. *Iis quae de Creta adnotantur addendum*, Constantinum Servium *Cretensem anno* 1583. Martino Crusio *scripsisse, adfirmasseque eam insulam unicum eruditorum Graecorum refugium tunc temporis fuisse, atque eruditos quosdam Cretenses recensuisse. Insuper tempore belli Cretensis, anno videlicet* 1645. *in Candia Civitate fuisse XXII. Latinas Ecclesias, inter quas unam Sedem Archiepiscopalem; & LXXVII. Graecas Paroecias. Cydoniae seu Caneae XIV. Latinas Paroecias, & XXXIII. Graecas exstitisse. Rhetymnam vero habuisse Paroecias Latinas VIII. & Graecas XXXVI. Sitiam tamdem quartam & ultimam Insulae urbem sex Ecclesias Latinas, &* XI. *Graecas. Graeci autem, licet sub Venetis essent, erant, ut & hodie, fere omnes Schismatici, ut ex* Fragmentis Historicis de bello Cretensi *intelligere est*. Pag. 270 *observandum laudatum* Constantinum *in* Turco Graecia *scribere*, Andream Spiram *Iurisconsultum in Creta fuisse; & anno* 1576 Nicolaus Spiras *Corcyrae Protopapas electus est, ut* Marmora *tradit*. Pag. 277. *adde tertio Scholio: Et Spiritum Sanctum per Filium procedere non transitorie, sed substantialiter, late ostendit* Leo Allatius *in* Enchiridio de Processione Spiritus Sancti, *quod Grae-*

Graeco-Barbare scripsit, Cap. X Pag. 287. *Epistolae titulus non debet esse*, Idem eidem, *sed* Maximus Margunius Meletio Blasto. Pag 297. *non dubitandum quin* Andreas Cornarus *Cretae Praeses esset, quum id constet ex* Fragmentis Historicis de bello Cretensi, *& ex* Historia Veneta Vianolii & Nanii; *at eum reperio Praesidem, seu Provisorem generalem, ut vocant, anno* 1645. *Nam Veneti in Creta habebant hos primarios magistratus: Provisorem generalem, Ducem, Capitaneum Magnum, duos Consiliarios, Provisorem Equitatus feudati, tres Quaestores, Castellanum, Rectores quosdam, & alios belli Praefectos, Venetos omnes; alios Magistratus indigenae ipsi obtinebant, ut ex citatis* Fragmentis *intelligimus: ubi &* Andreae Cornari *elogium exstat* pag. 309. & seqq. *Porro & observatione dignum est* Maximum Margunium, *ob audaciorem suae haereseos, & ritus, defensionem, in custodiam coniectum fuisse, quod ipse* pag. 237. *litteris mandat. Et haec quidem circa* Margunii *Epistolas animadvertere adrisit: ex quibus omnibus liquido patet quantas persecutiones contra se excitaverit, in quot mala incurrerit, quam miseram vitam egerit hic Episcopus, quod rectius aliquatenus ac sapientius, quam reliqui sui Graeci, de Spiritus Sancti processione, & de Ecclesiae Romanae institutis,*

senti-

sentire voluerit; adeo male tutum est in infinito stultorum numero sapere. Infiniti facile praevalent, nec stulti videri volunt, licet sint; & ne videantur ipsi, stultitiae paucos alios, qui sapientia praestant, per summam calumniam insimulant. Ad rem in fabulis traditur, quum gens quaedam oraculo monita fuisset, brevi omnes insanos evasuros; eam veritam esse ne Philosophus etiam quidam non insanus evaderet, coegisseque hominem re attonitum spondere, se quoque capite motum iri, si alii huiusmodi fierent. Huc respiciens Vir doctissimus, eminentissimus, sanctissimus, festive quidem sed vere, dicaciter sed adposite, libere sed necessario, Viro pariter adprime docto & θεολογικωτάτῳ, & qui ob exactiorem verioremque, quam tuebatur, opinionem, poenas Censoribus dederat, & palinodiam canere coactus fuerat, dicere solitus est, iure ipsum reum esse peractum, quod alios in veritatis adgnoscendae stadio triginta annis praecurrere voluisset. Adeo ὁ βίος ὑπόληψις, & non tam quid veritas exigat, quid ratio suadeat, quid argumenta demonstrent; quam quid saeculum ferat, quid plures desipiant, quid conspiratio quaedam furiosorum hominum subgerat, quaeritur. Ad huius absurditatis, quam Margunii *casus obgerebant, confirmationem* θεοφιλεστάτου *Episcopi recens exemplum* pag. 234. *adtulimus:*

nunc

nunc & aliud recentissimum addere possumus, Franc. Mar. Fogginii *viri eruditissimi scilicet, qui quod* D. Romulum *Fesularum Episcopum a* B Petro *Apostolo in Etruriam missum non fuisse, luce meridiana clarius ostenderit, iam minus prudens, iam minus pius, iam prope haereticus, audit. Adeone odium veritas parit? Adeone lucem oblatam amore tenebrarum fugimus & exhorremus? Christus est veritas: Christus lux mundi est: ubi lux & veritas, ibi Christus. Qui lucem & veritatem odit, odit & Christum. Hic ergo impius, hic insanus, hic haereticus. Parcite quaeso, miseri tenebriones, calumniis: nemo est Calvinianus, nemo Luteranus, nemo Socinianus, nemo impius, qui ne latum quidem unguem a Sanctae Romanae Ecclesiae placitis & doctrina recedit. Parcite quaeso, ignotae & minus vobis aptae veritatis osores, calumniis, quae in religionis negotio maximae sunt, perniciosissimae sunt., intolerabiles sunt; & de quibus tantum Deus ultionum Deus supplicia digna exacturus sit. Si iusta umquam vindicta permissa est, huiusmodi calumniarum poenas quascumque recipiendas esse crediderim, nam ut* Margunius *inquit*, *τοσαῦτα ἔτη διαβαλλόμενοι ἀδίκως ἐπὶ τῷ δόγματι ἐκδικοῦμεν*; per tot ãnos iniuste calumniis adpetitam nostram fidem ulciscimur. *Divinus Psal-*

tes

tes nostras querimonias apte concludat. Vsquequo, Filii hominum, diligitis vanitatem, & quaeritis mendacium? *Quae ita mihi liberius παραφράζειν adridet*:

Famosae decus Italiae Florentia, cur non
  Falsa putas veris reiicienda sacris?
Et patrum vana te traditione coerces
  Ne pura Numen religione colas?
Vana, inquam: haud etenim saecli documenta vetusti
  Haec sunt, prudentum demeritura fidem,
Queis ab Apostolico repetitus Romulus aevo est,
  Ingens Fesuleae Romulus urbis honos.
Temporibus demum seris haec fabula cusa est,
  Quum populus simplex, obvius error, erat.
Quis furor, ut cupide heic mendacia credula quaeras,
  Iure alias quae vix vera probare soles?

IN-

INDEX
RERUM MEMORABILIUM

Numerus Romanus Praefationem indicat.

A

Achillius Cyzici. 186.
Additio ad Symbolum CP. 205. 209. 228.
Agiesium. 262.
Alexander Leontii filius. 268.
Alexander Macedo. 226. 332.
Alexander Voevoda. 261. 262. 263. 265. 266.
Alexius Angelus. 262.
Alexius Murfiphilus. 262.
Allatius. Leo. 221.
Ambrosius Mediolanensis. 331.
Amurates. III. 173. 189.
Anachoretae. 152.
Andronicus Palaeologus. 164. 256. 263.
Anthimus Archiepiscopus Valachiae. 289.
Antonius Episcopulus. 292.
Antonius Temonius. 312.
Apandochi. 249.
Arcani disciplina. 274. 275.
Areopagus. 272.
Argyropulus. Ioasaphus. 176.
Aristoteles. 272.
Arsenius Hieromonachus. 287.
Arsenius Monachus. 267.
Arsenius Monembasiae. XIV.
Arsenius Patrarum. 176.

Arsenius Tornobi. 176.
Ascetae. 152.
Asomatorum pagus. 299.
Asotas Iberiae princeps 260.
Athanasius Alexandrinus. 297. XVII. XX.
Athanasius Alexandrinus recentior. XXI.
Athanasius Imbri. XXXI.
Atho Mons. 243.
Atticus Capellanus. 176.

B

BArbolus logotheta. 263.
Barlaam. 157.
Baronius. Caesar. 121. 156. 157.
Basilius Macedo. 165.
Bellarminus. Robertus. 121.
Benedictus Episcopulus. 291.
Bessarion. 127. 128. 272. XIX. XXVII. XXIX. eius Bibliotheca 128. usque ad 150.
Bibliotheca Bessarionis. 128.
Bibliotheca D. Marci Veneta. 150. X
Bibliotheca Riccardiana. 128. 150.
Bibliothecae Montis Atho. 247.
Bidenbachius. Eberh. 185.
Blachus. Gerasimus. 235.
Blastares. Matthaeus. 272
Blastorum familia. 270.
Blastus. Manuel. 270.
Blastus. Meletius. 270. 281. 287. 288. 290. 294. 297. 335. 338. 343. 346. XIX.
Blastus. Michael. 271.
Blastus. Nicolaus. 272.
Bondelmontius. Christophorus. 205.

Bon-

Bondelmontius. Iosephus. 205.
Bornicus. Lucas. 266.
Brennus Gallorum Rex. 167.
Byzantium. 213. 305.

C

CAbasilas. Simeon. 175. 176.
Caftanum. 200.
Calendarium Gregorianum. 188. 189. 193. 301.
Callistus Hadrianopolis. 303.
Calogerus. 281.
Campanae. 219.
Candia Vrbs. 223. XXXII.
Canea Vrbs. 224. XXXII.
Cantacuzenorum familia. 173.
Cantacuzenus. Michael. 171. 173. 175. 184.
Cantacuzenus. Serbanus. 268.
Castrisius. Daniel. 217.
Catelianus. Dionysius. 270. 271. XIV. XIX.
Cedrenus. Georgius. XIV.
Chandax. 156.
Chortasmenus. Ignatius. XXVIII.
Chrysoberges. Constantinus. 304.
Chrysopege. 163.
Chytraeus David. 177. 184.
Concilia a Graecis probata. 208.
Concilium CP. 174. 188. 190. 192. 303. 312.
Concilium Florentinum. 118. 123. 124.
Concilium Nicaenum I. 208.
Concilium Nicaenum II. 208.
Confessio Augustana. 175. 180.
Constantinopolis. 213. Secunda Roma. 305. Nova Roma. 305.

Constantinus. 122.
Constantinus Magnus. 305. 332.
Cornarus. Andreas. 297. XXXIII.
Creta. 154. 223. XXXII. XXXIII.
Crusius. Martinus. 175. 177. 185.
Cydonia. 224. XXXII.
Cyrillus Alexandrinus. 311. 332.
Cyrillus Nicaenus. 176. 186.
Cythera insula. 204. 338.
Cytheum. 156.

D

Damascenus Cyzici. 303.
Damascenus. Ioannes. 115.
Damascenus Naupacti. 176.
Dionysius Andrius Patr. CP. 256. 257.
Dionysius Monachus. 267.
Dionysius Muselimes Patr. CP. 257.
Dionysius Tornovi. 303.
Dionysius Trapezuntius. 261
Dolscius. Paulus. 173. 180.

E

Ecclesiae Graecorum CP. 217.
Ecclesiarum Graecarum forma. 221.
Ecclesias Graecis duas Turcae auferunt. 190.
Elmius. Philippus. XIIX. XXVI.
Emmanuel Margunius. Vide Margunius.
Eparchus. Antonius. XIV.
Eparchus. Michael. 121. 122.
Episcopulus. Benedictus. Vide Benedictus. Antonius.
Epistolae ratio. 273.

Epi-

Epiſtolarum Graeci ſcriptores. XIV.
Euthymius Cathegumenus. 265.

F

Fiklerus. Io. Baptiſta. 191.
Fogginius. Petrus Franciſcus. XXXV.

G

Gabriel Achridarum. 188.
Gabriel Severus. 113. 116. 119. 122. 150. 151. 154. 158. 161. 169. 175. 176. 193. 196. 198. 204. 226. 232. 233. 235. 236. 276. 279. 284. 296. 300. 301. 302. 303. XIX. XXXI.
Gabriel Vlachus. 263.
Galata. 167. 214. 215.
Gaza. Theodorus. 272.
Gemiſtus Pletho. 272.
Georgius Ariſtinus. 206.
Georgius Morales. 300.
Georgius Scholarius. 272.
Georgius Trapezuntius. 272.
Gerlachius. Stephanus. 173. 177.
Germanus Cyprius. 159.
Germanus Heracleae. 303.
Gibertus. Matthaeus. XXIII.
Giuras Serviae Deſpota. 266.
Gortyna. 156.
Graeci Veneti. 242.
Graecorum odium in Eccleſiam Romanam. 246. 341.
Gregorius Iunior. 266.
Gregorius Oeconomus. 186.
Gregorius Nyſſenus. 256.

Gregorius Palamas. 257.
Gregorius XIII. 187. 189.

H

HEerbrandus. Iacobus. 181. 185.
Hermodorus. XX.
H'συχάζω. 229.
Hierax logotheta. 186.
Hieromonachus qui. 113. 271.

I

IAcobus Andreae. 175. 185.
Iacobus Patriarcha CP. XX.
Ieremias I. Patriarcha CP. 268.
Ieremias II. Patriarcha CP. 171. & feqq. 182. 299 & feqq.
Ignorantia Graecorum. 246. 339.
Imbrus. XXXI.
Incontrius. Fr. Caietanus. 234.
Ioachimus Imbri. XXXI.
Ioachimus Patriarcha Antiochenus. 188. 191.
Ioafaphus Patriarcha CP. 192.
Ioannes Argyropulus. 272.
Ioannes Conftantinus Vaffaraba. 257. 265.
Ioannes Chryfoftomus. XXII.
Ioannes Petrus Voevoda. 186. 196.
Ioannes Primicerius. 262.
Ioannes Serbanus. 260.
Iobus Patriarcha Ruffiae. 192.
Ionas. 119.
Iofephus Rhacendytes. 272.
Irene Athenienfis. 165.

Iu-

Iustinianus. 165.

K

KAreis oppidum. 251. 253
Kesim. 268.
Knezes Serviae Lazarus. 268.

L

LEo M. 164.
Leontius Rex Cachetii. 268.
Lindanus. Guil. 191.
Londanus. Andreas. 300.
Lulinus. Aloisius. 156. 160. 162. 197.

M

MAcarius Heracleae. 262.
Maffeius. Scipio. 122. 123. 304. XXI.
Magirus. Iacobus. 185.
Mahometes Bassa. 171.
Mahometes II. 199.
Manuel Palaeologus. 268.
Marcus Patr. CP. 199.
Margunius. Maximus. 113. 117. 124. 151. 170. 176. 190. 193. 196. 226. 232. 233. 278. 280. 286. 297. 298 302. 311. 312. 317. 342. 345. XIX. XXX.
Maria Lecapeni filia. 166.
Maro Giurae filia. 266.
Matthaeus Hieromonachus. 176.
Matthaeus Voevoda. 261. 264. 266.
S. Maximus Abbas. 208. 326.

Maximus Margunius. Vide Margunius.
Maximus Patriarcha CP. 300.
Melus insula. 237.
Mercurius. 120
Mercurius Trismegistus. 296.
Methodius Hieromonachus. 176.
Metochium. 158. 249.
Metrophanes Berrhoeae. 175. 176.
Metrophanes Naupacti. 186.
Metrophanes Patriarcha CP. 171. 172. 184. 185. 300.
Metrophanes Thessalonicae. 186.
Metropolitae. 150.
Michael Voevoda. 264.
Monachi Graeci. 152.
Monachi Montis Atho. 243.
Monachus impostor. 304.
Monasteria Montis Atho. 255.
Monasteria Graeca. 152.
Monasterium Chrysopeges. 162.
Monasterium S. Georgii Venetiis. 242.
Monasterium S. Haecaterinae. 154. 160.
Montfauconius. Bern. 128. 147. 148.
Myrtas Voevoda. 263.

N

NEaugulus Vassaraba. 256. 257. 261. 262. 263.
Neophytus Prusae. 186. 302.
Nicephorus Protosyncellus. 191.
Nicodemus Mataxas. 289.
Nicolaus Crucifer. 116. 120. 316.
Nicolaus Mysticus. 156.
Nicolaus Patricius. 265.
Nipho Patriarcha CP. 261. 262.
Nomen Monachi Graeci mutant. 151.

Oeco-

O

OEconomia Bibliae Eden. 121.
Oecumenici titulus. 306.
Ordo Hierarchicus apud Graecos. 151.
Orentius. Theodorus. 293.
Osiander. Lucas. 285.

P

PAchomius Lesbius Patr. CP. 190. 191. 198. 202. 203.
Palaeologorum familia. 173.
Palaeologus, Ioannes. 116.
Palaeologus. Vide Manuel.
Palamas. 157.
Pammacaristae templum. 174. 182. 216.
Panagiotes. xxv.
Pater, Deus dictus. 293.
Patriarcha Russiae. 192.
Patriarchae CP. domus. 174. 182. 216.
Patriarchae CP. eligendi ratio. 172. 199. 200.
Patriarchatus CP. confusio & abusus. 199.
Patruus, divinus vocatus. 293.
Pegas. Meletius. 193.
Pege. 163.
Pera. 167.
Peripatos. 163.
Pescesium. 172. 173.
Petrus Entabilas. 316.
Petrus Bulgarorum princeps. 166.
Petrus Protospatharius. 267.
Petrus Voevoda. 261. 267. 304.

Phi-

Philadelphia. 151. 235.
Philemon Peritheorii. 186.
Philosophari. 274.
Philosophia. 273.
Philotheus Monachus. 267.
Phocas Lampadarius. 300.
Phrasa. Manuel. 155.
Pinellus. Io. Vincentius. 121.
Processio Spiritus Sancti iuxta Graecos. 208. 210. 230. 277. XXX. XXXII.
Protaton. 253.

R

RAdulas Voevoda. 261. 263. 266.
Rhetymna. 312. XXXII.
Riccius. Ang. Maria. 114. XXXIII.
Roxandra. 261. 262.

S

SAbbas Calogerus. 259.
Sabbatianus Presbyter. 300.
Sabbatianus Scevophylax. 186.
Salvinius. Ant. Maria. XXIII.
Schnepfius. Theod. 185.
Schreeicherus. Salomon. 181.
Selimus II. Sultanus. 173.
Semanterion. 220.
Serbanus Cantacuzenus. 268.
Severus. Vide Gabriel Severus.
Sidero-Capti oppidum. 252.
Silvanus Monachus. 262.
Silvester Patriarcha Alex. 188. 191.

Si-

Simeon Bulgariae despotes. 165.
Simeon Bulgariae rex. 165.
Siminelus. Nicolaus. 293.
Siminelus. Philippus. 292.
Simon Monachus. 264.
Simon Trapezuntius Patriarcha CP. 199.
Simonia Graecorum. 174. 199. 202.
Sinaitae. 157.
Sintzendorff. Ioachimus. 181.
Sisinnius Nicomediae. 186.
Sitia vrbs. XXXII.
Socolovius. Stanislaus. 182. 191.
Socrates. 281.
Sophronius Ephesi. 186.
Spiras. Andreas. 243. XXXII.
Spiras. Hadrianus. 241. 243.
Spiras. Nicolaus. XXXII.
Spiras gens. 270.
Spiridion Blondus. 312.
Stauropegion. 304.
Stephanus Serviae rex. 259.
Stephanus Voevoda. 264.
Sycena regio. 167.

T

Tetraodion. 115.
Theodoretus. 311. 332.
Theodorus Ioannides Czarus. 192.
Theodorus Zaromenus. 300.
Theodosius Neauguli filius. 262.
Theodosius Trapezuntius. 261.
Theoleptus Archimandrita. 182.
Theophanes Patriarcha CP. 191.

Theo-

Theophanes Vedinae. 303.
Theophilus Hieromonachus. 190.
Theophylactus. 288.
Tituli Episcoporum Graecorum. 309.
Tornicius Iberus. 250.
Tubingenses Theologi. 177. 185. 191.
Turcarum in Graecos tyrannis. 203.
Turrianus. Franc. XXVIII.
Typaldus. Matthaeus. XIX.
Typaldus. Meletius. 235. XIX. XXV.
Typographiae apud Graecos. 115. 188.

V

VAlachia. 195.
Valerius. Augustinus. 157.
Veneta Ecclesia Graecorum. 235.
Vintilas Voevoda. 263.
Virtus. 275.
Vngnadius. David. 175. 177.
Wirterbergenses Theologi. 177. 185. 191.

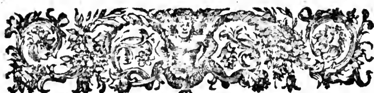
X

XEnophon. 266.
Xystus Senensis. XVII.

Z

ZIo. 293.
Zygomalas. Ioannes. 175. 179.
Zygomalas. Theodosius. 175. 179. 194. 300.

MA-

ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ ΜΑΡΓΟΥΝΙΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

Φιλίππῳ τῷ σιμινέλῳ, ἀδελφῷ ἐν χριστῷ παμφιλτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ μάξιμος πιπηνὸς ἐπίσκοπος κυθήρων, εὖ πράττειν.

ΚΑΙ' παρὼν ἤδη τὴν περὶ τὰ καλὰ σου ᾔδειν σπουδὴν, ἀδελφῶν μοι φίλτατε φίλιππε, καὶ ἀπὼν δι' ὧν ἀκούω τῶν τὰ σὰ διεξιόντων, καὶ πάνυ ὑπερηγάπη· καὶ εἴμοι δυνατὸν ἦν, ἐνηγκαλισάμην ἂν ταῖν χεροῖν, ὃν τῷ πνεύματι νοερῶς περιπτύσσομαι· ἀμέλειτοι πεϱὶ δ' οὐκ ἀνισχύρως ἔχω, τοῦτο δὴ καὶ πράττειν ὁπωσοῦν κατεπείγομαι, τὸν ἐγκείμενόν σοι ἐπαινετὸν τῆς μελέτης σπινθῆρα διὰ τῶν προσφόρων ὑπεκκαυμάτων ὑπανακαίων σου, εἰδὲ καὶ τοῦτο ἧττον ἢ κατὰ τὴν σὴν ἀξίαν καὶ ἀρέσκειαν, πρὸς γράφοις ἂν εἰκότως τὸ πᾶν οὐ τῷ τῆς

 προ-

προθυμίας, ἀλλὰ τῷ ἐλλειπεῖ τῆς δυνάμεως· ἔστι δὲ τὸ δῶρον μικρὸν μὲν εἰ τοῖς ὁμοίοις παραβάλλοις, οὐ μικρὸν δ' αὖθις εἰ τὰς ἐναποκειμένας ἀποσημειώσεις. ἐπιθεωρεῖν ἔλοιο, καὶ οὐ δ' ἄκαρπός σοι ἡ θεωρία· μόνον εἰ ἐπιβάλεις ἐπιμελέστερον τῷ σπουδάσματι· ἀνδρῶν γὰρ τῶν πάνυ γενναίων ἐπιδειξαμένων περὶ τὰ γραμματικὰ σπουδὴν τὸ ἐκπόνημα. Θεόδωρος ἦν οὗτος ὁ τῆς μακαρίας μνήμης ὀρέντιος, οὐδενὸς δεύτερος τῶν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις τὰ πρῶτα φερόντων, ἕνγε ταῖς προπαιδείαις, μᾶλλον δὲ καὶ τῶν πρωτείων πᾶσιν ἀμφισβητῶν·· κέχρησο δὲ τῷ δώρῳ μᾶλλον δὲ τούτου ἐπ' ἐξουσίας ἀπόλαυε, διά τε τὴν περὶ τὰ καλά σου σπουδὴν τῶν μαθημάτων, καὶ τὴν πάλαι ποτὲ γενομένην ἐμοὶ πρὸς τὸν σὸν θεῖον, νικόλεων φημὶ τὸν εὐγενέστατον, φιλίαν, ἣν ἐγὼ ὡς τιμαλφές τι ἐγκόλπιον διατηρῶν διετέλουν, αὐτὸς δὲ ταῖς εὐεργεσίαις ἐπηύξανεν, οὐχ ἧττον γάρ σοι τῆς ἀγαθῆς τε καὶ ἐπαινετῆς προαιρέσεως, ἥπερ αὐτῷ τῆς περὶ ἐμὲ σπουδῆς ὀφειλέτην ἐμαυτὸν εἶναι ἔγνωκα. ἔρρωσο καὶ εἴπου σοι προσδεήσει τῶν ἐς ἡμετέραν ἡκόντων δύναμιν πρόσαττε.

Ἐνετίηθεν, βοηδρομιῶνος ἐννάτῃ φθίνοντος, κατὰ τὸ ͵αφϛά ἔτος τὸ σωτήριον.

•⊰⊱•⊰⊱•

Ἱερεμίας ἐλέῳ θεοῦ .... κωνςαντίνου πόλεως ......
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

ΘΕοφιλέςατε ἐπίσκοπε κυθήρων, χάρις εἴη καὶ εἰρήνη, καὶ ἔλεος τῇ σῇ θεοφιλίᾳ παρὰ θεοῦ παντοκράτορος. μέλει μὲν τοῦ παρόντος ὦ τῶν θεοφιλεςάτων ἐπισκόπων σοφώτατε διεσκεψάμην κατὰ ἀκρίβειαν μηδὲν τῶν μὴ ἀρεσκόντων σαυτὸν πεπονθέναι· καὶ γὰρ πολλάκις ὁ τῶν ἀρχιερέων σύλλογος μηδὲν τοὺς παλαὶ λατίνωντε καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἁγίων πατέρων εἰδέναισε φάσκοντα, καὶ μάλιςα περὶ τοῦ παναγίου πνεύματος προςιθέμενον, τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀφαιρεῖσθαι, καὶ τὸ παράπαν καθυςερεῖσθαι πάντως προύκριναν· πῶς γὰρ αὐτὸς οἴει πάντων εἶναί σε μείζω, πολλῷ τῷ μέτρῳ κλυδωνιζόμενος, καὶ κατ' ἐκείνων ῥᾴδιον ἐκφερόμενος, οἷς πράξεώς τε καὶ θεωρίας κατὰ τὸν εἰπόντα ἐπίβασις; πέπαυσο τοιγαροῦν τῶν τοιούτων μηδὲ ἐν ἐνοχλῶν καὶ τοῖς πολλοῖς ἐνοχλούμενος, ἅτε νεωτερικόν τι εἰσφερόμενος, μήπως ἀδυνατήσω κἀυτὸς χεῖράσοι βοηθείας παράσχειν. οὐκ οἶσθ' ὦ φιλότης, ὅτι οὐ παρ' ἐμοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάσῃ τῇ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίᾳ παρίςανται· σίγησον οὖν νηνεχῶς τὸ παράπαν ὡς ἀνδρῶν ἄριςος· πρὸς τούτοις καὶ μετὰ τοῦ ἱερωτάτου φιλαδελφείας διαλλάγηθι, πάντα τὰ κατ' αὐτοῦ, εἴτε τῷ τύπῳ, εἴτ' ἄλλως τυγχάνοντα, πυρὶ δεδωκὼς κατὰ δύναμιν· οὕτω τοῖς περὶ ἐμὲ καὶ τῇ ἐμῇ μετριό-

τριότητι οἷάπερ τὸ δίκαιον δέδονται, οὐκ ἐχρῆ μετὰ τὴν ἀγάπην τὰς ὕβρεις τυπῶσαι ὡς ἑωράκαμεν· καὶ γὰρ θεοδώρητος μείζων κυρίλλου, ἀλλὰ τῷ κατ' ἐκείνου γράψαι πολλῷ μεῖον ἐγένετο· οὕτως οὖν γενέσθε καὶ μὴ ἄλλως. ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις μετὰ τῆς σῆς εἴη θεοφιλίας.

Τῇ κατὰ κωνσταντίνου πόλιν συναθροισθείσῃ ἐν χριστῷ ἱερᾷ συνόδῳ, πατράσι πανναιδεσιμωτάτοις καὶ κυρίοις ἐντιμοτάτοις, μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος κυθήρων, πᾶν ὅ,τι σωτηριῶδες, καὶ εἰς θείαν ἥκον δόξαν, καὶ εὐαρέστησιν.

ἘΜοὶ μὲν, ὦ ἱερὰ καὶ θεοσύλλεκτος τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ σύνοδος, καὶ λίαν ἂν ἦν καταθύμιον καὶ τὸ ὅλον χαριέστατον, ὀξεῖ τῷ τῆς προθυμίας καὶ ἀγάπης χρησαμένῳ πτερῷ, πρὸς ἡμᾶς τε παραγενέσθαι, καὶ τὴν προσήκουσαν ἑκάστοις ἀπονεῖμαι αἰδῶ. καίτι καὶ ἐκ τῶν ἐνόντων, εἰ καὶ τοῖς πᾶσι τοὺς πάντας ὑποβέβηκα, συνεισενεγκεῖν τῷ καλῷ καὶ θεαρέστῳ ὑμῶν τῆς σπουδῆς, καὶ τῆς εἰς τὴν ἱερὰν τοῦ χριστοῦ ἐκκλησίαν ἐπαινετῆς διαθέσεως· ἐπειδὴ δὲ οὔτ' ἐπετάγην τοῦτο διὰ κοινοῦ γράμματος ὑμετέρου καὶ ἰδίᾳ τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς; οὔτ' ἐπ' ἐμοὶ κεῖται, τὸ εἰς ἔργον ἀγαγεῖν τὰ τῆς προαιρέσεως, καὶ ἄκων εἶναι λοιπὸν τὴν τοῦ ἱεροῦ συλλόγου τοῦ ὑμετέρου στέρησιν μεθ' ὅσης ἂν εἴποι τις ἀθυμίας φέρων διατετέλεκα· ὃ μέν τοι μοι ὑπόλοιπον ἦν,

ἦν, γράμματα πρὸς ἡμᾶς ἐγχαράξαι ὁποῖα οὖν, εἰς τῦτο δὴ τόγε νῦν ἔχον καὶ διεγείρομαι, καί μοι πρὸς τῆς εἰς τὸ θεῖον εὐσεβείας, δικαίας καὶ γὰρ ὀφείλετο παράσχοιτο ἀκοάς, μικροῦ δεῖν ϗ τὴν ψυχὴν αὐτὴν ἀπολεγομένῳ οὐκ ἐφ᾽ οἷς ἐγὼ πάσχω διηνεκῶς. τάχα γὰρ τῶν ἐμοὶ πλημμεληθέντων, ἢ ϗ καθ᾽ ἑκάστην πλημμελουμένων, καὶ τοῦτό τι καθάρσιον πρὸς τῦ θείου φιλανθρώπως πεφιλοφρόνημαι, ἀλλ᾽ ἐφ᾽ οἷς ὅτι μάλιστα τὸ δίκαιον οὐ τὴν τυχῦσαν πάσχον διαφθορὰν καθορῶ· ἔγωγε γὰρ καί τοι τἄλλα τοῖς ὅλοις ἥττων ὑπάρχων τῶν ἄλλων τῶν τε κατ᾽ ἐμὲ καὶ ὑπὲρ ἐμὲ, τόγε μὴν ἐπ᾽ εὐσεβείᾳ τε ϗ ὀρθοδοξίᾳ γεννηθείς τε ἅμα καὶ τραφεὶς, ὑπὸ τῦ πλεονεκτηθῆναι ἐπὶ ταύτῃ, οὐδενὶ οὔπω ϗ νῦν συγκεχώρηκα, καίγε θεοῦ συναιρομένου. οὐδ᾽ ἂν εἰς τὸ πιὸν συγχωρήσαιμι· ἐς τῦτο δή μοι ϗ πρὶν εἰς τὸν τῆς ἱερωσύνης ἀναχθῆναι βαθμὸν οὐκ ὀλίγον εἰσῆκτο σπουδῆς, καὶ ἄγων μοι οὐχ ὁ τυχὼν διηγώνιστο, ἐν Παταβίῳ ποιουμένῳ ἔτι νεάζοντι τὰς διατριβὰς, καί που τι καὶ παρὰ τοῦτο πρὸς τῷ εἱρκτῇ παραδοθῆναι τὰ εἰς τὸ ζῆν παρακινδυνεύσαντι, ϗ εἰς ἄνδρα δὲ παραγγείλαντι καὶ ἱερωσύνης ἀξιωθέντι τοσούτῳ πλέον μοι τὸ περὶ τὸ σέβας φίλτρον διεθερμαίνετο καὶ ἐξήπτετο, ὅσωγε καὶ πρὸς μελετῆσαί τι τῷ κοινῷ τῆς καθ᾽ ἡμᾶς ἐκκλησίας οὐκ ἀσύμφορον, ϗ τὰ τῦ ἡμετέρου ϗ μᾶλλον πρὸς βεβαιοῦν δόγματος, καὶ τὰς ἄλλως δὲ εἴπερ οἷόντ᾽ ἦν ἅμα εἰς τὴν

αὐτὴν συνεπισπώμενον ἔννοιαν. ταῦτο δ' εἰπεῖν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, οὐδὲν μὲν ἐμὸν λέγοντι, οὐ δὲ νεωτερικόν τι εἰσφερομένῳ τὰ δὲ τοῖς παλαιοῖς πᾶσι διδασκάλοις ἀσιανοῖς τε ἅμα καὶ εὐρωπαίοις εἰρημένα, μετὰ τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου, καὶ ὡς ἂν αὐτοὶ μάλιστα βουληθεῖεν εἰς μίαν τὴν εὐαγγελικὴν ὁμοφωνίαν καὶ σύμπνοιαν. ἀδύνατον γὰρ ᾤμην τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἄλλοις ἄλλως ἐμπνεῦσαι τὰ ἑαυτοῦ, τὸ πάσης ὁμονοητικῆς ἑνώσεως αἴτιον. τοῦτό μου τὸ σπούδασμα ἦν, τοῦτό μου τρυφὴ καὶ μελέτημα, εἰ ἢ καὶ ὑπὲρ τὴν ἐμὴν οὐκ ἐτύγχανε δύναμιν, ἀλλ' οὖν ἐνεδυνάμειμε τὸ πνευμα, παρ' ᾧ οὐδὲν ἀδυνατεῖ, καὶ οὗπερ ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται ἡ δύναμις, καὶ ὅπερ ἀποκρύπτειν, οἶδε πολλὰ ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀποκαλύπτειν νηπίοις φιλανθρωπότατα. ἄλλως τε ἢ οὐδ' οὕτως ἔξω φρενῶν ἐγεγόνειν ἐγὼ, ὥς τε τηλικοῦτον ἔργον ἐμαυτῷ καὶ μόνῳ καταθαρρεῖν, ἀλλὰ τῇ καθ' ἡμᾶς ἱερᾷ ἐκκλησίᾳ προσέδραμον, καὶ ᾧ τὰ ταύτης οἰακοστροφεῖν πρὸς τοῦ θείου προνοητικῶς κεχορήγητο· ἐπεὶ δέ τινες τῶν ἡμετέρων τῶν μὴ διὰ τῆς θύρας εἰσέρχεσθαι εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀλλαχόθεν ἀναβαίνειν ἑλομένων ταύτης ἀπολισθήσαντες εἰς ἀλλοκότους δόξας ἐτράποντο, ὥς τε καὶ μητραλοίαι γενέσθαι τινὲς καὶ κατὰ τῆς καὶ γεννησάσης καὶ θρεψαμένης αὐτὰς καλῶς, ἀνερυθριάστως καὶ μετ' οὐδένος δικαίου ἐπαίρεσθαι, καὶ τούτους τάγ' εἰκότα ἐπαναγαγεῖν πρὸς τὰ πάτρια προὐθυμήθημεν, διε-

διελέγχοντες μὲν αὐτῶν τὸ τῆς ἐννοίας διεστραμμένον τε καὶ ἀπατηλὸν, ὅσον γε ἐπὶ τῷ ἡμετέρῳ δόγματι, καὶ εἰς πρόϋπτον δὲ τιθέντες αὐτοῖς κατὰ δύναμιν ἀγωνιστικώτερόν τε καὶ ἀντιπαραστατικῶς, κἀξ ὧν ἐπεχείρουν αὐτοὶ τὴν ἀλήθειαν· σκοπὸς δέ μοι οὗτος προὔκειτο, ἡ μετὰ τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου καὶ ἀληθοῦς, εἴπερ οἷόν τ' ἦν, καὶ τοῦτο ἐπὶ συνόδου, τῶν χριστιανῶν ὁμοφωνία καὶ σύμπνοια· κατ' οὐδὲν μέντοι παραχαραττομένου, ἀπείη τοῦτο μακρὰν ἀφ' ἡμῶν, τοῦ παγχρύσου τοῦ ἡμετέρου δόγματος νομίσματος. μάρτυς δέ μοι τούτων, τὸ παντέφορον ὄμμα, τὸ καρδίας ἐτάζοντε καὶ νεφρούς, καὶ συμμαρτυρεῖ μοι τὸ συνειδὸς, καὶ αὐτὰ σχεδὸν φωνὴν ἀφιέντα τὰ πράγματα τὰ περὶ ταύτης μοι τῆς ὑποθέσεως ἐπὶ πρὸς βεβαιώσει τοῦ καθ' ἡμᾶς λαμπροῦ δόγματος πονηθέντα συγγράμματα· ὁ πρὸς πολλοὺς καὶ κατὰ στόμα, καὶ διὰ γραμμάτων ἀγὼν, σκοπὸν ἔχων πάντοτε τὴν ἀλήθειαν, ἧς οὐδὲν τοῖς γε κατὰ χριστὸν βιοῦσι γένοιτ' ἂν ποτε προτιμότερον, ἡ πρὸς νικόλεων τὸν τῆς τάξεως τῶν σταυροφόρων. μετὰ ταῦτα δὲ μηλοποτα ἐπίσκοπον ἐπιστολὴ. ἡ πρὸς πέτρον τὸν ἐντάβιλαν τὸν τῆς τάξεως τῶν φραγγισκάνων, τανῦν δὲ ῥηθύμνης ἐπίσκοπον ἀπολογία· τὰ ἀπὸ ῥώμης παρὰ σπυρίδωνος τοῦ βλόνδου, καὶ ἄλλων πεμφθέντα μοι γράμματα· ἡ πρὸς ἀντώνιον τὸν τεμώνιον ἰατρὸν χίον, τινῶν ἐξ ὑμῶν τάχα παραχόντων τὰς ἀφορμὰς, μετὰ ταῦτα ἀπόκρισις παρίη-

ρίημι τὰ ἐν τῷ τῆς ἐνταῦθα συζητήσεως κριτηρίῳ ἀπολογιθέντα μοι, τὰς καθ' ἑκάστην ἐπεγειρομένας ἀγῶνας πρὸς τὰς ἀντιφερομένους ἡμῖν, καὶ τέλος τὰ ἐν τύποις ἐκδοθέντα μοι πονήματα ἀφορμὴν σχόντα τὰς κατ' ἐμῦ γενομένας διαβολάς· εἰδ' ἄλλως ἄλλος τις διατεθρύλληκε τὰ ἡμέτερα, καὶ ἔννατον ἤδη τουτὶ ἔτος διαμεμένηκε, τὴν ἡμετέραν τόγ' ἐπ' αὐτῷ ἐκτήκων ζωήν, καὶ παντοίοις τρόποις πολιορκῶν τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν, βελτίων μὲν οὗτος εἴθε γένοιτο ἑαυτῦ, εἰδ' οὖν ἀποδιδότω λόγον θεῷ, ἅτε δὴ σκανδάλυ οὐ τῦ τυχόντος ψυχαῖς ἁπλαῖς καὶ γενόμενος καὶ γιγνόμενος αἴτιος· εἰ δὲ καὶ πρώτη καὶ δευτέρα καὶ τρίτη συνόδῳ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ σκέψει γενομέναις, ἀπροσωπολήπτως ἀκριβῶς καὶ τῷ τρόπῳ τῆς θέμιδος καθυπεῖξαι οὐ κέκρικε, μᾶλλον δὲ τούτων δι' ὧν μετὰ ταῦτα δέδρακε, καὶ καταπεφρόνηκεν. ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδ' ὅ, τι καὶ εἴποιμι, ὑμῶν δ' ἂν εἴη ἡ σκέψις τῶν τὴν τῶν τηλικαύτων φροντίδα ἐφ' ἑαυτὰς ἐνώπιον θεοῦ ἀραμένων, πατέρες θεοσεβέστατοι. ἀλλὰ γάρ τίς αὕτη ἡ ἐπὶ ταῖς ἤδη διηκριβωμένως καὶ ἀπροσωπολήπτως καὶ τῷ τρόπῳ τῆς θέμιδος ψηφισθεῖσιν, ἀλλόκοτος, καὶ σώφρονα ξενίζουσα ἀκοὰς τονῦν εἶναι προκύψασα μεταβολή. ἆρα γὰρ ἡμεῖς ἄλλοι ἐξ ἄλλων οὕτω ταχέως γεγόναμεν, ἢ μάτην λοιπὸν ἄνω καὶ κάτω φέρεται τὰ ἡμέτερα, καὶ ἐπ' οὐδενὶ τῷ σαθερῷ ἐρειδόμεθα, ἔνθεντοι καὶ κλάειν ἐπέρχεταί μοι ἀπαραμύθητα,

πρὸς

πρὸς τηλικαύτην ἀφορῶντι τοῦ ἡμετέρου γένους δυστυχίαν, ἢ οὐκ οἶδ' ὅ, τι καὶ εἴπω ἁρμοδιώτερον, δικαίοις τοῦ θείου κρίμασι τὰ ἔσχατα κινδυνεύουσαν· παραμυθεῖται μέντοι με ὁπωσοῦν τὸ πλεῖστα γεγονέναι παντὶ τὰ γράμματα οἴεσθαι καὶ παρά τινος παντέχνου τὰ τοιαῦτα ἀπηρτίσθαι δημιουργοῦ, κατασοφιζομένου ὅτι μάλιστα τὴν ἀλήθειαν. οὐδὲ γὰρ ἔγ' οἴομαι πρὸς τοιοῦτον αἶσχος ἱερὰν σύνοδον προαχθῆναι ποτὲ ὥστε μετ' οὐ πολὺ, καὶ ἐπ' οὐδεμιᾷ εὐλόγῳ αἰτίᾳ καταψηφίζεσθαι ἑαυτῆς, καὶ ἄκυρα τιθέναι ἃ πρότερον καλῶς ὑπὸ θεῷ μάρτυρι καὶ ἀδεκάστως ὡρίσατο, ἄλλως τε μήτε χάριτι, μήτε δυσμενείᾳ τινὶ, μήτε δωροδοκίᾳ λυμαινομένην τὸ δίκαιον, ὅπερ ἄριστος πέφυκε τοῦ δικαίου κανὼν, καὶ κρίσις τῶν ἀμφισβητουμένων ἀπροσωπόληπτος· μήτε μὴν τὰ μέγιστα τῶν ἀξιωμάτων, εἰ οὕτω τύχοι, ἐκπληττομένην, ὥστε παρὰ τοῦτο τοὔλαττον ἀπονέμειν οἷς τὸ πλέον ἔδει ἐξ εὐνομίας χορηγεῖν, θεῷ χαριζομένην τὰ μέγιστα. προσπάθεια μὲν γὰρ ἔν γε τῶν κρίσεων ταῖς τοιαύταις οὐκ ἂν πάντως ὀξυδορκοίη, ἀντιπάθεια δὲ οὐδ' ὅλως ἂν ὁρῴη, ὅπου μέντοι ἑκατέρας ταυτησὶ τῆς λήμης καθαρὸς ἐφέστηκεν ὁ μετὰ θεὸν, καὶ ἐπὶ θεοῦ βλέποντος δικαστὴς, ποίαν ποτε σχοίη χώραν ἀποφάσεως βιαίας ἐκβίβασις; ὅπου δ' αὖ καὶ νοῦ πρόσεστιν ὀξύτης καὶ τὰ τῶν τρόπων ἀκαπήλευτα, καὶ ἡ τοῦ ζήλου φορὰ ἀπαράκλιτος, καὶ ἔφορος τῶν κρίσεων ὁ θεὸς, πῶς ἂν καὶ διαφθαρείη τὸ δίκαι·

καιον; ταῦτ' οὖν μὲ καὶ μάλιστα διανοούμενος κατ' ἐμαυτὸν καὶ συνεχῶς ἀνακυκλοῦντα, καὶ τὴν τῶν προτέρων συνόδων λογιζόμενον ὅλως προχώρησιν, ψαύδη γενέσθαι καὶ τὰ πράγματα πέπεικε συλλογίζεσθαι· εἰ δ' οὐκ ἀπὸ σκοποῦ ἐκτετόξευκα, αὐτά, φασίν, ἐρεῖ τὰ πράγματα, ἡ παρ' ὑμῶν γενησομένη ἂν ἐπιψήφισις. τί δέ ποτε φασὶ καὶ τὰ γράμματα; καλὸν γὰρ καὶ ταῦτα εἰς μέσον παραγαγεῖν. ἱερεμίας ἐλέῳ θεοῦ καὶ τὰ ἑξῆς· μέχρι μὲν τοῦ παρόντος διεσκεψάμην κατ' ἀκρίβειαν, μηδὲν τῶν μὴ ἀρεσκόντων σαυτὸν πεπονθέναι· πότερον οὖν, τό, ταῖς ἱεραῖς νομοθεσίαις ἀντινομοθετεῖν, εὐάρεστον θεῷ, ἢ πάντη ἀπαρέσκον ἐστὶν αὐτῷ καὶ κατάρατον. δώημεν γὰρ ὅλως κατὰ συγχώρησιν ἄλλως ποτέ με διανοηθῆναι περὶ τοῦ δόγματος, (ὅπερ χριστὲ βασιλεῦ ἀπείη τῆς ἡμετέρας γνώμης καὶ προαιρέσεως) παρὰ τὴν κοινὴν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τῆς κατ' ἡμᾶς δόξαν καὶ ἔννοιαν· ἆρ' οὖν οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ χριστοῦ νόμος; εὐθύς τε καὶ ἐκ προοιμίων ἐκπομπεύειν τε καὶ δημοσιεύειν τὰ τῶν ἀδελφῶν ἁμαρτήματα; ἄλλως τε καὶ ἅ τις ἐν εἴδει ἐξομολογήσεώς τινι κεκοινώνηκε; καὶ ποῦ ταῦτα χριστιανῶν; ἄλλως τε καὶ ἀρχιερέων; ἢ τάχα οὐ παρὰ τοῦτο καὶ χάμ κεκατήραται καὶ ἡ τοῦ μωσέως λελέπρωται ἀδελφή, καὶ ἄλλος ἄλλο τοιοῦτόν τι πέπονθε; ποῦ δ' ἂν καὶ χώραν σχοίη λοιπὸν ἡ τοῦ χριστοῦ νομοθεσία, τό, ἐὰν ἁμάρτῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός, καὶ τὰ ἑξῆς· εἰ δὲ καὶ μετὰ συνόδους τἀναντία διαψηφισαμένας ἱεράς,

τὰ αὐτὰ οὐδὲν ἧττον παῤῥησιάζοιτο, πόσον ἄρα τὸ μίασμα, τὸ γοῦν τοῖς τοιούτοις ἐπαρέσκεσθαι, ἆρ᾽ οὐ προφανὴς ἐςὶν αὐτινομοθεσία τῶν νενομοθετημένων χριςῷ. ὅπου δὲ καὶ ἐπ᾽ ὀλέθρῳ κοινῷ ψυχῶν γίνεται ἡ τοιαύτη ἐκπόμπευσις τί γὰρ αὖτις καὶ συμπεραίνοι ποτε; μέχρι τοῦ παρόντος διεσκεψάμην κατ᾽ ἀκρίβειαν, καὶ μέντοι ἐκ διαμέτρου τούτοις τὰ ἔναγχός τε καὶ πρὸ μικροῦ ταῖς ἱεραῖς συνόδοις ἐψηφισμένα τὰ καὶ γενόμενα, ἔνθα πρὸς ῥῆμα οὑτωσὶ περιέχεται. ταῦτ᾽ οὖν ἐνώπιον τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ τῶν σὺν αὐτῇ εὑρεθέντων ἀρχιερέων ἐλθόντα νομίμως, καὶ κανονικῶς, ἀδεκάςῳ προσώπῳ καὶ τῷ τρόπῳ τῆς θέμιδος, ἀκριβῶς καὶ ἀπροσωπολήπτως, πρώτῃ, καὶ δευτέρᾳ, καὶ τρίτῃ συνόδῳ λεπτομερῶς ἐξετασθέντα καὶ διακρινηθέντα, λαμπρῶς καὶ καθαρῶς ἔγνωμεν εἶναι συκοφαντίας πλήρη, καὶ πάσης ῥαδιουργίας καὶ ἐπηρίας ἀνάμεςα, μάλιςα δὲ, καὶ τὰ ἑξῆς· τίς οὖν ἡ τῆς πρύμνης ἀντίκρουσις, καὶ ἀντιπελάγωσις, καὶ ἡ τοιαύτη δυσειδὴς ἐπὶ τὰ χεῖρω ἀλλοίωσις; μηδὲν τῶν μὴ ἀρεσκόντων σαυτὸν πεπονθέναι· τοῦτο γὰρ οὐδὲν ἂν ἄλλο εἴη, τοῖς γε πρὸς τὰ φθάσαντα ἀποβλέπουσιν, ἢ προπίνειν τὴν ψῆφον χρυσῷ διδόναι τισὶν ἐννοεῖν, καὶ λήμματι παρασαλεύειν ἀτόπως τὸν τῆς δικαιοσύνης ζυγὸν, εἰ μή τις λέγοι καλῶς ἔχειν καὶ τοῦτο καὶ μάλιςα καλῶς, τὸ τὰ τοῦ πλησίον εἰ οὕτω τύχοι δημοσιεύειν ἁμαρτήματα, καὶ τὸ, σκανδάλων τῶν μεγίςων

τιον γίγνεσθαι τοῖς πολλοῖς, καὶ ψήφους ἱερῶν συνόδων καταπατεῖν, καὶ ἀντινομοθετεῖν αὐταῖς παῤῥησίᾳ τὰ πολὺν ψυχαῖς ἐπισωρεύοντα ὄλεθρον· τῆς ἀτοπίας, καὶ πῶς ἄντις μὴ μέλλοι καὶ ναυτιᾶν ἐν τούτοις καὶ ἐγκαλύπτεσθαι, καὶ ὅμως ἡμεῖς τοῦ ἡμετέρου κριτοῦ ἀλλότρια πάντη ταῦτα εἶναι καὶ ἴσμεν καὶ διαβεβαιούμεθα. τί δέποτε καὶ τὸ αἴτιον τοῦ, τοῖς τοιούτοις ἀρέσκεσθαι, καὶ γὰρ πολλάκις φασὶ τὰ γράμματα ὁ τῶν ἀρχιερέων σύλλογος μηδὲν τοὺς πάλαι λατίνοντε καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἁγίων πατέρων εἰδέναι σε φάσκοντα, καὶ μάλιστα περὶ τοῦ παναγίου πνεύματος προστιθέμενον, τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀφαιρεῖσθαι, καὶ τὸ παράπαν καθυστερεῖσθαι πάντως προὔκρινων. πολλάκις ὁ τῶν ἀρχιερέων σύλλογος, πολλάκις, καὶ πῶς; ἀντιπαθείας ὁ λόγος ἀνάμεστος, καὶ πρὸς κορὲς ἔχων τὸ, ὑποπάθους κεκινῆσθαι καὶ ὑπουλότητος· καὶ γὰρ πρὸς ξιττὴν σύνοδον ἀναβλέψαι καὶ ἐπαρθῆναι ἀδυνατῶν, τῷ πλεονασμῷ τοῦ ἀριθμοῦ ἀνεπιφοράστως ἤλπισεν ἀτακτεῖν καὶ ἀντιφιλοτιμεῖσθαι πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἀποκρύψαι τὸν ἥλιον πάνυτοι ἀσθενῶς κατασοφιζόμενος. τίνων δὲ καὶ ἀρχιερέων ποτέ; ἆρα περὶ ὧν ἡ πρὸ μικροῦ γενομένη ἔλεγε σύνοδος. τούτου χάριν ἡ μεξιότης ἡμῶν γνώμη, βουλῇ, καὶ ἀποφάσει καὶ πάντων τῶν συμπαρόντων ἀρχιερέων καὶ ἀδελφῶν καλῶς κρίνασα, ἐν ἁγίῳ παρακελεύεται πνεύματι, ἵνα μηδεὶς ἡμῶν οὔτε τῶν ἱερωμένων, οὔτε τῶν λαϊκῶν τολμήσῃ εἰπεῖν, ἢ συλλογίσασθαι κατὰ τοῦ ἐπισκό-

που

που κυθήρων, μὴ φρονεῖν καὶ φυλάττειν καθαρῶς, ἀκριβῶς, καὶ λαμπρῶς τὰ τῆς καθ᾽ ἡμᾶς ἐκκλησίας, τῶν γραικῶν δηλαδὴ δόγματα, τούτων ἐν ἢ βιβολικίων τὰ τινῶν τῶν τὰ ἴδια πρωτοτόκια ἀπεμπολούντων φακῆς, καὶ τὴν οἰκείαν γνώμην ὁποῖα δ᾽ αὖτις αὕτη καὶ εἴη τῆς ἀληθείας προτιμώντων, καὶ τοῦ κοινῇ συμφέροντος, καὶ τὸ ὅλον σκανδαλοποιῶν, καὶ τὰ τῆς οἰκείας ἐρευγομένων κοιλίας κυήματα; μηδὲν τοὺς πάλαι λατίνων τε καὶ τῶν καθ᾽ ἡμᾶς ἁγίων πατέρων εἰδέναι τε φάσκοντων, καὶ μάλιστα περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος προτιθέμενον. οὐδὲν κρυπτὸν, ἡ ἱερά φησι γραφὴ, ὃ οὐ μὴ φανερὸν γενήσεται καὶ πάλιν. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη. οὕτως ἐν οὐδ᾽ ὁ καλὸς συγγραφεὺς τῶν τοιούτων οὐκ ἠδυνήθη λαθῶν τὸ μὴ φωραθῆναι τὰ μὴ ἀληθῆ ἀποφαίνεσθαι. ὥσπερ δὲ οὐδὲ τὴν ἀλήθειαν κρυβῆναι δυνατὸν καὶ ἡλίου φανώτερον διαλάμπουσαν. καὶ γὰρ καὶ κατ᾽ ἀμφοτέρας ταύτας τὰς προτάσεις οὐκ ἀληθεύων ἀναπέφυκε. τῷ γὰρ λέγειν, ὅτι οὐ τοὺς πάλαι λατίνων οἶδα ἐγὼ, τῇ πρὸς τοὺς νεωτέρους ἀποβλέψει, πάντως τὸν λόγον ἐστὶ διαστέλλοντος, ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν; ὅτι τοῖς νεωτέροις ἑπόμενος ἐγὼ, τῶν πάλαι οὐδὲν ἐπιστρέφομαι. ἐγὼ δὲ τοὐναντίον τούτῳ καὶ πάνυ πράττων διατετέλεκα, τῶν γὰρ νεωτέρων καὶ πάντη ἀπεχόμενος τοὺς καθ᾽ ἡμᾶς ἁγίους πατέρας καὶ διδασκάλους, καὶ τοὺς πάλαι λατίνους, οὗτοι δ᾽ ἂν εἶεν διονύσιος, καὶ ἀθα-

θανάσιος, καὶ βασίλειος ὁ μέγας, καὶ γρηγόριος, καὶ κύριλλος, καὶ χρυσόστομος, καὶ δαμασκηνὸς, κυπριανός τε καὶ ἱλάριος, καὶ αὐγουστῖνος καὶ ἀμβρόσιος καὶ ἱερώνυμος, καὶ τῶν παλαιῶν οἱ λοιποί. τούτους οὖν συμφώνους ἑαυτοῖς τε καὶ τῇ ἀληθείᾳ κατὰ τὸ δόγμα ἀποδεικνῦναι ἐπείγομαι, καὶ ἴσως οὐκ ἀγενῶς, εἰ δικαστῶν ἀδεκάστων τυγχάνοιμι, πλὴν καὶ τοῦθ᾽ ἅπαν ἐπὶ προσβεβαιώσει τοῦ ἡμετέρου δόγματος· καὶ τοῦτο πάσης ἠχοῦς σάλπιγγος ἐξωνότερον τὰ ἡμῖν πονηθέντα ἀνακηρύττει συγγράμματα καὶ ἄλλως γὰρ πῶς ἄν τις τὰ τοιαῦτα καταψηφίσαι τόμου, μηδ᾽ ἐν ὀνείροις ὅ φασι, τῆς τῶν λατίνων ἐπαΐων φωνῆς; ἀνάγκη γὰρ τὸν ἄγνοιαν τινὸς κατηγοροῦντα ἐπί τινι, ἐκεῖνον πρότερον καὶ μάλα τὴν ἐπιστήμην ἔχειν, τοῦ ἐφ᾽ ᾧπερ ἄλλου κεκατηγόρηκεν ἄγνοιαν. ἄλλως γὰρ ἂν ἐπὶ πεζῶν σπείροι, καὶ ἀέρα δέροι, καὶ ὅσ᾽ ἄλλα ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν ἀδυνάτων καταλέγειν εἴωθε. τὸ γὰρ τοῦτ᾽ ἀληθὲς εἶναι καὶ μάλα, οὐδ᾽ αὐτὸς ὁ δεξιὸς τῶν τοιούτων γραφεὺς, εἰ μόνον ἀληθεύειν μέλλοι, οὐκ ἂν ἔξαρνος γένοιτο· καὶ ἄλλως γὰρ καὶ ἀράχνης ἀσθενέστερον τὸ τοιοῦτον ἐξύφασμα. ἐγὼ μὲν γὰρ πᾶσαν αἰδῶ τὴν προσήκουσαν τῇ ὑμετέρᾳ προσνέμω ἁγιοσύνῃ, πάτερες θεοσεβέστατοι, καὶ τὰ πάντα ἕτοιμός εἰμι τῇ καθ᾽ ὑμᾶς ἱερᾷ καθυπείκειν συνόδῳ καὶ ταῖς θεόθεν χορηγουμέναις ὑμῖν ἐμπνεύσεσι, πλὴν ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς σύμφρονας ὑμᾶς κατὰ τοῦτο ἔχειν λογίζομαι, τὸ μὴ ἐλέσθ᾽ ἄν ποθ᾽ ὑμᾶς κριτὰς τῆς τῶν λατίνων γλωτ-

γλώττης καθέζεσθαι. τοῦτο δὲ, παρὰ τὸ μὴ ἐξηγηθῆσθαι καλῶς τὸ τοιοῦτον ἰδίωμα. οὔκουν οὐδ' οὕτως ἀπαλλαγείη ἂν ὁ συγγραφεὺς τοῦ μὴ ἀληθῆ ἀποφαίνεσθαι, ὅπερ ὑμεῖς ἀπαναίνεσθαι, τοῦτο καὶ μὴ βουλομένοις προσνέμων ὑμῖν, τοσοῦτο δεῖ ἀληθείας ἔχεσθαι τὴν ἣν παγκάλως, ὡς ἂν αὐτὸς ἐπιλογίσαιτο, ἐξύφανε πρότασιν. ἔπειτα δὲ οὐδὲ τοῦτο παροπτέον. δῶμεν γὰρ αὖθις τοιοῦτον γεγονέναι ἐμέ. πότερον οὖν νουθετεῖσθαι ἔδει ποιμαντικῶς καὶ διδάσκεσθαί τ' ἀληθῆ ἢ εἰς βυθόν τινα ἀπογνώσεως ἀποπέμπεσθαι, καὶ μὴν ὁ τῶν ἐθνῶν διδάσκαλος τἀναντία τούτοις καὶ μάλα νομοθετῶν ἀναφαίνεται. τοῦ δ' αὐτοῦ γένους πάλιν καὶ ἡ ἐχομένη ταύτης καθέστηκε πρότασις. ἐγὼ γὰρ οὔτε προστίθημί τι ὅλως, οὔτε μὴν προσθείην ἄν ποτε σωφρονῶν. κατὰ μέν τοι τῶν τὴν προσθήκην καθ' ἡμῶν ἐξηγησαμένων, ἡμετέρων μεταγενεστέρων, καὶ ἄλλων, καὶ πάνυ φέρομαι, καί τι καὶ ἀγωνιστικώτερον ἐνδιδοὺς τοῖς ἄλλως διακειμένοις, ἵν' ὅλως αὐτοὺς, εἰ δυνατὸν, πρὸς τὴν τοῦ δόγματος ἐφελκύσω ἀλήθειαν, φημὶ δὴ ὅτι, ἡ πρὸ τῆς κωλύσεως τῆς τρίτης συνόδου αὕτη ἐγεγόνει, οὐδὲν ἀπεικὸς προστεθεῖσθαι, ἵνα μέντοι δι' υἱοῦ εἰς ἡμῶν ἁγιασμὸν καὶ βελτίωσιν γιγνομένην τοῦ παναγίου πνεύματος κατασημαίνει, καὶ οὕτω πρόοδον εἰ καὶ ἐκ τοῦ πατέρος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀρρήτως εἰς οἰκείαν ὕπαρξιν καὶ ὑπόστασιν ἐκπορεύεται, ὥς τε ταυτὸ δηλοῦν τὸ παρὰ λατίνοις ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ τὸ πνεῦμα προκέδερε,

συ-

συνεπτυγμένως, ὅπερ παρὰ τοῖς ἡμετέροις ἱεροῖς διδασκάλοις ἀνεπτυγμένως τὸ, ἐκ πατρὸς μὲν ἐκπορεύεσθαι, δι' υἱοῦ δὲ προϊέναι, χορηγεῖσθαι, καὶ πέμπεσθαι τῇ κτίσει. καθάπερ δὴ καὶ ὁ ἱερὸς μάξιμος τὰς τῶν λατίνων ῥήσεις ἐπὶ τῶν ἑαυτοῦ χρόνων καλῶς διηρμήνευσεν, ἐν τῇ πρὸς μαρῖνον κύπρου πρεσβύτερον ἐπιστολῇ. τὸ δὲ δι' υἱοῦ προϊέναι τὸ πνεῦμα ἄλλῃ πάντως ὕλῃ προσήκει θεολογικῇ, οὐ μὴν καὶ τῇ προόδῳ ταύτῃ τῇ πρὸς οἰκείαν φερούσῃ ὕπαρξιν παράγε τοῖς ἀκριβῶς ὑποθέσεις εἰδόσι διαστέλλειν θεολογικάς· ἔπειτα δὲ τίνες ἂν καὶ γένοιντο τῶν τοιούτων κριταὶ, ἀλλ' ἢ οἱ ἑκατέραν τὴν γλῶτταν μετρίως γοῦν ἐπιστάμενοι· ἀλλ' ὁ γενναῖος οὗτος δογματιστὴς τῷ πρὸς ἡμᾶς πάθει προκατεσχημένος ὡς ἔοικε, καὶ ἀβίωτον αὐτῷ εἶναι τὸν βίον οἰόμενος, εἰ μὴ καὶ ὁπωσοῦν ἡμῶν καταφέροιτο, ἅπερ αὐτὸς πεφρόνηκε, καίτοι ἄλλως προσποιούμενος, ὢ τῆς ἀνοχῆς σου χριστὲ βασιλεῦ, ταῦθ' ἡμῖν φέρων μετὰ διαβολῆς προσνενέμικε. μὴ εἴην δ' ἐγὼ ἀναίτιος παρὰ θεῷ, μηδ' ἵλεων ἔχοιμι τὸ θεῖον ἐφ' οἷς πεπλημμέληκα, εἰ μὴ ἕνα αἴτιον ἐπιγινώσκομαι τὸν παρὰ υἱοῦ τε καὶ πνεύματος τοῦ μὲν κατὰ γένεσιν, τοῦ δὲ κατ' ἐκπόρευσιν ἄρρητον. ὅτι δὲ αὐτὸς οὐδέποτε ἐπήγγελμαι μείζων εἶναί τινος, μᾶλλον δὲ πάντων ἐμαυτὸν, ὅπερ δὴ καὶ εἰμὶ, ἐλάχιστον ἥγημαι, εἰ μὴ τοῦτ' εἴποι τις μεγαλοφρονοῦσιν τὸ μὴ ἡττᾶσθαι βούλεσθαί τινος ἐν τῇ ἐπαγγελίᾳ τοῦ δόγματος, καθ' ὃ δεῖ καὶ μεγαλοφρονεῖν ἀείποτε·

εὔχομαι, ἄλλουγε καιρῦ καὶ χρείας, τὰ τοιαῦτα δεήσεται, εἰ τὴν τῆς ἀληθείας παράστασιν, ἐπειδὰν παράλληλα παρεξετάζεται τὰ ἡμέτερα. παρέρχομαι δὲ σιγῇ ἑκὼν εἶναι τὰ γράμματος, ἵνα μὴ περὶ τὰ μίκρυ λόγυ ἄξια ἐνασχολῶμαι πέρα τῦ δέοντος. ἐν τοῖς αὐτοῖς δ' ἔπειτα γράμμασι τοῖς δῆθεν πανοδικοῖς καὶ ταυτὶ ἐπιφέρεται· πρὸς τύτοις καὶ μετὰ τῦ ἱερωτάτυ φιλαδελφίας διαλλάγηθι, πάντα τὰ κατ' αὐτῦ, ἤτοι τῷ τύπῳ, εἴτ' ἄλλως τυγχάνοντα, πυρὶ δεδωκὼς κατὰ δύναμιν· ὅτι μὲν ἐν ἐμοὶ τὰ τῆς μετὰ ταῦτα διαλλαγῆς παντοιοτρόπως δίηπται, ὕτω μέντοι ἵνα κατὰ Θεὸν, καὶ τὺς ἱερὺς νόμυς γένηται ἡ διαλλαγὴ, μαρτυρεῖ μοι τὰ πρὸς ἐκεῖνον ἐπὶ τὴν ταύτης προκοπὴν γράμματα, καὶ μάρτυρμυ τὸ συνειδὸς, καὶ συμμαρτύρεταί μοι τὸ Θεῖον ἄνωθεν, πρὸς ᾗ καὶ ὁ ἐξυφανθείς μοι ὁποιωσοῦν λόγος, ὥσπερ γεγονείαν ἤδη ταύτην ὑποτιθέμενος, καὶ μάρτυρές μοι πολλοί· ὅτι ᾗ οὗτος σφενδάμνινός τις καὶ ἀκαμπὴς πρὸς τῦτο διαμεμένηκεν, αὐτὰ, φασι, μαρτυρεῖ τὰ πράγματα· προσβεβαιοῖ δέ μυ τὸν λόγον καὶ ἡ εἰς τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον κατὰ τῦτο εἰσέλδυσις, καὶ τέλος ἡ εἰς τὴν κέλλαν αὐτῦ αὐτοπρόσωπος ἄφιξις, καθ' ἣν αἰτήσας συγχώρησιν μόνον ἵνα μὴ δι' ἡμᾶς σκάνδαλον γίγνηται τῷ λαῷ, οὐκ ἀπέλαβον. ὃ δή μοι λοιπὸν καὶ τὴν εἰς τὸ πατάβιον ἐλέσθαι, ἔνθα τό γε νῦν εἶναι διατρίβω, γέγονεν αἴτιον, καίτοι μένειν ἐνετίησιν ὑπὸ πολλῶν διαιτώμενος,

καὶ

καὶ νῦν σχεδὸν κινδυνεύων ἐπαναστρέψαι παρά τινων τῶν τῆς γερουσίας παρακληθείς. τίνος δὲ χάριν καὶ πυρὶ παραδοτέα τὰ παρ' ἐμοῦ; εἰ μὲν γὰρ αἱρεσίν τινα καὶ ἀπόζον αὐτοῖς δόγματος παρενέσπαρται, καὶ πάνυ δίκαιον. τί γὰρ ἂν ἄλλως καὶ καταργοίη τὸν τόπον δίκην ἀκάρπου συκῆς· εἰ δὲ ὀρθοδοξίαν φέρει μεθ' ἑαυτῶν, καὶ οὐδὲν ὅ μὴ ἐκ τε τῶν ἱερῶν εὐαγγελίων, καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς διδασκάλων διδασκαλία ἀπήρτηται, τίς ποτ' ἄρα ἡ ἀποπλήρωσις καὶ τίς τούτοις καὶ τῇ ἡφαίστου συγκοινωνία. εἰ δ' ὅτι προπολεμεῖ ἀληθείας καὶ συκοφαντίαν ἀναιρεῖ, κάτοι οὐδ' ὀνομασί, ἀλλὰ γενικότερόν τινα τρόπον, καὶ ἀσαφῶς, καὶ ἀδιορίστως, καὶ οἱ ἀντιῤῥητικοὶ τῶν θεολόγων λόγοι τῆς ἀληθείας ὑπερμαχοῦντες, καὶ αἱρετικὴν ὀφρῦν καταβάλλοντες, πυρὶ διδόσθω λοιπόν, καὶ μηδὲν ἐχέτω πλέον βασίλειος καὶ ἀθανάσιος, καὶ γρηγόριος, καὶ εἴτις ἄλλος τοιοῦτος τῆς ἀληθείας ὑπερασπιστής, τῶν κατ' αὐτῆς λυττησάντων θρασύτατα, καὶ ἐπιδιδότω τὰ μοχθηρά, τὰ δὲ χρηστὰ μηδὲ προκυπτέτω τὸ σύνοχον, μηδὲ συνηγορείτω τις τῇ ἀληθείᾳ, ἵνα μὴ τοῦ κατὰ ταύτης θρασυνομένου καθάψηται. καὶ ποῦ ταῦτα τῶν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, καὶ αὐτὸ ἀπαναινομένων τὸ ζῆν μόνον ἵνα στῇ; οὕτω τοῖς περὶ ἐμὲ καὶ τῇ ἐμῇ μετριότητι οἷάπερ τὸ δίκαιον δέδοκται· ὡς ἀπρεπὲς τὸ προσωπεῖον, καὶ πάνυ ἀνάρμοσος ἡ ὑπόκρισις. οὕτω γὰρ ἂν μᾶλλον παιδαρίων χείρ, τάχα δὲ οὐδὲ αὕτη σκιαγραφείη

φέρῃ τὸ δίκαιον. μήποτ' ἂν οὕτω δέδοκται, τῷ
τῶν γραμμάτων καὶ μόνῳ αὐτουργῷ, ἢ καὶ εἴπῳ
ἄλλῳ δευτέρῳ ὁπῶς δήποτε τὸ ἐκείνου ποιῆσαι
δέδοκται καταθύμιον, πῶς δ' ἂν ἄλλως εἴη καὶ
δίκαιον, ἱερὰς καταφρονῆσθαι συνόδους, καὶ ψυ-
χὰς πιστῶν σκανδαλίζεσθαι, καὶ ἀκμάζειν μὲν
ὅλως τὰ τοῦ ψεύδους, τὰ δὲ τῆς ἀληθείας κατα-
μαραίνεσθαι, κἀκεῖνα μὲν ἐπὶ πολλῶν ὀλέθρῳ
διακηρύττεσθαι, ταύτην δὲ ὡς ἐν παραβύστῳ
ὑποκεκρύφθαι, καὶ βαθὺν σκότον ἐπιλυγάζε-
σθαι, ἐπίτε τῇ σφετέρᾳ ζημίᾳ, καὶ τῶν ἐκ ταύ-
της ἂν ἀφεληθησομένων εἰς τοὐπιόν, μηδόλως
προκύπτουσαν. οὐκ ἐχρῆν μετὰ τὴν ἀγάπην τὰς
ὕβρεις τυπῶσαι· ἀλλὰ καὶ τοῦτο τοῖς φθάσα-
σιν ὁμοιότροπον. οὐδὲ γὰρ μετὰ τὴν ἀγάπην, μή
ποθ' οὕτω περὶ τὰ μέγιστα μικρολόγος εἴην ἐ-
γώ, ἄλλως τε περὶ τὸ τῆς ἀγάπης καλὸν, ἐν
ᾧ πῶς ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται· καὶ
μάρτυς ὁ τῶν κρυφίων γνώστης θεός, ἀλλὰ πρὸ
ταύτης καὶ ἐν ᾧ τὸ σκάνδαλον ἤκμαζεν ἐστάλη
τὰ γράμματα· μετανοίας τὴν ἀγάπην ἡμῖν ἀνα-
πέφηνται. καὶ ἄλλως δὲ οὐχ ἡμεῖς προηγουμέ-
νως ὑβρίκαμεν, ὡς αὖτις εἶπα, ἀλλὰ τοσαῦτα ἔ-
τι διαβαλλόμενοι ἀδίκως ἐπὶ τῷ δόγματι δι-
εκδικοῦμεν, καὶ τοῦτο μετὰ πολλῆς εὐγνωμοσύνης,
ἑαυτοὺς, ὥσπερ ὑπ' αἰνίγματι καὶ ἀπαρεμφάτως
τῇ τοῦ λόγου διαίτῃ χρησάμενοι. ἀλλὰ γὰρ καὶ τὰ
αὐτὰ γράμματα πρὸ πολλοῦ τῷ παναγιωτάτῳ
πατρὶ προὔπεμπετο, καὶ εἰ τῷ ἡφαίστῳ παραδο-
θῆναι ταῦτα ἐδέησεν, ἔφθασεν αὖ τοῦτο ἔκτοτε

 ὑπομ-

ὑπομνήσας ἡμᾶς, μὴ ἐνδιδοὺς τῷ κακῷ καὶ
ὅλως τὸν δίκαιον, καὶ ἀπροσωπόληπτον δικαστὴν
ἀναζητεῖν τε τὸ αἴτιον, καὶ μὴ πρὸς τὸ αἰτιατὸν
καὶ μόνον ἐστράφθαι, καὶ λίαν ἐπανάγκες, εἰ
μέλλοι καθαρὸς θυσίαν προσφέρειν θεῷ τῇ
αὐτοδικαιοσύνῃ τὸ δίκαιον. οὐδὲ γὰρ διαρεσεῖται
θεὸς τῷ λέγειν, κολάζω πέτρον, ὅτι παῦλον
ἐτύψατο, ἀλλὰ δεῖ πρότερον διακοῦσαι πέτρου
λέγοντος, ὅτι παῦλος διέμεινέ με τύπτων. ἐπ'
οὐδεμιᾷ γὰρ λόγῳ σφοδρότατα, καὶ τὼ χεῖρε ποτὲ
ἀνασχὼν, ὡς ἂν τὴν κεφαλὴν, τῶν ῥαπισμάτων
φρουρήσαιμι, συνέστη τοῦτο μικρόν με καθάψασθαι.
οὕτω καὶ γὰρ ἀνεύθυνος πάντῃ ὢν ὁ πέτρος ἀνα-
φανήσεται, τοῖς γε κρίνειν εἰδόσιν ὀρθῶς. ἔ-
πειτα δὲ καὶ πρὸ τῶν διαλλαγῶν ἐγὼ τῶν πρὸς
αὐτόν μοι συγγεγραμμένων ἱκανῶς αὐτὸν ἐκεῖνον
ὑπόμνησα, καὶ ὅτι ἀνάγκην ἔσχον διὰ τὴν συκο-
φαντίαν πανταχοῦ διαπέμψαι γράμματα, ὡς ἂν
τοῦγ' ἐπεμοὶ ἀσκανδάλισται αἱ ψυχαὶ διαμένοι-
εν. οὔκουνγε παρὰ τοῦτο βιαίως ἐκβιβαστέαι αἱ
ἀποφάσεις. ἀλλὰ κρίσει δικαίᾳ ἐπιτρεπτέα τὰ
αἴτια. ἐπειδ', καὶ ὁ θεὸς αὐτὸς ὁ καὶ περὶ γε-
νέσεως τὰ πάντα εἰδὼς, καταβῆναί τε καὶ τὴν κραυ-
γὴν ἰδεῖν Σοδόμων φιλανθρώπως ηὐδόκησεν. ἀ-
κριβοῦς ἐρεύνης τοὺς τὸν τόπον ἀναπληροῦντας αὐ-
τοῦ ἐπὶ γῆς ἐκδιδάσκων ὑπόθεσιν, ὅπερ οἶμαι
ἀμυδρῶς παρεδήλου ἡμῖν, καὶ δι' οὗ πρὸς τὸν
ἀδὰμ εἰρήκει, ἀδὰμ ποῦ εἶ; καὶ δὴ καὶ πρὸς κά-
ϊν αὐτὸν, ποῦ ἐστιν ἄβελ ὁ ἀδελφός σου εἰπών;
εἰ δὲ καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐπιμνησθῆναι ἐ-

θε-

θελήσομεν, καὶ ἡ ἀμβροσίῳ τῷ μεδιολάνων ἐπισκόπῳ πρὸς τὸν βασιλέα θεοδόσιον γενομένη περὶ τῆς τῶν κρίσεων ὑποθέσεως πρόσταξις, τάχα τοιοῦτ' αὐτὸ ὑπενίτταιτο. καὶ ἀλέξανδρον δὲ φασὶν ἀκούοντα τοῦ ἐπί τινι κατηγοροῦντος ἑτέρου τινὸς, θάτερον τῶν αἰτίων ἐπιφράττειν τε καὶ φυλάττειν εἰωθέναι, καὶ τῷ καθ' οὗ ἡ κατηγορία ἐγίγνετο. παρίημι τὰ τῷ μεγάλῳ κωνσταντίνῳ ἐπὶ τοιαύταις ὑποθέσεσι πεπραγμένα, καὶ εἴ τῳ ἄλλῳ τι τοιουτότροπον, ἐξ ὧν δηλαδὴ ἀφορμῶν αὖθις καὶ μάλιστ' ἄντις διατείναιτο, τοῦ παναγιωτάτου πρὸς μὲ εἶναι τὰ γράμματα· πῶς δ' ἂν ἔπειτα καὶ χωρίων σχοίη ἐνταῦθα τὰ τοῦ θεοδωρήτου πρὸς τὸν κύριλλον. οὐ γὰρ τῷ κατ' ἐκείνου ἁπλῶς γράψαι ὁ θεοδώρητος κατεκέκριτο, ἀλλ' ὅτι καλῶς μὲν ἐφρόνει ὁ κύριλλος, κακῶς δ' ἐκεῖνον φρονεῖν ὑπώπτευέ τε καὶ ἔγραφε θεοδώρητος· τοῦτο δὲ αὖθις ὑπὲρ ἡμῶν ἂν μᾶλλον εἴη ἢ καθ' ἡμῶν πάντως, παράγε ἀδεκάστοις κριταῖς· ἡμεῖς γὰρ καὶ διὰ γραμμάτων, καὶ συγγραμμάτων, καὶ συμβαμμάτων, καὶ πραγμάτων αὐτοῦ, ὅπερ καὶ καρδίᾳ πιστεύομεν, καὶ στόματι ἀνεπαισχύντως ὁμολογοῦμεν, ἐκ μέσου προθέντες, καὶ πᾶσι προφανὲς παραστήσαντες, καὶ μετὰ ἱερὰς συναχθείσας συνόδους καὶ ψήφους ὑπὲρ ἡμῶν, ὅμως οὐδὲν ἧττον διαμένομεν ἐπηρεαζόμενοι. ἀλλὰ γὰρ οὐδ' οὕτως ἀπειρήκαμεν, κἂν μύριοι ὦσι καὶ ὁποιοιοῦν καὶ ὁπωσοῦν, οὔτοιγε κατισχύσει ποτε κακία σοφίας τῆς πρόμαχον δυμοιρούσης θεὸν, ἐκ-

δέ τοῦ συνειδότος καθαρότης ἡμῖν ἐπαρκεῖ, συνεπιμαρτυροῦντα τὸν παντέφορον ἔλουσα ὀφθαλμὸν, ὃν οὐδεῖς ἀνθρώπων λαθεῖν οὐδυνήσεταί ποτε, καὶ ὃν ὑπέρδικον ἔν γε τοῖς τοιούτοις ἐλπίζειν. θεὸς γὰρ ἐκδικήσεων κύριος, ἅμα δὲ καὶ παρήγορον χρὴ τοὺς μὴ καθάπαξ εἰκῆ ζῆν ἔχειν αἱρουμένους, καὶ πρὸς τὰ τῇδε κεχηνέναι καὶ μόνα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἀδέκαστον κριτήριον ἀποβλέποντας. ταῦτ' οὖν ὑπῆρξεν, ἅ με δι' ὑπόπτου ὅλως ἔχειν τὰ τοιάδε γράμματα, ἐν αἰτίᾳ καὶ μάλιστα γέγονεν. ἀλλὰ γὰρ ἐγὼ καὶ οὕτως ἕτοιμος ἦν καὶ προσδραμεῖν τῇ ἐκλαμπροτάτῃ συγκλήτῳ· καὶ τὸ τῆς αὐτόσε ἀφίξεως ἐξ ἐκείνης λαβεῖν ἐνδόσιμον, τὴν τοσαύτην ὑπερβολὴν καὶ ὁπωσοῦν μὴ φέρων τῆς ὕβρεως, ὅτι μέντοι οὐκ ἂν ἄλλως ἠδυνήθην τούτου ἐπιτυχεῖν, ἢ ἐπιδείξας τὰ γράμματα, φειδοῖ τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς, καὶ κοινῇ τοῦ ἡμετέρου δυστυχεστάτου γένους, κατέσχον ἐμαυτὸν τῆς ἐπὶ τοὔργον ὁρμῆς· εἶχον γὰρ ἄλλως ἐφ' οἷς ἂν καὶ πάνυ διακαγχάζειεν, διασύροντες ὡς ἀσύστατα καὶ μηδὲν ὑγιὲς ἔχοντα τὰ ἡμέτερα, οἱ πᾶσαν ἂν διακούσαντες τοῦ πράγματος τὴν προχώρησιν, καὶ τῶν πρὸ μικροῦ γενομένων συνόδων τὴν ἔκβασιν· πῶς δ' ἂν ἄρα ἡ τῶν τοιούτων γένοιτο θεραπεία, καὶ ὅπως μὴ τὰ τοιαῦτα γίγνηται τοῦ λοιποῦ, φημὶ δὴ τὸ, τοιαῦτα πλάττεσθαι γράμματα, καὶ ὑποσημάνσει δῆθεν χαρακτηρίζεσθαι πατριαρχικῇ πρὸς δὲ, καὶ πῶς ἂν ἐκτὸς ἐπηρείας πάσης ἐγὼ τοῦ λοιποῦ διαμένοιμι, ὑμετέρα πάντως ἔσται φρον-

τίς

τὶς ἱερὰ καὶ θεοσύλλεκτος σύνοδος. ὑμῶν φημὶ πατέρες θεσπέσιοι καὶ θεοσεβέστατοι τῶν τὴν τοιαύτην φροντίδα ἐφ' ἑαυτοὺς ἀραμένων παρὰ θεοῦ, ἄλλως τε καὶ ἐφ' οὕτω κυριωτάταις ταῖς ὑποθέσεσι. εἰ δὲ καὶ ἡμᾶς παρασταθῆναι ὑμῖν ἐπικριθείη, μόνον περὶ τούτου πρὸς τὴν ἐκλαμπροτάτην γερουσίαν γενηθήτω ἀναφορὰ, καὶ τοῦτ' ἀπαιτοῦντα πεμφθήτω γράμματα, ὅπως ῥᾶον ἡ τῆς ἐντεῦθεν ἀποδημίας ἐπιδοθῇ ἡμῖν ἄφεσις, καὶ μηδὲν μελλήσαντες ὑπόπτεροι ὥς τινες σὺν θεῷ πρὸς ὑμᾶς ἀφιξόμεθα· καὶ γὰρ οὔτε τῆς ἀληθείας αὐτῆς οὔτε τῆς ἐκκλησιαστικῆς χρείας ἡμεῖς οὔτε προυτιμήσαμεν τί ποτε, οὔτε μὴν προτιμήσομεν· ἀσπαζόμεθα δ' ἐν τῷ μεταξὺ πάντας ὑμᾶς μετὰ πάσης αἰδοῦς τὸν ἐν κυρίῳ ἀσπασμὸν, καὶ ἱκετικῶς παρακαλοῦμεν καὶ ὑμετέρου ἡμᾶς μὴ ἀπαξιῶσαι γράμματος καὶ ὅτι ἂν ὑμῖν ἐπιψηφισθείη διασημᾶναι τοτάχιον. συνδιατηροίηθέ μοι δὲ τοῦ λοιποῦ ἐν πάσῃ ἀγαθῶν προκοπῇ, καὶ πρὸς τὸ θεῖον διαρεστήσει, πατέρες καὶ ἀδελφοὶ ἐν χριστῷ πανναιδεσιμώτατοί μοι καὶ πανσοφοὶ τιμότατοι, καὶ συνδιαπάττοι τε τῇ τοῦ κυρίου δεξιᾷ πᾶν ὅτι εἰς τὴν τοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐκκλησίαν συμφέρον, καὶ ὅτι μάλιστα χρήσιμον. αἱ δὲ ἅγιαι καὶ θεοπειθεῖς ὑμῶν εὐχαὶ εἴησαν μεθ' ἡμῶν, ἀμήν. ἐκ παταβίου πυανεψιῶνος ἡ ἐπὶ δεκάτῃ κατὰ τὸ ͵αφϛβ' ἔτος τὸ σωτήριον.

Epiſtolae *Maximi Margunii*, quae ſequuntur, ex alio Codice MS. prodeunt, & ipſo quidem mihi, ut alibi innui, a Viro praeſtantiſſimo *Scip. Maffeio* commodato; quumque animadverterim melius utiliuſque fore ita ea digerere, ut ratio temporis haberetur, non ut in Epiſtolis hactenus editis ſervatū eſt, Codicis ordini inhaerere; has inſequentes ſuo quamque tempori aptatas diſtribuere viſum eſt, loco opportune indicato, ubi praecedentium quaelibet inſerenda fuiſſet. Idem autem ordo iuſtaque aetatis Epiſtolarum ſeries in omnibus diſtinctius exactiuſque ſervabitur, quum earumdem Latinam interpretationem exhibebimus.

Τῷ ὁσιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις κυρίῳ Γαβριήλῳ τῷ σεβήρῳ, Ἐμμανουὴλ ὁ μαργούνιος, εὖ πράττειν.

Ἤκουσά μοι τὰ περὶ τοῖν νεανίαιν ᾗγε κεχώρηκεν, ἐξ ἧς πρώην ἐπιστολῆς ἐμοὶ πέπομφας, ὦ θειά μοι κεφαλὴ γαβριῆλε, καὶ ὅσον μὲν ἐπὶ τῇ αὐτοῖν προαιρέσει ὡς καὶ αὐτὸς ἔφθην σοι πρότερον γεγραφὼς καλῶς εἶχε τὰ τούτοιν. τῷ γε γὰρ ἀνεπισκέπτως πως, καὶ ἵν' οὕτως εἴπω ἁπλῶς εἰς τὴν προαίρεσιν εὐθὺς ἀποβλεψαμένῳ, τοῦτ' ἂν πάντως φανείη. ὅσον δ' ἐπὶ τῷ τῆς προαιρέσεως τρόπῳ, κἀυτός σοι ξύμφημι, κάκιστ' αὐτὼ τὰ αὐτοῖν διοικῆσαι. καὶ γὰρ δὲ καὶ πο-

πολὺς παρ' ἡμῖν γέλως ἔηγε τῶν ἐπιρεάζειν σπουδὴν ποιουμένων ὑπὲρ αὐτοῖν κεκίνηται, τῷ τε τὸν ἕτερον ὅσον ἔπω μεμαθηκέναι ἀποπλασάμενον τὸν ἑταῖρον καταλιπόντε, καὶ τῷ θάτερον οὐδὲ γοῦ, ὡς λόγος, τῆς μοναχικῆς εἰσαγωγῆς ἀπογευσάμενον, τάχιστα εἰς τὰ εἰωθότα ἐπαναστρέψαι. ἀλλὰ τίς οἶδεν, εἰ καὶ δὲ ἀποπλᾶσαι ἐκείνῳ ἐν μοναχικῷ ξυνέφερε σχήματι, καὶ τούτῳ τὸ παραμῆναι ἐπ' ὠφελείᾳ δὲ γέγονε; τοῦτο μὲν αὐτὸς εὔχομαι, καὶ εἴθε καὶ τῷδ' ἂν κἀκείνῳ εἰ τὸ βέλτιον τὸ πρᾶγμα ξυμπέσει δέ. ἐγὼ δὲ πάλιν τὸ γεσὸν ἐπαινῶ, ὦ Γαβριῆλε, καί σοι συγχαίρω προνουμένῳ τὰ βέλτιστα, πλὴν γε τοῦτο καὶ μόνον εἰπεῖν ἔχω σοι, μὴ πάνυ ἐμμένειν τῇ βραδύτητι, ἀλλ' ὥστε κἀπειδὰν θεοῦ βουλομένου ὧν ἐπιδεὴς τυγχάνεις ὤν, εὐπορήσης. οὕτω γὰρ ποιῶν σαυτῷ τε κἀμοὶ χαριῇ τὰ μέγιστα. ἡ μὲν παλαιὰ διαθήκη πολλοῦ ἤδη τύποις ἐκδέδοται· τὸ δὲ τοῦ δαμασκηνοῦ τετράδιον γράψαι οὔπω γέγονεν ἐπ' ἀδείας ὡς ἦν βουλομένῳ μοι. σὺ δέ μοι τούτου ἕνεκεν σύγγνωθι, ἔπειτ' εἴ με δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, οὐδὲ πρὸς τοσοῦτον ἀντέχειν δύναμαι καύσωνα, καὶ χείριστ' ἔχοντα κατὰ τὼ ὀφθαλμώ, μὴ τῆς ὑγείας ἐπιμελούμενον, παῖδες ἰατρῶν με ἐπαίδευσαν. σὺ δ' ἀντ' ἐκείνου τούτῳ, ὅπερ νῦν πέμπω σοι, κέχρησο καὶ φιλοσόφει ψυχῇ τε καὶ σώματι. ἔρρωσο. ἐκ παταβίου, βοηδρομιῶνος πέμπτῃ ἱσταμένου, τοῦ αφογ' ἔτους.

Τῷ ὁσιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις κυρίῳ Γαβριήλῳ τῷ σεβήρῳ, Ἐμμανουὴλ ὁ μαργούνιος, εὖ πράττειν.

Ἐ'Μοὶ μὲν πᾶσα καὶ σπουδὴ καὶ φροντὶς γίνεται καθ' ἑκάστην πρός τε τοῖς ἄλλοις, καὶ τὸ, τὴν τοῦ ἡμετέρου δόγματος παντὶ σθένει ἀλήθειαν διατείνεσθαι, ὦ θεία μοι κεφαλὴ γαβριῆλε. οὐ μικρὸν γὰρ μοι δοκεῖ τό γε τὰ καίρια βλάπτεσθαι, ὅπερ πάσχειν οἶμαι τοὺς μήτε σπουδὴν μικράντινα γοῦν, ἐπειδήπερ ἥδεον τοῖς τοιούτοις ἐπιχειρεῖν οὐχ οἷόντε ποιουμένους, μήτε μὴν ὅλως τὴν περὶ τὰ τοιαῦτα φιλομάθειαν ἀσπαζομένους, ὡς ἂν αὐτοῖς περιγίγνοιτο τὸ, καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ τοῖς τῷ δόγματι αὐτῶν ἐναντιουμένοις καὶ ταῦτ' οὐδὲ καὶ θαῤῥούντως ἀπαντᾶν δύνασθαι, ἐμοὶ μὲν οὖν οὕτω καὶ ἄλλῳ μέλλειτε καὶ μελλήσει ἀείποτε, καὶ γὰρ εἰ καὶ μὴ τὰ τοιαῦτα μέμνημαι; καὶ τοῦτο μὴ καὶ μόνον τὴν ἄγνοιαν προδήλως παρίστησι τοῦ γε μὲ καταβεβληκότος σπουδὴν τινα, οὐ μέν γε διάτοι τοῦτο καὶ τὸ φιλομαθὲς ἀπεστέρημαι, οὗπερ παρόντος σὺν θεῷ, τὰ πάντα ῥᾷστα τῷ βουλομένῳ περαίνεται, ἀλλὰ πρός τί ταῦτ' ἐρεῖς, ὦ ἐμμανουῆλε, πρώην μοι μικράτινα περὶ τῶν τοιούτων νικολάῳ τῷ ἐκ τῆς ἑταιρείας τῶν σταυροφόρων, οἶσθ' ὡς οἶμαι τὸν ἄνδρα ἐν οὐικεντίᾳ διατρίβοντι ἀπέσταλται, ἐν οἷς ἄρισ' ἔχον τὰ τῆς ἡμετέρας θρησκείας τάτε ἄλλα, καὶ δὴ καὶ τὸ περὶ τῆς τοῦ παναγίου πνεύματος ἐκπορεύσεως ἀπεφηνάμην μυστήριον, καὶ μηδὲν ἀλλόκοτον, μήτε μὴν ἀπάδον

δον τῆς τῶν ἡμετέρων θεολόγων γνώμης ἡμᾶς πρεσβεύειν, ἀλλὰ τοὐμπάλιν πᾶν ὅτι ὑγιὲς δοξάζειν, καὶ τοῦτ' ἄνωθεν ἐκ πολλοῦ διισχυρίσαμεν ὡς οἷόν τε. τέλος δοῦν καὶ τοῦτο προσεθέμην τοῖς γράμμασι. φημὶ δὴ τὸ προτρέπειν αὐτὸν ἢ παρακαλεῖν ὅσον τάχος ἀντεπιστεῖλαί μοι, καὶ τὴν ἂν ἔχοι περὶ τούτων τὴν γνώμην. ἔστι γὰρ σοφὸς ἀνὴρ, καὶ φίλος, καὶ τούτων μάλιστα ἔμπειρος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐπιστήμων, καὶ εἴπως τοῖς εἰρημένοις μοι ἐν ἐκείνοις ἀπολογητέον, δηλῶσαί μοι· ἐκείνῳ δὲ ἀντεπεστάλκαμεν, οὐδὲν δὲ περὶ ὧν ἠβουλόμην ἀπεκρίνατο. εὔλογόν τε μὴν οὐκ οἶδ' ἧττον ἀφορμὴν εὑρὼν, ὅπως μὴ ἥττων, εἰ μὴ σφάλλομαι, τῶν ἡμετέρων φανείη, ὅρον τινὰ τῆς ἐν φλωρεντίᾳ συνόδου συνπέπομφέ μοι τοῖς γράμμασιν. ἐγὼ δ' ἀναγνοὺς τοῦτον, οὐκ οἶδ' ὅτι καὶ εἴπω, περὶ τῶν πατριαρχῶν; αὐτῶν τε περὶ καὶ τοῦ βασιλεύσαντος τότε ἰωάννου τοῦ παλαιολόγου. τοῦτ' οὖν ἕνεκεν καὶ σοι ἐπιστῆλαι διέγνωκα, τῷ πλείστην περὶ ταῦτα σπουδὴν τιθεμένῳ, καὶ τὸν ὅρον ἅμα σοι πέμψαι ὡς ἄν τι σοι δοκεῖ περὶ τούτου, καὶ πῶς τούτῳ ἀπαντητέον παρὰ σοῦ μάθοιμι. σὺ δὴ θεία μοι κεφαλὴ τοῦτο παρακαλῶ ὅσον τάχος ἐκτελέσαι ἀξίωσον, διττῶς γὰρ χαριεῖ μοι ταχὺ χαριζόμενος, καὶ ἐν ταῖς πρὸς κύριον εὐχαῖς σου καμοῦ δέομαι μέμνησο. ἔρρωσο ψυχῇ τε καὶ σώματι. προσειρήσθω μοι διὰ σοῦ προσκυνητῶς ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος σιμβρου ἐκ παταβίου δευτέρᾳ ἐπὶ δεκάτῃ βοηδρομιῶνος, τοῦ αφογ' ἔτους.

Τῷ ὁσιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις Γαβριήλῳ τῷ σεβήρῳ.
Ἐμμανουὴλ ὁ μαργούνιος εὖ πράττειν.

ἈΠεδεξάμην τὰ σὰ γράμματα διὰ τοῦ πανευλαβοῦς πατρὸς κυρίου ἰωνᾶ, ὦ θεία μοι κεφαλὴ Γαβριὴλε, οἷς ὅτι τάχιστα ὑπὸ πολλῶν τῶν ὄντι πραγμάτων κωλυομένῳ μοι ἀποκρίνασθαι οὐχ ὑπῆρξεν· ἐγὼ γὰρ εἰ καί τις ἄλλος μέγα τι τίθεμαι τὸ, καὶ γράμμασι σοφῶν ἀνδρῶν ἐντυγχάνειν, καὶ τοῦ τοῖς ἀντιστρόφως, ἐπειδὰν ᾖ μοι ἐπ' ἀδείας ἀντεπιστέλλειν, ἀλλ' ἐπειδὴ πάντα μὲν ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἐπιτελεῖν βουλομένοις. χρεία δὲ καὶ εὐκαιρότητος, καὶ πρὸς τούτοις πολλὰ τὰ ἐμποδὼν ἔσθ' ὅτε τῇ προθυμίᾳ γιγνόμενα, συγγνώμης ἂν ὧν ἕνεκεν εἴρηκα παρά σοι τῆς βραδύτητος νομιζοίμην, ὅπουγε πρὸς τοῖς ἁγίοις σαφῶς, εἰ μὴ σφάλομαι, καὶ τὸ πρός σε φίλτρον ἐπίστασαι, καὶ οὐκ ἂν ἀμελείας γράψαι με γραφήν. καὶ ταυτὶ μὲν εἰρήσθω μοι ἐπὶ τοσοῦτον μέλλουσαν, ὡσανεὶ κατηγορίαν διὰ τοιαύτης ἀπολογίας ἀποφεύγοντι. ἐγὼ δὲ καίτοι κἀπὶ τοῦ παρόντος οὐκ ἄγω τοιαύτην σχολὴν οἵαν αὖ ἔχων ἐδίκησε τὸν πρὸς σὲ γράψαι βουλόμενον, ὅμως γε μὲν ἵνα μὴ τοῦ καθήκοντος ἀπολίποιμι, αὐτοσχεδίως ὡς ἔχω ταυτὶ γράψαι προῄρημαι. περὶ μὲν τοῦ πατρὸς ἡμῶν μερκουρίου μηκέτι λυπούμενος διατέλει, ἀνέλαβε γὰρ μικρὸν ἑαυτὸν, καὶ κρείττων τῆς νόσου γέγονε θεοῦ χάριτι, καὶ μετ' οὐ πολὺ ταύτης ἀπαλλαγῆναι πέποιθα· περὶ δὲ τοῦ φρὰ νικολάου οὐδέ τι καινὸν, ἐγώ τε καὶ περαιτέρω

χω·

χωρεῖν. οὐκ ἠβουλήθην πρὸς αὐτὸν ἀπολογούμενος τῷ μὴ τὰ τῆς ὀγδόης διεξελθεῖν συνόδου, κἀκεῖνος οὐδὲν ἔτι περὶ τούτου ἔκποτε ἀπεκρίνατο ὅσον οὔπω ὡς εἰς ἡμᾶς ὡς δι' ἐπιστολῆς ἐμήνυσεν, ἀφιξόμενος. σὺ δ' εἴπερ ἐν τῷ μεταξὺ τὴν εἰρημένην σύνοδον πέμψοις μοι τὰ μέγιστα κεχαρισμένος ἔσῃ μοι. περὶ δὲ τῆς παλαιᾶς διαθήκης ἢ μᾶλλον εἰπεῖν περὶ τῶν αὐτὴν ἐξηγουμένων οὐδὲν εἰπεῖν μοι εἶχεν ὁ σοφώτατος πίνελλος, πλὴν δ' ὅτι τις βίβλος ἐκδέδοται οὕτως ἔχουσα τὴν ἐπιγραφὴν, *OEconomia Bibliae Eden*, ἢ πάντων τῶν ἐξηγησαμένων ἔχει τὸν ἴνδικα. σὺ δὲ τούτου καὶ μόνου χάριν εἰ παρὰ τοῖς βιβλιοπώλαις περὶ τούτου ζητήσαις ἅμα τῷ πεπαιδευμένῳ μιχαήλῳ τῷ ἐπάρχου, ῥᾶστ' ἂν εὕροις τὸ ζητούμενον. εἰ γὰρ τοῦτο ἠπόρει ὁ πίνελλος, οὐκ ἂν ἄλλοθεν ἐδεήθημεν. καὶ περὶ μὲν τούτων ἅλις, σὺ δὲ ὦ θεία μοι κεφαλὴ φιλοσόφει περὶ τὰ θεῖα καὶ φίλει φιλοῦντά σε. κωνσταντῖνος παρὼν τοῖς νῦν ἀπ' ἐμοῦ γεγραμμένοις, προσαγορεύει σε δι' ἐμοῦ τὰ μέγιστα. ἐκ παταβίου, βοηδρομιῶνος δευτέρᾳ φθίνοντος, τοῦ ͵αφογʹ ἔτους.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΤΩι ΑΥΤΩι.

ΕΜοὶ μὲν καθ' ἑκάστην, ὦ θεία κεφαλὴ Γαβριῆλε, κινδυνεύει σχεδὸν τὰ τῆς πίστεως, σοὶ δ' οὐδὲν ἐμοί γε δοκεῖν περὶ τούτου μέλλει, καίτοι λοιπὸν σκοπεῖν ἔξεστιν τις ἡ ἀπόλεια, οὔτε δήπω διὰ γραμμάτων... ἧπερ ἔχει τἀμὰ ταῖς

πα-

ρελθούσαις δηλώσαντι, καὶ τινας τῶν σῶν βί-
βλων αἰτίσαντι. ἀποκρίνασθαι γοῦν μοι, εἰ καὶ
μὴ βουλομένῳ σοι εἴη πέμψαι, ἠξίωσας. ἆρ' οὖν
οὐ παρὰ τοῦτο σαυτόν τε ἅμα κἀμὲ ἀδικεῖς; ἐμοὶ μὲν
τόγ' ἐμὸν εἰπεῖν, καὶ μάλιστα φαίνεται. πῶς
γὰρ οὔ, ὅπουγε κοινὸς ὁ ἀγὼν, καὶ τῶν ἀγώνων ὁ τι-
μιώτατός τε καὶ πάντων ἐξαίρετος; ἴσθι τοίνυν
ἐμὲ τὰ τῆς ἐν φλωρεντίᾳ γενομένης συνόδου
πρακτικὰ ἐπιμελῶς πάνυ, ὡς εἶχον σθένους,
διεξελθόντα, καὶ τὰς τῶν κατ' ἐκείνην τὴν σύ-
νοδον εὑρεθέντα ἡμετέρων πατέρων ὑπογραφὰς
ἰδόντα, καὶ τέλος τούτοις με συνερεῖν, εἰ μή τις
ἐν τῷ μεταξὺ κρείττων γένοιτο πρόνοια, ἐγνωκό-
τα. φίλον γὰρ τῷ ὄντι καὶ γένος καὶ πατρὶς καὶ
γονεῖς, ἀλλ' εἴγε παρ' ἐμοὶ πάντων φιλτάτη κα-
θέστηκεν ἡ ἀλήθεια. ἴδου γοῦν σοι πῶς ἔχει τἀ-
μὰ δεδήλωκα. σὸν δὲ λοιπὸν εἴ τις σοι λόγος
τῆς ἐμῆς, οὐχ ὅτι δὲ, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν καθ' ἡμᾶς
ἄλλων σωτηρίας κρεῖττόν τι προβλέψασθαι, καὶ
τοῦτο δὲ κατ' ἀλήθειαν. ἔστι δ' ὅ φημι, μήθ' ὡς
συναινοῦντά τι τῷ ἡμετέρῳ δόγματι; ἀπαρέσ-
κοντι τῷ θείῳ ἀποφήνασθαι τοῦτο ἄρ' οἵας δή-
ποτε τιμωρίας ἄξιον, μήτε μὴν ὡς δεδιότα, καὶ
ἵν' οὕτως εἴπω, φοβούμενον ὅπου οὐκ ἔστι φό-
βος, τῶν παρ' ἡμῶν ὀρθῶς δοξαζομένων προ-
δοῦναί τι, τό γε ἐλευθεριώτατον, ἀλλά τε θαρ-
ῥηκότως πάνυ ἤπερ θεῷ φίλον εἰπεῖν τὴν ἀλή-
θειαν. ἐγὼ μὲν γὰρ ἀεὶ τὸ πατρικὸν δόγμα
ἐφύλαττον, καὶ ἀποθανεῖν μᾶλλον ἤπερ αὐτὸ
κατά τι παραβλάψαι, ἢ παρελθεῖν μοι ἦν
αἱρε-

αἱρετώτερον, νῦν δ' ἐπειδὴ ἐξ ὧν ἔφθην ἰδὼν, οὐδὲν οἱ λατῖνοι ἐφ' οἷς δοξάζουσι, τυγχάνουσι ἁμαρτάνοντες, συνερεῖν κᾀυτὸς ὡς ὀρθῶς ἔχουσι καὶ κατ' οὐδὲν ἀπᾴδουσι τοῖς ἡμετέροις πατράσιν, ὅσον ἐπὶ τῇ τοῦ παναγίου πνεύματος καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύσει τοῖς ἐκείνων διέγνωκα. οὐδ' ἀγνοῶν τοῦτο πράξω, σὺ τούτου ἔσῃ τὰ μάλιστα αἴτιος, ἐπειδή σοι τὸ πᾶν ὡς καλῶς κρίνειν τὰ τοιαῦτα καὶ νουθετεῖν ἐπὶ τὰ κρείττω ἐπισταμένῳ ἐπέθηκα, εἴπερ οὖν ἔτι πῶς τοῖς τούτοις δόγμασιν ἐναντιοῦσθαι, ἄλλως τε καὶ τοῖς ἐν φλωρεντίᾳ γενομένοις τε καὶ ὡρισθεῖσι γράψον μοι τὸ τάχιστον δέομαι. τί γὰρ τούτου μοι πρὸς θεοῦ χαριέστερον; ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τῷ θείῳ εὐαρεστότερον, ὅπερ εἰ μὴ ποιήσεις (ἀπείη δὲ τοῦτο) καλῶς οἶμαι τὰς διὰ ταῦτα τοῦ σωτῆρος ἀπειλὰς ἐπίστασαι, καὶ περὶ μὲν τούτου ἅλις. ταχέως γοῦν ὡς εἶχον καὶ ἀπαρασκεύως ταῦτά σοι γέγραφα μὴ βούλου δὲ παρακαλῶ προφασίζεσθαι, μή τε μὲν ἄλλους ἐπὶ τοῦτο παρακινεῖν. λέγω δὴ τὸ κρύφα φρουρεῖν τὰ τῆς πίστεως, ὡσανεὶ δειλιῶντας, καὶ μὴ τὰ καλῶς φρονοῦντας, ἀλλὰ ταῦτα μᾶλλον σαφῶς παρρησίᾳ κρατείνεσθαι, μεμνημένους τοῦ λέγοντος, ὅς τις με ἀρνήσεται ἔμπροσθεν τοῦ ἀνθρώπου, ἀρνήσομαι κᾀγὼ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. σὺ δ' ὦ θεία μοι κεφαλὴ, τὸ τῆς ἡμετέρας πίστεως στήριγμα, ἐπειδ' ἂν μοι βουληθῇς ἀποκρίνασθαι, ἅμα καὶ τὰς βίβλους ἐκείνας πέμψον μοι δέομαι. ἐκ παταβίου πρώτῃ ἐπὶ δέκα ποσειδεῶνος τοῦ αφογ' ἔτους.

ΤΟΥ

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΤΩι ΑΥΤΩι.

ΜΗ' δ' ἔχθαιρε φίλον σὸν ἁμαρτάδος εἵνεκα μικρᾶς, ὁμῶς γε μὴν σὺ καὶ τὴν ψῆφον ἀπέδωκας, εἴτε καλῶς εἴτε καὶ ἄλλως θαυμάσιε, ἄλλωστε καὶ τὰ κατ' ἐμὲ οὐ τρόπον κεχώρηκε τρίτην ταύτην ἡμέραν ἀνηκοὼς, καὶ γὰρ εἴπερ ἐμὲ ἐλέλυθεν, ἐγώτε καὶ τὸ αἴτιον τοῦ ἐν ταῦθ' ἅμε παρακατέχεσθαι ἐπὶ τοσοῦτον δεδήλωκα, καὶ πῶς ἐγνώκειν τῷ συμβαίνοντι, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τοῖς κατ' ἐμοῦ μηχανομένοις παρὰ χείρονός τινος ἐπιπνοίας παραμυθίαν τινὰ ἢ ἀπαλλαγὴν ὅλως ποιήσασθαί τε καὶ ἐξευρεῖν, οὐ μὲν ὡσαύτως καὶ τὰ τῆς ἐμῆς μεταβεβλῆσθαι προαιρέσεως, ἀλλὰ μᾶλλον ἀκμάζειν, καὶ περαιτέρω τῇ προθυμίᾳ φέρεσθαι. τίς οὖν σοι συγγνώμη ἐν κατ' ἐμοῦ τοσούτων ἐφευρεμάτων; ἆρ' ἐκ ἀπολογίας ἄξια ἅμοι γέγραφας. μὴ ἄλλον πρωτέα μεεῖναι νενόμηκας; ἐγὼ μὲν τῷ ὄντι ᾧ μήν σε σχεδὸν ἄλλον ἐμὲ εἶναι, καὶ μὴ τοιαύτα κατ' ἐμοῦ ἂν ὑποπτεύσαιποτε, νῦν δ' οὐκ οἶδ' ὅπως τολμῶ εἰπεῖν τῆς ἐλπίδος διήμαρτον τοιοῦτον ὁρῶν τε ἢ ἀκούων ἐμὲ φανταζόμενον, πλὴν ἐμοίτε καὶ σοὶ εἴπερ βουλομένῳ τὰ μέχρι τούτου πεπαίχθω. πέπεισμαι γὰρ ἔγωγε τοιοῦτόν σε ὄντα τὰ περὶ ἐμὲ οἷον καὶ πρώτερον εἰ δὲ καί τι σοι ὡς ἔτυχε γέγραπται πρὸς ἐμὲ, τοῦτο τῷ κατὰ φύσιν προσνέμω θυμώδει σοι. ἐγὼ δὲ λοιπὸν δίκαιος ἂν εἴην εἰπεῖν τι καὶ τῶν ἐμῶν

οὐ-

σὺ μὲν παρῆκας τὴν περὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐπιμέλειαν εἴπερ ἄρα ὡς φῂς δι' ἐμὲ, καὶ εἴτι ἄλλο τοιοῦτον. ἐγὼ δὲ (καὶ τούτου μάρτυς μου τὸ παντέφορον ὄμμα) καὶ πατέρα, καὶ πρόσοδον ἣν τινοῦν ἐμοὶ ἐπιβάλλουσαν ὡς καὐτὸς οἶδα καὶ οὐ μικρὰν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐκ ὀλίγας ἀφορμὰς τῶν μὲν ἔνθεν, τῶν δὲ ἐκεῖθεν πολλαῖς με ἐπιζητούντων ὑποσχέσεσι. παρίημι τὰ τοῦ ἐπισκόπου, καὶ ἄλλα πολλὰ οὐ διὰ σὲ καταλείπω; οὐχ ὅτι ὑπεσχόμην συναποπλᾶσαί σοι, καὶ ξυμβιῶσαι, καὶ εἰ δέον καὶ καλῶς ξυναποθανεῖν, εἰ καὶ ταῦτα πάντα τἀληθὲς εἰπεῖν, διὰ χρυσὸν πρώτερον διέγνωκα. σοὶ δὲ καὶ μαθεῖν ἔξω παρ' ἄλλων ἅπερ ὁ τὴν τοῦ Βησσαρίωνος βιβλιοθήκην πισταθεὶς ἐπιχειρεῖταί μοι. φημὶ δὴ τὴν εἰς τὴν τῶν λατίνων γλῶτταν τῶν ἐκεῖ βιβλίων μετοχέτευσιν, ὅπερ εἴπερ καὶ ἄλλοτι ἀσμένως ἂν ἀπεδεξάμην εἴπερ κατὰ σὲ ἀστάτως εἶχέ μου τὰ τῆς γνώμης. λείπεται γοῦν σοι παλινῳδίαν ᾆσαι ἐπὶ τοῖς γεγραμμένοις. ἐμοὶ δὲ ὥσπερ ἔφθην προειρηκὸς παραχωρῆσαι τῷ φύσει θυμώδει σου. οὐ γὰρ ἂν οἶμαί σοι τοιαῦτα γεγράφθαι, μὴ πρότερον τοῦ θυμοῦ παρὰ τὸ δέον ἐπαρατήσαντος. Ἔρρωσο καὶ σύγγνωθί μοι συγγινώσκοντι, καὶ φίλει φιλοῦντά σε ὡς ἄλλον ἐμὲ, καὶ εὔελπις γίνου τὰ περὶ ἐμὲ ὡς ὅσον οὔπω ἀποδεξάμενός με ὡς ἔστι βουλομένῳ σοι, καὶ μηδενὶ δεῖξον ἐπιστολὴν συγκεχυμένην ὅπερ ἴζετει τὸ πράγμα γεγονομένον μοι. Ἐκ παταβίου βοηδρομιῶνος δεκάτῃ, τοῦ αφοε' ἔτους.

Τῷ πανιερωτάτῳ μητροπολίτῃ φιλαδελφίας, καὶ αἰδεσιμωτάτῳ πατρὶ, κυρίῳ Γαβριὴλ τῷ σεβήρῳ μάξιμος ἐλάχιστος ἱερομόναχος ὁ μαργούνιος, εὖ πράττειν.

ΠΟλλάκις μοι σκοπουμένῳ τὰ τῆς σιγῆς σου, ἣν ἐπὶ τοσοῦτον σιγῆσαι προήρησαι, ἀφ᾽ οὗ καταλιπεῖν ἡμᾶς διέγνωκας, τὸ πάλαι ποτ᾽ ἦσαν ἄλκιμοι μιλήσιοι ἐπέρχεταί μοι κατ᾽ ἐμαυτὸν λέγειν πανιερώτατε δέσποτα. σχολῇ γὰρ ἂν ἐπιλαθοίμην τῶν ὧν μεταξὺ τοῦ ἀποδημεῖν σε ὑπέσχου μοι ὑποσχέσεων, φημὶ δὴ, ὡς καθόλου τε περὶ τῶν ὁσημέραι συμβαινόντων ἐκτῶν ἐνόντων δηλοίης, καὶ ἐν μέρει τῶν κατὰ σὲ καθ᾽ ἕκαστα. ἐγὼ δὲ πόλλις ποτὲ ἅπαξ σοῖς ἐντυχὼν γράμμασι, καὶ αὐτοῖς αὐτοσχεδίοις, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις, πετῶντι καλάμῳ γεγραμμένοις, οὐδέ πω καὶ νῦν καὶ δευτέρων ἀπήλαυσα, πρᾶγμα τῷ ὄντι τὰ μάλιστα ἀπαρέσκον μοι. πότερον οὖν ἀδικεῖν με παρὰ τοῦτο προείλω, ἢ τοῦτο μὲν οὐ δόλως, ἀλλὰ τοῦτο ποιεῖν καταναγκάζῃ καὶ μὴ βουλόμενος, ἢ καὶ πάντως οὕτω πως τεχνάζῃ παράγε τοῖς ἐρωμένοις θείως, ποιεῖν ἐπιδιδόναι τὸν ἔρωτα; ἐγὼ μὲν οὖν ὁποτέρως οὖν ἔχοι τό γε μέχρι τούτου σιμβὰν σύνοιδά μοι καὶ φιλοῦντί σε καὶ εὐλαβουμένῳ τὰ μέγιστα. σὺ δὲ τοὔμπαλιν δίκαιος ἂν εἴης μὴ ἐπιλελῆσθαι τοῦ φιλικοῦ καθήκοντος, εἴγε φιλεῖς ἀληθῶς μάξιμον. εἰ δὲ καὶ ἐπιλέλησαί πως ἐν τῷ πρὸ τούτου. τοῦ λοιποῦ γοῦν μὴ τοιοῦτος γένοιο. ἀδικοίης γὰρ

ἂν

ἂν σαυτὸν ἅμα, καὶ τὸν πρὸς ὃν τοιαύτας πάλαι συνέθου τὰς συνθήκας, ὡς μήτ' ἂν τόπου διαστήματι, μήτε μὲν χρόνου μήκει, μήτ' ἄλλῳ τῷ τῶν τοιούτων διαλυθήσεσθαί ποτε, καθάπερ αὐτὸς ἀπεφαίνου ἐνταῦθα παρὼν, καὶ ἱκανὸν χρόνον συνδιατρίψας μοι. Ἔρρωσο πανιερώτατε δέσποτα, καὶ σύγγνωθί μοι τό γε νῦν εἶναι ἀναγκαίως λακωνίζοντι, καί μοι ἀντεπιστεῖλαι, ἐπειδ' ἂν ἧσσον δυναμένῳ, ἀπαξιώσειας. κρήτηθεν, μαιμακτηριῶνος ὀγδόῃ φθίνοντος, τοῦ αφοη΄ ἔτους ἀπὸ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν γεννήσεως.

Τῷ πανιερωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ φιλαδελφίας καὶ ἡμετέρῳ κατὰ πνεῦμα φιλοστοργοτάτῳ πατρὶ κυρίῳ γαβριήλῳ τῷ σεβήρῳ μάξιμος ἐλάχιστος ἱερομόναχος ὁ μαργούνιος. εὖ πράττειν.

ὈΛίγου πάνυ ποιεῖν ἔοικας τὰ ἡμέτερα, πανιερώτατε δέσποτα, ὅσον γε ἐξ ὧν μέχρι τούτου μικρὸν γοῦν καὶ ἡμῖν ἐγχαράξαι γραμμάτιον οὐ διέγνωκας. τεκμαίρεσθαι ἔξεστι, καίτοι γε πολλῶν πολλάκις καὶ τῶν οὐχ ἔπω σοι χρωμένων τοιαύτης εὐεργεσίας παρὰ σοῦ τῆς θείας καὶ ἱερᾶς κεφαλῆς μὴ ἀπολειπομένων. εἰ μὲν οὖν ἐγώ γε μή σε τοῖς ἐμοῖς προέφθανον γράμμασιν, τάχ' ἂν οὐχ ὅτι γε ἀχαριστείας, ἀλλὰ δὴ καὶ ἀμαθείας οἵας οὖν γραφὴν ἀποφέροιμι. ἐπεὶ δὲ καὶ δὶς ἤδη καὶ τρὶς ἀπεστείλας, τοῦ ποθουμένου ἀποτυγχάνω, θάτερον φαίην ἂν ἐγώ γε, ἢ

σὲ τῶν φιλικῶν σχεδὸν ἐπιλελῆσθαι, ἢ σὲ μὲν καὶ πάνυ διὰ μνήμης ἔχειν τὰ καθ᾽ ἡμᾶς, τῶν δὲ διακομιστῶν ἔχειν ἐφ᾽ οἷς ἂν νῶν ἑκάτερος διασύροιμεν τὴν ἀμέλειαν, ὅμως δοῦν εἴτε καὶ οὕτως, εἴτε καὶ ἐκείνως ἔχει τὰ τοιαῦτα, οὐκ ἂν παντάπασιν ἀποφήναιμι. τίς δὲ γένοιτ᾽ ἂν τοῦ πράγματος θεραπεία, καὶ ὁποίως σὸν ἂν εἴη ἐξετάζειν, ὅς γε καὶ σοφίας καὶ χάριτος ἠξίωσαι θειοτέρας τε καὶ ἀκριβεστέρας. ἐγώ γε μὲν οὐδ᾽ ἀποστερούμενος φείσομαι τοῦ λοιποῦ γραμμάτων τῶν πρὸς σὲ δυνατῶν, τὸ δ᾽ αἴτιον τοῦ παρόντος γράμματος, τοιοῦτον· ἐγὼ μὲν εἰδώς σου καλῶς ὡς οὐδεὶς εἴποιμ᾽ ἂν ἄλλος, τά τε ἄλλα καὶ τὸ ὑπερβάλλον σου τῆς φιλοπτωχίας ἄλλως τε καὶ τὸ πρὸς τὸ χριστιανικὸν καθῆκον ἀφορῶν, οὐχ ὑπεστειλάμην τοῦ μή σοι συστῆσαι τὰ δυνατὰ τὸν τῶν ἐμῶν γραμμάτων διακομιστὴν, μανουῆλόν φημι τὸν φρασὰ ὃν καὶ ἄλλοτε οἶδα εὖ πεποιηκώς· πλήρωσον οὖν καὶ αὖθις σὸν τὰ τοῦ ἔθους, ὡς ἂν καὐτὸς εἰδοίης, ἐμὲ τί δύνασθαι παρά σοι, καὶ σοι διὰ τῆς τοιαύτης καλοκαγαθίας τὰ τῆς θείας χάριτος πλείω τε καὶ μείζω τὴν ἐπίδωσιν προσεπιλαμβάνοι. παραλείπω γὰρ τὸν τῶν πολλῶν ἔπαινον, ἅτε δὴ πόῤῥω βάλλοντα τοῦ ἱεροῦ τῶν θείων ἀνδρῶν σκοποῦ καὶ παρὰ τοῦτό γε εἰκότως παρ᾽ αὐτοῖς παρορώμενον. ταῦτ᾽ οἶδ᾽ ὅτι ποιήσεις, καὶ αὐτὸς ἐξ ἑαυτοῦ ὁρμώμενος, πρὸς δὲ καὶ ἡμῖν τοῖς σὲ τὴν θείαν καὶ ἱερὰν κεφαλὴν καταφιλοῦσι, καὶ ἐν τοῖς μάλιστα εὐλαβουμένοις χαριζόμενος. περὶ τῶν

τοῦ νύσ-

image
not
available

λάκις πόῤῥω πάσης κακοδαιμονίας ἥκειν τὰ κατ' ἐμὲ οἴεσθαι καὶ μικρȣ̃ δεῖν ἀπολέγεσθαι τὴν ψυχὴν, μὴ ἔξον μοι καὶ τῷ σώματι, ἅτε δὴ καὶ αὐτῇ τῇ ψυχῇ συνῆφθαισοι. ἐγώ γε γὰρ καὶ τῆς σῆς ȣ̓χ ἧττον παξικῆς φιλοσοργίας μεμνημένος, ἢ τῆς ἀρίςης διαξιβῆς, ȣ̓κ ἂν δυναίμιον μὴ λυπεῖσθαι τὰ μέγιςα, καὶ ἀβίωτον εἶναί μου τὸν βίον διατίνεσθαι. ὁρᾷς οἷον κεχώρηκε τὰ ἡμέτερα; καὶ ὡς ἔχει χαλεπώτατα; καὶ γὰρ καὶ μαθεμάτων μελέται, καὶ σπȣδῆς πᾶσα διαγωγὴ, καὶ πᾶν ὁτιοῦν τῶν ἀγαθῶν ȣ̓κ οἶδ' ὅπως λέληθέμε διαφυγὸν, ἐξ ȣ̃ τὴν αὐτόθι κατέλιπον διαξιβήν. ἀλλὰ δὲ ἂν πάθοιμι, μία καὶ μόνη μοι αὕτη παραμυθία ὑπολέλυπται, τὸ, δ᾽ἔλπιν εἶναίμε καὶ ἄλλοτε ἐπὶ τῆς ἐμῆς ζωῆς συγγυνέσθαισοι, εἴη δὲ καὶ μέχει τέλȣς συζῆσαίσοι. ἐπειδήμοι τȣ̃το τό γε νῦν εἶναι οὐκ ἔξεςι, σὸν ἂν εἴη, θεία μοι καὶ ἱερὰ κεφαλὴ, ἐνέχυρον ἄν τι τȣ́τȣ ἐπὶ τȣ̃ παρόντος τὰ ἐμὰ διαδέξασθαι γράμματα, ὡς περὶ τῆς τοιαύτης ὑποχέσεως ἀναμφίβολον σύνθημα. ἐπεὶ δέ σου, ὡς ȣ̓κ οἶδ' εἴης ἄλλος τό, τε κόσμιον τῶν ἠθῶν, καὶ τὸ ὑπερβάλλον τῆς καλοκαγαθίας ἐπίςαμαι, ȣ̓κ ἦν ὅπως ȣ̓κ ἂν σοι συςήσαιμι διὰ τȣ́των τῶν ἐμῶν γραμμάτων τὸν ἐν ἐπισκόποις θεοφιλέςατον κύριον γερμανὸν τὸν κύπριον, ἄνδρα τῷ ὄντι καλὸν κἀγαθὸν, καὶ θεοσεβέςατον, ὃν καὶ δι' ἄλλας ȣ̓κ ὀλίγας αἰτίας, ἃς καὶ αὐτὸς ὅσον ȣ̓́πω ἐπιςήσῃ, χρησάμενος τῷ ἀνδρὶ, δίκαιος ἂν εἴης ἀσμενῶς πάνυ καὶ φιλοφρό-

φρόνως ἀποδέξαθαι, ἐχ ἧττον δὲ, καὶ τοῦτο κατὰ νοῦν θέμενος, τὸ, πάνθ' ὅσ' ἂν αὐτὸν εὐεργετῶν πράξειας, εἴτε συνιςῶν ἄλλοις, εἴτε καὶ αὐτὸς καθ' αὑτὸν εὐποιῶν, πρὸς ἐμὲ τὴν ἀναφορὰν ἕξειν καὶ τὴν ἀπόβλεψιν. εἰ γὰρ εἰ καὶ τῇ τε ἀξίᾳ, τοῖς ἁγίοις προτερήμασι πολὺ αὐτὸν ὑποβέβηκα, τῇ γε μὲν φιλίᾳ οὕτω μοι ἥνωται, ὡς ἕτερον ἐμὲ αὐτὸν τίθεσθαι. πάντα τοίνυν μοι γενοῦ τῷ ἀνδρὶ, ὡς ἂν καὶ διὰ τούτου ἐπιδιδοίημοι τὰ τοῦ χρέους, καὶ ὁ τοῦ καλοῦ μου πρὸς σὲ ἔρωτος πυρσὸς ἐπαυνάπτοιτο. ποιήσεις δ' οἶδα, τὸ, τε σαυτοῦ ποιῶν, καὶ ὑπὸ τῆς σῆς φύσεως ὁρμώμενος, καὶ μαξίμῳ τῷ σῷ χαριζόμενος. καὶ ταῦτα μὲν ἄχρι τούτου εἰρήσθων. ἄλλῳ γὰρ ἄν μοι ἐπιςέλλοντι, πολλῶν ἂν καὶ τῶν λόγων δεήσειε. σοὶ δὲ, καὶ μόνον νεῦμα ἀρκέσειε. σύςησόν με τῷ σοφωτάτῳ καὶ εὐγενεςάτῳ ἀλουΐζίῳ τῷ λουλίνῳ καὶ περὶ ὧν αὐτῷ πολλάκις ἤδη ἔφθην ἀπεςαλκὼς, ἀναμνήσειας, εἰδέτι νέον τὸ ἐς θεολογίαν ἦκον ἐντετύπεται καλῶς ἂν πράττοις, καὶ τῷ σῷ μαξίμῳ ἐκείνου μεταδιδούς. κύριος διαφυλάττοι τὴν σὴν πανιερώτητα τῷ μικρῷ τῆς κακοδαίμονος ἑλλάδος λειψάνῳ, μέγα βοήθημα. ἔῤῥωσο, καὶ ἐπὶ τῶν σῶν πρὸς κοινὸν προσευχῶν μηδέποτέ μου ἐπιλήσμων γίγνοιο δέομαι. κρήτηθεν ἐκ τῆς σεβασμίας μονῆς τῆς ἁγίας αἰκατερίνης τῶν σιναϊτῶν, μηνὸς ἰανουαρίου δεκάτῃ, καὶ τὸ αφπ' ἔτος ἀπὸ τῆς σωτῆρος ἡμῶν ἐνανθρωπήσεως.

Ο ΑΥΤΟΣ ΤΩι ΑΥΤΩι.

Ἐγὼ καὶ τὸ γράφειν, ὥσπερ δὴ καὶ τοῦ μεμνῆσθαί σου ὁσημέρας, ἀκορέστως ἔχων, οὐδεμίαν γὰρ σχεδὸν ἀφορμὴν παραλείπω τῶν ἐντεῦθεν ὡς ὑμᾶς ἀποπλεόντων, τῶν πρὸς σέ μου γραμμάτων ἄμοιρον, ὦ θειοτάτη μοι καὶ ἱερὰ κεφαλὴ Γαβριῆλε, αὐτὸς δ' οὐδ' ἅπαξ ἀντεπεσταλκώς μοι, μήτε τινὶ τῶν αὐτόθεν ὡς ἡμᾶς ἀφικνουμένων ὀλίγη διαγοῦν περὶ ἐμὲ ἀντεπιτιθεὶς, οὐκ οἶδ' ᾧ τινί γ' ἂν καὶ προσχήματι χρήσαιο, ἢ πῶς ἂν ὑπεκφύγοις τὰ τῆς νεμέσεως. ἔοικας γὰρ ἢ παρ' οὐδὲν τὰ ἡμέτερα τίθεσθαι, ἢ καὶ μὴν ἥματι τυχὸν παρακατέχειν ἥτε παρὰ σαυτῷ τῶν ὧν ἔναγχος οἱ κάκιστ' ἀπολούμενοι τῶν μοχθηρῶν μεταξὺ νῶν διεπράξαντο. ἐγὼ δ' οὖν οὐδετέρῳ τούτοιν προστίθεμαι τά τε ἄλλα, καὶ τὸ προσηνές σου καὶ μάλα σαφῶς ἐπιστάμενος. σὺ δ' ἂν χαριέστατά γε ποιήσης, τοιαύτης ἧς περὶ σοῦ τυγχάνω πως ἔχων ὑποψίας ὅτι τάχιστά με ἀπαγαγεῖν προελόμενος, ἐπεὶ ἀδικοίης ἂν πάντως καὶ θεσμοὺς φιλίας εἰλικρινοῦς, καὶ δὴ καὶ αὐτὴν τὴν πρὸς τὰ θεῖα εὐλάβειαν, ἣν ἐπαγγέλλῃ καὶ μάλιστα. μήτε σὺ τοίνυν τοῦ λοιποῦ ὑποπτὴς γένοιο τὰ περὶ ἐμὲ παρακαλῶ, μήτ' ἐμὲ οὕτω πρός σε διατίθεσθαι δι' ὧν σεσίγηκας παρασκεύαζε, ἀλλὰ πᾶν ὁτιοῦν τῶν ἐν μέσῳ διακόψας, πρὸς τὸ γράφειν μηδὲν μελλήσας διεγέρθητι, εἰρήνην εἰρήνης ἀντιδιδοὺς, καὶ ὀλί-

ὀλίγοις πολλὰ ἀμοιβόμενος. τὰ τῆς ἐκκλησίας οὐδέπω καὶ νῦν οἵασοῦν ἀπέλαυσε διορθώσεως, ἐπεὶ δὲ οὐ τοῦτο καὶ πρὸς τὸ χεῖρον, ὥς γ᾽ ἐμὲ εἰκάθαι ἐπιρρεπεστέραν ἀπειλεῖ τὴν προχώρησιν. θεὸς δ᾽ ὑπερνικήσειε τῷ φιλανθρώπῳ τὴν τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων πληθὺν, τὰ κράτιστα καὶ ὑπὲρ ἀναξίων προμηθούμενος. ἔρρωσο θειοτάτη μοι καὶ ἱερὰ κεφαλὴ, καί μοι ἀντεπιστεῖλαι ἀξιῶ ἀξιώσειας, χαριῇ γάρ μοι τὰ μέγιστα. Ἐκ τῆς σεβασμίας μονῆς τῆς κυρίας τῆς χρυσοπηγῆς τοῦ γαλατᾶ. ἑκατομβαιῶνος ὀγδόῃ ἱσαμένου, κατὰ τὸ ͵αφπδ᾽ ἔτος ἀπὸ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐνανθρωπήσεως. προσηρήσθω σοι ὡς ἀπ᾽ ἐμοῦ δέομαι ὁ σοφώτατος καὶ εὐγενέστατος κύριος ἀλούζιος ὁ λουλῖνος, καὶ οἱ λοιποὶ τῶν φίλων.

Ο ΑΥΤΟΣ ΤΩι ΑΥΤΩι.

ΤΟ᾽ μὲν μήδ᾽ ὁποσοῦν μεμειῶσθαί μου, ἐκ τῆς πρὸ τούτου μοι ὁποθενοῦν συσκευασθείσης πρὸς τὸ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος δόγμα διαβολῆς, τὸ περὶ σὲ τὴν θείαν καὶ σεβάσμιόν μοι κεφαλὴν φίλτρον, πανιερώτατε δέσποτα, καὐτὸς παρ᾽ ἐμαυτῷ σύνοιδα, καί σε μάλιστα πεπεῖσθαι δήπου νενόμικα, ἐξ ὧν ἤδη σοι φθάσας ἀπέσταλκα, τοῦτί τεκμαιρόμενος. τὸ δὲ μήπω καὶ ἀμοιβαίων παρὰ σοῦ εὐμοίρησα γραμμάτων, ἀποκναίεισμου, πῶς ἦν τὴν ψυχὴν, καί γε καὶ ἐπὶ τὰ τεράπως ποιεῖ ταλαντεύεσθαι ἅτε δὴ μὴ οὔπω τυχὸν τὴν γνώμην διατεθεῖσθαι.

σθαίσε οἰονιζομένην παντάπασί. τοῦτο δ' ἐκ τοῦ ῥᾶστον καὶ μάλ' ἄντις ἐπιγνοίη, εἴγε πρὸς τὰ φθάσαντα ἀποβλέψαι προέλοιτο. καὶ γὰρ ἄλλως εἰώθεις πρότερον, ἡμῖν χαριζόμενος, καλάμου καὶ χάρτου μὴ φείδεσθαι. τὸ δ' ἐγώ γε τῷ νῦν εἶναι τῆς ἐπὶ τοσοῦτον ἐκείνων φειδοῦς αἴτιον. ἐγώ γε καὶ μάλα ἠγνόηκα. εἰ μή που τόσοι πρὸς ἡμᾶς ἐνέσπαρται γε πάθος καὶ παρερρίζωται, ἐκ τοῦ ἀνυποστάτου ὕδατος τῆς τοῦ πειρασμοῦ πονηρᾶς φύτλης ἐκείνης ἔτι καὶ νῦν σωζόμενόν τε καὶ ἀρδευόμενον. ἀλλ' ὦ μακάριε, οὔτ' ἐγώ γε ἐπὶ τοσοῦτον μανίας ἐξώκειλα, ὥστε σε οἴεσθαι ἐξεπίτηδες τὰ τῆς σκαιορίας τοῖς ἅπαξ ἐπηρεάσαι βουληθεῖσι ξυμπράξασθαι. πόθεν γὰρ τὸν τὰ τῆς σωτηρίας μοι, φαίην ἂν ἐγώ γε τὰ πρῶτα εἰσηγησάμενον; ἀλλὰ χαιρεκάκων καὶ μόνον ἀνδρῶν καὶ φοβουμένων τὸ θεῖον, γενέσθαι τὸ ῥᾳδιούργημα πέπεισμαι. οὔτ' αὐτὸς δίκαιος ἂν εἴης οὕτω μεμψίμερος, εἴμε τῆς παρ' ἐμοῦ σοι πᾶσι δικαίοις ὀφειλομένης διαθέσεως παρακεκλημέναι τῷ τοῦ δόγματος διακακοζήλῳ πυρακτούμενόν που πεφώρακας, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀνθρωπίνῳ ὑποπεπτωκότος πάθει ὑπεραλγεῖν, καὶ παιδὸς παραμυθεῖσθαι ἀσθένειαν, ἄλλως τε καὶ πρὸς τουτί σε πρὸ τοῦ τὴν ἐνειγκαμένην καταλιπεῖν με παρὰ διαγράμματα παρακαλέσαντος ἐμοί· ἵν' εἰδῆς τὸ πᾶν, καὶ σύγγραμμά τι εἰς ξία διῃρημένον βιβλία, περὶ οὗ σοι ἤδη ἔγραφον ἐκπεπόνεται, καὶ τῷ τῆς κωνσταντινουπόλεως πανιερωτάτῳ κυρίῳ ἱερεμίᾳ ἀφιέρωται, ὃς καὶ ἐξέ-

δω-

δώκειν ἂν, ὥς μοι ἐπὶ πολλῶν ἀπεφήνατο, εἰ
μὴ φθοῦ κακῇ τύχῃ τοῖς τε φύλαξι λῃστρικῶς κα-
ταρχὰς παραδέδοτο, καὶ τελευτῶν, τῆς τῶν ἡ-
μετέρων ἀβελτηρίας, ἐξόριστος ἐκ βασιλικοῦ
δῆθεν ἐγεγόνει προστάγματος. καὶ οὖν δέ μοι ἐκ
περιουσίας ἐνταῦθα διατρίβοντι περὶ τῆς αὐ-
τῆς ὕλης ἕτερ' ἄττα διασυντέθειται, ὥσπερ τις
συντομὴ τῶν φθασάντων, καὶ τῷ τῆς οὐγγα-
ροβλαχίας ἄρχοντι προσπεφώνηται. ταῦτ' οὖν
καλῶς μεμαθηκὼς, μήθ' ὑπόπτως ἔχοις τοῦ
λοιποῦ τὰ περὶ ἐμὲ, καὶ τοιούτου ὂν ὑπέστην τὰ
περὶ σὲ, ἀγῶνος ἀπάλλαττε, ἐπιστέλλωτε ἅ-
μα καὶ ἐκπληρῶν μοι τὰ καταθύμια. καὶ τὴν
προτέραν, εἰ καίτι πού, οὔπως, ὡς μὴ ὤφελε,
ξυμβὰν, παραγεγήρακεν, ἀνανεῶντε καὶ ἐπα-
νακαλούμενος πρὸς ἐμέ σου ἀγάπην καὶ ἀγαθό-
τητα, τὰ τῆς ἐκκλησίας οὕτω μοχθηρὰν τόγε
νῦν εἶναι ἀπείληφε τὴν κατάστασιν, ὡς καὶ πα-
σῶν τραγῳδιῶν ὑπερβεβηκέναι οἰκτρότητα. θεὸς
δὲ παρ' ᾧ οὐδὲν τῶν πάντων ἀδυνατεῖ, τὴν ἐς τὰ
κρείττω καὶ ταύτης τροπὴν προνοήσειεν. ἐῤῥω-
μένον σε διαφυλάττοι ὁ κύριος ψυχῇ τε καὶ σώ-
ματι, πανιερώτατε δέσποτα, καὶ πάτερ ἐν χριστῷ
μοι αἰδεσιμώτατε, τοῦ σοῦ μαξίμου ὑπερευχόμε-
νον. πρόσειπε ὡς παρ' ἐμοῦ παρακαλῶ τὸν εὐγε-
νέστατον ἅμα καὶ σοφώτατον κύριον ἀλούζιον τὸν
λουλῖνον, καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν φίλων. ἐκ τῆς σε-
βασμίας μονῆς τῆς κυρίας τῆς χρυσοπηγῆς τοῦ
γαλατᾶ, σκιῤῥοφοριῶνος ὀγδοῇ ἱσταμένου κατὰ τὸ
͵αφπδ' ἔτος ἀπὸ τῆς τοῦ σωτῆρος ἐνσάρκου οἰκονο-
μίας.

Aliam

Aliam huius pariter anni Epiſtolam die XXV. Scirrhophorionis ſcriptam protulimus in calce *Secundae Partis Epiſtolarum Glycae pag.* 292.

Τῷ πανιερωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ φιλαδελφίας, καὶ ἐν χριστῷ πανιδεσιμωτάτῳ πατρὶ, κυρίῳ γαβριὴλῳ τῷ σεβήρῳ. μάξιμος ὁ μαργούνιος ταπεινὸς ἐπίσκοπος κυθήρων, ἐπίδοσιν πνεύματος ἁγίου εἰς ἔργα σωτηριώδη.

ΤΟ' περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ παναγίου πνεύματος πρὸ πολλοῦ ξυντεθέν μοι βιβλίον, πανιερώτατε δέσποτα, τοσούτου δεῖ τῷ καθ' ἡμᾶς εὐσεβεστάτῳ μάχεσθαι δόγματι, ὥστε μᾶλλον αὐτὸ ξυνιστᾶν καὶ προσβεβαιοῦν. ἐνδίδωσι μὲν γὰρ πως τῷ φαινομένῳ, ὅσαγε ἐς τὴν προσθήκην ἀνήκει, τῇ τῶν πρὸς ἡμᾶς διαφερομένων γνώμῃ, ἐκείνην μέν τοι τῷ ὄντι εἰς τὸν τῶν ἡμετέρων διδασκάλων, ἐκτὲ ἀναντιρρήτων λόγον τῆς πρῶτον αὐτὴν προστεθηκυίας συνόδου. ναὶ μὴν καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν θεολόγων γραικῶν τε καὶ λατίνων χρήσεων νῦν μετεγκεντρίζει ὀρθότητα, καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀποδεικνύον, τό, τε ὅτ' ἐξῆν αὐτὴν προστεθεῖσθαι. μετὰ γὰρ τὴν ἐν νικαίᾳ πρώτην οἰκουμενικὴν σύνοδον, ὡς ἦν καὶ πρὶν τοῦτ' ἀπορῆσθαι τῇ ξένῃ, καὶ τὸ, δι' εὔλογον αἰτίαν, τῷ ἡμετέρῳ συνηγοροῦσαν καὶ ταύτην δόγματι. παρ' ὃ δὴ καίτοι κατὰ ῥώμην ἐκείνης ἄχει καὶ τῆς εὐδέμης τῶν συνόδων ἐν τῷ συμβόλῳ κηρυττομένης, ᾧ δὴ καὶ μά-

μάξιμος ὁ θειότατος ἐν τῇ πρὸς μαρῖνον κύπριον
πρεσβύτερον συμμαρτυρεῖ, ὅμως γοῦν τὰ τῆς
ἐκκλησίας ἀλλήλοις ἥνωνται. συνάγειν δ'
ἁπλῶς τε καὶ ἀκαπηλεύτως ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ προϊ-
έναι τὸ πνεῦμα, εἴς τε τὴν τῆς τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν
πατέρα ὁμουσιότητος, καὶ τῆς αὐτοῦ τοῦ πνεύματος
πρός τε τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ὡσαύτως ὁμουσιό-
τητος ἀπόδειξίν τε καὶ σύστασιν, κἂν πρὸς τὸν
πατέρα, ὡς πρὸς αἴτιον τῆς αὐτοῦ ὑποστάσεως καὶ
ἀρχὴν καὶ αὐτὸ ἐν τῷ οὕτως ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ προϊ-
έναι ἤτοι προκέδερε κατὰ τοὺς λατίνους λέγεται,
ἀναφέρηται, καὶ ἐξ αὐτοῦ, ἐν τῇ αὐτῇ τῆς ἐκ
πατρὸς καὶ υἱοῦ προόδου, συνεπτυγμένως νοῆται ἔ-
χον τὴν ὕπαρξιν. καὶ ἔστι μὲν ὅπως ἀποδέχεσ-
θαι τὸ σύνταγμα τὴν προσθήκην καθάτι, πρὸς
τὸ κίνημα δηλαδὴ τοὺς τοῦ τότε καιροῦ πατέρας πά-
σαις ἀποβλέπον ἀνάγκαις, ἔστι δ' ὅπως ἥκιστα
τούτῳ ξύμφησιν, ἅτε δὴ τὸ κακῶς ἐπεισφρῆσαν
τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τῶν μεταγενεστέρων τοῦ νοήμα-
τος, καὶ ἀντιμεταλλεῦον καὶ τὸν νοῦν ἔχον τὸ καθα-
ρὸν τῷ κιβδήλῳ, ὅτι πορρώτερον ἀποπέμπον συ-
νῇ. τὸ δ' ὅλον, διϊστατικὸν μὲν τοῦ καθ' ἡμᾶς, ἐφελ-
κυστικὸν δὲ πᾶσι δικαίοις καὶ τοῦ ἀλλοτρίου πρὸς
τὸν ἡμέτερον δόγματος, καὶ μηδὲν μὲν προκειμένου
τῷ ἡμετέρῳ, τοῦ δι' ἑαυτῶν, ὅπως ἂν ξυνάδοι
τῷ καθ' ἡμᾶς, στοχαστικωτέρους τε ἅμα καὶ δι-
ξυνετωτέρους ἐκείνους ἀποτελοῦν, ὥστ' ἑκόντας ἄ-
κοντας εἶναι τῷ παρ' ἡμῖν πρεσβευομένῳ ἀκο-
λουθεῖν, καὶ πρὸς ἕνωσιν μὲν προτρεπόμενον,
πλὴν τὴν σὴν τῷ καλῷ τε καὶ ἡμῖν, τοῖς ὅλοις
ξυμ-

ξυμφέρουσαν καὶ τῶν ἡμετέρων ἢ μηδὲν παραλλάττουσαν. τοιαῦτά σοι τὰ παρ' ἡμῶν φιλικῶς τε καὶ υἱικῶς, καὶ ταῦτα τοῦτε δικαίου καὶ εὐλόγου καὶ μάλα ἐχόμενα, ὦ θεία μοι καὶ ἱερὰ κεφαλή, ὡς ἂν μήτ' αὐτὸς τοῦ λοιποῦ παρὰ σαυτῷ καλῶς ποιῶν, ἀμφισβητοίης, καὶ ἡμεῖς μὴ μάτην ὑπόπτοι ἄλλῳ τῳ γιγνώμεθα, οἱ μέχει τοῦ νῦν συνῃρημένου τοῦ θείου περὶ τὸ εὐσεβὲς τοῦ δόγματος κἂν ἄλλως ἁμαρτωλοί ἐσμεν, ἡμῖν τε αὐτοῖς τὰ ἄριστα προνοησάμενοι, καὶ ἄλλους ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, τόγ' ἐφ' ἡμῖν συνεφελκύσαι καλῶς διὰ πάσης σπουδῆς θέμενοι, τοσούτου γε δεῖ τοῦτο ὁπωσοῦν ἡμᾶς καὶ παραχαράξαι προελέσθαιποτέ, κεἰς τὸ πιὸν, σὺν χριστῷ δ' εἰπεῖν οὐδὲν ἧττον προνοησάμενοι, εἰδὴ ἄλλοι ἄλλως περὶ ἡμῶν, εἴτε πρὸ τούτου φθάσαντες πεφρονήκασιν, εἴτε κἂν τῷ νῦν εἶναι φρονοῦντες διατετελέκασι, τί τοῦτο πρὸς ἡμᾶς, αὐτοὶ ταῖς τε τῶν μακαρίων πατέρων ἀραῖς ὑποκείσονται, οὕτως ἡμῖν πρὸς τὰ καίρια παγκάκως καθάψασθαι προσελόμενοι καὶ ἀπρὶξ ἐχόμενοι τοῦ κακοῦ καὶ ὑπὲρ τούτου τῷ φρικτῷ τοῦ χριστοῦ βήματι παρεστῶτες λόγον ἀποδώσουσιν, οἷα δὴ παραίτιοι, τοῖς μικροῖς σκανδάλου γενόμενοι, καὶ ταῦτα μετὰ καὶ πατριαρχικοῖς ἠπειλημένα γράμμασι. παρίημι δ' οὗπερ ἂν καὶ τεθεῖεν οἱ αἴτιοι. ἐγὼ γὰρ καὶ συμμαρτυρεῖμου τῷ συνειδότι θεός, οὐδὲν ἐμαυτῷ περὶ τοῦτ' ἐπταικότι ξύνοιδα, εἰ καὶ διαρράγοιεν οἱ ταῦτ' ἀνερυθριάστως ἀποσοματίσαντες, οὔτε μὴν ἄλλοις γενο-

νομένῳ σκανδάλῳ, ἐφ' οἷς καλῶς ἐπρονοούμην, καὶ γνώμην πατριαρχικὴν μετ' οὐ πολὺ ξυναινέτην εἶχον καὶ μάλιστα. οἱ δὲ τὰς πρὸς τοὐναντίον ὕλας, εἴτε πρότερον ἀδεῶς προπαρεσκευακότες, εἴτε καὶ νῦν πως παρασκευάζοντες, αὐτοὶ ἑαυτοῖς καὶ τὰς ἐπὶ τούτῳ προπαρασκευαζόντων κολάσεις, καὶ ἑαυτοὺς ταλανιζόντων οἱ κακότατα. Ἔρρωσθέ μοι ψυχῇ τε καὶ σώματι πανιερώτατε δέσποτα, ὡς ἐν μυστηρίῳ παρὰ σαυτῷ κατέχων τὰ γράμματα καὶ εἰπὲ τί σοι ἐν τούτοις παρὰ γνώμην εἰρῆσθαι δόξειε μόνος μόνῳ ἅτε παρὰ καὶ υἱῷ, εἰ δὲ βούλει, καὶ ἀρχιερεῖ ἀρχιερέων ἐλαχίστῳ συνδιαλέγου παρρησίᾳ ἐς ὕστερον καὶ ἀντεπίστελλε. δέον γὰρ σε τοῖς ἄλλοις ὑπόδειγμα τοῦ καλοῦ προκεῖσθαι, ἂν ἄλλως πως διατεθῶμεν πρὸς τῆς εὐσεβείας αὐτῆς, μή ποτε τοῦτο καὶ νῦν, καὶ τοῖς ἄλλοις ἂν γένοιτ' ὀλεθριώτατον, οὐκ ἔστι δι' ἂν καθαρῶς καὶ τῷ θεῷ φίλον ἀλλήλοις διαλλαγῶμεν, καὶ ἀγάπῃ εἰλικρινοῦς οὐδὲν θώμεθον προυργιαίτερον, ἧς ἐγὼ μὲν πολλοῦ ἤδη τὰς δυνατὰς οὐχ ὑπεστειλάμην παραχεῖν ἀφορμάς, καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει διάγων, καὶ πρὶν ἢ εἰς ἑαδὴν παραγενέσθαι, καὶ δὴ μετὰ τὴν εἰς τὴν ἐνεγκαμένην ἀναστροφήν, σὸν δ' ἂν εἴη λοιπὸν ταύτην εἰς ἔκβασιν προαγαγεῖν, καὶ παντὸς οἱονοῦν τουτὶ θέσθαι πρότερον τὸ κατόρθωμα. ἐνετίησιν ἑκατομβαιῶνος ϛ' ἴτη ἐπὶ δέκα, καὶ τὸ αφπέ' ἔτος ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας.

Ὁ ΑΥ-

Ο᾽ αὐτὸς ἐπίσκοπος τῷ αὐτῷ ἀρχιεπισκόπῳ φιλαδελφίας.

ΕΓὼ τοσούτου δέω ἐφ᾽ οἷς ἄντις ἐμοῦ μάτην κατηγοροίη ἄλλως ἐπεὶ δ᾽ ἂν κἀντοῖς καιρίοις τὸ καθάπτεσθαι τύχῃ δυσχεραίνειν, ὥστε καὶ μᾶλλον παρ᾽ ἐμαυτῷ ὑπερήδεσθαι, κρεῖττον πολλάκις τοῦ ἀδικεῖν τὸ ἀδικεῖσθαι μεμαθηκότι, καίτινα καὶ προσλαμβάνειν παρὰ καὶ νῦν θεοῦ ὑπὲρ τούτου μισθὸν, τῶν δ᾽ οὕτω περὶ ἐμὲ διακειμένων, καὶ μάλιστα ὑπεραλγεῖν, ἅτε δὴ φίλων ὄντων, καὶ ἔν γε τοῖς ὁμοψύχοις μοι συναριθμεῖσθαι ἐπαγγελομένων, τοιαύτη μοι ἡ πρὸς τὴν καλὴν σου ἐπιστολὴν προπαρασκευὴ, πανιερώτατε δέσποτα, τῷ γὰρ ἡδείσου τῶν λόγων, καί μοι συγγνοίης παρακαλῶ, καί τινα συνεγκεκρύφθαι ἰὸν, οὐκ ἔστιν ὅς τις ἂν ἔξαρνος γένοιτο, κατὰ χολὴν ἐγκύψας τοῖς γεγραμμένοις σοι, οὐ τοσούτῳ μᾶλλον ἐξεμεθῆναι οὐκ ἔδει, ὅσω γε τούτῳ μὲν οὐδ᾽ ἥντιναοῦν ἀφορμὴν ἐγὼ ἡμῖν παραχηκὼς, πλείους δὲ μᾶλλον τὰς πρὸς τὴν εἰλικρινῆ καὶ κατὰ θεὸν ἀγάπην προσεπομένας σέ. μὴ γὰρ ἐς τοσοῦτον μανείην ἐγὼ ὥσθ᾽ οὔ πω πάντη ἀποστερῆσθαι τοῦ διακριτικοῦ, ὡς τὴν τῶν λόγων ἐκείνων ὕβριν ὑπέρογκον. ἐμοὶ γὰρ ἀποφάσκειν προσσέβεσθαι. ἐγὼ γὰρ ἦν δήποθεν, ὥς γε ἐκ τῶν σῶν πάρεστιν εἰκάσαι, ὁ πλείονα τοῦ ἡμετέρου ὄγκου περιβαβλημένος. πόθεν δὴ τοῦτο παρακαλῶ ὀσκώληκα μᾶλλον

ἑαυ-

ἑαυτὸν, καὶ τὸν προφήτην αὐτὰ εἰπεῖν ἡγούμενος καὶ οὐκ ἄνθρωπος, καὶ τοῦτο μόνον εἰδὼς, ὅτι οὐδὲν ἐμαυτῷ ἀλλ' ἢ ἁμαρτωλῷ ὄντι ξύνοιδα, τίνα δὴ, καὶ ἐπὶ τίσιν ὁ ὄγκος, ὅτι φῂς, τὴν τοῦ θείου μαξίμου μαρτυρίαν. ἐγὼ ὥσπερ διπρόσωπόν τινα λαβὴν ἐφευρηκὼς, ἑκάτερον τὸ γένος κακῶς ἐννοεῖν ὀνειροπολῶ. ὡς χαρίεν σοι τὸ διευτέρευμα. ἀλλ' οὔτ' ἐγὼ τοιαύτης ποτὲ προηγουμένως εἴλημμαι ἀφορμῆς, ἣν αὐτὸς οὐ πάνυ καλῶς διανενόησας, ὦ θαυμάσιε, οὔτ' ἐφ' οἷς ἥγησας, μᾶλλον δὲ τῆς πρῶτον ἐν τῷ συμβόλῳ προστεθηκυίαν συνόδου, μετ' ἐκείνην δὲ καὶ ταύτης ἑπομένως τῆς χρήσεως, καὶ ἐπὶ στηριγμῷ μὲν τοῦ ἡμετέρου δόγματος, ἐφελκύσει δὲ καὶ τοῦ ἀλλοτρίου δικαίως, καὶ ἄνευ τινὸς ἐντεῦθεν προκρίματος ἐκείνῳ γενησομένου, πρὸς τὸν ἡμέτερον. ἀλλ' οὐδ' ἂν προσεπιπλάττεις σκώμματ' ἡμέτερα, τό γ' ἑκάτερον τὸ γένος με διασύρειν ἁπλῶς τε ἀποφαίνεσθαι, οὐδὲ γὰρ ἐγὼ, ἕλλην καὶ αὐτὸς ὢν, καὶ οὐδὲν ἄλλο τοῦ ὀρθοφρονεῖν πρότερον τιθέμενος, χυδαιόντε καὶ βάρβαρον ἀποκάλεσ' ἂν τὸ ἡμέτερον, ὅπερ περὶ τοῦ ἰδίου γένους, ὁποιονοῦν ἂν ἐκεῖνον εἴη οὐδ' ἂν εἴποι, οὐδ' ὅγε βαρβαρικώτατος, οὔτε μὲν ἀνόητον θάτερον ἐκκέκρικα, οὐδ' ἕποιτ' ἂν ἐξανάγκης, οὐδὲ κατὰ σὲ ἐκ τοῦ, τοῖς νοήμασί τινα ἀπαρέσκεσθαι, δι' εὐθὺς συνεπισπᾶσθαι ὥσπερ ὑβριζομένους καὶ τοὺς ὧν ἐστι τὰ νοήματα οὐ μὴν οὐδ' ἐφ' οἷς οἴει γενέσθαι τὴν ὕβριν, πάνυ τοι κατασκοποῦσι τετόξευται. ἐκείνου μὲν γὰρ ἔχει

τίς ἂν ἐφ᾽ ᾧ καὶ κατηγοροίη, τῶν γε πρὸς τὸν νοῦν ἀποβλεψαμένων τῶν πρῶτον τῆς προσθήκης γενομένων αἰτίων, ἅτε δὴ τὴν ἀνάγκην ἠγνοηκότος. ἔχοι δ᾽ ἂν καὶ ἐφ᾽ οἷς ἐκεῖνο ἐπαινοίη, οἷα δὲ πρὸς τὸν μετεγκεντρισμὸν τοῦ νοήματος τὸν μεταγενέστερον ἀποτεινόμενον. τῷ δὲ, πρὸς τῷ εἰκότι, καὶ μάλα ἀναγκαίῃ καὶ τὴν μεταβολὴν καταμέμψεται. ἀμέλει τοι τοὺς οὕτω διατιθεμένους αὐτὸς μὲν φῂς οὐκ εἰδέναι ὅπως ἂν καὶ καλέσαις, ἐγὼ δὲ σὴν χάριν ἐπινοήσω, καὶ τοὔνομα. περιφραστικῶς γοῦν, βασιλικὴν ὁδὸν τούτους ἂν εἴποις πορευομένους καὶ πρὸς οὐδέτερον τῶν μερῶν προσπαθῶς ἔχοντας, καὶ μὴ πρὸς τὸ ἑαυτῷ καὶ μόνον ἀποβλέπειν δεδιδαγμένους. ἀλλ᾽ ἐπεστήριγμαι μὲν τῷ τοῦ δόγματος εὐσεβεῖ θεμελίῳ, συνεφελκυστικοὺς δὲ καὶ ἄλλων δικαίως τόγ᾽ ἐπ᾽ αὐτοῖς, ἐπὶ τοῦτ᾽ αὐτὸ γιγνομένους, καὶ αὐτῆς ἀληθείας ἔχομαι καὶ μάλιστα. ἀράσοι δοκῶ καλῶς ἐπιβαλεῖν τῷ αἰνιγματώδει σου τῆς ἐπιστολῆς, ἢ πόῤῥω που τάχα βαλεῖν τοῦ σκοποῦ, ὅσον δὲ ἐς τὴν τοῦ Μαξίμου χρῆσιν ἀνῆκεν, ἐγὼ μὲν τοῦτ᾽ ἐξ ἐκείνης συνάγεσθαι καὶ μόνον διετεινόμην ἔν γε τοῖς φθάσασι, τὸ καὶ μέχρις αὐτοῦ καὶ πόῤῥωτέρω τὴν προσθήκην καὶ ῥώμην κηρύττεσθαι, εἰ καὶ Μάξιμον οἶδα καλῶς τὴν προσθήκην ὀρθῶς διερμηνεύοντα, καὶ ὡς ἂν τῷ καθ᾽ ἡμᾶς δόγματι συνᾴδοι καὶ μάλιστα. οἷς δὴ καὶ τοὺς ἐκ τῆς ἀνατολῆς τὸ τηνικαῦτα ἀγαπήσαντας, ἐφησυχάσαι λοιπὸν ἄχρι καὶ τῆς ἐνσκεψάσης εἰς τοῦτο ἀναξοπῆς, οὐκοῦν οὐ-

δ᾽ ἐν

δ' ἐν τούτοις ἰσχυράσοι τὰ τοῦ ἐπιχειρήματος, ἵνα μὴ καὶ ἐκ ταύτης ἐμέ, τό, κἀκ τοῦ υἱοῦ εἶναι ὑπολαμβάνῃς ἁπλῶς ὅπερ νὴ τὴν εὐσέβειαν αὐτ' οὐδὲ διενοήθην ποτέ. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὥσπερ ὑπεραπολογουμένοις ἡμῖν τοῦ δόγματος καὶ αὖθις εἰρήσθων. αὐτὸς δ' ὦ μακάριε δίκαι ἂν πράττοις συγγινώσκων ἡμῖν θαῤῥοῦντως καὶ αὖθις ἐπὶ τὸ γράφειν διεγηγερμένοις, μὴ τοίνυν πρὸς εὐσεβείας αὐτῆς μὴ παρακαλῶ προσάπτοις ὕλην τῷ πειρασμῷ, ἀλλ' ἐπάνηκε καὶ πάλιν πρὸς τὴν εἰλικρινῆ προτέρων ἀγάπην, καὶ σκέψαι καλῶς παρὰ σαυτῷ οἷος ἐξ οἵου γέγονας πρὸς ἐμέ, καὶ οἵως σε περὶ ἐμὲ διακεῖσθαι ἐπάναγκες ἐφ' ᾧ τε οὖν ἂν ἐγὼ εἴην βαθμός. παρίημι δ' οἵως γε εἶναι πρὸς τοὺς ἄλλους ἑκατέρω προσήκει. καὶ ἴσθι μεν ἐμὲ μηδὲν ἀμφιβόλως ἔχειν, οὕτω καλῶς διεξείοι τὰ κατ' ἐμέ, ἢ ἕξειν περὶ τὸ δόγμα ποτέ. τὸ δ' ὅλον ζήλῳ θείῳ, καὶ ἀδελφῶν ἄλλων προντήσεως ἐλπίδι ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτοὺς πεπυρσεῦσθαι πρὸς τὸ ἐπιχείρημα. εἰ δέ σοι καὶ τοῦτο πρόσχαρι, τό, καὶ τῷ συγγράμματι ἐντυχεῖν, καὶ τοῦτο περίχαρι ἐπειδὰν ἢ σοι βουλομένῳ ὑπηρετήσωμεν. ἐῤῥωμένως μοι διαβιοίης, καὶ ἀντιφιλοίης φιλοῦντάσε. ἐνετίησιν, ἑκατομβαιῶνος ζ' ἐπὶ δέκα, κατὰ τὸ ͵αφπε' ἔτος τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας.

Γαβριὴλ ὁ Φιλαδελφίας τῷ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ κυθήρων.

Ἡδέως μὲν ἀδελφὲ, κύριε μάξιμε, τὴν σὴν ἐκομισώμην ἐπιστολὴν, ἐξ ἧς τὸν σκοπὸν τῆς ξυγγραφείσης σοι βίβλου συγκεχυμένως πῶς διανενοήκαμεν. εἰ δέ γε ταύτῃ ἐντύχοιμεν ῥαδίως ἂν ἴσως ἔσται ἡμῖν, ἥτε περὶ αὐτὴν πρᾶξις, καὶ τὸ οὗ ἕνεκα ἀλλ' ἡ τοῦ θείου μαξίμου πρὸς μαξῖνον ἐπιστολὴ, οὐδὲν μᾶλλον ὑπὲρ τῆς ῥωμαίων ἐστὶν ἐκκλησίας ἢ τῆς ἐν τῷ συμβόλῳ ἐκείνης προσθήκης. εἰ δέ γε ταύτην σύμμαχον προσλαμβάνωσι, πρὸς τὸ ἀρχαῖον δῆθεν, τὸ, ἐκ τοῦ υἱοῦ εἶναι καταφανὲς ποιῆσαι, οὐδὲν ἡμῖν περὶ τούτου φροντίς. οἴδαμεν γὰρ καὐτοὶ τὸν ἅγιον ὅπως ἐκείνοις συμμαρτυρῶν ἦν, καὶ οἵαν ἐν τοῖς ἐκεῖ ἐμφανῆς ἔννοιαν προσεπιφέρει. ἥνπερτινες τῶν πλείονα τοῦ μέτρου ὄγκον περιβεβλημένων, ὡς ἄκαιρον ἐφευρηκότες λαβὴν, θατέρῳ τῷ γε κακῶς ἐννοεῖν ὀνειροπολοῦσι. τὸ μὲν χυδαῖον καὶ βάρβαρον ἀποκαλεῖν, ὡς μὴ τὴν καλῶς παρ' αὐτοῖς γενομένην προστεθεικείαν προσθήκην προσδεχόμενον. τὸ δὲ, ἀνόητον καὶ οὐ καλῶς συνιέναι ταὐτὸν, ἐκκηρύττειν οὐ διαλιπόντες ἰοὺς αὐτὸς νὴ τὴν ἀλήθειαν οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν καλείσαιμι. καὶ γὰρ ὄντ' ἐν τοῖς ἄκροις καὶ πέρασι, οὔτ' ἂν ἐν τοῖς κατὰ μέθεξιν συγκρινομένοις αὐτοὺς ἔχω εὑρεῖν. ἀλλὰ ταυτὶ μὲν τῷ καιρῷ τῷ προσήκοντι ἀφετίτω, καὶ ἡ ἐν αὐτοῖς ἔρευνα ἄλλοτε ταμιευέσθω, οὐ γὰρ περὶ χαλ-

κου

λκοῦ λέβητος καὶ ἀργυροῦ ὁ ἀγών, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας αὐτῆς, καὶ τῆς ἀκιβδήλου εὐσεβείας. τοίνυν δέον ἡμᾶς ἀταράχως καὶ ἀναμφιβόλως τοῖς ἡμετέροις ἐμμένειν, καὶ ὑπείκειν αὐτοῖς. ἔστ᾽ ἂν ὕδωρ τε ῥέει καὶ λαμπρά τε σελήνη, ἠέλιός τ᾽ ἀνιὼν λάμπει κατὰ τὸν ποιητήν. ἡ δὲ σὴ θεοφιλία ἀρκεσθείη τοῖς ὀλίγοις καὶ βραχέσι τούτοις ῥήμασι, τοῖς λέξιν μὲν ἀμαθῆ, νοῦν δὲ ἀληθῆ, φέρουσι κατὰ τὸν εἰπόντα. αφπέ, ἰουλλίου ἐνετίησι, ἔρρωσο καὶ ἡμῖν συγγνώμην ἔχε, τοῖς μὴ περαιτέρω δυναμένοις διελθεῖν, κωλυόμεθα γὰρ ὑπὸ τῶν ὁσημέραι φροντίδων, καὶ συνεχῶν ἐννοίων, ἃς καὶ τὴν σὴν οἶμαι διὰ πείρας μεμαθηκέναι σεμνοπρέπειαν.

Τὸ διακεῖσθαι διχῶς κατάτε συμβεβηκὸς καὶ κατ᾽ οὐσίαν, κατάτε συμβεβικὸς ὑπ᾽ ἄλλου· κατ᾽ οὐσίαν, ὡς ὁ ἰου.....καὶ οἱ αὐτοὶ ἀναιροῦντες.

Τῷ πανιερωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῷ φιλαδελφείας καὶ ἐν χριστῷ παναιδεσιμωτάτῳ πατρί, κυρίῳ Γαβριὴλ τῷ σεβήρῳ, μάξιμος ὁ μαργούνιος ἐπίσκοπος κυθήρων εὖ πράττειν.

Ἀποδέδεγμαί σου καὶ ἄγαν ἀσπασίως τὰ τῆς παραινέσεώς σου, πανιερώτατε δέσποτα, ἅτε δὴ ἐκ φιλοστόργου, καὶ τὰ μάλιστα πατρικῆς ψυχῆς προερχόμενα, καὶ εἰ μὴ ἄλλο σέ ποι τὰ, κατὰ τὸν ἀδελφὸν ἔρρεπεν, οὐδὲν ἂν μελήσας νὴ τὴν ἱεράν σου ψυχὴν καὶ ἐπ᾽ αὐτὰ τὰ πράγματα αὐτοκλήτως ἀπηυτομόλησα, πῶς γὰρ οὔ, ὃ καὶ δε-

δεδίεσθαι πῶς ὑπὲρ τούτου, εἴτε ἐνταῦθα, εἴτε καὶ ἐνετίνησι μὴ ἀπαξιωσάμενος, κἀκ τούτου τάχα καὶ τῶν πρὸς σωτηρίαν τεινόντων παρακινδυνεύων τι; ἀλλ' ὅπερ καὐτός μοι ξυνωμολογηκώς, καὶ πάνυ τοι δέδοικα. οὐκ ἐπ' ἀσφαλοῦς γὰρ αὐτῷ τὰ τῆς προαιρέσεως ἵδρυται καὶ ὅπως μή τι τῶν ἀπευκταιοτάτων ξυμβῇ, ἐνθέντοι καὶ παρακατέχειν τὸν ἄνδρα μοι ἔγνωσται, ᾧ δὴ κἀκεῖσε παντοίαις πνευμάτων φοραῖς προσειπτόμενον. πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτω πειθαρχήσω σου τοῖς προστάγμασι. καὶ τὰ περὶ τούτου ὑπό σοι γε κριτῇ οἰκονομηθήσεται, ἵνα μὴ προκείματι τοῖς τούτου καὶ πενεστέροις, καὶ ἐνδεεστέροις, εἰ φιλανθρωπότερον τοῦ δέοντος περὶ τούτου διατεθείημεν, ἐφέπηται. ὡσαύτως γὰρ ἄτοπον ἔσθ' ὅτε καὶ ἄκρως ἐφ' οἷς μὴ δεῖ φιλανθρωπευθῆναι, καὶ ἐφ' οἷς δεῖ, δέον μὴ καλῶς σκληρυνθῆναί ποτε. Ἐρρωμένως διαβιῴης μοι πανιερώτατε δέσποτα ψυχῇ τε καὶ σώματι. Ἐκ τῆς σεβασμείας μονῆς τοῦ προδρόμου πυανεψιῶνος πρώτῃ ἐπὶ δέκα κατὰ τὸ ͵αφπϛ΄ ἔτος.

Margunii Epiſtolam ad annum inſequentem ſpectantem edidimus *Par. II. Epiſt. Glycae pag.* 294. Ibidem quoque aliam produximus ad annum 1590. pertinentem pag. 296.

Τῷ πανιερωτάτῳ μητροπολίτῃ φιλαδελφίας ἐν Χριστῷ ἐντιμοτάτῳ πατρὶ, κυρίῳ Γαβριὴλῳ τῷ σεβήρῳ, Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος κυθήρων, εἰρήνην

ΤΟ τὸς ἐχθρὸς ἀγαπᾶν, καὶ καλῶς ποιεῖν τὸς μισοῦντας, καὶ ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων προσεύχεσθαι, καὶ μὴ τὸς προλελυπηκότας ἀμύνασθαι, ὃ τὰ δευτερεῖα κατέχειν μετὰ τὴν παρὰ χριστιανῶν προηγουμένην ἀδελφικὴν ἀγάπην καὶ ἀνθρωπίαν κοινὴ χάρις νόμου, καὶ νομοθέτου μακροθυμία καὶ ἡ τῶν ταύτην ἀσκησάντων θείων ἀνδρῶν ἐκ τῶν ἔνδοθεν πρὸς τὸ θεῖον ἐξομοίωσις, καὶ πᾶσι κοινῇ χριστιανοῖς νενομοθετήκασι, καὶ ἡμῖν ὅτι μάλιστα ἰδιαίτερον, ὅσωγε καὶ πλησιαίτερόν πως τῷ τῆς ἀγάπης καὶ αὐτουργῷ καὶ νομοθέτῃ διὰ τῆς ἐκείνου πεπλησιάκαμεν χάριτος, τὸ δὴ ἄλλως ἔχειν τὸς χριστιανικὸν ἐπαγγελλομένους βίον, καὶ πολλοῖς, καὶ ἡμῖν ἄλλωστε, ἅτε δὴ ἀνωτέρω ποι προβιβασθεῖσιν, ὀυκ ἂν εἴποι τις ὅσον ἐπικίνδυνον, καὶ τῆς ἐναντίας πάντως μοίρας καθέστηκεν. ἐμοὶ μὲν οὖν καὶ πάλαι εἰρηνικὰ τὰ πρὸς σὲ πανιερώτατε δέσποτα. ἄτοπον γὰρ ἀπέχθειάν τινα ἐνδομυχεῖν τοῖς τὰ τῆς εἰρήνης οὐχ ὅτι γε σφίσιν αὐτοῖς, ἀλλὰ δὴ καὶ τοῖς ἄλλοις πρὸς τοῦ θείου ἐκλιπαροῦσι, καὶ ἔτι μάλιστα ὁσημέραι διώκουσιν. ἓν μέντοι καὶ μόνον ἐμοί καὶ πρὸ τοῦδε, καὶ τό γε νῦν εἶναι οὐδὲν ἧττον, εἰ καὶ μὴ μᾶλλον ἀπευκταῖον, καὶ μισητὸν, τό, τε ἐπὶ τῷ δόγματι ὁπωσοῦν διαβάλ-

λεσθαι, καὶ παρ' οἷς τοῦτι συνίσων διηνεκῶς, εἰ μόνον μὲν ἐθελοκακήσαιτι, ἢ μὴ ἀναίτιος εἴην ἐγὼ παρὰ θεῷ, ὃν ἡ κατὰ τὸν φιλοσοφία πρεσβεύει, εἴ ποτέ μου ἢ παρεχάραξα, ἢ παραχαράξαι διενοήθην τὸ πάγχρυσιν τοῦ ἡμετέρου δόγματος νόμισμα, καὶ εἰμι πρός τε προσβεβαίωσιν τούτου, καὶ τὸ πᾶσι, τόγ' ἐπ' ἐμοὶ, συμφέρον, ὁ πᾶς μοι τῶν λόγων ἐξύφαντα κάματος, καὶ σκοπὸς ἅπας τῶν ὁποιωσοῦν συγγραμμάτων διήνυσο. καὶ τὸ δ' ἐμὲ τῶν ἀκεριοτέρων τὰς ψυχὰς ὁπωσοῦν σκανδαλίζεσθαι, τοῦτ' ἄλλως ἐν τοῖς μάλιστα εὐλαβούμενον, ἐκπορεύεται μὲν γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς τὸ πνεῦμα, κατὰ τὴν τοῦ πατρὸς φωνὴν, εἰς οἰκείαν ὕπαρξιν καὶ ὑπόστασιν· πρόεισι δὲ ἐκ πατρὸς ἅμα, καὶ υἱοῦ εἰς ἁγιασμὸν καὶ εὐεργεσίαν τῆς κτίσεως, καὶ προχεῖται ἐξ ἀμφοῖν, ἢ ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ, κἀκείνη μὲν ἡ προτέρα ἄσχετος ὡς πρὸς τὴν κτίσιν καὶ ἀπόλυτος πρόοδος, αὕτη δὲ, μετάσχεσις, καὶ ὡς πρός τι τοῖς ἱεροῖς θεολόγοις γιγνομένη τε θεολογεῖται, καὶ οὐδέον συγχεῖν τὰ ἀσύγχυτα, δι' ὃ καὶ διήτηταί μοι ὅτι δὴ καὶ διήγηται, οὕτως οὖν καὶ εἶχον σὺν θεῷ ἐγὼ, καὶ ἔχω, καὶ μέχρι τελευταίου ἀναπνοῆς ἔχοι με, ἢ μὴ ἴδοιμι ἥλιον ἀνατέλλοντα. εἰ δ' ἄλλως ἄλλοι τὰ κατ' ἐμὲ πεφρονήκασι καὶ λέξεώς τινος καὶ μόνης ἀπρὶξ καθαπτόμενοι, εὐλόγως μὲν εἰρημένης, οὐκ εὐστόχως δὲ ἑρμηνευομένης, καίτι καὶ πρὸς τὴν ὁμωνυμίαν συγχεόμενοι, καὶ γὰρ καὶ ἄλλοις τῶν πρὸ ἡμῶν τοῦτ' αὐτὸ ξυνέβη ποτὲ, πρὸς τὴν ὀλὴν τῆς ὕλης

πραγ-

πραγματείαν, καὶ τὸ ἑξῆς σιωπήσομαι, καὶ τῆς τῶν ἡμετέρων συγγραμμάτων ὁποιασοῦν ἀκριβείας οὐκ ἐπιστρέφονται, ἀναίτιος μὲν ἐγὼ, ἀποδιδόντων δὲ λόγον τῷ Θεῷ, οὐκ ἂν εἴποιμι, μήποτε γὰρ καὶ παγχάλεπον τοῖς κρίσιν τῶν σφίσι πεπραγμένων, καὶ τῶν μέχρι ψιλῆς ἐννοίας ἀπελθόντων ἐκδεχομένοις καὶ ἀνταπόδοσιν, εἴτε δὲ μεταπεισθεῖεν, καὶ βελτίους αὐτοὶ ἑαυτῶν τῆς τε οἰκίας, καὶ τῆς τῶν πολλῶν σωτηρίας ἕνεκα γένοιντο, καὶ μὴ μάτην διαμένοιεν τὴν ἡμετέραν πολυορκοῦντες ψυχὴν, καὶ ἄνθρακας ἑαυτοῖς κατὰ τὴν γραφικὴν ἐκεῖνο προσεπισωρεύοντες, ἵνα μὴ θάτερον πάντως λαθόντες πάθωσι. γενώμεθα δέ ποτε πρὸς τῆς εὐσεβείας αὐτῆς αὐτοὶ ἑαυτῶν, καὶ τῆς κρείττονος καὶ θειοτέρας μοίρας, καὶ πᾶσιν ἁπλῶς λυσιτελεστέρας αὐτόθεν δραξώμεθα, ἵνα μὴ πόδες τὸ παράδοξον ἅμα καὶ παράλογον, κεφαλὴν διιθύνωσι, καὶ οἱ τὴν ἀγάπην ἐκ διδασκόμενοι, τοῦτ' αὐτὸ, τῶν κατὰ ταύτην πολιτεύεσθαι ὑπισχνομένων; καὶ ἄλλοις τὴν αὐτὴν εἰσηγεῖσθαι διισχυριζομένων, διδάσκαλοι ὄντες φαίνονται, ἐπὶ τούτῳ γὰρ καὶ μόνῳ προσφόρως ὑψηλόφρονος εἴη μὲν. πρὸς δὲ, καὶ ἵνα παραινέσει τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς πειθαρχήσωμεν, καὶ τὸν τῆς ἀγάπης ἐχθρὸν καταισχύνωμεν, καὶ τοῦ καλοῦ τούτου καὶ ἄλλοις παράδειγμα γενώμεθα, οὕτως οἴδασιν οἱ χαίρειν βλέποντες τὸν εἰρηνάρχην καὶ τοῖς προαπολεμοῦσι, καὶ ἐκπολεμουμένοις, καὶ ἀλλήλοις ἐξ ἐπηρείας τοῦ πολεμήτερος οὕτω ξυμβαί ποτε δια-

ἀπεθεῖσι, προσφέρεσθαί τε προσηκόντως κ᾽ διαλλάττεσθαι. ἀμήλειτοι ἐμοὶ μὲν ὅπως ὑποβάλλει τὸ συνειδὸς, καὶ θεὸς, θαῤῥῶ γὰρ κ᾽ τοῦ εἰπεῖν, προσηκείνηκεν, αὐτὸς δ᾽ ἐπικ...ινοις παρὰ σαυτῷ, πρίμναν τὸ τοῦ λόγου, κρυστάμενος, κ᾽ τοῖς σοφωτέραις τοῦ νοὸς ἐριγαῖς τὸ πᾶν ἀναμαρυκώμενος, καὶ εἰ μὴ ἄλλο. τοῦτο γοῦν ψυχῶν παρακινδυνευσῶν φεισάμενος. ὧν οὐδ᾽ ὁ πᾶς κόσμος ἀντάξιος. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς πρὸς ἓν τοῦτ᾽ ἀποβλέψας, ναὶ νὴ τὴν εὐσέβειαν αὐτὴν, πάντα δεύτερα τούτου λελόγισμαι. δοίη δὲ σοί τε ἅμα ὁ θεὸς κἀμοὶ τὰ βελτίω τε ἑλέσθαι, κ᾽ πᾶσι χριστιανοῖς πρόσφορα, καὶ ἑκατέρῳ νῷν ἵλεως γένοιτο. Ἔῤῥωσο πανιερώτατε δέσποτα καὶ εἰρήνην εὐαγγελιζόμενος, τῶν τῆς εἰρήνης ἢ δεῖ ἀγαπῶν ἀντέχοιο, καὶ γὰρ ἄμεινον, καὶ μείων αἰτία κατὰ τὸ πινδάρειον.

Ἐκ τῆς ἡμετέρας παροικίας ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, αφϛ´ βοηδρομιῶνος ϛ´ ἱσταμένου φθίνοντος.

Alias duas exhibuimus *Par II Epist. Glycae pag.* 296. & 297. hoc eodem anno scriptas.

Τῷ

Τῷ πανιερωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ φιλαδελφίας μάξιμος ἐπίσκοπος κυθήρων εἰρήνην παρὰ χριστοῦ.

ΤΑ' μὲν περὶ τὸ δόγμα καὶ ἄλλο τε τοῖς τὰ τοιαῦτα ἐμπεπιστευμένοις, πανσόφως, καὶ νῦν οὐδὲν ἧττον ἐξήτασαι, πανιερώτατε δέσποτα, καὶ οὐδὲν μεθ' ἑαυτῶν ἐπιφέρειν λαβυρινθώδες τοῖς μὴ κατασοφίζεσθαι αἱρουμένοις τὰ σοφισμὸν μὴ προσιέμενα ἀνεπέφηνεν, εἰ μή τις πάντη ἀναισθησίαν νοσοίη, καὶ ἀνίατον οἴησιν, καὶ πρὸς κέντρα λακτίζειν προέλοιτο. ὡς δὲ καὶ τὰ τῆς διαβολῆς ἱκανῶς διηλέγχθη. τὸ δὲ ὑψαυχενεῖν ἵν' οὕτως εἴπω πόθεν ἄλλοθέν τις πρὸς θεὸν καιριώτερον, ἢ ἐντεῦθεν διατεκμήρατο. εἴποι δ' ἂν τις οὐχ ὅτι γε κεφαλῇ προσαττούσῃ καὶ καταψηφιζομένῃ, ἀλλὰ καὶ τοῖς περὶ αὐτὴν πολλοῖς οὖσιν, ὅμως καὶ ἅπαξ καὶ δὶς ἀντεισφέρηται, ἢ προσδείσοι ὡς ἔοικε καὶ τῆς τριάδος τοῦ ἀριθμοῦ, ὡς ἂν μηδ' ἐν τούτῳ τοῦ δόγματος ἀπολύποιο, ἐγὼ δὲ καὶ ὑψαυχενοίην καὶ ὑπὲρ τοῦτο ἐν οἷς συνετράφην δόγμασι, καὶ τοῦτο μόνον ὑψηλόφρων λογιζοίμην ἀείποτε. διαπρεπές σοι ὄντως καὶ τὸ ἐπίπλασον καὶ διαφερὲς πρὸς εἰρήνην, καίτοι γε ὦ βέλτιστε ταυτὸν ἐξεικονίζων τοιαῦτα ἀποφαινόμενος λέλυθας. καὶ ἥ φασιν ἔλεγχος τῶν πεπραγμένων ἡ ἔκβασις. ἐμοὶ γὰρ καὶ πάντη ἡ πρός σε πάλαι διὰ σὲ γενομένη ἀπέχθεια ἐξείληπτό τε ἤδη καὶ ἀπετείναντο, ὡς καὶ εἰ μή ποτε ἐγένετο, καί τοι γε διὰ λόγως ἂν διαμείνασα, καὶ ἀντεισῆκτό μοι ἀγάπη καθα-

ρὰ καὶ εὐλάβεια. σοὶ δὲ καὶ ἕως ὑπεκέκρυπτο ὁ ἰός, ἐπὶ καιροῦ καὶ ἀνάλογου ἐκχεθησόμενος, ἢ τί γὰρ ἄλλο σοι ἠβούλετο ἡ τῶν ἐμῶν γραμμάτων, λάθρα μὲν πολλάκις καὶ πρὸς πολλούς, τέλος δέ, καὶ προφανῶς ὡς διὰ σημαίου τινὸς ἐπίδειξις, ὁρᾷς ὅτι σοι πρὸς δίκην τὰ ἀντεγκλήματα ἐπιφέρεται; ἀντιπαράθες πρὸ τῆς δίκης ταῦτα τοῖς παρὰ σοῦ, καὶ ὥσπερ ἐπὶ ζυτάνης ἀκριβῶς ζυγοστάτησον, ἐποίσεις πάντως, δίκαια πράττων κατὰ σαυτοῦ τὴν καταδικάζουσαν. ταῦτά σοι παρ' ἡμῶν ἐπὶ σοῦ κἀμοῦ μόνοιν εἰρήσθω, ἵν' εἰδῇς ὅτι καὶ λόγων εὐλόγων ἐπὶ τῷ καθ' ἡμᾶς δικαίῳ καίτοι τἄλλα οὐτιδανοί, οὐκ ἀποροῦμεν ἡμεῖς. γένοιτο δέ σε μεταπεισθέντα ποτὲ γενέσθαι τῆς κρείττονος. ἔοικας γὰρ ἐξ ὧν ἐπιστέλλεις ἐπιμόνως ἔχειν ἐν οἷς ἅπαξ καὶ ὁπωσοῦν παρὰ σαυτῷ διέγνωκας. οἶδα δ' ὅτι δειναὶ δικάσαι τὰς ψήφους αἱ εὔνοιαι. γνῶθι σαυτόν, ὦ γενναῖε· γενναῖος δ' εἴης ἐν οἷς θεὸς ἀρέσκεται· τί καὶ αὖθις ὑπούλως σοὶ τὰ τῆς εἰρήνης κατατεχνάζεται, φοβήθητι θεόν, εἰ μὴ θεόθεν ὁρμηθεῖσαν εὐλαβῇ σύνοδον, καὶ τὴν καλὴν ἀλλοίωσιν ἀλλοιώθητι. καὶ γὰρ σοὶ ἐπὶ τούτῳ, ἂν προαιρῇ, δεξιὰ κυρίου ἐκτέταται. ἐγὼ δὲ πλὴν ἑνὸς τούτου, ὥσπερ ἔφθην εἰπὼν τὰ περὶ σὲ εἰλικρινῶς εἰρηνεύειν διατετέλεκα. καὶ γὰρ οὐδὲ θεὸς οὐδ' ἐν τῷ μέλλοντι τοῖς εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημήσασιν εὐδιάλλακτος. φεῖσαι δὲ καὶ σαυτοῦ, καὶ ἐμοῦ, καὶ τῶν ἐπηρεαζομένων καὶ σκανδαλιζομένων ψυχῶν, καὶ

ἡ δεῖ

εἰρήνευε καὶ σαυτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις. ἔῤῥωσο πανιερώτατε δέσποτα. ἐκ τῆς ἡμετέρας οἰκείας κατὰ τὸ αφϛά ἔτος τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας.

Tres alias huius anni Epiſtolas publici iuris fecimus *Part. II. Epiſt. Glycae pag.* 300. 302. 303. aliaque ſuperius *pag.* 1. adlata eſt; quemadmodum duas ad annum inſequentem ſpectantes, dictae *II. Part. pag.* 304. & 307. & aliam prolixàm ſuperius praemiſimus *pag.* 4. quam praecedit Epiſtola Ieremiae Patriarchae Conſtantinopolitani *pag.* 5. Quatuor pariter anno 1601. ſcriptas pag. 308. 310. 314. 315. memoratae *Part. II. Epiſt. Glycae* in vulgus prodidimus.

ΔΙΟ-

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΤΟΥ ΚΑΤΗΛΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

Διονύσιος ἱερομόναχος ὁ κατηλιανὸς τῷ ἐμμανουὴλ τῷ βλασᾷ.

ΤΑ'ς βίβλους προσφόρως οὐκ ἔχω εὑρεῖν, ἃς εὐθὺς ὑπεσχέμην ἐπιστεῖλαί σοι, καὶ γὰρ νῦν μὲν τοῖς φροντίσι κωλυόμεθα. νῦν δὲ ὑπὸ τῆς διακονίας περὶ τῷ δεσπότῃ μου εἴργομαι, πλήν γε ξὺν θεῷ τις προμελετώσῃ εὐθὺ ὑμῶν ἀφικνεῖσθαι νηὶ, φημὶ τὴν μουρεζῆνα, τὰς ἐντύχοντάς μοι διὰ μνήμης ἔχω ἄνευ ἀμφιβολίας προσεπιπέμψαι σοι. σὺ δ' αὐτὸς οὐκ ἐπὶ τὸ ῥαθυμεῖν ἐγγράψειας ἡμᾶς τι τῶν ἀμνήμων ἐπείπερ νὴ τὸν ξένιον, οὐχ ἡμεῖς τὸ αἴτιον ἀλλ' ὁ χρόνος, ᾧ γε καὶ θεοὶ αὐτοὶ ὑπείκειν ἐδιδάχθησαν.

Τοῦ αὐτοῦ, Δανιὴλ τῷ ἱερομονάχῳ τῷ φασούλῳ.

ΤΩι μέχρι πρώην παυσαμένῳ μοι τῆς χαλεπῆς πάνυ νόσου τῇ τοῦ πάντας ἐφορῶντος προνοίᾳ, ἐνεχειρίσθησαν γράμματα ὑμέτερα, δι' ὧν τῶν ἄλλων ὑπὲρ ἁπάντων ὠφέλησας, καθ' ἣν δ' ἡμέραν ἐν ᾗ πρῶτον ἐῤῥωνύμην, δείλης δ' ὀψίας ταῦτ' ἀναγνοὺς ἥσθην, ἀλλὰ πῶς οἴεις,

εις, πάνυ μὲν οὖν ἀπὸ βαθείας τῆς γνώμης. ὅθεν πολλὰ πάνυ καὶ μεγάλα παραχεῖ σοι χαριστήρια, τῆς πρὸς ἡμᾶς ψυχικῆς διαθέσεως δεῖν ᾤηθην, τοίνυν τοῦ λοιποῦ μὴ ἐπιλάθου ἡμῶν. σφόδρα γὰρ ἐκθάλπουσι, καὶ εὐφραίνουσι ἡμᾶς τὰ ὑμέτερα. τὸν σοφώτατον κύριον νικηφόρον καὶ πνευματικὸν φίλον φίλτατον ἄσπασον παρ' ἐμοῦ, καὶ τοὺς μακαρίους πατέρας. καὶ ὅσοι εἶναί σοι καταθύμιον προσαγόρευσον. τὴν μὲν εἰκόνα καὶ τὰς βίβλους πέμπω σοι μετὰ τοῦ διακομιστοῦ. ἐξ ἐνετίας αφπη' βοηδρομιῶνος, κθ'.

Τοῦ αὐτοῦ, τῷ λογιωτάτῳ παχωμίῳ τῷ δοξαρᾷ.

ΑΡ' οὖν βραδύς σοι οὐ φαίνομαι, ἐπειδὴ πάνυ χρόνον ἡμέτερον οὐκ εἴληφας γράμμα, καὶ βραδὺς μὲν ἴσως, ἐπιλήσμων δὴ οὐδαμῶς, νὴ τὸν φίλειον τὸν ἐμοῦ τε καὶ σοῦ, τὰ γὰρ τῶν ἀφορήτων ἀλγήματα οὕτως πρὸς τὸν τιμαλφέστατον καὶ ποθεινότατον τοῖς φίλοις διακεῖσθαι ἠξίωσαν. νῦν μὲν ξὺν θεῷ μικρόν τι τῶν εἰρημένων ἀπαλλαγέντες εὖ πράττομεν. τοίνυν τὸ πρὸς σὲ ὄφλημα ἀπὸ τοῦ νῦν ἄρξομαι ποιεῖν. σὺ δ' ἂν πυνθάνεσθαι τὰ περὶ σοῦ ἐφιεμένως ἔχῃς, τὸν δόνακα μὴ κατόκνει κἂν τοῦ λοιποῦ κινεῖν, τὰ γὰρ τῆς σῆς λογιότητος ὑγιεινὰ εὐφροσύνης ἡμῖν αἴτια γίνονται· ψυχῆς γάρ ἐστι ὀφθαλμὸς καὶ σώματος ἀφόρητος ἡδονὴ ἡ παρουσία τῶν σῶν γραμμάτων.

Τοῦ αὐτοῦ κωνςαντίνῳ τῷ λούκαρι.

ΟἼδα τὴν ἀγάπην ἣν ἔσχες πρὸς ἡμᾶς ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς καὶ νῦν ἀκμάζουσαν διατηροῦντα ἐν αὐτῇ προσθήκας ἐπεργαζόμενον, μᾶλλον ἢ τοῖς πρὸς ἡμᾶς σου πρότερον γράμμασιν. ὁ θερμῆς γὰρ τοῦτο γνησίας ἀγάπης, διὸ τὰς ἀθανάτους ὁμολογοῦμεν χάριτας. πῶς γὰρ οὔ; ὃν μέρος μὲν τῆς ψυχῆς οἰόμεθα παρεῖναι, καθάπερ αὐτὸς τῇ σῇ. τοίνυν μὴ γράφε ἡμᾶς ἀμνημοσύνην, κἂν γράφωμεν, κἂν μή, τὰς σὰς ἐπὶ τῇ ἡμῶν μνήμῃ ἀνεξαλείπτους ἔχομεν εἰκόνας τῷ ὄντι νόμιζε.

Τοῦ αὐτοῦ τῷ ὁσιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις δανιήλῳ τῷ φασούλῳ.

ΟΥ' μόνον δὲ εὐχαριςεῖν τῇ κυρίως τὰ πάντα διοικούσῃ προνοίᾳ, τῇ τοῖς φωνητικοῖς ὀργάνοις ἀξιώσῃ κοινωνεῖν τὰ τῆς ψυχῆς ἡμῶν πάθη ἀλλὰ καὶ τοῖς πόρρω γράμμασιν ἐμφαίνειν αὐτὰ φωτισάσῃ. τοιγαροῦν τοῖς σοῖς ἐντυχὼν γράμμασιν, καὶ ὅσασοι ὁ δαίμων προεξένησεν, οὐ μόνον αὐτὸς τὰ μέγιςα λελύπημαι, ἀλλὰ καὶ οἱ συνόντες μοι, οἷς τὰ σὰ διερχόμενος ἐδήλουν, ὅσον γε πλεῖςον...... ἀλλὰ τῶν μὲν τούτων ἅλις, θεοφυλάκτου ἢ οὐκ ἔςιν μὲν ῥάδιον εὑρεῖν, ἂν δέ γε τούτου τύχωμεν, εὐθύς σοι αὐτὸν πέμψομεν.

Πάν-

ΠΆντα τὰ νοήματα τὰ ἀγαθὰ, δέον ἐστὶ ὑπολαμβάνειν ἀφικνεῖσθαι εἰς ἡμᾶς ὑπὸ θεοῦ μή τοι γε τὰ ἔργα, ἐξ ἡμῶν γὰρ αὐτὰ, ὡς φάσκει ὁ μακάριος παῦλος. οὔτ' ἐννοεῖν ἔχομεν τ' ἀγαθὸν ἀλλὰ ἡ πᾶσα δύναμις τοῦ καλοῦ καὶ ἔμπνευσις παρ' αὐτοῦ, ὡς ἐκ μιᾶς πρώτης κινήσεως ὥρμηται, εἰ καὶ ἡμεῖς ἔπειτα τῷ αὐτεξουσίῳ ἡμῖν δωρηθέντι συμπράττοιμεν, τοῖς ἡμῖν γε διαπραττομένοις οὔ ποτε γὰρ ἐγκαυχᾶσθαι, ἀλλ' ἄνω ἀναφέρει ὀφείλομεν.

Τοῦ αὐτοῦ λεοντίῳ τῷ λογιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις.

ΕΞιόντι τοῦ ναοῦ (καὶ γὰρ τὰ τῆς ἐφημερίας τό τε μοι κεκλήροτο, τὴν σὴν μοι ἐνεχείρησαν καλὴν ἐπιστολὴν, καὶ ὑπερήσθην τῆς σῆς ῥώμης δι' ἧς ἐπέγνωσε γράφειν ἡμᾶς λήθης, καὶ ὡς οὐκ ἐοίκαμεν τοὺς τῆς φιλίας ὅρους τηρεῖν, καὶ ταῦτα γε τοὺς δι' ἀρετὴν καίτοι χρήσιμον γιγνομένους, τοίνυν δὲ ἴσθ', ὡς οὐδὲν τῶν ὅσα γαῖα τε τρέφειν οὐκ ἂν ἰσχύσειεν ἀποδιαστῆσαι με σπουδαίους ἐν λόγοις τρυφώσης, ἣν αὐτὸς δὲ μάλα οἶδα τὴν σὴν εἶναι θεῖαν ψυχὴν, τοιγαροῦν, εἰ μὲν ἐβραδύναμεν τοῦ μή σοι ἀντεπιστέλλειν, οὐ τὸ ἐπιλαθέσθαι σου ἦν τὸ αἴτιον, ἀλλ' ὅτι οὐκ εἴχομεν τὰ σώματα καὶ σχεδὸν, εἰ μή γ' ἐβοήθησεν ἡμῖν ὁ θεὸς, καὶ ἡ τῶν ἰατρῶν ἐπιστήμη, αἱ πυρέσσουσαι τῶν νόσων ἐς πλάτον ἂν ἡμᾶς προύπεμψαν.

κοινωνοῦμεν κατὰ τὴν οὐσίαν, καὶ τὸ εἶδος, οὕτω θέμις ἐστὶν κοινωνεῖν καὶ τοῖς κοινοῖς παθήμασι τοῖς παρεχομένοις ὑπὸ τῆς τύχης· τοίνυν σύγγνωθι ἡμῖν, τοῖς ἀπειρηκόσι μὴ διαλειπομένοις ἀπάζεσθαί σου τὴν σεμνοπρέπειαν, δι' ὧν τὰ πάθη δηλοῦσι, ἅπερ εἰσὶ τὰ γράμματα.

ΚΑΙ' ἄλλοις μὲν γράμμασιν, ἃ μετὰ τοῦ σωκράτους πεπόμφαμεν ὑμῖν, ἐδηλώσαμεν καὶ ἔχειν ἡμᾶς καὶ προσκεῖσθαι τῷ ἀριστοτέλει, σὺν θεῷ δὲ προσδοκῶμεν τῶν δέκα κατηγοριῶν ἐπιτέλους ἐλθεῖν ἄχρι μουνιχιῶνος, τοίνυν συνήδου ἡμῖν δυσπραγίας τε καὶ σπουδῆς ἧς ἤρξαμεν ὅλῃ ψυχῇ ποιεῖν·

Τοῦ αὐτοῦ λεοντίῳ τῷ λογιωτάτῳ

ΤΩν εἰς φιλίαν ἀνηκόντων τὰ μὲν περὶ τὰς σωματικὰς, τὰ δὲ περὶ τὰς ψυχικὰς ἀρετάς τε θεωρῆται· ὅσα μέν τοι γε σωματικὰ εἰ καὶ φιλίας συνίστησι, διαλύεσθαι ταῦτα ὀλίγῳ χρόνῳ παρασκευάζει, ὁ τὰ δὲ πνευματικὰ καὶ τῆς ἀμείνονος διαῤῥήδην μερίδος τυγχάνοντα, οὐδ' ἂν πᾶς αἰὼν τὴν ἀπ' αὐτῶν ἀπαρτηζομένην φιλίαν ἐξαλείφειν δυνήσαιτο, τύχης μὲν οὖν ἡμεῖς γε λαμπρότητι πολλοῦγε καὶ δεῖ, σμικρῷ δ' ἀρετῆς πάνυ συνθήρει τὰ φιλικὰ ἀποδιδόμεθά τε καὶ ἐξωνούμεθα, ὤνητον δὲ καὐτὸς παρ' ἡμῶν κἀποδίδου, εὔπορον τοιούτου τιμήματος.

Τοῦ αὐτοῦ λεοντίῳ.

ΠΡὸς ἀνδρὰς ἐςὶ μεῖζίου τὸ μὴ τ' ἀλλότρια προσποιεῖσθαι, μάλις οὐκ ἂν ἐπαίνωντε ϗ ἐγκωμίων περὶ ἑαυτοῦ αἴσθητε, τρόπον τινὰ ἐρυθριάζειν. οἱ γὰρ σφετεριζόμενοι τὰ ἅπερ αὐτοῖς μὴ προσῆν, ἀναισθήσεως ἕνεκα τοῦτο ποιοῦσιν, οἱ δ' ἐνωτιζόμενοι τούτων αἰδοῦνται δέπως φρονήσεως τοῦτο πράττουσι.

Τοῦ αὐτοῦ τῷ αὐτῷ.

ΕΠὶ τῇ μεγίςῃ φιλίᾳ τῇ πρὸς τὸν ἐμὸν ἀδελφὸν ἐγὼ σοι μεγίςην χάριν γινώσκων διατελῶν ϗ ἐν πᾶσι ἡμῶν οἰκίᾳ, μάλιςα ἢ διὰ τῆς πεμφθησάσης μοὶ ἐπιςολῆς σου, δι' ἧς ὤνησας ϗ τὰ μέγιςα ηὔφρανας, πλεῖν ἢ τῶν ἄλλων μοι πεποιημένων χαρίτων. τοίνυν εὐπορήσας τὰ νῦν γραμματοφόρῳ, διὰ σπουδῆς εἶχον ὅλῃ ψυχῇ τὴν σὴν καλοκαγαθίαν προσειπεῖν. τιμιώτερον γάρ ἐςι τοῦτο κροίσου πλούτου, τὸ τιμᾷν τοὺς παρόντας τῶν φίλων, τοὺς δ' ἀπόντας συνεχοῖς γράμμασιν ἀπὸ μέσης καρδίας προσαγορεύειν.

Τοῦ αὐτοῦ τῷ γεωργίῳ τῷ δουκάςαρι.

ΣΥγγνώμης σοι δέδωκα τῆς ἁμαρτίας ἣν ἡμῖν ἔδειξας, ϗ γὰρ διαφερόντως ἠνιάθην,

ἄθην, ἀκηκοὼς τὰ καθ' ἡμῶν πλεῖστα τῶν αἰσχρῶς καὶ παρὰ τὴν ἀλήθειαν εἰρημένων σοι ἐν τῷ πατριαρχείῳ, τήν τε διατριβὴν ἡμῶν καὶ αὐτοὺς ἡμᾶς εἰδὼς, οὐκ ἔδοσε ἀνθρώποις βασκάνοις καὶ ψεύδεσι καταπειθέσθαι, οὓς πρὸς ἡμᾶς ἐχθροδῶς διακειμένους εὖ οἶδας, τοίνυν τρέψον σεαυτοῦ καὶ γνῶθι τὸ πλημμεληθέν σοι, καὶ ὅρα μή δ' αὖθις κυριευθῇς ὑπὸ τοιούτων. καὶ φρόντιζε καλῶς τηρεῖν τοὺς πάλαι τῶν φίλων καὶ κολλᾶσθαι νέοισ.

Τοῦ αὐτοῦ τῷ λογιωτάτῳ μανουὴλῳ τῷ βλαστῷ.

ΤΗ'ν καλήν σε καὶ σοφὴν μεθ' ὅσης εἰπεῖν ἡδονῆς ἐδεξάμην, καὶ τοῖς γνησιωτάτοις τῶν παλαιῶν αὐτῶν ἐνέκρινα τῷ οὑτωσὶ ἀττικίζειν καὶ λακονίζειν ἀρίστως, ἐφ' ἣν θαυμάζειν σε εἰδότες, ὡς ἅπαξ δὶς γραμμάτων ἀπολυθέντων σοι πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἀμοιβαίων οὐκ ἔτυχες. ἐγὼ δ' ὦ θεῖε ἄνερ, δυεῖν τῶν σῶν εἰληφώς, τὴν τοῦ αὐθεντὸς ἡμῶν καὶ ἡμετέρου δεσπότου, καὶ τὴν πρὸς τὸν κύριον παρότζην, ἃς βαλὼν αὐτοῖς ἀνὰ χεῖρας, ἡδέως καὶ εὐφροσύνως ἐκομίσαντο, ἑτέραν δὲ οὐκ οἶδα. τοίνυν συγγνώμην περὶ τούτου πάρεχε, εἰ οὐδὲν σοι τούτων προυπέμψαμεν τῇ τῆς ἐφημερίας φροντίδι κωλυόμεθα. ἐντεῦθεν δὲ οὐ παυσόμεθα συνεχῶς γράφειν καὶ ἀκμάζουσαν διατηρεῖν τὴν περὶ σὲ διάθεσιν. τὸν σοφώτατόν μοι καὶ χρηστὸν τικ... ὡς ἀπ' ἐμοῦ πρόσειπε. προσειρήσθω σοι, καὶ ὁ κύριος μιχαὴλ μουδήκιος.

Τοῦ αὐτοῦ τῷ λογιωτάτῳ ἐπισκόπῳ τῷ μαργουνίῳ.

Διὰ μνήμης ἔχειν σε δοκῶ θεοφιλέστατέ μοι δέσποτα τὸ τοῦ χρυσοστόμου εἰς τὰς πράξεις τῶν πανευφημίων ἀποστόλων, δι' οὗ ἤδη κατέστην σοι εἰς λόγους, ἀλλὰ καὶ νῦν ἀξιῶ καὶ ἱκετεύω τὴν θεσπεσίαν σου ψυχὴν τῷ γραμματοκομιστῇ ἐπιδοῦναι, ἵνα τῷ ἡμετέρῳ παραβάλλω, ὅτι πλεῖστα ἐπινοῶ τῶν χαρακτήρων ἀπολείπεσθαι, οὕτως οὖν ποιῶν χαρισόμενός μοι τοσοῦτον ὅσον καὶ οἱ προσοδοποιοῦντες τὰς ἐπιρροὰς τοῖς διψῶσι. ἔρρωσο τίμιε πάτερ καὶ δέσποτα.

Τῷ ὁσιωτάτῳ καὶ σπουδαιοτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις κυρίῳ διονυσίῳ, ἐφημερίῳ τῆς μονῆς τοῦ μεγάλου γεωργίου, λεόντιος ἱερομόναχος ὁ ἐν κυρίῳ φίλος ἀδελφός.

Ἀνοίκειον ἡγησάμην πάντως πάντας σχεδὸν ἀριθμήσαντι τοὺς φίλους, τῷ οἷς τοῦτο εἰσὶν ἐπιστεῖλαι, καὶ τοὺς ἄλλους προσαγορεῦσαι, αὐτὸν δὲ τοῦ χοροῦ ἐκκηρύξαι, τὸν μετρίως ἡμᾶς φιλοῦντα, καὶ ποτὲ καὶ διακονήσαντα, ἀλλ' ἐγὼ μὲν μέχρι τοῦδε, εἰ καὶ ἰδίᾳ σοι οὐ πέπομφα, ἀλλ' οὖν ἐν ταῖς ἄλλαις τὰ πρῶτα τῶν παρ' ἐμοῦ προσηγοριῶν ἐλάμβανες, αὐτὸς δ' οὔτε δι' οἰκείων ἐπιστολῶν, οὔτε δι' ἑτέρων τοῦτο ποιήσειν ἠξίωσας. τεκμαίρομαι δ' ἐκ τούτων ἴσως τῶν ἡμετέρων καταφρονεῖν, τὸ δὲ καταφρονεῖν ἐστὶν ἀγαπᾶν, τὸ δὲ οὐκ ἀγαπᾶν τίνος ἕνεκα, ἀλλ' ἡ-

μεῖς

μεῖς μὲν οὖν, καίπερ μὴ ἀγαπῶντας, ἀγαπῶμεν, καὶ τοῖς φίλοις συντάττομεν, καὶ χαίρειν αἰτοῦμεν. τὸ ἡμεῖς δ' εὔχεσθαι, ψυχῆς τε καὶ σώματος δεξίαν. ἔρρωσο, μετὰ πάντων τῶν φιλούντων σε, προσαγορεύσας μοι οἰκείως τὸν λογιώτατον κύριον ἐν ἱερομονάχοις λαυρέντιον τὸν μαρῖνον, καὶ ἐν ἄλλοις ἴσως ἐπιστεῖλαι οὐ κατοκνήσομεν τῇ αὐτοῦ φιλίᾳ. ἐλαφιβολιῶνος, ἕκτῃ ἐπὶ δέκα, ἀπὸ βιέννας πόλεως γερμανικῆς, εἰς βενετίας αφπθ', χριστοῦ.

Τοῦ αὐτοῦ τῷ μανουὴλ τῷ βλαστῷ τῷ κυδωνιάτῃ.

ΠΡοθύμως λαβεῖν τὰ σὰ τίμια ἐπροσδόκουν, καὶ πῶς σοι τὸ σῶμα ἔχειν εἰδέναι καὶ εἴπερ τὰ ἡμέτερα ἔχει ὡς βούλη, ἀλλ' ὁρῶν τὴν τοῦ χειμῶνος διάβασιν καὶ οὐδὲν τῶν γλιχομένων εἰδέναι ἢ ἀκοῦσαι ἀπήλαυσα, διὰ φροντίδος ἔχω. τοίνυν εἰ ἐφίεσθαι γράψαι ἡμῖν καὶ ποίησον, ἴσως ἐπανακάμψῃ τὸ ἄλγος εἰς χαρὰν, ὅθεν ἐπιμελοῦ καὶ μὴ ἀπολείπῃ εἴπερ καιρός, καὶ γὰρ τῶν συνετῶν ὥσπερ τὰ πράγματα ζητεῖν οὕτω καὶ αὐτοὶ διάκεινται. ἐντεῦθεν αφϛ'.

Τοῦ αὐτοῦ τῷ λογιωτάτῳ διονυσίῳ τῷ ἐν τῷ γαλατᾷ.

ΕΙ' καὶ γράψαι ἐβράδυνας ἡμῖν, ἐφ' ᾧ ὠδύνοντές ἐσμεν, νομίζοντες οὔπω τὰς βίβλους σε κομίσασθαι, ἀλλ' οὐ γὰρ ὁ ἡμέτερος πρὸς σὲ πόθος οὐκ ἐλαττώθην, ὃ αἰφνηδίως διήγειρεν ἤκα·

ἠκαλήσου ἐπισολή, ἐν ᾗ ἀκριβῶς διέγνωμεν τὴν πρίασιν τῶν βιβλίων μὴ οὖσαν δὖωνον, τοίνυν πάρεξον, ἢ ἀπόδος τὸ αἴτιον τῷ χρόνῳ καὶ τῷ πολέμῳ, οἵ κατακωλύουσι τοὺς βιβλιοφόρους, οὐχ ἡμῖν καὶ ουκ δὖωνα τὰ πάντα ποιοῦσιν. εἰ δέ τινος δέη, μὴ ὀκνήσης ημῖν γράψαι, καὶ γὰρ ὅλῃ ψυχῇ ὑπηρετῆσαι γλιχόμεθα, οὐ μόνον ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ τῶν μακάρων νήσων ἐπέκεινα. ἀξιοῦμεν δὲ ἡμῖν τὰ περὶ τοῦ πατριάρχου ἀναγγεῖλαι, καὶ εἰ πρὸς τὸν νικηφόρον ὁ οἰκουμενικὸς φιλικῶς ἔχει, ὅν ὁ κύριος τῶν πάντων τῆς χαλεπῆς γνώμης καὶ βουλῆς ἐπιςρέψαι, καὶ φωτίσαι ὥς τε τὰ πλημμελήματα αὐτοῦ, αἰτῶν συγγνώμην παρὰ τὴν πηγὴν τῆς ἐλεημοσύνης. ἐξ ἐνετιῶν αφς΄.

Τοῦ αὐτοῦ τῷ λογιωτάτῳ λαυρεντίῳ τῷ μαρίνῳ.

ΑΦ᾽ ἧς δ᾽ ἀπεδημήσας νὴ τὸν φίλιον, ἀτεχνῶς τὴν καρδίαν δέδηγμαι, ςηριζομένου ἐπὶ τοιούτου καλοῦ τε κἀγαθοῦ, καὶ τοῖς πᾶσιν ὑπηκόου καὶ γὰρ ἡνίκα ἢ οἴκοθεν ἐξέλθοιμι, ἢ οἴκαδ᾽ ἐπανέλθοιμι, καὶ περὶ νοσῶν τὸν ναὸν, καὶ τὴν σὴν θέαν εἰ καὶ ταύτην διατεκμήρομαι οὐ βλέπω. πάντως οὐδὲν ἄλλο ἡφδῦ ὅσον τὸ φίλων ἀποςερεῖσθαί φημι. ὅθεν εἰ βούλοιο τὸν διακαῆ τουτονὶ παῦσαι μου πόθον, μὴ φείδου καλάμου καὶ μέλανος. τοιαύτην ἄρα τὰ σὰ μεγίςην τῷ ὄντι παραμυθίαν παρέχουσιν, οὐ μόνον ἡμῖν τοῖς ἐκ μέσης καρδίας ποθοῦσι σε, ἀλλὰ καὶ τοῖς

πᾶ-

πᾶσι τοῖς εἰλικρινῶς φιλοῦσι καὶ προσποιοῦσι τὰ σὰ, πρὸς δὲ ὧν χρήζῃ ἀξιῶ μὴ παραιτοῦ, αὐτὸς ἡμῶν τε καὶ τῶν βιβλίων μὴ ἐπιλάθου, τὸν σὸν καὶ ἡμέτερον ἐν χριστῷ ἀδελφὸν, τὴν κυρίαν χη.... καὶ πάντας τοὺς τῶν φίλων μῶν καὶ σε φιλοῦντων ἄσπασον.

Τοῦ αὐτοῦ τῷ αὐτῷ.

ΟΥ' μόνον τοὺς παρόντας τῶν φίλων ἡ εἰλικρινὴς φιλία ἀγαπᾷ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπόντας παροτρίνουσα ἀλλήλους ποθεῖσθαι, καίτοι δεῖγμα ταύτης τὸ γράφειν συνεχῶς, ὅπερ ὅσον ἂν συνεχέστερον ποιῇς, τοσοῦτο πλέω ἡμῖν χαρίῃ. καὶ γὰρ ὡς τὰ φρέατά φασιν ἀντλούμενα βελτίω γίνεσθαι, οὕτω καὶ ἡ τῶν γραμμάτων σου παρουσία αὐτοὺς ἡμᾶς πάντως ἡδίους γίνεσθαι. τοίνυν μηδένα χρόνον διαλείπῃς ἀεὶ τὰ σὰ ἡμῖν ἀνὰ χεῖρας ἔχων ποιεῖν. καὶ γὰρ τὰ παραπλήσια ἡμῶν οὐ διαλειψόμεθα πρός σε δεικνύειν, εἰ καὶ τῶν ποικίλων τε καὶ ἀδοκήτων φροντίδων κωλυώμεθα. ἐξ ἐνετιῶν αφϛ'.

Τῷ ἱερωτάτῳ ἀνδρὶ, καὶ ἐν σοφοῖς ἀρίστῳ κυρίῳ διονυσίῳ τῷ καπηλιανῷ κωνσταντῖνος ὁ λούκαρις εὐπράττειν.

Α'Ρχε σὺ γὰρ γενεῆφι νεώτερος, ὅμηρός που φησὶ τῶν ἐπῶν, εἰ δὲ καὶ ἄλλη τις

καὶ τῦ λόγυ τυγχάνει ὑπόθεσις, ὅμως ἐγὼ πρὸς ἀμφοτέρου τὸν γε παραβαλλόμενος ἀσπάζεσθαισου τὴν θεσπεσίαν προήρημαι ψυχὴν τοῖς παροῦσιμου γράμμασι, κὴ γὰρ φιλία ἀδικεῖσθαι πάντως ἂν ἔδοξεν, ἢ σιωπὴν οὐκ ἔλυσα πρότερος, καὶ τούτου μόνον ὀφειλέτης ἐγὼ, αὐτὸς δὲ, διὰ τῆς μνήμης ἡμῖν συνεῖναι διηνεκῶς. δεῖγμα δὲ μνήμης τὸ χαίρειν, ὅπερ ὅτι ἂν συνεχέςερον, τῦτο ἡμῖν ἔσεται χαριέςερον. ἐῤῥωμένος διαβιώης πάτερ ὁσιώτατε. ἐκ παπαβίου, ποσειδεῶνος ἔκτῃ ἐπὶ δέκα αφειά.

Διονύσιος ἱερομόναχος ὁ κεφαλιανὸς τῷ θεοφιλεςάτῳ ἐπισκόπῳ κυρίῳ νικοδήμῳ εὖ πράττειν.

ΠΑν δώρημα τέλειον ἄνωθεν ὡ σημέραι πυνθανόμενοι καταπέμπεσθαι μανθάνομεν ὅ ὐχ ἑτέρῳ ἀλλὰ τοῖς ἐναρέτοις καὶ ἀγαθοῖς παρέχεται, τύτοις δ' αὐτὸς συγκαταλεγόμενος κὴ τῆς σωφροσύνης τε καὶ ἀρετῆς παρὰ πάντων θαυμαζόμενος καὶ τοῖς πάλαι κὴ θείοις ἀνδράσι συνεξετασθεὶς θεία ψήφῳ ποιμένα τε καὶ διδάσκαλον τῶν λογικῶν προβάτων κατὰ τὴν τῦ κυρίυ φωνὴν τὸ τῶν ἱερέων ςίφος ἀποκατέςησεν, ἀφ' οὗ μέν τοι ταῦτα ἠκόντινες ἀπαγγέλλοντες. εὐδαιμόνησά σε κὴ κεφαλληνίας δυναμένους δυκνύναι τοιῦτον πολίτην, ὑφ' ὗ τὰ πάντα τῆς ἐνεγκούσης λελάμπρυνται κὴ εἰς ὕψος ἐπαίρεται. ἡμεῖς δ' ἐξηρτημένοι τῇ θεοφιλίᾳ σου,

καὶ

καὶ ἀπαξάπαντες τῶν φίλων, εὐφροσύνην καὶ τέρψιν μεγίστην εἰλήφαμεν, οἵ τινες προθύμως μὲν ἀφίκοντο ἂν καὶ περιπτύσασθαί σε ἀλλ' ὅμως κωλυόμεθα τῷ τῆς ὁδοῦ μήκει καὶ τῇ τοῦ ἔτους ὥρᾳ, γράμμασι δὲ διανοήθημεν τὴν ὀφειλομένην σοι πρόσρησιν ἀποδιδόναι, καὶ ἱκετεῦσαι διὰ μνήμης ἔχειν ἐν ταῖς ἱεραῖς καὶ θείαις τελεταῖς, κἂν τούτοις ἅπασιν εἰ τούτων τῇδε χρήζεις ὧν ἱκανοί ἐσμὲν ὑπουργῆσαί σοι μὴ γράφε παρακαλῶν, ἀλλ' ἀπαιτῶν χαῖρε. τὴν δὲ σὴν θεοφιλίαν ἐρρωμένην διαφυλάττοι ὁ κύριος ψυχῇ τε καὶ σώματι πολλῶν ἐτῶν περιόδους, θεοφιλέστατε πάτερ. ἐνετίηθεν, πυανεψιῶνος ἐννάτῃ ἐπὶ εἰκάδι, κατὰ τὸ, αφςά ἔτος ἀπὸ τῆς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἐνανθρωπήσεως.

Τοῦ αὐτοῦ τῷ σοφωτάτῳ λεοντίῳ τῷ κυπρίῳ.

ΟΙ καλῶς ποθεινοὶ τῶν φίλων, οὐ μόνον τοὺς παρόντας ἀλλὰ καὶ ἀπόντας δεικνύονται φιλεῖν, ὡς κἀυτὸς τὰ μέγιστα ποθεῖν δῆλον ἐποίησας ἡμῖν, διὰ τῆς πρότερόν σου καλῆς ἐπιστολῆς, ὅθεν οἶδά σοι χάριν, καὶ ὅπως ἠνιάθης ἐκ μέσης καρδίας τῆς τοῦ ἀειμνήστου σμοῦ μου ἀποστερήσεως, ὅν γε νὴ τὸν φίλιον τὸν ἐμόν τε καὶ σὸν, ὁσημέραι τῷ αἰδεσίμῳ πρωτοπάπᾳ ἐπιστέλλειν σοι οὐ διέλιπον παραγγέλλειν, ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως διέλαθεν ταυτὸ ἐκεῖνο, ᾧ καὶ τὸ αἴτιον πάρεξον, πρὸς δὲ καὶ δυοῖν τῶν ἡμιτυμβίων ἡμῖν ἐγχειρήσασθαι ἡ εὐφημοῦσα

σου

τη περιεῖχε μνήμη τε χάειν, καί τοι γε πάρελκον, ἣν ὅμως γε λήψομαι, ὡς διὰ μνήμης ἔχειν σε πολλάκις τῆς ἡμέρας· ἐς' ἂν ἀνὰ χεῖρας ἔχω, ἐπεὶ δὴ ξιποθείτυ τῶν φίλων εἰσίν. προσαγορεύουσι τὴν ἱερὰν σου κεφαλὴν πάντες οἱ τὴν αὐτὴν σὺν ἡμῖν οἰκίαν οἰκοῦντες, ἐξ ἁπάντων ὁ συμφοιτητής τε καὶ λογιώτατος κύριος μεξοφάνης, ὃς τῷ ἱερούργειν τὸν ἐν τῇ πόλει ναὸν κατεψηφήσθη. καὶ γὰρ ὁ ποτὲ ἱερομόναχος πρόχωρος (ὃς καὶ ἄλλος μίδας) ἀποτυχὼν ἔτυχε ἀμείνονος λήξεως. τοίνυν ἐῤῥωμένος καὶ εὐδαίμων βιώης διατέλει φιλοσοφῶν, καὶ ἡμῶν μὴ ἐπιλάθου τῶν εἰλικρινῶς φιλούντων καὶ ποθούντων σε. ἐξ ἐνετιῶν αφςά μουνυχιῶνος τετάρτῃ ἐπὶ εἰκάδι.

Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν λογιώτατον λαυρέντιον τὸν μαρῖνον, καὶ οἰκονόμυς.

ΟΤι μὲν οὔπω κόρον ἔλαβον ἐπηρεάζειν ἡμᾶς οἱ ἀπάτῃ καὶ δόλῳ τὰς εὐνοίας κλέπτειν μεμαθηκότες παντίπου δῆλον, ὅτι δὲ καὶ ἡμῖν γράφει κατὰ τῷ ἐμοῦ δεσπότου, ὅσα καὶ ταρτάρειος δαίμων ἠχύνθη ἂν εἰπεῖν, εὖ μάλα ἔγνομεν τὴν σὴν ἁγιωσύνην, καὶ τὺς ἐκκοίτυς τῶν φίλων εἰδέναι, ἵνα δὲ ἐξιχύσης τὰ αὐτῶν ἐμφράζειν χείλη δόλεια, καὶ τὴν ἰοβόλον δολερὰν αὐτῶν γλῶτταν, ἡ τῷ οἰκουμενικοῦ πρὸς τὸν δεσπότην ἡμῶν πεμφθεῖσα καὶ πρὸς ἐκεῖνον αὐτοῦ γραφή, ἤδη σοι πέμπεται, ἣν

ἀνη-

ἀνὰ χεῖρας λαβὼν, τοῖς μὲν φίλοις πρὸς ἡδονὴν, τοῖς δ' ἐχθροῖς πρὸς λύπην ἀφόρητον δείκνυε συνεχῶς, ἡμῖν δὲ τὴν ταχίστην τὰς βίβλους πέμψειν ἀξιοῦμέν σε καὶ σὰ τὰ θαυμαστὰ, ὡς εὖ εἰδὼς τὸν πρὸς αὐτὰ ἡμῖν πόθον, καὶ τὴν μεγίστην ἡδονήν τε καὶ τέρψιν. τοίνυν τούτων μὴ ἐπιλάθου, ἀλλὰ πείρας τῇ ὑποσχέσει πάρεξον, πρᾶγμα μὲν ποιῶν τῆς σῆς σεμνοπρεπείας ἄξιον, ἡμῖν δὲ τὰ μέγιστα ἡδὺ τοῖς εἰλικρινῶς ποθοῦσί σε καὶ διὰ θαύματος ἀεὶ πάντ' ἔχειν τὰ σὰ μηλειποῦμένοις. ἐνετίηθεν αφϛβ.

Τοῦ αὐτοῦ, τῷ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ αἰγίνης κυρίῳ διονυσίῳ τῷ σιγουρῷ τὴν προσήκουσαν ἀπονέμει.

Διακειμένου μου ἐνετίαζε χρόνου συχνοῦ γράμμα οὐδέποτε τῇ θαυμαστῇ σου καὶ ἱερᾷ κεφαλῇ πέπομφα, εἰ καὶ τῆς ἡμέρας πολλάκις τοῦ φιλεῖν σε καὶ ἐπαινεῖν οὐκ ἐπαυσάμεν, τοίνυν ὁ βουλόμενος γράψαι τοῖς μεγίστοις σοι καὶ δ' εὐφήμου ἐς πάσαν τὴν φηλίαν ἀγομένοις ἂν οἱ τὴν σὴν ἔγνομεν τυγχάνειν οὖσαν σεμνοπρέπειαν, δεῖ μὲν αὐτοῖς ἁρμόττοντας αἴταίνους καὶ ἐγκώμια εὑφεὑρίσκειν, ἐγὼ δ' ὅσα τῆς σῆς καλοκαγαθίας ἄξια μέχρι τοῦ δεῦρο μὴ εἰδὼς, σιγῇ πάντα διετέλουν εἰμὶ χρόνον. τέως γε μὲν διανενοηκὼς σὲ τοιοῦτον εἶναι μεγαλόψυχόν τε ὁμοῦ καὶ φιλάνθρωπον, ἐμοὶ δ' οὐ μόνον, ἀλλὰ πρὸς πάντας, πᾶσαν δειλίαν καὶ

ἅμα·

ἀμαθίαν ἀπορρίψας, τοῦ λοιποῦ γράφειν σοι ὁσημέραι οὐκ ἄν ποτε παύσομαι, ἀνήγγειλαν δέ τινες ἡμῖν τὰ τοῦ ναζιανζηνοῦ σὺν σχολίοις παρόν ἡμῖν ἐστι, καὶ εἰ μὲν οὕτως ἔχει, δηλῶσαι ὑμῖν ἀξιοῦμεν τὴν θεοφιλίαν σου, ἀντιγράψαι γὰρ ἐφιεμένως ἔχομεν, τούτῳ γε εἴπερ κατενεύσειας, ἡμᾶς ἐς τοὐπίον δοῦλοι καὶ ὑπήκοοι ἕως ἐμπνοῦμεν ἐσόμεθα. ἐνετίηθεν αφϛβ′.

Τῷ πανοσιωτάτῳ καὶ αἰδεσιμωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις κυρίῳ διονυσίῳ τῷ καπλιτύνῳ ὁ ἰδιαίτατος μανουήλ.

Πλεῖστας ἄγει ἡμέρας, ἐξ ὅτου γράμματα τῷ πανιερωτάτῳ ἀπεσταλκὼς ἐγώ γε ἔτυχον. καί τοι μὲν οὔπω ἔχω τὴν ἄφιξιν μαθὼν τῶν γραμμάτων μου, ἐφ᾽ ᾧπερ ἐν οὐ μικρᾷ ὑποψίᾳ ἄρτιον γίγνομαι, μὴ ἄραπου ἐκκρυφθέντων, ἢ τάχα καὶ ἐξ ὅπου ἄλλου ἀπολειφθέντων, καί γε οὐκ οἶδ᾽ ὅπως τῶν ἀμοιβαίων ἐστέρισμαι ξίων γὰρ ὄντων τὸ πρότερον τῷ ἀρχιερεῖ ἐνετίθουν, καὶ πρώτερόν τοι τῶν ἄλλων πρὸς τὸν αὐτόθι παρότζιον ἄρχοντα ἐπεστέλλον ... τοῦ δὴ τὰ πρὸς τὴν ἐν κυδωνίᾳ ἀναφέροντος, τοιγάρτοι πρὸς αὐτὸν τὸν εὐεργέτην καὶ σωτηρίως πως σπουδῶν προσγίνομαι, ἐμοῦ κατὰ πάντα ἐπερειδόμενος, προνοήσθω σοι τοίνυν τὰ μάλιστα, ἵνα καὶ νῦν μου τὴν ἀθυμίαν ἐπικουφούσης ἀποκαλύπτων δή μου τὴν γνῶσιν τοῦ πράγματος, ἣν ὡς ἡμᾶς ἧκε, τὰ γράμματα δηλονότι καὶ ἀπεδημήσω. ἔρρωσο καὶ ζῆθι κατὰ τὸ σύνθετον.

ἀνερ

ἄνερ μοι θεῖε παμφίλτατε. ἐκ τῷ ἐν πατραβίῳ ἑλληνομουσίου, ἀνθεστεριῶνος εἰκάδι, αφϛβʹ.

Τοῦ αὐτοῦ, τῷ λογιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις τῷ παχαπούρῃ.

ΤΟ'ν τῆς ἀκραιφνοῦς καὶ καθαρᾶς εὐνοίας ὅρον, ἡ λογιότης σου διαπλείστων σοφῶν ἀνδρῶν, καὶ θαυμαστῶν σου γραμμάτων ἐπίδηλον ἡμῖν ἐποίησας, ὧν οὐ μόνον τὴν δεινότητα, ἀλλὰ καὶ τόν ἤγε μονικοῦ φρονήματος ἔχοντα χαρακτῆρα εὖ μάλα ἠγάθημεν, ἅπερ μετὰ πάσης τιμῆς καὶ εὐφημίας ὑπεδέξαμεν. τῷ μὲν σὲ τοῖς τῶν πάλαι σοφῶν συγγράμμασιν ὁρᾶν πλεῖστας ὅτι ποιοῦντα διατριβάς, τῷ δὲ, τὸν τῆς φιλίας ἔρωτα ἐξάπτοντα καὶ ἀνακαινοῦντα συνεχέσι γράμμασι. πρὸς δὲ τούτοις εἰς ἐσχάτας λύπας ἀφικέσθαισε ἔγνωμεν, γράμμασιν ἡμετέροις ὅλως οὐκ ἐντυχόντα, τοῦτό γε νὴ τὸν φίλιον τὸν ἐμόν τε καὶ σὸν, οὐχ ἐγώ γε αἴτιον καὶ γὰρ οὐχ οἷός τε ἦν φίλου τοιούτου ἐπιλήσμων γενέσθαι, ὃν βραδέως καὶ ἐμπείρως ἐκτήσαμεν, ἀλλ' ὅτι νῦν μὲν, παρὰ τῷ ἄθωνι διατρίβοντα, νῦν δὲ ἐν θήναις, καὶ ἄρτι ἐν τῇ ἐνεγκούσῃ ἠκηκόαμεν. τοίνυν ἢ οὕτως, ἢ ἄλλως ἔχει συγγνωστέον. τὸ δὲ γράφειν ἡμῖν ὑποθετικῶς τὸ φιλεῖν, καὶ ἐνστερνίσαι τὸ σόν, εἴθ'; ὤφελε παρεγένοις, καὶ τὸν πόθον τῆς ἀγάπης μάλα ἔγνως ἄν, ὃν εἶχον καὶ ἔχω πρὸς τὴν σὴν λογιότητα, τῷ ἐκείνῳ ἐναρέτῳ ἀντιφι-

λι-

λικῶς διαπεθεῖσθαι δηλαδὴ ὃ ὡς πατρὶ καὶ ἀδελφῷ ὑπάργηκα, οὗ τὴν στέρησιν, οὐχ οὐχ οἱ γνήσιοι, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς πικρὰν καὶ ἀνεξάλειπτον εἰλήφαμεν καὶ πάντες οἱ τῶν φίλων εἰλικρινοὶ, κύριος οἶδε, διὸ εἴτε τῶν τῇδε χρήζει, ὧν ἱκανοὶ ἐσμὲν ὑπουργῆσαί σοι μὴ ἀπαξίου ἀλλ' ἀπαιτῶν γράφε, καὶ τὸ πᾶν ἐμφανίζων. τὴν δὲ σὴν λογιότητα ἐρρωμένην διαφυλάττοι ὁ κύριος ψυχικῶς τε καὶ σωματικῶς. ἐξ ἐνετιῶν αφσγ' ἔτος ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, μαιμακτηριῶνος β' ἐπὶ εἰκάδι.

Κατὰ τῆς σχολαστικῆς θεολογίας.

ΠΟλλάκις ἀμαθίας καὶ ἀπαιδεύσεως περὶ τὴν σχολαστικὴν θεολογίαν γράφεις ἡμᾶς οὐχ ὅπως, ἢ οὐχ ὅτι ἰδίᾳ, ἀλλάγε καὶ κοινῇ τὴν ἅπασαν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίαν, οὐκεννοεῖς διότι ὅπερ ἡμεῖς ἐπαγγελλόμεθα τὸ τηρεῖν ἐστι καθαρῶς τε καὶ ἀποικίλως τὴν παράδοσιν, ἣν ἡμῖν παραγγέλλει τὰ ἱερὰ λόγια, καὶ μιᾷ ἀναποδείκτῳ πίστει τὸ πιστεύειν, καὶ γὰρ κατὰ τὸν εἰπόντα σοφὸν, ὁ λόγος τῆς ἀληθείας ἁπλοῦς ἐστι καὶ ἀπερίεργος, ἀλλ' ἡ ἡμετέρα, πῆ μὲν ἔμπλεώς ἐστι σοφισμάτων, καὶ ἐνισχύεται φυσικαῖς ἀποδείξεσι κἂν τῇ τῶν θείων ἀποδείξει, ὅπερ ὅλως ἀλλότριον καὶ ξένον τῶν ὧν ἡ τῶν χριστιανῶν πίστις ἀπαιτεῖ. οὐκ ἐν τούτῳ δὲ καὶ μόνῳ ἐξαπατᾶσθαι, ἀλλὰ καὶ τοιούτοις θεμελίοις ἀβεβαίοις τε καὶ μὴ στερροῖς πολλάκις τὴν

τὰ καίρια ἐζημιώθη. τοιγαροῦν ὅτι τάχιστα τὴν καθ' ἡμᾶς ἀνθελέσθαι σοι ἐμβουλεύω ἐπαγγελίαν, ἧς τέλος ἡ ἀλήθεια. εἰ γὰρ καὶ ἡμῶν ἐκκλησία τὸ γένος εἶναι, ἢ κατὰ τὸ νῦν γεγήρακεν, ἐπὶ τοῖς ὀρθοῖς δόγμασι νεάζει διηνεκῶς.

Κατὰ τῆς ἁπλῆς καὶ ἀπεριέργου φιλοσοφίας.

ΕΓὼ μὲν τῷ ὄντι ἔγραψα καὶ γράφω ἀμαθίας οὐ μόνον σε, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς μὴ ἀσκοῦντας μαθεῖν τήν τε ὁδὸν καὶ τὴν τάξιν τῆς σχολαστικῆς θεολογίας. καὶ γὰρ αὐτὸς δὲ οἴομαι καὶ ἐπιβεβαιῶ, ὅτι ἡ ἐπαγγελία τῆς εἰλικρινοῦς πίστεώς ἐστι τὸ ἀληθές, ὅγε ἀποδεικνύεται, πρὸς μὲν τοὺς ἁπλουστέρους ἀναποδείκτως, πρὸς δὲ τοὺς σοφοὺς, μετὰ ἀποδείξεως ἢ μετὰ συλλογισμοῦ. κἂν τούτῳ μαρτύρομαι τὸν μέγαν βασίλειον, ἐν τοῖς κατὰ τοῦ πύῤῥου, καὶ τῶν πιστευόντων τὴν μίαν θέλησιν τοῦ κυρίου. τοίνυν ἡ ἡμετέρα ἐπαγγελία ἐστὶ βελτίστη ἢ τὴν ὑμῶν. ἡμεῖς γὰρ ἁπλῶς τε καὶ μετὰ ἀποδείξεως πιστεύομεν, καὶ ἑτέρους πιστεύειν οὕτω ποιοῦμεν, ἣν ἡμεῖς οὐχ εὕραμεν πρῶτοι, οὐδ' ἄλλοις ἐδείξαμεν, ἀλλὰ οἱ ὑμέτεροι ὅς ἐστιν ὁ ἰωάννης ὁ δαμασκηνὸς, καὶ οἱ προρηθέντες πάντες, οὗτοι γε πρῶτοι ταύτην μετῆρχοντο, καὶ ἑτέρους ἐδίδαξαν. τοίνυν νουθετῶ καὶ παροξύνω σε σπουδάζειν ὅσον οἷόν τε τὴν σχολαστικὴν θεολογίαν, ἥ τις τῆς ψυχῆς φῶς ἐστιν,

ὅπως

ὅπως συνηθείης γνῶναι ἐκεῖνον τὸ ἕτερον φῶς τὸ φωτίζον πάντα τὰ ὄντα καὶ οὐ μόνον ἁπλῶς ἀλλ' ἐρευνῶν πιστεύειν, ὥς φησιν ὁ κύριος.

Τοῦ αὐτοῦ τῷ πανιερωτάτῳ ἀρχιερεῖ τῆς μονεμβασίας.

Ἤδη τοῦ δόνακος ἁψαμένου μου, πανιερώτατε δέσποτα, μετὰ πλείστης ἡδονῆς τε καὶ προθυμίας ἠρξάμην πρὸς σὲ γράφειν ἐνεχείρησα, τὴν ἐμὴν πρὸς σὲ φιλίαν ἀποδεῖξαι καὶ τὸν ἀνεξάντλητον πόθον, καὶ πρὸς τούτοις, τ' ἀγαθὰ καὶ χρηστάσου ἤθη. καὶ γὰρ τοσοῦτον ἔχαιρον, ἐπὶ τῇ σῇ ἑταιρίᾳ, ὅτε ξυνῆμεν ἀλλήλοις, ὥστε ὁμνυμίσοι θεοῦ ὃν πρεσβεύει ἡ φιλοσοφία, τὴν σὴν γλυκυτάτην εἰκόνα φέρω ἐν τῷ μέσῳ τῆς καρδίας μου, μεμνημένος αὖθις τῶν μεγίστων σου χαρίτων καὶ εὐεργεσίας καὶ τῆς ἄκρας φιλοξενίας, ἆρα τί δυνήσομαι περὶ τούτων εἰπεῖν ἀπορῶ νὴ τὸν θεόν. ἀλλ' ἴσθι ἐγώ γε ὁσημέραι τῇ πατριάρχου μνήμῃ συνὼν, καὶ πῶς γοῦν ἐπιλελῆσθαι σου, ὅπερ ἐστὶ σημεῖον ἀδικίας καὶ σκαιότητος; δι' ὧν μεγάλην σοι χάριν ὀφείλω, εἰ καὶ πολὺ τὸ πλῆθος εἶ τῶν περιεχόντων ἡμᾶς πραγμάτων, ἀλλ' ἀεὶ τὰ σὰ διαμνήμης ἄγω. τὰ δὲ περὶ τῆς ἐπισκοπῆς οὐχ οἷόν τε διηγήσασθαι ἐπεὶ εἰς τοὔμπαλιν τῆς ἐμῆς ἐλπίδος τὰ πράγματα περιετράπησαν. ὁ γὰρ κεφαληνίας ἐπίσκοπος καὶ οἱ αὐτοῦ σιμπολῖται ὅρμησαν καθ' ἡμῶν,

φα-

φασὶ γὰρ χρόνου παρελθόντος ἔλαβον δι' αὐθεντικοῦ προστάγματος τὴν ποιμαντικὴν ἐξουσίαν, τῆς τε κεφαληνίης τε καὶ ζακύνθου, κυθηρίας, καὶ κρήτης, καὶ οὐκ ἐῶσιν ἡμᾶς ἀφικέσθαι πρὸς τὸ ποίμνιόν μου, ὅπερ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ μέσον τῆς παναγιότητός σου ἐδωρήσατόμοι. τοίνυν δεῖ ἡμᾶς προαιρουμένοις καὶ μὴ, χρόνον μάκρον διατρίβειν ἐν τῇ ἐνδοξοτάτῳ πόλει τῶν ἐνετῶν καὶ ἀνέχειν ἐπιπλεῖστον τὴν σφοδροτάτην ζημίαν τῆς τε ψυχῆς καὶ ἀναλώματος, μόνον αἱ ἅγιαι σοῦ ἱκεσίαι καὶ προσευχαὶ ὁδηγήσειεν ἡμᾶς πρὸς τὸ ἀγαθόν. τὰ δέ γε πάντα προστίθημι τῷ παντεφόρῳ θεῷ. σὺ δὲ χαῖρε ὦ φίλτατε καὶ εὐδαιμονοίης εἰς τέλειον γῆρας. ἐνετίηθεν.

Τῷ ἐλλογιμωτάτῳ καὶ εὐλαβεστάτῳ ἱερομονάχῳ κυρίῳ διονυσίῳ τῷ καταλιανῷ φράγκισκος ὁ κόκκος εὖ πράττειν.

ΕΚδίψω γεγονότι μοι διὰ χρόνου, τοῦ δ' ἐπιστολῆς ἐντυχεῖν σοῦ τῇ εὐλαβείᾳ φίλε φίλτατε, καί μοι κατὰ πᾶσαν εὔνοιαν συνημμένε. εὔκαιρος ὁ τῶν παρόντων γραμμάτων διακομιστὴς ἀπαντήσας, τὴν ἐκ τοῦ δίψους φλεγμονὴν ἔσβεσέμοι. οὐ γὰρ ἂν φαίην αὐτὸ τὸ δίψος ἠκέσατόμου. ἐγὼ γὰρ ὥσπερ τοῦ φιλεῖν σε, οὕτω καὶ τοῦ γράφειν ἀπλήστως ἔχων, ὅσον ἂν συνεχέστερον γράφω, τοσούτῳ μᾶλλον ἐπείγομαι πρὸς τοῦ γράφειν τὸν πόθον. καὶ ἔοικε τῷ

σῷ ἔρωτι βεβλημμένος τὸ αὐτὸ πεπονθέναι τοῖς ὑπὸ διψάδος δεδηγμένοις ἅτε λόγος οἷς τοσούτῳ μᾶλλον ἡ τοῦ πίνειν ἔφεσις ἐπιτείνεται, ὅσῳ πλεῖον αὐτοῦ ἡ ἀπόλαυσις γίνεται. τοσούτῳ σου τῆς εὐλαβείας ἐξήρτημαι, καὶ οὕτως ὅλωπόθεν πρὸς τὴν σὴν διάθεσιν ἐκβεβάκχευμαι καὶ πῶς οὐκ ἔμελλον σταθμοῖς τοῖς ἴσοις ἀντιφιλούμενος. ἐπεὶ δέ σοι καθ᾽ ἡδονὴν τὰ καθ᾽ ἡμᾶς εἰδέναι, ἴσθι με τῇ συνήθει τῆς κεφαλαλγίας νόσῳ παλαίοντα. οὐδεμίαν γὰρ ἄχει καὶ σήμερον μεταβολὴν ἐδέξατο τὸ ἀῤῥώστημα. ἔστι δέ μοι οὐ τοσούτῳ δεινὸν ἡ κεφαλαλγία, ὅσῳ τὸ δι᾽ αὐτὴν τὴν ὑποσχεμένην ἀποτίσαι σοι χάριν
οὐ δὲ γὰρ οἷός τε ἐγενόμην τὴν εἰς τὴν λογικὴν πραγματείαν εἰσαγωγὴν ἐκ τῆς λατίνης εἰς τὴν πατρῴαν γλῶτταν μεταλαβεῖν καὶ ταῦτα ἀξιώσαντός σου καὶ δεηθέντος. πλὴν ἀνάσχου μικρὸν, ἂν γὰρ θεὸς δώσῃ τὴν ἀπελθοῦσαν ὑγείαν ἀνακαλήσασθαί με, οὐδαμῇ οὐδαμῶς ἀμοιρήσεις τῶν ἐφετῶν. καὶ τὰ μὲν ἡμέτερα τοιούτου πειροῦνται πονηροῦ δαίμονος, τὰ δὲ σὰ καὶ μάλα οἶμαι καὶ οἷου προσήκει τοῖς κατὰ θεὸν πολιτευομένοις, τὰ γὰρ τοῦ σώματος ἐκ ψυχικῆς αἰτίας καταγε τὸν ἐμὸν λόγον ὡς ἐπίπαν ἐξάπτεται. ὅθεν εὐχῶν δεῖ τῶν σῶν, εὐχῶν τῶν εὐπροσδέκτων τοῦ πεθησσεῦσαι θεόν. ἀλλ᾽ ἡ τὰ καθ᾽ ἡμᾶς καὶ περαιτέρω βούλει καταμαθεῖν, ἐξ οὗ ἀνακρίνειν, ὃν διακομίζοντα τὴν ἐπιστολὴν (ζαχαρίας δ᾽ αὐτῷ τοὔνομα) ἀφ᾽ οὗ καὶ κομίσεις τὸ λεξικὸν, ομοι ἐντεῦθεν

ἀπο-

ἀποδημοῦντι παρέσχες, πλεῖστην ἔχωσοι χάριν, ἀνθ' ὅτου μοι τὸ βιβλίον ἐχρήσω. εἰ δέ του καὐτὸς δέῃ τῶν τῆδε, ἐφ' ὃ πέπεισαι τὴν ἡμετέραν δύναμιν ἐξικνεῖσθαι, θαῤῥηκῶς μοι γράφε. ἔῤῥωσο καὶ φίλει τὸν ἀντιφιλεῖν σε εἰδότα αφϛδ', θαργηλιῶνος ἕκτῃ ἐπὶ δέκα. ἀπὸ νάξου.

Τῷ ὁσιωτάτῳ καὶ φιλολόγῳ σπουδαίῳ ἐν ἱερομονάχοις κυρὶ διονυσίῳ τῷ πρωτοσυγγέλῳ μητροφάνης ὁ τῶν ῥακενδυτῶν καὶ μελανήκων οἰκτρὸς εὖ πράττην,

ΟΥ' μόνον δεῖ τοὺς φίλους παρόντας τιμᾶν καὶ διὰ ζώσης προσφθέγγεσθαι τῆς φωνῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπόντας φιλεῖν καὶ προσαγορεύειν τούτους τῇ τῶν γραμμάτων ἀποστολῇ. καὶ γὰρ οἶδεν ὁ ἀποστολικὸς χαρακτὴρ τὰ τῆς ψυχῆς ἐξαγγέλλειν τῶν φίλων βουλεύματα. ἐπειδὴ γὰρ ἀδύνατον τοῖς φίλοις συνεῖναι ἀεὶ, καὶ συνδιατρίβειν πάντοτε διὰ βίου, ἐπινοήθη ἡ τῶν γραμμάτων τῶν φίλων ἀποστολὴ, ἥτις ἐξαγγέλλει τοῖς φίλοις καὶ διαγορεύει τὰ τῆς ψυχῆς ἐνθυμήματα, εἰς ἀγάπης καὶ φιλίας ἀνάμνησιν, ἧς καὶ αὐτὸς ὡς φίλος σοι γνήσιος ἀντεχόμενος, δι' ἐπιστολῆς σε ἀσπάζομαι καὶ προσαγορεύω ὅλῃ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ. τῆς εὐεργεσίας καὶ εὐποιΐας σου μεμνημένος, ἧσπερ ἀπήλαυσα ὑπὸ σοῦ, διὸ τοὐντεῦθεν οὐκ ἐπιλήσο-

σομαίσου τοσύνολον ὅς τ᾽ ἂν τοῖς ζῶσιν ἐγκαταλεγοίμην κἂν λόγοις κἂν ἐπιστολαῖς, ξύε δὲ καὶ σὺ παραπλησίως τῷ ξύοντί σοι καὶ ἀγαπητῷ φίλῳ. καὶ ταῦτα μὲν ἐῤῥωμένος διηνεκῶς, καὶ εὔθυμος ἐμοῦ ὑπερευχόμενος. τὸν ὁσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις κύριον θεοφάνην ἀσπάζομαι φιλικῶς. ὁμοίως καὶ τὸν ἐν ἱεροδιακόνοις τιμιώτατον κύριον μητροφάνην, καὶ πάντας τοὺς γνωστοὺς καὶ φίλους αφϛϛ´ αὐγούστου ἑβδόμῃ ἐπὶ δέκα, ἐκ ζακύνθου.

Τῷ ὁσιωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις κυρίῳ διονυσίῳ τῷ πρωτοσυγγέλῳ μητροφάνης ὁ τῶν μελανηχόνων καὶ σπουδαίων μηδαμινὸς καὶ οἰκτρός, εὖ πράττειν.

ΤΗ'ν ἐς τὴν ἐνεγκαμένην σοῦ ἄφιξιν παρ᾽ ἐλπίδα ἀνηκοὼς ἀρχαίων μοι καὶ γνησίων φίλων βέλτιστε διονύσιε, ὑπερήσθην, οἷα τοῖς φίλοις εἰκὼς, ἤχθέσθην δ᾽ ὅμως ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ σοῦ κατὰ σάρκα ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ ὅτι ἄωρος ἐτύγχανεν οὖσα ὑπὲρ ἧς ἄκων ἀφίκου, ὡς γέπου ἀναπολῶν ἔγνωκα. οὐκ οὖν φιλότης μὴ ἀνιῶ μηδ᾽ ὀλοφύρου, κοινὸν γὰρ τοῦτο τὸ χρέος καὶ ἀπαραίτητον τοὔφλημα. ὅθεν καὶ δεῖ σε πᾶσαν ἀχθηδόνα καὶ τηκεδόνα μακρὰν ἀποῤῥίψαι, καὶ μεταβαλεῖν ταύτας καὶ τὴν συνέχουσάν σοι ἀθυμίαν εἰς χαιρηδόνα καὶ τερψιδόνα, ἵνα μὴ τῇ ὑπερβολῇ τῆς ἀθυμίας ἀσθενιάτις δυσί-

δυσίατός σοι ἐπέλθῃ, ἣν ἐπελθεῖν σοι ἀπεύχομαι εἶεν. τὸν πανιερώτατον καὶ σοφώτατον ἅγιον δεσπότην πολλαῖς ἠμείψαμεν ἐπιστολαῖς ἐπέκεινα τῶν εἴκοσι καὶ σε μετ' οὐ δυσὶ, καὶ τρισὶν, ἃς ἐκ εἶδειν δεδέχθαι αὐτὸν καίσε, καὶ γὰρ οὐδὲ πολλοστημόριον ἀποκρίσεως παρ' αὐτοῦ λαβεῖν ἠξιώθην. καὶ τοῦτο γάρ μοι αἱ ἀμέτρητοι ἁμαρτίαι μου ἐπεισήγαγον ὧν ἕνεκα πάσχω καὶ ἔπαθον ἔνθεν κἀκεῖθεν περινοστῶν καὶ πλανώμενος. νῦν δὲ Θεὸς ὁ παντέλειος σπλάγχνοις οἰκείοις ἐπικαμφθεὶς, ἠγκάρευσε τὸν ἁγιώτατον τῆς κεφαλληνίας πρόεδρον οἰκοδομῆσαί μοι κελλίον πλησίον τῆς ἐκκλησίας μικρὸν, ἐν ᾧ τὰς οἰκήσεις ἄχρι τῆς δεῦρο συναιρομένου ποιῶ τοῦ θεοῦ. σὲ δὲ φίλτατε ἐκ μέσης αὐτῆς ἀξιῶ τῆς ψυχῆς ἀμοιβαδὸν ἀντιξύσαι κἀντεπιστεῖλαί μοι γράμμασι τίμιον. προσφιλεούθη κἀπὶ τούτοις εἴπου δέ σοι καὶ ἐμοὶ ὁ σοφώτατος ἅγιος δεσπότης, ἢ ἕτερός τις τῶν φίλων παρεύχετο παρασχεῖν μοι, μὴ κατοκνήσης αὐτὸ πεπομφθεῖναι μοι σὺν τῷ σῷ. καὶ ταῦτα μὲν. ἔῤῥωσο δὲ καὶ ἐς βαθὺ γῆρας ἵκοιο τῆς γε τῶν πολλῶν ὠφελίας ἕνεκα. ἀπὸ τῆς κεφαλληνίας ἐπισκοπῆς, μεταγιτνιῶνος ὀγδόῃ ἐπὶ δέκα.

Τῷ ἐπισημοτάτῳ καὶ ῥητορικωτάτῳ κυρίῳ ἱερωνύμῳ τῷ λιτάρχῳ διονύσιος ὁ ἱερομόναχος ὁ κατηλιανὸς εὖ πράττειν.

ΠΟίων ἢ τίνων εὐεργετημάτων ἀρχὴν μεταλαβεῖν τοῦ ὁμολογεῖν σοι χάριτας ἀπορῶ, ἐφ' ἃ γὰρ ἐπιβάλλω τῇ διανοίᾳ, μεγάλα καὶ θαυμαστὰ πάντα μοι φαίνεται, ἐπεὶ λήθης ἄξιον οὐχ ὁρῶ, μάλιστα δὲ ἀνεξάντλητον μνήμην πρὸς ἐμὲ εἰδὼς, καὶ ἀναπεπταμένην ὑποδοχὴν τῆς σῆς μεγαλονοίας τε καὶ καλοκαγαθίας, διὸ δεῖ τὸν εὐεργετηθέντα ὅσον ἔχει δύναμιν πρὸς τὸν εὐεργέτην, χάριτας πλείστας εἰδέναι, τοῦτό γε νὴ τὸν θεὸν, οὐ πᾶς δ' ἂν χρόνος τῆς ἐμῆς ἐξαλείψειέ ποτε ψυχῆς. καὶ γὰρ εἰ μὲν τούτοις ἀντισταθμῆσαι βουληθείην, μέμψεως ἂν ἄξιον εἴη, τοῦθ' ἕνεκα τὸν καλὸν δοτῆρα δυσωπῶ ὅλῃ ψυχῇ, οὗ λάτρις εἰμὶ διατελῶ ἐπὶ μήκιστον χρόνον διατηρῆσαί σου τὴν θείαν κεφαλὴν ῥητόρων ἀρίστε. εἰ δέ γε τινὸς χρήζῃς ὧν ἡμεῖς ὑπὲρ ἄνω ἐσμὲν, μὴ γράφε παρακαλῶν ἀλλ' ἀπαιτῶν χάριν, ὀφείλω γάρ. ὁ δὲ πανιερώτατος ἡμῶν δεσπότης εὔχεται καὶ διατετέλεκεν εὐχαριστῶν τῇ σῇ λογιότητι. πόπανά τινα μετὰ ζαχάρεως πέμπω σοι εὐλογίας ἕνεκα, μετὰ τοῦ εὐλαβεστάτου ἱερέως κυρίου θεοφυλάκτου τοῦ κάνδηλα. ἔρρωσο, ἐνετίηθεν, μεταγειτνιῶνος δεκάτῃ ἱσταμένου τοῦ αφστ' ἔτους.

Τῷ

Τῷ σοφωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ κυρίῳ διονυσίῳ τῷ κατηλιανῷ μιχάηλος ὁ βλαστὸς εὐπράττειν.

ΤΟ' γράφειν πρὸς τὴν σὴν ἱερότητα πείθουσι τό, τε δέος καὶ ἡ ἀμαθία, ἔδει γὰρ οὕτω καλῶν καὶ σοφῶν ἀπορεῖν ῥημάτων, ὥστε ἐφαρμόζειν καὶ πρεπωδῆ διατελεῖν τοιούτῳ ἀνδρὶ οἷον καὶ ἡγησάμην καὶ νῦν ἡγοῦμαι ὄντα ἄξιον ἐπιστολιακὰ καὶ ἰσοκρατικὰ διελθεῖν γράμματα. ὅμως μέν τοι σφοδρὸς ἐνέπεσέ μοι πόθος τοῦ ἐπιγνῶναί σε οὐ μόνον οἷος καὶ ὅσος ὢν ὑπάρχεις τό, τε σῶμα, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχήν. ἐπειδὴ ἡ ἐπιστολὴ εἰκών ἐστι τοῦ ἀνθρώπου καὶ μάλιστα τῆς αὐτοῦ γνώσεως, ταύτῃ γὰρ διασαφεῖ καὶ κατάδηλα ποιεῖται πᾶς τις τὰ ἐν ἑαυτῷ καὶ θεωρεῖται ὡς ἐν εἰκόνι ἐς ἀκριβὲς γεγραμμένῃ παρὰ εὖ εἰδότος γραφέως, ὅ τε χαρακτὴρ καὶ τὸ τοῦ προσώπου κάλλος. οὕτω δὲ διὰ τῶν γραμμάτων ἔγνωσται ἀγχινοία, πραότης, καλοκαγαθοσύνη, εὐμάρεια, καὶ τὸ μέγιστον, ὁ πρὸς τοὺς φίλους πόθος. ἐς τοῦτο γὰρ εὕρεται τὰ γράμματα ἵνα θάτερος τῶν φίλων τὸν ἕτερον διαγνώσεται μακρὰν πόρρω πάνυ ἀπόντα, ἀλλ' ἡμεῖς καὶ παρόντες γε, καὶ ἀλλήλους ἐποπτεύοντες ὅμως βέλτιον ἑαυτὸν διαγνωσόμεθα. ἡ γὰρ ἐπιστολὴ τεκμήριον ἔσται τῶν ἐν ἡμῖν σαφέστατον. δέομαι δέ σοι καὶ ἀντιβολῶ ἵνα μοι πέμψας τὸ βιβλίον σοφοκλέους, ἵνα με ταύτης τῆς φροντίδος ἀπαλλάξῃς, καὶ εἴ τι σοι τάχα

καὶ

ϗ τῶν ἐφ' ἡμῖν προσδεήσεις, θαῤῥούντως ἡμῖν κατασήμανε. Ἐῤῥωμένος μοι διαβιώης ψυχῇ τε ϗ σώματι πατὲρ ἐν χριστῷ περιπόθητε.

Διονύσιος ἱερομοναχὸς ὁ καπηλιανὸς τῷ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ κυρίῳ Νικοδήμῳ εὖ πράττειν.

ΘΕοφιλέστατε ἡμέτερε δέσποτα κύριε ἐπίσκοπε κεφαλληνίας τε καὶ ζακύνθου, τὰς ἁγίας σου χεῖρας προσκυνητῶς ἀσπάζομαι ϗ καταφιλῶ, καὶ ἀπονέμω δουλικῶς τὴν ἐδαφιαίαν τῇ θεοφιλίᾳ σου, λοιπὸν δὶς ἤδη ϗ τρὶς ἀπεστάλκαμεν συνιδρῶτι καὶ πόνῳ, τοῦ χάριν; χαίροντες πρὸς τοιοῦτον ἀρχιερέα ἐφεπόμενον τοῖς πάλαι ἐκείνοις ϗ μακαρίοις ἀνδράσι ϗ ὑπερβαλλόμενον τοὺς παρεληλυθότας κατὰ πᾶν εἶδος παιδεύσεως ὅθεν τὸ μὲν, διὰ τὴν ἀναθίθησιν τοῦ ἱερομονάχου τοῦ χρυσοβέργη, τοῦ ὄντως ἀκακίου, τὸ δὲ, εἰδέναι σοι πλείστας χάριτας ϗ τελευταῖόν φημι ἀρχιερέα ἠμφιεσμένον πάσας τὰς ἀρετὰς τοῦ ποιμενικοῦ ποιμνίου, τοῦθ' ἕνεκα τῷ παντοκράτορι θεῷ ηὐχαριστήσαμεν, ὃς ἔκρινε τηλικοῦτον παρ' οὗ ὀσφραίνεται κύριος ὀσμὴν εὐωδίας κατὰ τὸν προφήτην, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πάντας τῆς ἐναρέτης σου πολιτείας ᾄδοντα, ἡμεῖς δὲ ἥλικον συγγενῆ ἔχοντες οὐκ ἔδει συνευφρανθῆναι ϗ χαίρειν, τοῦτόγε νὴ τὸν θεὸν μέμψεως ἂν ἄξιον εἴη. ὅθεν τὸν καλὸν δωτῆρα ἱκετεύω ὅλῃ ψυχῇ οὗ

λά-

λάτρις οἰκτρός εἰμι διατελῶ, ἐπὶ μήκιστον χρόνον καὶ ἐς βαθὺ γῆρας διατηρῆσαίσε τὴν ἱερὰν κεφαλὴν, θεοφιλεστάτων κορωνίς, ἡμεῖς δ᾽ αὐτόθι ἔχοντες προγονικά τινα, καὶ μὴ εἰδότες τὴν ποιότητα οὔτε τὴν ποσότητα, ἐκλέξαμεν ἐπίσκοπον ἡμέτερον καὶ καθολικὸν τὸν σὸν συγγενέστατον ἀδελφὸν καὶ ἀξιοῦμεν τὴν θεοφιλίαν σε εἴπερ δίκαιόν ἐστι ἐκκλησιαστικῶς συνδραμεῖν. καὶ γὰρ ἀπρεπόν ἐστιν καὶ μισητὸν παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις, ὑστερεῖσθαι τῶν πατρικῶν καὶ ἀπ᾽ ἀλλοτρίων κρατεῖσθαι ἀδίκως. καὶ εἰ τούτων τῶνδε χρήζεις ὧν ἱκανός εἰμι ὑπουργῆσαί σοι, μὴ γράφε παρακαλῶν ἀλλ᾽ ἀπαιτῶν χάριν, ὀφειλῶ γάρ. προσειρείσθωσοι ὁ λογιώτατος κύριος μητροφάνης καὶ πάντες οἱ παρά σοι. ἔρρωσο. ἐνετιήθεν τῷ αφσή, μεταγειτνιῶνος, πέμπτῃ ἐπὶ δέκα.

Διονυσίῳ τῷ ὁσιωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς ἐν χριστῷ περιποθήτῳ ἀδελφῷ, μάξιμος ἀρχιδιάκονος ἀλεξανδρείας, γεράσιμος ἱερομόναχος, καὶ κωνσταντῖνος, πᾶν ὁτιοῦν ἀγαθὸν καὶ σωτήριον.

Τοὺς ἐλάττους δεῖσθαι τῶν μειζόνων πάνυ εἰκὸς, ἐπεὶ θεῷ ἀρέσκον, τῷ τοι καὶ τοῖς μὲν τὰ μείζω, τοῖς δὲ τὰ ἥττω τῶν χαρισμάτων δωρήσασθαι ἐμέλησεν αὐτῷ, ὡς τῷ ἀλλήλων δεῖσθαι, τὸ κεφάλαιον καὶ κορωνίδα τῶν ἀγα-

γαθῶν τὴν ἀγάπην φυλάττοιεν ἐν σφίσιν αὐτοῖς, καὶ ἀλλήλοις βοηθεῖν ἐπείγοιντο τὰ δυνατὰ, ἐν οἷς ἂν θάτερος θατέρου τύχοι δεόμενος. ἐσμὲν τοίνυν ἡμεῖς τῶν δεομένων, αὐτὸς δέ γε σὺ παναιδεσιμώτατε καὶ ἱερομονάχων ἄριστε κύριε διονύσιε, τῶν δοῦναι ῥᾷστα δυναμένων ὁ ἄντις σε αἰτήσας προσέλθοι, καὶ μὴ ἐῶν ἀπελθεῖν ἀτυχοῦντα μηδένα. βιβλίων οὖν τόγενῦν εἶναι χρήζουσιν ἡμῖν, ὧν ὑμεῖς εὐποροῦντες τυγχάνετε, καταξίωσον, φίλη καὶ ἱερὰ κεφαλὴ, ἀποστεῖλαι πρὸς τῶν διακομιστῶν πρότερον, τουτωνὶ ἡμῶν τῶν γραμμάτων κυρίου γεωργίου τοῦ καμαράσου, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἀρλάνου, λέοντος δηλονότι τὰ χρήματα λαβὼν, εἰ δέ τι οἴκοθεν προσαναλώσειας, ἐπαποστελοῦμεν ἡδέως, καὶ χάριτάς σοι ἀθανάτους ὁμολογήσομεν, ἐς᾽ ἂν τὸ ζῆν ἡμῖν περίεστιν. εἰ δέ ποτε ἂν ὑμῖν τοῦ χρεία τῶν παρ᾽ ἡμῖν προσγένοιτο, ἄσμενοι καθυπουργήσομεν, μηνύσασιν ὑμῖν. τοῦ καλλίστου μέν τοι εἶναι τύπου ἀξιοῦμεν τὰ βιβλία, ὡς ἂν ἡμῖν μὲν καταθύμια ὑπάρξοι, σοὶ δὲ ὁ μισθὸς πρὸς θεοῦ πολὺς, πρὸς δέ γε ἡμῶν εὐχαριστία ὅτι πλείστη καὶ διηνεκὲς τὸ μνημόσυνον. ἔρρωσο ἐν κυρίῳ προσφιλέστατε, τὰς τοῦ πανιερωτάτου καὶ σοφωτάτου δεσπότου ἡμῶν κυρίου γαβριὴλ χεῖρας καὶ πόδας τοὺς σεβασμίους γονυκλινοῦντες ἀσπαζόμεθα. πέμπομεν ὑμῖν δῶρόν τι μικρὸν ἐν ἥμισυ, οὕτω λέγεσθαι εἰωθὸς ὧδε, ῥότελον πέπερίν μετὰ τῶν διαληφθέντων ἀρχόντων. ἐντέθεμεν δὲ τῷδε τῷ

γράμ-

γράμματι τὴν ἐνθύμησιν τῶν βιβλίων, καὶ ποῖα ἡμῶν ἕκαστος ἐθέλει, καὶ πόσα δέδωκε, ὁ καθ᾽ εἷς. ἐν ἀλεξανδρείᾳ, ͵αχβ´ θ´ ἐπὶ δεκάτῃ πιανεψιῶνος.

Τῷ ὁσιωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς πατράσι κυρίῳ διονυσίῳ τῷ καπηλιάρῳ κωνσταντῖνος μετάνοιαν ἐδαφιαίαν.

Ὅτι μὲν ἤδη διὰ φροντίδος ἡμῖν ἦν ὅπως ἂν σου τὴν θεσπεσίαν γένοιτο ψυχὴν, τῇ ἡμετέρᾳ φιλικοῖς ἑνωθῆναι γράμμασι, γέγονε τουτὶ ἅτε καὶ ἡμεῖς τοῖς πανσόφοις σου ἐνετύχομεν γράμμασιν, ὅτι δὲ καὶ τὰ εἰκότα ἡμᾶς αὐτὴ καθυπούργησεν, ἥσθημεν διαφερόντως, πῶς οἴει ἐκ μέσης τῆς ψυχῆς. τί γὰρ ἄν τις περιτυγχάνειν φίλοις, καὶ ἡ τούτου ἡδὺ καὶ ὑπέρλαμπρον τοῖς ἐπαΐουσιν, ἀλλὰ καὶ ὑπηρέταις πρὸς οὓς ἡμᾶς ἔχρην ὑπηρέτας γενέσθαι. πλὴν ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἡμῖν αὐτοῖς τοῖς οὐδενὸς οὖσιν ἀξίοις, καὶ μέντοι καὶ δὴ καταφρονήτοις πρόθυμος ἐφάνης, ἔγνωμεν ἡμεῖς ταυτηνὶ τὴν οὐ σειρηνίων ᾠδῶν ἀπόζουσαν, ἀλλ᾽ ἀμαθείαν καὶ ἀμουσίαν ἐπιστολὴν ἐπιστεῖλαί σου τῇ ἀγάπῃ, τοῦτο μὲν ὅτι ἀπέχομέν γε τὴν χάριν, ἐφ᾽ οἷς ἡμᾶς εὐεργέτησας βιβλίοις, τοῦτο δὲ ὅτι ὅπερ ἂν καὶ αὐτὴ τῶν ἡμετέρων δεήσειεν θαῤῥούντως γραψάτω καὶ τεύξῃ τοῦ ποθουμένου. ἐῤῥωμένην διαφυλάττοι σου ὁ κύριος τὴν ὁσιότητα. ͅκαὶ τὸ ͵αχγ´.

Διο-

Διονυσίῳ τῷ θεοφιλεστάτῳ καὶ πατρὶ ἐμῷ προσφιλεστάτῳ τὴν προσήκουσαν εὐλάβειαν.

Ὅσοις καθοδὸν ἐνετύχομεν δεινοῖς ἐν εἴκοσι καὶ τρίσιν ἡμέραις, δέσποτα μου προσφιλέστατε, μακρόν ἐστι γράφειν, καὶ μάλιστα ἤδη τῆς ὥρας κατεπειγούσης. τὸ δὲ δεινότερον ὅτι καὶ ὑπὸ τῶν ἁγιωσύνης δῆθεν ἀντιποιουμένων, οἳ συνέπλοι ἡμῖν, πολλῶν ἀνιῶν πεπειράμεθα. δοξάζειν ἢ ἐν παντὶ δεδάγμεθα τὸν θεόν. περὶ οὗ μοι παρήγγειλας, οὐδὲ εἶδον τὸ παράπαν εἰς πρόσωπον. κάτω γὰρ ἦν μεθ' ἑτέρων, ἄνω ἡμῶν ὄντων. αἰσχύνης μέντοι πολλῆς ἀπηλαύσαμεν, πάντων ὑπὸ τῶν θοριζόντων καὶ περιβομβούντων, ὡς μοναχοὶ γυναῖκας ἐπάγονται καὶ παῖδας τίκτουσι, καὶ τὰ παραπλήσια, ὡς εἴθισται τοῖς ἀνθρώποις. ἐνταῦθα οὔπω ἀπεφάνθη τι ἔσται περὶ ἡμῶν, καὶ διὰ ταῦτα οὐ γράφομεν, πλὴν ἀλλ' ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα ἐγνώκαμεν. περὶ τῶν βιβλίων αὖθις γράψω σοι ποῖ ἀποστελεῖς μοι. ἔῤῥωσο πάτερ προσφιλέστατε, πρόσειπε ὡς παρ' ἐμοῦ τὸν κύριον θεόφιλον τὸν σοφὸν, τὸν ἐν κυρίῳ ἀγαπητὸν ᾧ καὶ γράψω, σχολῆς εὐμοιρήσας. νυνὶ γὰρ ἀπαίρω ταχέως μετὰ μίαν ὥραν αἱ τριήρεις βούλονται. πάντας προσαγορεύω αὐτόθι τοὺς φίλους ᾳχθ', ά αὐγούστου.

Ο σὸς υἱὸς μάξιμος ἱερομόναχος.

Τῷ

Εὐγενέστατε καὶ ἐν χριστῷ ποθεινότατε υἱὲ κατὰ πνεῦμα ἀγαπητὲ τῆς ἡμῶν ταπεινώτητος, καὶ ἄριστε πρωτοψάλτα τῆς θεοσώστου πόλεως καλαμάτας, χάρις εἴη σοι εἰρήνη καὶ ἔλεος παρὰ θεοῦ παντοκράτορος. γνωστὸν ἔστω σοι μέχρι τὸ νῦν σὺν θεῷ εὐτυχῶς καὶ εὐδαιμόνως τὸν βίον διατελοῦμεν. οὕτω τὸ θεῖον τὰ παραπλήσια συνπανοικὶ ψυχικῶς τε καὶ σωματικῶς κτήσασθαι ἱκετεύομεν, καί τοι σφόδρα ἡμᾶς ἐζημίωσας καὶ ἐλύπησας. ἐλθὼν γὰρ αὐτόθι ὁ κύριος νικόλαος ὁ ψάλτης, καὶ οὕτω ἐπιλήσμων γέγονας, ὡς οὐδέ ποτε ἡμᾶς ἔγνων καταπάντα. καὶ οὕτω ποθεινότατόν σου καὶ φιλικὸν γράμμα ἐκομισάμεθα, ἀλλ' οὐδὲ τὸ, χαῖρε, ὅθεν πολλάκις ἀπ' ἐμαυτοῦ γενόμενος, τί τὸ αἴτιον; καὶ ἠπόρουν πεμφόμενος τῆς τύχης. ἐγώ γε δὲ νὴ τὸν θεὸν τοὐναντίον δρῶ, δι' εὐφήμου μνήμης ἄγω τὰ σὰ, καὶ τὸ φίλτρον τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης, οὐ πᾶς αἰὼν ἐξαλήψειεν, καὶ γὰρ ὁμολογουμένην ἔχεις παρὰ πάντων τὴν προτίμησιν, καὶ πᾶσιν εὐπρόσοδος τοῖς δεομένοις, καὶ τὴν οἰκίαν ἀεὶ παρέχεις ἀνεωγμένην, καὶ ἤθη προσηνέστατος, τοῖς δὲ φίλοις εὐπροσήγορος. τοίνυν πολλὰ δ' ἔτι ἔχω εἰπεῖν, καταπαύω τὸν λόγον. λοιπὸν ἔασον τὴν ἀμέλειαν καὶ πρὸς ἡμᾶς γράφε συνεχῶς, ἵνα σου μνείαν ποιῶμεν. τὰ δὲ περὶ τῆς ἐπισκοπῆς δυσκολῶς περιφέρονται, ἐπεὶ ὁ τῆς κεφαλληνίας ἐπίσκοπος μετὰ τῶν συμπολιτῶν αὐ-

αὐτῷ πρέσβεις ἔπεμψαν ἐν τῇ θεοφρουρήτῳ πόλει τῶν ἐνετῶν καθ' ἡμῶν, καὶ εἴργουσιν ἡμᾶς ἰέναι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπαρχίᾳ. ὅθεν ταῦτα δεινὰ καὶ πέρα δεινὰ τίς μὴ ἀντερεῖ, ἔτι ἐμοῦ ζῶντος ὑστερεῖσθαι τοῦ θρόνου, ὃν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐδωρήσατό μοι διὰ τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότου μητροπολίτου μονεμβασίας, καὶ τῶν λοιπῶν ἁγιωτάτων ἀρχιερέων, εἰ καὶ χρόνου παρεληλυθότος μεγάλας ἐλπίδας ἔχομεν πρὸς τὸν θεὸν τὸν θρόνον αὖθις ἐπαναλαβεῖν; ἐξ ἐνετιῶν, αχθ΄.

Τῷ αἰδεσιμωτάτῳ δεσπότῃ καὶ ἀρχιερεῖ κυρίῳ τῶν κυθήρων ἐπισκόπῳ τῷ καπηλιανῷ ἐλάχιστος δοῦλος δαιμονοϊωάννης.

Ο Παρὼν ἐγχειρήσας σοι τὴν ἐπιστολὴν ἐστὶν ἐμοὶ φίλτατος, καὶ τῷ γένει προσήκων, τούτου γε ἕνεκα συνίστημί σοι τὸν ἄνδρα τὰ μάλιστα, καὶ ταῦτα γε τῇ σῇ πρός με φιλανθρωπίᾳ καὶ ὑποσχέσει θαῤῥήσας ἐστὶν ὁμνεῖσθαι μέλλων ἐν τῇ ἱερατικῇ τάξει διαπρεπέσι κεκοσμημένος τοῖς ἤθεσι, καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παιδείαν οὐ τὴν τυχοῦσαν κεκτημένος. ἦν γάρ που ἡ ἱερά σου κεφαλὴ ἀγνοεῖ τὸν ἐπιστέλλοντα, ὁ τὴν κυθήρων μετὰ τοῦ τῆς κρήτης ὑπάτου, ἐνετίηθεν ταῖς τριήρεσι καταλαβὼν, καὶ τὴν ἱεράν σου κεφαλὴν ἀσπασάμενος δαιμονογιάννης δοῦλος ἐλάχιστος. Ἕκτῃ ἱσταμένου θαργηλιῶνος αχιδ΄.

Θεο-

Θεοφιλέστατε καὶ ἁγιώτατε πάτερ καὶ ἡμέτερε δέσποτα.

Ἔχοντας τῆς θεοφιλεστάτης σου καὶ ἁγίας ψυχῆς τὴν εἰκόνα ἐγκεκολαμμένην τε καὶ τετυπωμένην ἐν τῇ καρδίᾳ μου καὶ ὡς χρυσοῦν ἐγκόλπιον ἀεὶ περιφερομένην, νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέρας συλλαλῶ, θεόσοφε καὶ ἐν χερσῶ μοι ποθούμενε τούτου χάριν θεατὴς λίαν ἐπιποθῶ γενέσθαι τῶν τιμίων σου καὶ ἁγίων γραμμάτων, διά τε τὰ γράμματα βέβαια ὡς οἶδας ἔχουσα καλὴν ἀναφορὰν καὶ ἐμφέρειαν πρὸς τὴν καθολικὴν εἰκόνα. λοιπὸν θεοπόθητέ μοι ἅγιε πάτερ καὶ δέσποτα μὴ συγχωρήσῃ τοιαύτῃ με δίψει συνέχεσθαι οὕτως καραδοκῶ εὐφράναι ἀνενδιάστως καὶ πατρικῶς τὴν ψυχὴν τοῦ σοῦ ἱκέτου ναθαναήλου. γένοιτο. πρὸς τούτοις, μὲ τὸν ἐρχόμενον τοῦ παρόντος διακόνου, ζητῶ ἱκετικῶς τῆς ἀρχιερωσύνης σου νὰ τοῦ δώσῃς συστατικὸν τῆς πνευματικῆς λειτουργείας εἰς ὄνομα ἑνὸς ἱερέως παπᾶ μανουήλου σαβῆ, φίλου μου πιστοῦ καὶ εὐλαβοῦς περὶ τὰ θεῖα καὶ ἀξίου κατὰ πάντα τοῦ τοιούτου χαρίσματος, τοῦ ὁποίου δανίζομαι τὸ στόμα καὶ τὴν χεῖρα, παρακαλῶντας τὴν νὰ πετύχω τῆς χάριτος, ὅς τις καὶ ἔσεται σὺν ἐμοὶ δοῦλος ὑπήκοος καὶ ἀείποτε τῇ θεοφιλίᾳ σου, τὴν ὁποῖαν κύριος ὁ θεὸς νὰ τὴν φυλάττῃ ἀεὶ ἐῤῥωμένην. γένοιτο. ἀπὸ τὴν σιτίαν, μαΐου, ιθ' αχιε'.

Εὐχέτης ἀκοίμητος καὶ δοῦλος τῆς θεοφιλίας σου ναθαναὴλ ἱερομόναχος ὁ γράψας.

 Ὅτε

Ὅτι μὲν κύριε διάκονε, ὑπὸ τῶν ὁσημέραι ἐνταῦθα ἀφικομένων πρὸς ἡμᾶς καὶ ἀλλεπαλλήλων φροντίδων κωλυόμεθα, τοῦ μὴ εὐθὺς τοῖς φίλοις καὶ τοῖς ποθοῦσι γράφειν, καὶ ὑπηρετεῖν ὡς εἰκὸς, παντί πȣ δῆλον. ὅτι δέ σου μνημονεύειν, καὶ τῷ κυρίῳ γεωργίῳ τῷ σȣμάσῳ ἐς λόγους διῆλθον, καὶ σκοπόν σοι τὰ πάντα γενέσθαι, καὶ αὐταῖς ταῖς ἀληθείαις καταφανές ἐστιν, ἀλλ᾽ ἴσθι μὲν ὅτι τὰ τῶν τὴν ὑγίειν ἐπιτηρούντων σκέψει ἀκριβεῖ εἴωθε διοικεῖσθαι δοκιμάζεσθαι. τοίνυν φέρε κἀυτὸς τὰ τοῦ καιροῦ εὐθύμως, εἰδὼς ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ δουλεύειν αὐτῷ ὡς λόγος ἄντικρυς ἔμαθον.

Τῷ θεοφιλεστάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ κυθήρων ὁ ταπεινὸς ἱερομόναχος ἱερεμίας ὁ τζαγκάρελος εὐπράττειν.

Πολλάκις προθέμενος ἐπιστεῖλαι τῇ ἐμοὶ ποθητῇ καὶ πατρικῇ σου θεοφιλίᾳ, ἁγιώτατε δέσποτα, ἐκωλύθην ὑπὸ τῶν ἁμαρτιῶν μου. οὐ γὰρ ἂν ἄλλ᾽ ὅτι αἰτιάσωμαι, μέχει τοῦ δεῦρο. νῦν δ᾽ ἐπιτυχὼν καιροῦ, καὶ γραμματοφόρου γνησίου τέκνου καὶ φιλτάτου παιδὸς ἡδέως ἤδη προσφθέγγομαι, καὶ προσαγορεύω τὴν σεβασμίαν καὶ ἱερὰν κεφαλὴν, καὶ ὃν ἐκ μακροῦ χρόνου ὤδινον πόθον, νῦν ἀποτεκὼν, εἰκότως εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ὁ ταπεινός τίς δ᾽ ὁ πόθος; τὸ, γράμματι συναφθῆναιμε τῇ σῇ ἐμμελείᾳ, καὶ δοῦναι ἀσπασμὸν,

καὶ

καὶ γνωρίσαι τὸν πόθον, ὅσος καὶ ἥλικος, οὐχ ὅτι τὸ πρὶν οὐκ ἦν, ἀλλ' ὅτι ἄρτι μάλα ἐξῆπται, διερχομένου ἀκούων, τῶν πρὸς ἡμᾶς αὐτόθι ἀφικνουμένων μέρος ἐπαίνων τῶν σῶν. διὸ καὶ χαρὰν χαίρω, ἐν οὐδενὶ γὰρ ἑτέρῳ τῶν πάντων οὕτως ἕπεται ἥδεσθαι τὴν ψυχὴν, ὡς ὅσα καὶ οἷα τῶν κατ' ἔφεσίν ἐστιν ὁρᾷν καὶ ἀκούειν. παραπλήσιον γάρ ἐστιν ὥσπερ ἂν εἴ τις διψώσῃ μὲν, τῶν ἡδύστων πιεῖν ἐδεδώκει ὑδάτων, φλεγομένοις δ' ὥρα θέρους ζέφυρον ἐμηχανήσατο ἀναψύξεως. καὶ ταῦτα μὲν ἐπ' ὀλίγον, ἵνα μὴ μακρηγορήσωμεν. μετιτέον δὲ ἐπὶ τὸν μοναχὸν κύριον ματθαῖον, τὸ τοῦ καθ' ἡμᾶς κοινωβίου ἁπλοῦν, ὑποτακτικὸν, καὶ ταπεινότατον θρέμμα, ὃν καὶ συνίστημι τῇ προστασίᾳ καὶ εὐνοίᾳ τῇ σῇ, ἁγιώτατε δέσποτα. ἔστι δ' αὐτὸς καλὸς κἀγαθὸς, καὶ οὐ κατὰ τὸ ἦθος νεοτερίζων, εἰ καὶ τὴν ἡλικίαν νεοτερὸς ᾧ χρησάμενος, ἐρεῖς οὐ φαῦλον ἐπαινέτην ἐμέ. ἀξιοῦμεν τοίνυν ἁπλῶς οἱ τῆς μονῆς πάντες, μεθ' ὅσης ὀφείλομεν ταπεινοφροσύνης καὶ αἰδοῦς, τὴν σὴν θεοφιλίαν, τὸ ἡμέτερον τέκνον πατρικῷ φρονήματι προσδέξασθαι, χειροτονῆσαί τε εἰς τέλειον ἱερέα ὅσον τάχιστα, καὶ εἰς ἡμᾶς ἀποπέμψαι. ἡμεῖς δ' ἀνὰ μέρος ἐπὶ πᾶσαν καλὴν εὐσεβῆ τε ὑπηρεσίαν, καὶ ὅσα τὸ ἀσθενὲς ἡμῶν δυνήσεται. τῇ θεοφιλίᾳ σου ἑτοιμότατοι ἐσόμεθα ξὺν θεῷ θεραπευταὶ, ὁ δὲ τῶν ὅλων θεὸς εἴη διαφυλάττων σε χάριτι αὐτοῦ, σεβασμιώτατε δέσποτα, ὡς χαρίτων ξοφιμὸν

 ἐκ

ἐκ τῆς σεβασμίας μονῆς τῆς ἁγίας τριάδος τοῦ ἀκρωτηρίου, σκιρροφοριῶνος ἐ φθίνοντος, αχιέ.

Ἀπὸ κυδωνίας κρήτης.

Τῷ σοφωτάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ τῷ ἡμῶν δεσπότῃ κυρίῳ διονυσίῳ τῷ καταλιανῷ ἱερεὺς μάρκος ὁ μορεζῆνος ὑγιαίνειν.

ΤΑ'ς ἐαρινάς φημ' ἐγώ γε ἀηδῶνας, θεοφιλέστατε δέσποτα, τῷ τοῦ ἔαρος μᾶλλον δ' ἀειδομένας καιρῷ, τοῖς πολλοῖς μεγίστην παρωτρυνομένας τῶν ἀνθρώπων εὐφροσύνην, λίαν ἄγαμαι, καὶ σοῦ μὲν τ' ἀειδονῶδες τοῦ στόματος καὶ εὐκελάδων, καὶ τῆς θ' ἡδιεποῦς γλωττης πάντερπνον μέλος, μηδ' ὁτιοῦν διὰ γραμμάτων ἐθελουσίως κινούμενον, νοῶν ὑπεράγαμαι, τὸ δ' αἴτιον ἀγνοῶ. εἰ γὰρ ὁ κύκνος σιγάτις ἄσεται μουσικῶν, φέρε. ἴσως δέ σου τὰ δασώδη καὶ πύκν' ἄλση ἐρευνόντος, καὶ παρ' ἡμῶν ἐπὶ τὴν ἐρημίαν ἐξεληλυθότος σεσιώπηκας, εἰ τάχα τὸ δροσῶδες καὶ ἀθαλὲς τῶν φυτῶν ἀναζητοῦντος, παρ' ἡμῶν τῶν ὁμοίων τὴν ξηρασίαν ὡς τετυχότος πέπαυκας, καὶ πάλιν ἄρα τὸ εὐανθὲς καὶ θαμνῶδες ἀνιχνεύοντος τοῦ ἔαρος; ἐπείπερ τὸ ἡδύτατον μέλος βαώτερον τὸν χιμῶνα ἐπικρατῆται, τῷ κρύει τοῦ καιροῦ κεχυόμενον, φεῦ τίς ἡ χειμέριος καὶ βίαιος συνοχή; βαβαὶ ποῖα ἀηθῆ καὶ ῥοπώδη τὴν σὴν πρὸς ἡμᾶς ἀηδὴ χειροθ' ἔλαβον λαλῆσαι θεῖαμοι κεφαλή; εἴποιμι ἂν λήθη, ἢ λήθης ταραχῶδες χειμόνιον; καὶ τοῦτ' οὐ καθ' ὅπως,

ἢ πῶ

ἥπω, τοῦτ' ἄπαγε, ἤγουν νῦν χειμὼν ἤδη πέρας ἔχει καὶ πέπαυται, σὺ δ' οὔπω μοι τῆς λήθης ὑφῆκας κατὰ τὸν σοφιστὴν λιβάνιον; εἴποιμι τόπος, ἢ τόπου διάστημα προὔθηκε ταῦτα, καὶ τάδ' οὐχ οἷον φημ' ἔγωγε, ἀλλ' εἴτι ἂν καὶ ἐστὶ τὸ κωλύον ὑπάρχον, λυθήτω ἀξιώσει τὴν σεμνοπρέπειαν, ἵνα καὶ τὸ τῆς ἀθυμίας δύσθυμον ἐκλύθη κἀμοὶ εὐέλπις ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσομαι, ποθῶν οὐ παρορᾶσθαι τοῦ γλυκέος τῆς ἐπιῤῥόου γλώττης νάματος, ἀρκετὸν ἡμῖν ἀκόντως στερεσμένοις τῆς γλώττης σου, καὶ μηδεγ' οὖν ἀποστερεῖσθαι καὶ τοῦ ταύτης ἰδιώματος τῆς λαλίας φημὶ καὶ πάλιν ἱκανὸν ἡμῖν ἀθυμουμένοις τῷ οὐ δυνατῷ τῆς λαμπρᾶς ὄψεώς τε καὶ θέας σου, καὶ μηδ' ὁτιοῦν συναθυμεῖσθαι τῷ δυνατῷ τοῦ χαρακτῆρος τῶν γραμμάτων καὶ τῆς μνήμης σου, εἴπω κἀγὼ τοῦτ' ἔπος τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν εὐφραίνειν οἶδε καὶ χωρὶς θέας ἡ μνήμη, τὸ δ' ἄλλος ὁ καί τις ἔφη σοφῶν, προὐβάλλειν δειμαινῶ καὶ ὀῤῥωδῶ, τὸ ὅτι σε φιλῶ οἷς ἐπιστέλλω μάθε, ὅτι με μισεῖς οἷς σιωπᾷς ἔγνω. τοίνυν προπετῶς λέγοντι σύγγνωθι, πλὴν γράφων μὴ ἀπαναινοῦ ἀξιωθησομένοις, τοῦτο ἡμῖν τῷ ὄντι ποθειτὸν νὴ τὸν φίλιον, ἵνα προθυμίας καὶ προσδοκίας ὁμοῦ ἀξιώσῃς θεοφιλέστατε τῆς μὲν παρὰ τῆς σῆς σεμνοπρεπείας τῆς δ' ἄλλης παρ' ἡμῶν τῶν σὲ φιλούντων τὰ μέγιστα. ἔῤῥωσο καὶ τοῖς λοιποῖς τῶν φίλων ἀντιβολῶ ὡς ἐξ ἡμῶν προεῖπε τὰ χαίρε διδούς. ἀχιέ ἔτος τὸ σωτήριον μαίου θ' ἱσταμένου.

Τῷ θεοφιλεστάτῳ καὶ σοφωτάτω, κυρίω, κυρίω, διονυσίῳ τῷ κατηλιανῷ μάρκος ἱερεὺς ὁ μορεζῆνος χαίρειν.

ΤΩν μὲν φιλούντων, δέσποτα θεοφιλέστατε, ἓν καὶ μόνον ὑπάρχει σημεῖον τὸ γράμμα, τῶν δὲ οὐκ ἀμνημονούντων ἓν καὶ ταυτὸ ἡ ἀπόκρισις τεκμήριον, τῶν τ' ἀμφοτέρων δὲ πάλιν, εἷς καὶ μόνος σύγ' ὢ ἄριστε πέφυκας, φίλος τε καὶ εὐμνήμων, τοίνυν τῶν ἑκατέρων θ' ἰδιωμάτων μὴ στερῆσαι ἡμᾶς τοὺς φιλικῶς οὐκ ἀμνημονευμένους τῆς σῆς σεμνοπρεπείας ἀξιοῦμεν, ἔῤῥωσο, καὶ λακονίζοντα μακροτέροις ἀμοίβου, κατὰ τὸ αχιε ἔτος σωτήριον, σκιῤῥοφοριῶνος πέμπτῃ ἐπὶ δεκάτῃ.

Τῷ πανυδησιμοτάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ ἀρχιερεῖ κυθήρων διονυσίῳ τῷ κατηλιανῷ σοφωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ τὴν ὀφειλεμένην εὐλάβειαν.

ΕΔει μὲν, ὦ ἱερωτάτη κεφαλὴ, τοὺς εὖ ποιήσαντας ἀντευεργετεῖν, καὶ τοὺς ἀγαθοποιήσαντας ἀντιχαρίζεσθαι, εἰ δέγε τῶν ἴσων οἱ εὐεργετηθέντες ἀνταποδόσεων οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦσθαι, εἰς δευτέραν τάξιν τῆς ἀνταμείψεως ἐξαπῆναι, ἥτις ἐστὶν ἡ εὐχαριστία. τογάρτοι καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τῆς σῆς μεγαλειότητος ὅτι μάλιστα εὐεργετηθέντες, πόθῳ πολλῷ πέρυσι κεχειροτόνηκας ἱεροδιάκονον, τὸν ὑφ' ἡμῶν πεμφθέντα σοι μοναχὸν, ἐπεὶ οὐκ ἄλλοτι εὐποροῦμεν, ὅτι πλεῖστας ἄγομεν τῇ σῇ θεοφιλία

λία τὰς χάριτας, δεόμενοι ὅσαι ὧραι, ὅπως ἐῤῥωμένον σε διαφυλάττοι ὁ κύριος ψυχῇ τε καὶ σώματι. ἀλλ' ἐπεὶ ὁ καιρὸς καὶ ἡ χρεία ἡμᾶς ἀναγκάζει, μάλιστα βλέποντες τὸ τῆς σῆς μεγαλοπρεπείας φιλόδωρον, καὶ ἑτέραν αἴτησιν ὠήθημεν αἰτήσασθαι, χειροτονῆσαι πρεσβύτερον τὸν παρόντα μοναχὸν τοὔνομα καλλίνικον ἔτεσιν ὀκτώπου ἡμῖν συνοικοῦντα καὶ συνδιατρίβοντα, ὅτι μὲν ἀτελὴς, ἀγελαῖος καὶ ἄγροικος ὢν, καὶ ἡμεῖς οἴδαμεν, ἀλλ' ἔστιν αὐτῷ καίτι καλλὸν τὸ τῆς σωφροσύνης χάρισμα δηλονότι ὡς ἔοικέγε ἀπὸ τοῦ σχήματος, καὶ εἴτι ἄλλο οἶδεν ὁ κύριος καθὼ καὶ ἡ σὴ σεμνοπρέπεια ἀναγνωρίσει τοῦτον σαφέστερον. ἡ χάρις δὲ τοῦ παναγίου πνεύματος ἡ συνοικοῦσα ἀσὶ ἀναπληρώσει τὰ ἐλλείποντα. ἐπικάμφθητι οὖν πάλιν ἡμῖν τοῖς ταπεινοῖς καὶ ὄρεξον χεῖρα καὶ αὖθις προσπίπτουσιν ἱκέταις σου καὶ τῆς τοῦ πρεσβυτέρου τιμῆς τοῦτον ἀξιῶσαι μὴ ἀπαξιώσειας. εὐφρανεῖς γὰρ ἡμᾶς τοῦτον οὕτως ὑποδεξαμένους, καὶ ἀντὶ τούτου ἐπιπλεῖον τὴν εὐχαριστίαν αὐξῆσαι οὐ παυσόμεθα, ἱκετεύοντες τὸν θεὸν διαφυλάττειν σε ἄτρωτον παντὸς κακοῦ, καὶ ἄξιον τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀναδείξειν σε. ἔῤῥωσο. τῆς ἀρχιερωσύνης σου μικρὸς δοῦλος ἱερομόναχος γαβριὴλ ὁ ῥοδίτης, εἰς τὰ θ' τοῦ ἰουλλίου μηνὸς αχιέ.

Διονυσίου τοῦ καστηλιανοῦ. τῷ ἐν ἱερεῦσι ἰωάννῃ τῷ συληγάρδῳ τῷ ἐκ ῥεθύμνης.

ΤΗ'ν καλὴν σου καὶ σοφὴν μεθ' ὅσης εἰπεῖν εἰδονῆς ἐδεξάμην, καὶ τοῖς γνησιωτάτοις τῶν παλαιῶν αὐτῶν ἐνέκρινα τῷ οὑτωσὶ ἀττικίζειν καὶ λακονίζειν ἀρίστως, καὶ τὸ ὑφασμένον συριακὸν καὶ τὰ πέδηλα, δι' ὧν μεγίστην σοι χάριν γινώσκων διατελῶ, ἀλλ' ἐπεὶ ἀκηκόαμεν ὡς γραμμάτων ἀπολυθέντων σοι πρὸς ἡμᾶς καὶ οὐκ ἀντεπεσταλκαμέν σοι, διὸ οὐ μετρίαν ἔχεις τὴν λύπην, ἐγώ γε δὲ νὴ τὸν φίλιον τὸν ἐμόν τε καὶ σὸν, ἀνὰ χεῖρας δέδωκα παραχρῆμα τῷ ἱερομονάχῳ κυρίῳ νεοφύτῳ τῷ θεοχαρείῳ, καὶ γὰρ οὐχ οἷός τε ἦν φίλου τοιούτου ἐπιλήσμων γενέσθαι, εἰ καὶ ἐν ἐρημίᾳ τοσαύτῃ καθήμενοι ὡς οἶδας καλῶς, πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτω διακείμενοι, σφόδρα ἐπιθυμοῦμεν συνεχῶς δέχεσθαι γράμματα παρὰ τῆς σῆς λογιώτητος, τὰ περὶ τῆς ὑγείας δηλοῦντα, εἰ δὲ τῶν τῆδε χρήζῃ ὧν ἱκανοί ἐσμεν ὑπουργῆσαι σοι, μὴ ἀξιοῦ ἀλλ' ἀπαιτῶν γράφε. περὶ δὲ τοῦ ἐπιγονατίου ὁ ἡμέτερος ἱεροδιάκονος καὶ σὸς συγγενὴς κομίσει τοῦτ' ὡς τάχως. τὴν δὲ σὴν θαυμασιώτητα ἐῤῥωμένην διαφυλάττοι ὁ κύριος ψυχικῶς τε καὶ σωματικῶς. ἐκ κυθήρων 1616. ἑκατομβαιῶνος κδ'.

ΑΝ-

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΤΟΥ ΕΠΑΡΧΟΥ ΚΑΙ ΑΡΣΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

Ἀντώνιος ὁ ἔπαρχος τῷ σοφωτάτῳ Ἀρσενίῳ μονεμβασίας ἀρχιεπισκόπῳ εὐπράττειν.

Προσφόρως τῷ πράγματι, τοῖς κωνσταντίνου γράμμασιν ἐχρησάμεθα τοῦ σοῦ μαθητοῦ, ἀείστε διὰ πάντων ἀρσένιε. ξυνήντησε γὰρ ἡμῖν πολλῇ ξυνεχομένοις δυσθυμίᾳ καὶ πάνυ χαλεπῶς διατεθεῖσιν, ἐφ᾽ ᾧ τὸν βίον ἡμῶν μηδὲν ἡγεισθεῖναι. ἐτυγχάνομεν γὰρ τοῦ ἄρχοντος τὸ ἔωλον νεκρὸν συμπαραπέμποντες τῶν συνετῶν, ὅς τις ἐτεθνήκει μὲν ἤδη πρότριτα, ἐξεφέρετο δὲ μόλις ἐπὶ τρίτην ὀψὲ τῆς ἡμέρας, πολλοῖς παρασήμοις τῆς ἀρχῆς, τῶν ἱεροποιῶν πομπευόντων, τῇ γερουσίᾳ μελανειμονούσῃ, τῷ δήμῳ παντὶ καταφεῖ πάντα κατὰ τὰ πάτρια. τὸ ὑπέρογκον οὖν τοῦτο τῆς κηδείας θεωροῦντες ἡμεῖς, τῷ νεκρῷ πάλιν ἐν μέρει προσέχοντες τὸν νοῦν, τῇ μὲν ξυνδιετιθέμεθα τοῖς πενθοῦσι τὸ ἀνθρώπινον ὁρῶντες οἷον, τῇ δὲ καταγελῶμεν ἡμῶν αὐτῶν, ὡς οἴεσθ᾽ ὅτι μάτην ἡμῖν γένοιτο πάντα, καὶ αὐτὸ τὸ ζῆν ἄνευ φιλοσοφίας. ἐν τούτοις διατειβόντων ἡμῶν, καὶ τῆς ψυχῆς οὕτω περιπολουμένης, ἐπέστι γραμματοφόρος ἐγχειρίζων βελισαρίῳ τῷ χρηστῷ τὰ γράμματα, ᾧ ξυνῆν δὴ ἐγὼ τότε.

τε. ἅμα δὲ ταῦτα λαβόντες καὶ ἀναπτύξαντες, ὡς διεξίημεν δίς που καὶ τρίς, ληφθέντες τῷ χαρίεντι τοῦ λόγου, τῷ ἑλληνισμῷ, ταῖς ἄλλαις τοῦ γράφειν ἀρεταῖς, αὖθις ἀπεβαλλόμεθα τὴν ἀχλὴν ἐκείνην ἀπὸ τῆς ψυχῆς, καὶ ἣν ἤδη πάντα καθαρὰ καὶ γαληνιῶντα ἀνακαλουμένων δόξαντες εἰδεῖν τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν. νοῦσον μέγιστε, νοῦσον, καὶ γὰρ ἐν τῷ νυνὶ χρόνῳ μηδεμίαν, ἢ μικρὰν ὅλως ὁρῶντες καταβάλλεσθαι φροντίδα περὶ τὰ γράμματα τοὺς ἕλληνας διὰ τὴν ξυμβᾶσαν τῷ γένει καταστροφὴν, ἀποπνιγόμεθα πάνυ χαλεπῶς ὡς παρὰ τῷ τραχήλῳ τὸν πόδ' ἐπιστηρίζοντι τῷ κακῷ καὶ μᾶλλον ἀναπείθοντι δια τοῦτ' αὐτὸ χαλεπὸν ἡμᾶς, ἢ μηδὲν ὅλως ἡγεῖσθαι τὸ ζῆν ἤπερ δῆτα διὰ τἄλλα. ὅσῳ γε τὰ μέν ἐστιν ἡμῖν φύσει, τὸ δὲ προαιρέσει τῇ χειρόνος, καὶ ἤδη ἐναντίον τῇ φύσει παρόσον τῷ λογικῷ ζώῳ, τὸ μὴ βούλεσθαι μετὰ λόγου ζῆν, ἀντιβαῖνόν ἐστιν. ἀπέρριψε νῦν ἀφ' ἡμῶν τὰ γράμματα τὸ λυποῦν, πάντως καὶ συνέστησε, καὶ ηὔφρανε, καὶ ἀνεζώωσε. καὶ ἡμῶν αὐτῶν μὴ ἀπογνῶναι, ἀλλὰ θαρρεῖν ἠνάγκασε, καὶ ἀγαθὰς ἔχειν ἐλπίδας τοῦ σωθήσεσθαι κἂν δήγε τὴν γωνὴν αὐτὴν, ἅλις τῶν κακῶν ἡμῖν! μὴ καὶ τοῦτο ἐλεξίκακε γένοιτο. τὸ βέλτιστον ἡμῖν ἡ πατρὶς ἀπώλετο, ὅμως δὲ ταύτῃ καὶ τὰ ἀγαθά. ἔρρει πάντα, παραλειφθήτω κἂν ἡ παιδεία, εἰ ξυμβῇ καὶ ταύτην ἐπιτριβῆναι, τί δεῖ πλέον ἕλληνας ζῆν, ἰδιώτας, κορυζῶντας

τὴν ῥίνα καὶ τεράσιόντι γεγονότας καὶ τῶν θρεμμάτων αὐτῶν ἥττονας, παρ' οὐδὲν λογιζομένους τῷ κόσμῳ τούτῳ. ἀλλ' ἐπεπόνθαμεν ἂν δ' ἴσθ' ὅτι καὶ τοῦτο, εἰ μὴ θεός τις ἄνωθεν παρακύψας καὶ τὸ γένος ᾠκτείρας, τῷ αἰῶνι ἐχαρίσατο τούτῳ τὴν θείαν ψυχὴν ἰωάννου τοῦ λασκάρεως, ὅς τις τὸ πρεσβεῖον ἔχων τῆς ἰταλικῆς παιδεύσεως, καὶ μέν γε καὶ τῆς ἑλληνικῆς ἀντέστη τῇ πονηρᾷ τῶν ἑλλήνων τύχῃ, καὶ ταύτην καταγωνισάμενος, κατέστησε τοῖς ἕλλησι τὴν δημοσίαν ταύτην σχολὴν ἐν φλωρεντίᾳ, ἧς αὐτὸς σὺ προΐστασαι καὶ νῦν ἄλλην ἡμῖν ἐν μεδιολάνῳ δημοσίαν καὶ ταύτην. ὦ δοίη γε θεὸς πᾶν ὅτι ἂν ξυμφέρει, μισθὸν τοσούτων ἀγαθῶν. σὺ δὲ, ἀλλ' ὦ διδασκάλων ἄριστε, ἔχου τῆς ὁδοῦ ταύτης, μέχρις ἂν ἐς ἄκρον αὐτῆς γένονται, εἰ μὴ πάντες οἱ μαθηταὶ, ἀλλ' οὖν γε δή τινες, καὶ μὴ ἀπεῦδε τὴν ἐν τιμνάρῳ, ἐμφιλοχώρει μᾶλλον τῷ πονεῖν ὑπὲρ τῆς τῶν ἑλλήνων δόξης, ἐνίστασο τῇ γνώμῃ, ξυμβαλοῦ τῷ βίῳ, ἀντέχου τῶν γραμμάτων ὅσῃ δύναμις, μὴ παρολισθήσῃ καὶ ταῦτα. τό τε γὰρ ἂν ὄντως εἴη, πάλιν ὄντως ἡμῖν τὸ βιοῦν ἀβίωτον. τί δεῖ πολλῶν; αὐτὸς σὺ σαυτῷ μάρτυς τοῦ πράγματος. ἔρρωσο, καὶ τὸν λουκᾶνον πρόσειπε παρ' ἡμῶν. ἀπὸ οὐενετιῶν, βοηδρομιῶνος ιβ' φθίνοντος.

ΤΗ'Ν θεμιστίου εἰς τὸ ά καὶ β' ἀναλυτικῶν παρά φασιν κατὰ τὴν σὴν πρόσαξιν μεταγράψαντες, καὶ μετὰ ἐπιμελείας αὐτὴν συγκρίσαντες,

τες, ἀποπέμπομεν τῇ σῇ μεγίστῃ αἰδεσιμότητι: πρόθυμοι ὄντες ὑπηρετῆσαι καὶ εἴπου ἄλλου δέῃ, ὧν ἱκανοί ἐσμεν ὑπουργῆσαι τῇ δεσποτείᾳ σου. ἐγὼ μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν σου, ποδάγρᾳ καὶ ἀπορίᾳ χρημάτων ἐξατονήσας κλινήρης ἐς τόδε κατάκειμαι, πλὴν καθ' ἑκάστην σὺν θεῷ ἐμαυτὸν ἐπαναλαμβάνω, ῥώννυμος τῇ ἐλπίδι τῶν σῶν ὑποσχέσεων. ἃς ἐγώ γε ὁ ἐκεῖνος ἀπεκδεχόμενος, ἐπεὶ ἡ τῶν ἐνετῶν γερουσία ἐκ τῶν διὸς δέλτων εἶναι αὐτὰς πεπιστεύκαμεν ἃς ὅσον τάχος πρὸς θεῷ ἐπισφραγίσθη τοῦ τέλει τῆς σῆς ἀληθείας ἀπόπεμψον. ἔναγχος ἐκ κρήτης ἐδεξάμην γραφὰς δι' ὧν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτ' ἔμαθον, ὡς μιχαῆλος ὁ μηλῖνος. ἀνὴρ πλούτῳ καὶ παιδείᾳ καὶ πλείστοις βίβλοις κομῶν, ἐς μακάρων ᾤχετο νήσους, καταλιπὼν τοῖς κληρονόμοις χρυσίνων χιλιάδας τὸν ἀριθμὸν ἑπτὰ καὶ δέκα, καὶ βίβλους σπανίους τε ἀξιολογοτάτας ὑπὲρ τὰς διακοσίας οὗτος ἐκέκτητο, καὶ ἃς προὔλεγον τῇ σῇ μεγίστῃ αἰδεσιμότητι. εἰ οὖν δι' ἐφέσεως ἔχεις κτήσασθαι ταύτας, τελέσας τὴν ὑπόσχεσιν ἀρσενίῳ καὶ ἐφωδιάσας αὐτὸν χρυσίνοις ὅσοις ἂν φανείη τῇ δεσποτείᾳ σου, ὥς τε ταύτας ὠνήσασθαι, ἀπόλυσον αὐτὸν τὴν ἐς κρήτην φέρουσαν στείλασθαι διὰ τῆς νεὼς τῶν τοῦ ἁγίου τάφου προσκυνητῶν, ἢ καὶ διά τινος τῶν τῇδε ἐχομένων πληροῦσθαι τριήρεων ἃς μετὰ τὴν ἑορτὴν τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς εὐθὺς τῆς ἀποδημίας μνησθήσονται. ἐρρωμένος διαβιώης. γνωστὸν ἔστω τῇ δεσπο-

τεί-

τείασε ὅτι ἐκ τῆς τῶν χρυσίνων ἑκατοντάδος ἣν προσετάξας διὰ ταχέως δοθῆναί μοι, ἐς τόδε ἔλαβον οὐδὲ ὄβολον, καὶ ταῦτα ἐμοῦ τε καὶ τοῖν ἐμοῖν διακόνοιν, καὶ αὐτῶν στερουμένων τοῦ ἀναγκαίου. πρόσταξον τοίνυν τούτους δοθῆναί μοι, εἴ γε ἡμᾶς αὐτοὺς βούλει ζῶντας καταλαβεῖν τῇ τῶν χρημάτων ἀπορίᾳ ἐξατονήσαντας. πάλιν καὶ πολλάκις ἔρρωσο. ἐξ ἐνετιῶν φθίνοντος ἕκτῃ τοῦ μεταγειτνιῶνος.

Ὁ μονεμβασίας Ἀρσένιος ὁ κατὰ πάντα τῆς σῆς μεγίστης αἰδεσιμότητος.

ΠΟλὺς μὲν χρόνος τυγχάνει παρεππεδηκὼς, ἐξότου με τὴν ποιμαντικὴν ἐπανατεινάμενος ῥάβδον, παναγιώτατε δέσποτα, τῶν ὁροθεσίων τῆς ἐκκλησίας ἀποσοβεῖς. δέον ἐκείνην γε ἀποθεμένων, καὶ τὰς πατρικὰς ἀγκάλας ἀπετνύσαντα, τὸν ταπεινὸν ἀρσένιον ἀπανακαλέσασθαι. τὸν μηδ' ὁτιοῦν εἰπόντα κατὰ τῆς ἐκκλησίας μηδέποτε, εἰπεῖν γε τοῦτ' ἐμοὶ μηδὲ διαπραξάμενον τι τὸ σύνολον. ἀλλ' εὐπειθῶς μὲν ἀδιαλείπτως πρός σε τὸν δεσπότην μου μετὰ θεόν. πρὸς δὲ τοὺς ὑμετέρους ἐξάρχους εὐγνωμόνως τε ἅμα καὶ εὐνοικῶς διακείμενον. ἀλλ' ὦ πρὸς θεοῦ, παναγιώτατε κύριε, τί τόσον ὀδύσσαο τὸν ταπεινὸν ἀρσένιον; ἆρ' ὅτι οἱ τῶν γραικῶν ἀπανθήσαντες λόγοι καὶ οἷον εἰπεῖν νεκρωθέντες, πάλιν ἀνθοῦσί τε καὶ ἀναβιώσκουσι, καὶ τὰ βελτίω ὑπισχνοῦνται ὅσον

τὸ

τὸ μέρος τὸ κατ' ἐμὲ, ἢ τὸ μὲν, εἰς ὀρθὴν ἀτραπὸν οὐκ ἔμολον. ἀλλ' ὅτι πολλοὺς τῶν ἡμετέρων δυνάμενος τίσασθαι, οὐκ ἐξὸν αὐτοῖς κατὰ τὰ ψηφίσματα τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς, διατρίβειν πρὸς τὰ ἡμέτερα. ἐπέσχον πολλάκις ἐμαυτὸν, αἰδῶ καὶ εὐπείθειαν διαφυλάττων τῇ ἡμετέρᾳ παναγιότητι; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο φὴς τὴν ὀρθὴν ἐβάδισεν, νῦν γοῦν ἐφρασάμην τὸ αἴτιον οἴομαι. ὅτι παρὰ τοῦ μονεμβασίας κυρίλλου, δυοῖν χωρεπισκόποιν ἐν τῷ χειροτονεῖν με συμπαρόντοιν τἀνδρὶ, τὴν χειροτονεῖαν ὑπεδεξάμην. νῦν ἔβαλλεν εὐστόχως τὸν σκοπὸν ἀρσένιος. ἀλλὰ καὶ τοῦτο γέγονεν, ὦ παναγιώτατε, κατὰ τοὺς τῆς ἐκκλησίας θεσμοὺς, καὶ τὰ βασιλέων χρυσόβουλα ἃ προστάσσουσι τὰς ἐπισκοπὰς, ἑπτὰ γὰρ εἰσιν, αἳ τῇ ἡμετέρᾳ μητροπόλει ὑπόκεινται, μὴ ἄλλους ἐπισκόπους δέχεσθαι, παρ' οὓς ὁ κατὰ καιροὺς εὑρισκόμενος τῆς μονεμβασίας ἀρχιερεὺς ἐκλέξει τε καὶ χειροτονήσει, ὅπερ ἐπεκράτησεν ἐς τόδε παναγιώτατε. μέχρι μὲν οὖν αἱ ἐπισκοπαὶ τῇ ἀρχῇ τῇ τοὺς ἡνίας ἡμῶν κρατούσῃ ὑπέκειντο. μεταπεμπόμενος ἕνα ἢ δύο τῶν ἐπισκόπων, τῶν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ μονεμβασίας ὑποκειμένων, ὁ τῆς μονεμβασίας ἀρχιερεὺς, ἐκείνοις ἐχειροτόνει ἐπίσκοπον. ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς ἡγεμονίας κεκύβευται πρὸς ἑτέραν ἀρχὴν, καὶ τῶν ἐπισκόπων μεταπεμπομένων, οὐ τολμώντων ἐλθεῖν, ἤδη πεποίηκε καὶ κουρούβελις, ὑποσχεθεὶς μὲν ἐλθεῖν πρὸς τὴν ἐμὴν χειροτονίαν. τῷ φό-

βῳ

βῳ δὲ τῆς ἀρχῆς, παραγενέσθαι τοσύνολον οὐκ ἐτόλμησεν, καὶ εἴηγε συγγνώμη τῷ πανιερωτάτῳ. ὡς γὰρ ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς χειροτονίας ἕνεκεν, οὕτω δὴ καὶ ὑμῖν πρὸς ἡμᾶς ἀφικέσθαι. ὃ δὴ κἀκεῖνος εὐλαβούμενος οὐ δήπω μέχρι καὶ τήμερον παραγέγονεν. ἀλλὰ τί καὶ πάθοιμεν ἄν, ὦ σεβασμιώτατε δόξων οὕτω τῇ τύχῃ καὶ τῷ καιρῷ, μᾶλλον δὲ θεῷ τῷ μεγίστῳ καὶ πρώτῳ βασιλεῖ βασιλέων, τῷ τε τύχης καὶ χρόνων, καὶ καιρῶν αἰτίᾳ καὶ κυβερνήτῃ, τοῦτο χάριν, πρὸς ταῖς αἰτίαις ἃς ὑπεθέμην, δυοῖν χωρεπισκόποιν πρὸ μιᾶς ἡμέρας τῆς χειροτονίας ψηφιθέντοιν, μαθὼν ὅς δήπουθεν, ἢ ἔλους, ἢ ἥστινοσοῦν τῶν ἐπισκοπῶν τῶν ἐκ πάλαι ὑποκειμένων ἡμῖν ὁ μονεμβασίας χειροτονεῖ. ὃ δὴ καὶ μέχρις ἐμοῦ γε προεχώρησε. πέμπεται δὴ τὸ ἴσον τῆς πατριαρχικῆς γραφῆς τῇ ἡμετέρᾳ παναγιώτητι. ἀλλὰ πρὸς τῆς βιάδος αὐτῆς, ἐρασμιώτατε δέσποτα, ἱκετεύω καὶ δέομαι καὶ ἀντιβολῶ, κάμφθητί μου τοῖς στεναγμοῖς, καὶ παράσχου μοι αἰτοῦντι τὴν εἰρήνην ὁ καὶ μειζόνων ἁμαρτημάτων διορθωτής, ἐπικύρωσον τὴν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου χειροτονίαν, παναγιώτατε. ἐπικαλεσάμενος καὶ αὐτὸς τὴν χάριν τοῦ παναγίου πνεύματος. τοῦτο καὶ ἀπόντος μου δυνατὸς εἶ ὁ οἰκουμενικὸς διαπράξασθαι. ὡς ἄλλος ἥλιος ἐπαφιεὶς ἡμῖν τὰς ἀκτῖνας τῶν σῶν ἱεραγίων εὐχῶν, τελέσας δὲ τοῦτο, καὶ τῇ παναγιωτάτῃ σου ἐμπεδώσας γραφῇ, θεραπεύσεις πρῶτον τὸν τὴν ψυχὴν βα-

ρείᾳ λύπῃ καὶ ἀθυμίᾳ τετρωμένου ἐμὲ, ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλους πλείστους πραγμάτων ἀπαλλάξειας καὶ κινδύνων, περιαντλουμένους ὁσημέραι παρὰ τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς, οὕπω ποικίλως, καὶ συγχναῖς γε ταῖς συμφοραῖς, τῷ μὴ πείθεσθαι ὡς ἐκείνη δοκεῖ τῇ ἡμετέρᾳ οὐτιδανότητι, καὶ μᾶλλον ὅσοι τῶν γραικῶν τὰς ἐνετίας οἰκοῦσιν, οἷς ἡ τῶν ἐνετῶν ἀρχὴ δ' ἡ φιλοπάτη καὶ πολυύμνητος, συνεχώρησεν ἀνεγεῖραι ναὸν, ὃ τῷ μεγαλομάρτυρι καὶ τροπαιοφόρῳ γεωργίῳ ἀνέθετο. ἐμοῦ γὰρ ἀποτυχόντος τῆς διορθώσεώς τε καὶ συγχωρήσεως ὅπερ ἀπείργει θεὸς, δέδοικα μήπως καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ κράτους τῶν ἐνετῶν τὴν παλινῳδίαν ᾄσηται. καὶ οὕτω πᾶς τις ἂν εἴποι δοκεῖν ἐμοὶ, ὁ τὰ σπέρματα καταβαλὼν οὗτος τῶν φύντων αἴτιος. ταῦτα δὴ σὴ παναγιώτης πιστοθείη, καὶ διὰ γραμμάτων ἑτέρων φιλοθέων καὶ εὐλαβεστάτων ἀνδρῶν πρὸς δὲ καὶ εὐπειθεστάτων τῇ ὑμετέρᾳ παναγιότητι, ἥ γε τὰ μὰ μετὰ θεὸν, συνίστημί τε καὶ ἀνατίθημι. ἐρρωμένος μοι διαβιώης εἰς ἐκπλήρωσιν καὶ καταρτισμὸν παντὸς χριστωνύμου πληρώματος. ἐξ ἐνετιῶν βοηδρομιῶνος ἕκτῃ ἱσταμένου τοῦ αφλα´ ἔτους ἀπὸ τῆς θεογονίας.

Ὁ μονεμβασίας ταπεινὸς Ἀρσένιος ὁ πειθήνιος κατὰ πάντα τῆς σῆς δεσποτείας τε καὶ παναγιότητος.

ΜΑ-

MAXIMI MARGVNII EPISTOLAE.

PHILIP. ELMIO FLORENTINO INTERPRETE.

Sanctissimo Hieromonacho Domino Gabrieli Severo (1) Emmanuel Margunius bene agere.

SVavissima (2) mihi ea, quae duos illos adolescentes adtinent, certe processere ex epistola, quam nuper mihi misisti, o mihi divinum caput (3) Gabriel, & bene res horum se habebant quoad eorum propositum, ut & ipse tibi praecedenH den-

SCHOLIA IO. LAMII.

(1) *Gabriel Severus* Monembasiotes, fuit deinde Philadelphiae Archiepiscopus, ut inferius adparebit. Hieromonachus autem apud Graecos vocatur, Monachus Sacerdos. *Emmanuel* hic dicitur *Margunius* eo

denter ſcripſi. Illico enim reſpicienti inconſiderate, &, ut ita dicam, ſimpliciter ad propoſitum, hoc utique omnino adparuerit. Quoad vero propoſiti modum, & ipſe tibi adſtipulor, peſſime ipſos res ſuas adminiſtraſſe. Enimvero multus apud nos riſus excitatus eſt de ipſis, ab his, qui calumniari ſtudent, & quod alter ferme didicerit aberraturum ſodalem qui eum reliquit; & quod alter reverſus fuerit celerrime ad conſueta, quum neque gry, ut dici ſolet, Monachicam introductionem deguſtaverit. Sed quis novit an expediret errare illos in Monachico habitu, & an utile eſſet in eo permanere? Hoc quidem ipſe precor, & utinam in melius, & in hoc & in illo, res concidat. Ego vero iterum factum tuum laudo, o Gabriel, & tibi gratulor optima providenti; verumtamen hoc ſolum dicere habeo tibi, ne perſeveres in ſegnitie, ut

eo nomine, quo adpellabatur antequam Monachicum habitum ſumeret.

(2) Ἥδιστα legendum eſſe videtur in Graeco contextu; & *Ang. Mar. Riccius* Cl. Profeſſor Graecarum Litterarum in Academia Florentina cenſet vertendum eſſe, *ſuaviſſima mibi ea, quae de duobus illis adoleſcentibus vexabant, proceſſerunt*, & pro τὰ forte reponendum ἃ, quod honoris gratia hic obſervo.

(3) De hac phraſi vide, quae adnotavimus ad *Epiſtolam I. Glycae* pag. 38.

ut & quando Deus voluerit abundes iis, quorum indiges. Ita enim faciens, tibique ipsi & mihi maxima fueris largitus. Vetus Testamentum (1) multo ante typis editum est. Damasceni vero Tetraodion (2) scribere, nondum licuit secure mihi volenti. Tu vero mihi huius rei gratia veniam dabis, quoniam si oportet me verum dicere, neque possum substinere tantum aestum; & pessime me quoad oculos habiturum, si sanitatis curam non habuero, medici (3) me docuerunt. Tu vero pro illo hoc, quod nunc tibi mitto, utere, & philosophare anima & corpore. Vale. Patavii. Boedromionis quinta stantis, Anno MDLXXIII.

 San-

(1) *Gabriel Severus* videtur petiisse a *Margunio* Vetus Testamentum typis descriptum, forte Venetiis. Nullae enim erant tunc temporis apud Graecos typographiae, ut ex *Steph. Gerlachio* liquet.

(2) In Graeco contextu τετραώδιον legendum est. Est vero *Tetraodium* Canon quatuor odis constans, qui in Sabbatis, praesertim Quadragesimae, cani solet. Canones quamplures a *Ioanne Damasceno* compositos fuisse constat ex his, quae litteris mandat *Vilb. Caveus De Scriptor. Ecclesiasticis*.

(3) In Graeco παῖδες ἰατρῶν *Filii Medicorum*, pro *Medici*: phrasis Graecis usitata, ut apud *Homerum* υἷες ἀχαιῶν *Filii Achivorum*, pro *Achivi*; apud caelestes litteras *Filiae Sion*, & *Filii Israel*, pro *Israelitae*, & *Sionitides*.

Sanctissimo Hieromonacho Domino Gabrieli Severo Emmanuel Margunius bene agere.

MIhi sane omne & studium & cura est quotidie, praeter alia, nostri dogmatis veritatem pro virili portione extendere, o mihi divinum caput Gabriel; non parum siquidem mihi videtur opportune laedi, quod eos pati arbitror, qui ne parvum quidem studium impendunt, quum maxime iucundum sit res huiusmodi adgredi, & ne quatenus quidem possunt; neque omnino discendi cupiditatem circa huiusmodi res amplectuntur, dummodo ipsi consequuti fuerint posse & sermone, & opere iis, qui eorum dogmati adversantur, occurrere; & haec non audacter (1). Mihi id sane ita, & alii, curae est, & curae erit semper. Cur enim huiusmodi non recorder? Hoc solum ignorantiam eius perspicue probat, qui abiecerit aliquod studium. Non enim esse discendi cupidus prohibeor, qui amor donec mihi adsit, Deo propitio, a volente omnia facillime perficiuntur. Sed ad quid haec dicis, o Emmanuel? Nuper a me pauca quaedam de huiusmodi rebus Nicolao ex soda-

(1) Forte subintelligitur *dicta sunt*.

dalitio Cruciferorum (1), nosti, arbitror, virum, qui Vicentiae versatur, scripta fuerunt, in quibus optime se se habebant & ea quae nostram religionem adtinent, & alia; & mysterium declaravimus de processione Sanctissimi Spiritus (2), & nihil absurdum nihilque absonum a nostrorum Theologorum sententia, nos colere (3); sed e contra omne, quodcumque sanum, opinari; & hoc superius multum confirmavimus, quoad fieri potuit. Hunc igitur finem litteris addidi. Rogo utique ut horteris ipsum & moneas, ut quam celerrime rescribat mihi quam habeat de his sententiam. Est enim sapiens vir, & amicus, & omnium maxime peritus, vel

(1) Videtur hic esse aliquis ucullatus ex Familia eorum, qui vulgo *Trinitarii* adpellantur, & redimendis captivis ex instituto operam navant.

(2) Ea *Margunius* de Spiritus Sancti processione sentiebat, quae a Graecorum haeresi recedere viderentur, & haec esse Graecorum Patrum dictis consona adfirmabat; sed hic nondum videtur ita sensisse.

(3) *Manuel Margunius* de processione Spiritus Sancti commentaturus dogmati Latinorum consentanea, quum utramque Ecclesiam conciliare studeret, ut diximus in *Prefatione secundae Partis Epistolarum Glycae pag.* XXIX. videtur hic a *Nicolao Crucifero* requirere veram Latinorum sententiam, & quae ab his Graecorum opinioni obiiciantur.

melius dicam, sciens; si aliquo modo respondendum est, iis quae a me dicta sunt in illis, significet mihi. Illi vero rescripsimus: nihil autem de his, quae volebam, respondit. Et, rationabilem, nescio an inferiorem, causam quum invenerit, ne inferior, ni fallor, nobis adpareret, definitionem quamdam Concilii Florentini una cum litteris ad me misit (1). Ego vero quum eam legissem, nesciebam quid dicturus essem de Patriarchis, & de ipso tunc imperium moderante Palaeologo (2). Hac de causa ad te litteras dare animum induxi, utpote qui maximum studium in his posueris, & definitionem simul tibi mittere, ut quid tibi videatur de hac, & quomodo huic occurrendum sit, a te discerem. Te sane, o mihi divinum caput, hortor ut id quanto ocius perficere digneris; dupliciter enim mihi gratificatus fueris, celerrime mihi gratificatus (3); & in tuis ad Dominum orationibus

(1) Scilicet *Nicolaus* ille *Crucifer*.

(2) *Ioannes Palaeologus* Imperator, qui Concilio Florentino interfuit anno MCDXXXIX.

(3) Iuxta illud: *Bis dat, qui cito dat. Lucianus:*

Ὠκεῖαι χάριτες γλυκερώτεραι, ἢν δὲ βραδύνῃ
πᾶσα χάρις κενεὴ, μηδὲ λέγητο χάρις.

Ovidius III. de Ponto.

Gra-

bus mei precor reminiscaris. Vale anima & corpore. Salutetur meo nomine per te veneranter divinissimus Archiepiscopus Selimbriae (1). Patavii. Duodecima Boedromionis, anno MDLXXIII.

Gratiaque officio, quod mora tardat, abest. *Ausonius:*

Gratia quae tarda est, ingrata est: gratia namque
Quum fieri properat, gratia grata magis.

Et:

Si bene quid facias, facias cito; nam cito factum
Gratum erit, ingratum gratia tarda facit.

(1) Haud fieri potuit, ut nomen huius urbis, quod per compendium scriptum esset, a me in Graeco Archetypo intelligeretur, sed Μησεμβρίας legendum esse videtur, vel Σελιμβρίας.

Sanctissimo Hieromonacho Gabrieli Severo Emmanuel Margunius bene agere.

ACcepi tuas litteras per Reverendissimum Patrem Dominum Ionam, o divinum mihi caput Gabriel, quibus mihi multis vere rebus impedito quanto ocius respondere non fuit. Ego enim, si quis alius, magnum quoddam existimo incur-

rere in litteras sapientium virorum, & his viceversa, quando sum in securitate, respondere. Sed non omnia quae volumus nobis perficere licet. Est opus opportunitate, & praeter haec multa sunt impedimenta, quae aliquando alacritati occurrunt. Veniam igitur causa eorum quae dixi, apud te tarditatis accipiam: &, quandoquidem insuper manifeste, ni fallor, philtrum, quo in te propendeo, nosti, haud profecto incuriae me accusaveris. Et haec quidem mihi dicta sint effugienti futuram veluti accusationem per huiusmodi defensionem. Ego vero, etsi in praesentia non ago huiusmodi otium, quale utique habere necesse est eum, qui ad te scribere velit, ne pariter officium deseram, ex tempore, ut facio, haec scribere constitui. De patre quidem nostro Mercurio scias non amplius adflictum permanere, se ipsum enim parumper sublevavit, & de morbo melius se habet Dei gratia, & propediem hoc liberatum iri confido. De Fratre vero Nicolao (1), nihil novi, egoque ulterius procedere nolui ipsi respondens, eo quod non percurrerim quae octavam Synodum adtinent; & ille nihil amplius de hoc ex eo tempore respondit, ferme tamquam ad nos, ut per epi-

(1) Frater hic *Nicolaus* est Crucifer ille, de quo in Epistola antecedenti.

epiſtolam ſignificavit, venturus. Tu vero ſi interim dictam Synodum miſeris mihi maxima fueris elargitus. De Vetere vero Teſtamento, vel potius dicam, de iis, qui illud exponunt, nihil habuit mihi dicere ſapientiſſimus Pinellus (1), praeterquamquod quidam liber editus eſt, qui ita inſcribitur: *Oeconomia Bibliae Eden*, & eorum omnium, qui illud expoſuerunt, indicem habet. Tu vero huius tantum gratia ſi apud bibliopolas hunc exquiſiveris una cum erudito Michaele Eparcho, facillime utique inveneris id quod quae-

(1) *Pinelli* plures memorantur, viri docti omnes. Sed hic *Pinellus* eſt *Io. Vincentius* litteris doctrinaque clariſſimus, natus Neapoli anno MDXXXV. qui anno MDLVIII. Patavium ſe contulit, ubi anno MDCII. naturae conceſſit. Inſtructiſſimam Bibliothecam, & antiquorum Monumentorum Muſeum, poſſidebat vir πολυμαθέστατος καὶ πολύγλωττος, quem convenerunt anno MDXCVIII. duo Cardinales doctiſſimi, *Caeſar Baronius*, & *Robertus Bellarminus*, eius ſcientiae fama perducti; quemadmodum eruditi fere omnes faciebant. Vir humanitate etiam & liberalitate praeſtantiſſimus libros ſuos, etſi manu exaratos, omnibus libenter commodabat, quidquid opum litterariarum poſſideret, in quoslibet effundere paratiſſimus. Eius Bibliothecae, Neapolin transferendae, maximam partem Senatus Venetus retinuit; ut videre eſt apud eius vitae Scriptorem *Paulum Gualdum*.

quaeritur (1). Si enim hunc possideret Pinellus, non eo utique aliunde indigeremus. Et de his quidem satis. Tu vero, o divinum mihi caput, philosophare circa divina, & te amantem ama. Constantinus (2), qui praesens est iis, quae nunc a me scripta sunt, salutat te per me quam maxime. Patavii. Boedromionis secunda desinentis anno MDLXXIII.

(1) *Michael Eparchus* Corcyraeus *διδάσκαλος καλὸς* Venetiis causas agebat, ut ex *Crusii Turco-Graecia*, & *Fabricii Bibliotheca Tom. X.* constat.

(2) Quis hic *Constantinus* sit incertum.

(1) *Eiusdem eidem.*

MIhi quidem, o Gabriel, divinum caput, quotidie fere quae fidem attinent periclitantur; tu vero, ut mihi videtur, hoc nihil

(1) Hanc Epistolam primus Latine vertit, & una cum Graeco contextu publici iuris fecit, eruditissimus & nunquam sine laude memorandus *Scipio Maffeius* Marchio Veronensis, in ea Epistola, quae ad Abbatem *Bacchinium* contra *Pfaffium* scripsit; & Tomo XXVI. Ephemeridum Eruditorum Italiae inserta est. Eius liberalissimae humanitati ipse, & eruditi omnes, debemus, harum Graecorum recentiorum Epistolarum editionem, utpote ei, qui Codicem earum MS. mihi lubentissime commodavit.

nihil curas. Reliquum est, ut inspicias quaenam iactura sit. Nam quum ego tibi transactis diebus, quomodo res meae se habeant, aperuissem, quumque libros quosdam a te petiissem, etiamsi mittere volenti tibi non liceat, respondere tamen decebat. Nonne hoc modo te ipsum simul ac me iniuria adficis? Mihi quidem, & meum dicere est, maxime patet. Quomodo enim non, quum certamen commune sit, & certaminum quidem omnium maximum ac praestantissimum? Scias ergo me acta Florentinae Synodi (1) qua maxime potui diligentia percurrisse, Patrumque nostrorum, qui in ea sederunt, subscriptiones inspexisse, ac demum me cum iis consentire, ni melior quaedam subeat interea cogitatio, statuisse: Cara enim mihi vere sunt, & genus, & patria, & genitores, carior tamen omnibus veritas est. En igitur quomodo res meae se habeant declaravi. Ad te pertinet,

si tibi

(1) Memoratus Vir Clarissimus *Scipio Maffeius* recte heic observat Graecos, etiam schismaticos, Acta Concilii Florentini non parvi pendere; licet id non profiteantur palam, & potius contrarium simulent. Id quidem ex hac *Margunii* Epistola liquet; quamquam *Margunius* iam quoad processionem Spiritus Sancti in Latinorum sententiam discessisset. Consule *Praefationem meam in Partem II. Epistolarum Glycae.*

si tibi cura est aliqua meae, quid meae dico? nostrum omnium salutis, meliori consilio nobis prospicere : at id quidem ex veritate. Neque enim decet, ut dixi, id quod Deo displiceat proferre, quia cum dogmate nostro conveniat. Hoc enim supplicio quovis dignum est, aut timentes, & ut ita dicam ibi timentes, ubi non est timor, eorum, quae a nobis recte creduntur, quidquam deserere (& id quidem ad libertatem spectans maxime) sed veritati, sicuti Deo placet, audacter litare. Ego enim patrium dogma semper quidem servavi, & satius mihi fuisset mori, quam illud ne pauxillum quidem violare, aut praeterire: nunc vero postquam Latinos in iis, quae credunt, minime aberrantes video, adiungi & ipse eorum sententiis decrevi in iis, quae recte se habent, nostrisque Patribus non displicent, ut in processione Spiritus Sancti ex Filio. Quod si hoc ex ignorantia facio, tibi maxime imputandum erit, quum tibi ad iudicandum de his, & ad meliora admonendum maxime idoneo exposuerim omnia. Si igitur aliquid habemus quod his dogmatibus opponamus, & per quod liceat ab iis, quae Florentiae sancita sunt, recedere, scribes mihi precor, quam citissime. Quid enim mihi per Deum immortalem iu-
cun-

cundius, quam ea loqui quae Deo gratiora ſint. Quod niſi praeſtabis (abſit hoc quidem) optimum puto Servatoris minas te ob talia meminiſſe. At de his ſatis; propere enim, ut mihi licuit, & ſine ſtudio, haec ſcripſi. Noli oro praetextus adferre, neque alios in hoc impellere, ut quae ad fidem ſpectant, occulte cuſtodiant, velut paventes, & non recte opinantes: ſed hortare potius, ut ea publice confirment, memores effati: *Quicumque negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in caelis eſt*. Tu vero, divinum mihi caput, fidei meae fulcrum, quum mihi reſcribere volueris, libros illos ad me ſimul mittas precor.

Patavii XI. Poſideonis Anno MDL XXIII.

Eiusdem Eidem.

NE ſuccenſeas amico tuo exigui erroris cauſa, quandoquidem tu quoque ſuffragium tuliſti, ſive bene, ſive aliter, Obſervande; aliaſque res meae modi capaces non fuere hac tertia die negligenter (1). Etenim me non latuit, egoque cau-

(1) Quid ſibi velit hoc loco illud *ἀνηκοῶς*, ignoro prorſus: nec ex eo rectum ullum ſenſum exprimere valeo. Forte ſubintelligendum *ſe habentes*:

causam declaravi, cur hic tantum retinear, & quomodo deliberaverim omnino praebere, & invenire consolationem quamdam vel liberationem accidenti, vel, ut melius dicam, iis, quae contra me molitur peior quaedam inspiratio; non sane eodem modo meum propositum mutatum esse, sed potius vigere, & ulterius alacritate ferri. Quae igitur tibi venia in tantis contra me ipsum inventis? Non utique defensione digna quae mihi scripsisti. Num alium Proteum me esse putavisti? Ego vere putabam te prope alium me esse, & talia contra me numquam subspicatum (1). Nunc vero, nescio quomodo audeo dicere, spe cecidi, quod tu me talem, qualem video aut audio, imagineris. Verumtamen mihique, & tibi volenti haec hucusque ioci gratia acta sint. Persuasus enim sum talem te esse erga me, qualis prius fueras. Si vero a te aliquid, ut usuvenit, scriptum fuerit contra me, hoc tuae naturali iracundiae adtribuo. Ipse vero de cetero haud iniuria aliquid dicam de rebus meis. Tu quidem omisisti curam

ram

(1) Alexander Macedo Darii Regis matri Hephaestionem pro Alexandro, errore ductae, tamquam Regem salutanti, ne culpam deprecaretur vetuit adfirmans, Hephaestionem esse alterum Alexandrum.

ram Ecclesiae, utique ut dicis, propter me, & si quid aliud huiusmodi. Ego vero (& huius mihi testis oculus omnia videns) & patrem, & reditum quemdam ad me pertinentem, ut & ipse nosti, & non parvam quietem, & non exiguas occasiones illorum, qui me hinc & illinc multis requirebant promissionibus (omitto ea, quae Episcopum spectant) & multa alia nonne propter te relinquo? Non quod sustinuerim una tecum aberrare, & convivere, &, si necessarium sit, honeste una mori; & si haec omnia, ut verum dicam, propter Christum prius statui. Tibi vero & discere licet ab aliis, quae Custos Bibliothecae Bessarionis (1) promittit mihi. Dico vero versionem in Latinam linguam librorum, qui illic sunt. Quod, si quid aliud, lubenter acceperim. Certe iuxta te instabilis erat sententia mea. Restat igitur tibi palinodiam canere de iis, quae scripta sunt: mihi vero, ut praecedenter dixi, concedere tuae naturali iracundiae. Non enim utique arbitror a te talia scripta fuisse,

(1) *Bessarion* Trapezuntius, Archiepiscopus Nicaenus, S. R. E. Cardinalis, & Patriarcha Constantinopolitanus, Concilio Florentino interfuit, in quo dogmata Latinorum egregie substinuit, & Graecos suos ad fidem orthodoxam amplexandam induxit. Vir

ſe, non prius ira praeter neceſſitatem proponente. Vale, & ignoſce mihi ignoſcenti, & te amantem ut alium me, ama; & bona ſpe eſto, res meas, quaſi me ferme excipiens, ut tibi volenti licet; & confuſam Epiſtolam nemini oſtendas, quod requirit ipſum negotium a me factum.

Patavii, Boedromionis decimā, anno MDLXXV.

Sa-

Vir pietate & doctrina celeberrimus eximiam Bibliothecam poſſidebat, quam Senatui Veneto donavit anno MCDLXIX. cuius Codicum Catalogum praeſtantiſſimus B. *Montfauconius* dudum exhibuit in ſua *Bibliotheca Bibliothecarum Codicum MSS.* Sed quum ipſe hunc Catalogum luculentiorem & exactiorem ex Riccardiana Bibliotheca erutum, & ipſi, ut videtur, prope *Beſſarioni* σύγχρονον habeam, non ingratam rem Eruditis me facturum arbitror, ſi illum heic iterum publici iuris faciam. Eſt vero qui ſequitur.

TAbula Librorum, tam Graecorum, quam Latinorum, quos Reverendiſſimus in Chriſto Pater Dominus Cardinalis Nicaenus, ac Epiſcopus Albanenſis, dono dedit Sereniſſimo, & Excellentiſſimo Ducali Venetiarum Dominio: qui reconditi (pro ut Roma tranſmiſſi fuerant) in capſis XXX. commendati fuere magnificis, & generoſis Dominis Procuratoribus aedis Divi Marci, tantiſper quoad in-

inſtruatur, & exornetur domus aliqua, Bibliothecae, in qua reponi debent pro communi ſtudentium utilitate, ac decore, & ornamento Vrbis huius celeberrimae.

In Capſa ſignata A ſunt Codices hi, quorum inſcriptiones hec infra adnotatae videntur.

Totus Ariſtoteles praeter logicam in pergamenis & novus.

Phyſica eiusdem cum expoſitione uſque ad quartum librum cuiusdam alterius. Deinceps Simplicii, in pergamenis, & eſt liber pulcher.

Phyſica eiusdem, cum expoſitione Simplicii in pergamenis.

Simplicius in praedicamenta Ariſtotelis: ac cuiusdam alterius expoſitio in primum, & ſecundum de Anima in pergamenis pulcher.

Theophraſtus de plantis in pergamenis.

Philoponus in librum de generatione, & corruptione, & Alexander in meteora, in pergamenis.

Logica Ariſtotelis cum expoſitionibus ad topicam uſque, in papyris.

Phyſiognomonica, paradoxa, mechanica, & problemata Ariſtotelis in papyris.

Rhetorica Ariſtotelis, & nonnulla parallela Plutarchi, in papyris.

Alexandri quaeſtiones naturales, morales, & de anima, in pergamenis.

Quaedam epigrammata & moralia Ariſtotelis magna, & Eudemica, partim in papyris, partim in pergamenis.

Sexti Empirici in mathematicos, in papyris.
Interpretatio multorum in logicam, in papyris.
Metaphrasis in logicam, in papyro.
Quaestiones cuiusdam Ioannis Italici in logicam, & topicam in pergamenis.
Ammonii in praedicamenta Aristotelis.
Simplicii in librum de Coelo, & Mundo imperfectus, & inordinatus; & erotemata Ptochoprodromi, in papyris; &
Chortasmeni in logicam & Rhetoricam in papyris.

In Capsa inscripta B. quae est ponderis librarum 230. sunt volumina infrascripta.

Evangelium Matthaei cum expositoribus, in pergamenis.
Olympiodori in quosdam Dialogos Platonis in pergamenis.
Arrianus in Epictetum, in papyris.
Plotini nonnullae orationes, in pergamenis.
Maximi Platonici orationes, in pergamenis.
Iamblichi in Epistolam Porphyrii, in pergamenis.
Porphyrii Dialogus in praedicamenta Aristotelis, & dialecticam, & arithmeticam, theologicam, in pergamenis.
Simplicii in tres libros de anima, & Proculi, & Hermae, in quosdam Dialogos Platonis, in pergamenis.
Herodiani de octo Caesaribus, & Zosimi historici, in pergamenis.
Heliodori Ethiopica, in pergamenis.

Pho-

Phocylidis, Theognidis, Pollucis, & alia quaedam, in papyris.
Historia Pachimeris, in papyris.
Et Xenophontis Ascensus Cyri, in papyris.
Philonis orationes nonnullae, in pergamenis.

In Capsa signata C ponderis Librarum 220. sunt Libri infrascripti.

Homeri Ilias, Odyssea, Hymni, Bellum murium, & ranarum; Quinti supplementum Iliadis, in pergamenis.
Homeri Ilias, in pergamenis liber pulcherrimus.
Homeri Odyssea, in papyris.
Eustathii in Odysseam, in pergamenis.
Eustathii in primos novem libros Iliadis in pergamenis.
Carmina Gregorii Nazianzeni, in pergamenis.
Arati poetae, Lycophronis, in pergamenis, cum Expositoribus.
Erotemata antiqua, in pergamenis.
Euripidis, in papyris, Tragoediae tres.
Aristophanis comoediae tres, & Sophoclis Tragoediae quatuor, in papyris.
Et Nicandri theriaca, in pergamenis.

In Capsa signata D ponderis librarum 225. sunt volumina infrascripta.

Omnia opera Platonis in eodem & pulcherrimo volumine, in pergamenis.

Omnia Moralia Plutarchi in eodem volumine, in pergamenis.

Proculi in Parmenidem Platonis, in pergamenis novus liber, & pulcher.

Proculi in Theologiam Platonis, & Hieroclis in aurea carmina Pythagorae, novus liber, & pulcher.

Proculi in Timaeum Platonis, in pergamenis, novus liber, & pulcher.

Platonis nonnulli Dialogi, & de Rep., in pergamenis.

Platonis Dialogi XXXVIII. in papyris, & Vita ipsius in principio.

Iamblichi, De Vita Pythagorae, in pergamenis.

Plotini opera omnia, in papyris.

Damasceni de principiis in Parmenidem, in pergamenis.

Proculi duo libri de Theologia Platonis, & elementalis eiusdem Theologia.

Historia de rebus gestis Mauritii Imperatoris libri octo, & Aesculapii Tradani expositio in Arithmeticam, in pergamenis.

Nicephori Gregorae, in pergamenis.

Xenophontis post Thucydidem, & de dictis & factis Socratis, & aliae quaedam orationes, in papyris.

Iosephi De Captivitate, in pergamenis.

Iosephi De Captivitate, in pergamenis, & Zonarae, & Coniatae historiae, in papyris.

In Capsa signata E ponderis librarum 230. sunt codices infrascripti.

Diodori historici a x. in xx. librum, in papyris.

Dio-

Diodori ab xr. ad xv. usque, in pergamenis.
Apiani historiarum Romanarum, & aliarum, in papyris.
Theogenis & Chariclae, in pergamenis.
Diodori libri v. primi, in papyris.
Dionis Romanarum historiarum, in papyris.
Herodoti in papyris, & Iuliani quaedam orationes.
Chronica cuiusdam, in papyris.
Demosthenis orationes omnes, in pergamenis.
Strabonis ab xr. usque ad finem, cum adnotationibus Gemisti, in papyris.
Plutarchi parallela omnia, liber pulcherrimus.
Isocratis orationes xxr.& Dionysii de nominum compositione.
Syriani Sophistae, & aliorum in nonnullas partes Rhetoricae, in pergamenis.
Libanii declamationes, in papyris.
Lysiae orationes xxrx. Dionysii, de charactere Lysiae; Gorgiae in laudem Helenae.
Aladamantis orationes duae; Antisthenis orationes duae; Demadis oratio una.
Agathiae historiae quinque libris, & de nominibus, & ordinibus antiquorum.
Theognidis poetae; Phocylidis; Aurei versus Pythagorae; Moschi Siculi.
Musaei Hero, & Leander, Dionysii Longini de magnitudine orationis, in pergamenis, &c.
Naucratis convivia libri octo in pergamenis.
Thucydidis historia, in papyris.

In Capſa ſignata F ſunt libri infraſcripti ponderis librarum 240.

Dionis Chryſoſtomi orationes octoginta, in pergamenis.
Dyoniſii Halicarnaſſei, Demetrii Phalerenſis, Alexandri, Menandri, Ariſtidis, Apſinis, Monita oratorum multa, & praeclara de ratione dicendi.
Orationes Libanii, in papyris.
Epiſtolae cuiusdam Michaelis Gabrae, in papyris.
Libanii Declamationes, in pergamenis.
Libanii Epiſtolae, in papyris.
Quaedam opera Ariſtidis; Proculi naturalis elementatio; legalia quaedam Alcinoi de dogmate Platonis, in papyris.
Ariſtidis orationes, in pergamenis.
Dionis Romanarum hiſtoriarum ad xxxxiv ad quinquageſimum uſque nonum, in pergamenis.
Ariſtidis orationes, in papyris.
Rhetorica Hormogenis, Arithmetica Nicomachi, Geometriae libri ſex, & Geodeſia in papyris.
Rhetorica Hormogenis, in papyris.
Demoſthenis orationes quinquaginta, & epitaphia Lyſiae, in papyris.
Demoſthenis orationes xxii. prooemia concionatoria, vel demegorica, & Epiſtolae ſex, in pergamenis.
Euclidis Geometria, in papyris.
Cleomedis tabulae Perſicae; Eriſocinae Arithmetica, & imagines Philoſtrati.
Liber in quo ſunt iudicialia complura, in papyris corio rubeo.

Al-

Alter ſimilis, corio nigro.
Tabulae Perſicae; & deſcriptio Aſtrolabii in papyris.
Ptolemaei Almegiſti, in pergamenis.
Ptolemaei Geographia, in pergamenis.
Cleomedis, in papyris, &
Ptolemaei Quadripartita cum expoſitione, & multa alia in Aſtronomiam, in pergamenis.

In Capſa ſignata G ponderis librarum 240. ſunt libri infraſcripti.

Geometria Euclidis, & Data eiusdem, Sphaera Theodoſiii, Apparentia, & Catholica Euclidis, Logica Barlaam, & Almageſti Ptolomei, in papyris.
Almageſtus Ptolemaei cum expoſitione Theonis liber pretioſus, in papyris.
Geometria Euclidis, & aliorum multorum auctorum numero XVIII. theoremata geometrica, liber pretioſus, in papyris.
Albacus Grece, Geodeſia, tabulae Perſicae, tabulae Theonis, Proculi in Aſtronomiam. Quadripartita Ptolemaei, & alia in Aſtronomiam, in papyris.
Magni Logothetae in Aſtronomiam, in papyro liber unus.
Muſica Ptolemaei cum expoſitione Laurentii, in papyro.
Tabulae Ptolemaei in compendium redactae, in papyro.
Quaedam tabulae Aſtrologicae parvo volumine, in pergamenis.

Arithmetica Nicomachi; Arati Phaenomena, Cleomedis, & ſex libri Geometriae, in papyris.
Arithmetica Nicomachi Philoſophi, in papyris.
Cleomedis cum expoſitione, & Arithmetica cum expoſitione Philoponi, in papyris.
Cleomedis, & Arithmetica Diophanti libri ſex in papyro.
Liber legalis compendium Armenopoli, in papyris.
Liber legalis in alphabetum, in pergamenis.
Similis, in pergamenis, &
Similis, in pergamenis.

In Capſa ſignata H ponderis librarum 230. ſunt libri infraſcripti.

Epitoma LX. librorum legum per alphabetum, in pergamenis.
Inſtitutiones Graecae, in pergamenis.
Liber legalis, Compilatio, & collectaneum trium Imperatorum, in papyris.
Meletius de natura hominis, in papyris.
De cura equorum multorum auctorum, in pergamenis.
De varietate, & virtute elementorum, in papyris.
Dioſcorides in medicinam, in pergamenis.
Oribaſii in medicinam, in papyris libri quatuor, & de Agricultura diverſorum auctorum, in papyris.
Actuarii de urinis, in papyris.
Pauli AEgietae medici, in pergamenis.
Euſebii de Conſtantini Vita, in papyris.
Legum epitoma, & Canones Conciliorum, in pergamenis.

Liber

Liber legalis trium Imperatorum, in papyris.
Photii narratio eorum quae legerat, in pergamenis.
Alter similis, in pergamenis.

In Capsa signata I ponderis librarum 230. sunt libri infrascripti.

Climacus cum expositione, in papyris.
Eusebii Evangelica praeparatio, in papyris.
Acta quarti Concilii, in papyris.
Acta quinti Concilii, in pergamenis.
Acta Synodi contra Photium, & alterius pars, in papyris, consumpta in pergamenis.
Acta Concilii Florentini.
Sancti Dionysii Ariopagitae omnia opera in pergamenis, liber pulcherrimus.
Philosophia, & Theologia Damasceni, in pergamenis.
Alter liber similis, in pergamenis.
Alter liber similis, in papyris.
Sancti Thomae primus, & secundus contra Gentiles Graece, in papyris.
Eiusdem ad Sanctorem Antrocherium, & prima primae Graece, in papiris.
Acynidini quaedam opera; & Prochori de attributis, in pergamenis.
Nicolai Cavasilae de Vita, in papyris, in x.
Sancti Basilii orationes, in pergameno monastice.
Eiusdem de eadem re, in pergamenis, &
Eiusdem de eadem re, in pergamenis.
Cinoi de Processione Spiritus Sancti, in pergamenis

In

In Capsa signata K ponderis librarum 240. sunt libri infrascripti.

Zonarae historici a Mundi creatione ad imperium usque Alexii, in papyris. Deest parum, & in principio, & in fine.
Alexandri, & Aristotelis problemata, in papyris.
Galeni decem tractatus, in pergamenis.
Theonis in Platonem de mathematicis, in pergamenis.
Aristidis orationes, in papyris.
Moralia Plutarchi, in pergamenis.
Luciani orationes, in papyris.
Acta sexti, & septimi Concilii, in papyris.
Moralia Plutarchi, & Aristidis orationes, in papyris.
Epistolae multorum pulchrae in papyris.
Dialogus Planudis in Grammaticos, & Ovidii Metamorphoses Graece, in papyris.
Flores ex diversis Auctoribus per quemdam Macarium, in papyris.
Multa in Grammatica, in papyro.
Gregorii Nazianzeni de homine, & Basilii contra Eunomium, in pergamenis.
Basilii Hexaemeron, & contra Eunomium, in pergamenis.
Basilii in Isaiam, in pergamenis.
Epistolae Pauli Graece, & Latine, & Hebraice.
Dogmatica armatura, in papyris.
Excerpta de Sanctis Doctoribus, in pergamenis.
Quaedam orationes Chrysostomi in pergamenis.
Liber Monasticus Antiochi, in pergamenis.
Origenis Philocalia, in pergamenis, &

Com-

Commentaria quaedam in orationem Gregorii Nazianzeni, in pergamenis.

Heic est, ut videtur, duarum litterarum hiatus, nam littera N litterae O postponitur, adeoque duae litterae desunt, vel Librarii incuria omissae, vel alia de causa mihi ignota.

In Capsa signata O ponderis librarum 230. sunt libri infrascripti.

Gregorii Nazianzeni sermones cum glossis, in papyris.
Leges in compendium redactae, & canones Conciliorum, in pergamenis.
Leges navales Rhodiorum ex 14. libro digestorum, & aliae, in pergamenis.
Orationes Gregorii Nazianzeni, in pergamenis.
Prima pars Sancti Thomae Graece, in pergamenis.
Chrysostomi homiliae in diversas auctoritates Evangelii pulchrae, in pergamenis.
Eiusdem Margaritae, in pergamenis.
Eiusdem in Epistolam ad Ebraeos, ad Philippenses, in pergamenis.
Eiusdem in Ioannem prima pars in pergamenis, & Homeliae Chrysostomi ex ipsius Sermonum floribus compositae.

In Capsa signata N ponderis librarum 230. sunt libri infrascripti.

Cyrillus in Ioannem, in papyris.

Chry-

Chrysostomi in primam partem Matthaei, in pergamenis, initium a xv. Homilia.

Eiusdem in eumdem, in pergamenis, initium a tertia homilia.

Sancti Basilii Hexaemeron, & moralia, in pergamenis.

Chrysostomi in secundam partem Ioannis, in pergamenis. Incipit a lv. Homilia.

Sancti Dionysii Ariopagitae omnia opera, in pergamenis.

Sancti Basilii in Isaiam, in pergamenis.

Contra Agarenos per Iudaeos, in papyris.

Chrysostomi Andriantes, in pergamenis.

Chrysostomi Homiliae quaedam, inter quas sunt quinque in Beati Pauli laudes, in pergamenis.

Chrysostomi in Ioannem secunda pars, in pergamenis, &

Quaedam Gregorii Nysseni, Eusebii, Origenis, Zachariae, Eneae, Theophili, & Epiphanii, in pergamenis.

In Capsa signata P ponderis librarum 230. sunt libri infrascripti.

Orationes multorum Doctorum in variis festis. Incipit quinta Septembris. Finit in laudem Iosephi, in pergamenis.

Metaphrastae mensis Novembris a xvII. in finem usque.

Vitae Sanctorum mensis Martii, & Aprilis in pergamenis.

Metaphrastae secunda pars mensis Ianuarii, in pergamenis.

Ona-

Orationes octo ex quibus tres Sancti Basilii, & quaedam aliae, in pergamenis.
Metaphrastae mensis Novembris a XVII. in finem usque, in pergamenis.
Multi Sermones Beati Gregorii Nazianzeni, in papyris.
Metaphrastae de mense Decembris, in pergamenis, a medietate, & ultra.
Metaphrastae de vita Sanctorum, in pergamenis à medietate & ultra de mense Decembris.
Metaphrastae de mense octobris, in pergamenis, &
Laudes Beatae Virginis, & multorum Sanctorum, in pergamenis.

In Capsa signata Q ponderis librarum 240. sunt libri infrascripti.

Sermones Panegyrici diversi, in pergamenis.
Expositio in Lucam; Carmina Nazianzeni cum expositione Dionysii Ariopagitae; cum expositione theologica Damasceni. Expositio in Apocalypsim, & alia multa, in papyris.
Metaphrastae secunda medietas Novembris, in pergamenis.
Metaphrastae de Vita Sanctorum mense Decembris a prima medietate, in pergamenis.
Metraphrastae Novembris prima medietas, in pergamenis.
Metraphrastae Ianuarius, in pergamenis.
Sancti Epiphanii Panaria, in pergamenis, &
Sancti Maximi orationes, in pergamenis diversae.
Metaphrastae mensis Novembris, secunda pars in pergamenis.

In

In Capſa ſignata R ponderis librarum 230.
ſunt libri infraſcripti.

Sancti Cirilli ad Palladium de Latria in ſpiritu, & veritate, in papyris.
Epiſtolae Sancti Gregorii Nazianzeni, in pergamenis.
Sermones Sancti Gregorii Nazianzeni, in pergamenis.
Sancti Athanaſii, in pergamenis.
Sermones Sancti Chryſoſtomi in Epiſtolam ad Romanos, in pergamenis.
Sermones diverſorum Doctorum de Vita Sanctorum menſis Iulii, & Auguſti, in pergamenis.
Chryſoſtomi expoſitio in Epiſtolas Pauli ad Corinthios, ad Philemonem, ad Titum, & ad Galatas, in pergamenis.
Sancti Ioannis Damaſceni parallela, in pergamenis, &
Cyrilli theſauri, in pergamenis.

In Capſa ſignata S ponderis librarum 240.
ſunt libri infraſcripti.

Chryſoſtomi in Acta Apoſtolorum, in pergamenis.
Chryſoſtomi in Epiſtolas ad Epheſios, Philippenſes, ac Coloſſenſes, in pergamenis.
Sancti Chriſoſtomi in primam partem Sancti Ioannis Evangeliſtae, in pergamenis.
Expoſitio Chryſoſtomi in partem Iſaiae, & multorum dictorum in eumdem Iſaiam, vel in quamdam partem, Chryſoſtomi in partem Ieremiae.

Theo-

Theodoreti Episcopi Ciri in totum Ieremiam, in pergamenis.
Sermones Magni Athanasii, in papyris.
Epistolae Isidori Pelusiotae in papyris.
Chrysostomi in secundam partem Mathaei, in pergamenis.
Sancti Maximi Philosophi, in pergamenis.
Aristobuli Monachi contra Iudaeos, in papyris.
Expositiones nonnullae in Evangelia Dominicalia secundum Graecos, in papyris.
Chrysostomi in secundam partem Matthaei, in pergamenis, &
Basilii contra Eunomium, & Gregorii Nazianzeni in Hexaemeron, in pergamenis.

In Capsa signata T ponderis librarum 130. sunt libri infrascripti.

Chrysostomi pars Margaritarum, in pergamenis.
Chrysostomi Andriantes, in pergamenis.
Chrysostomi Homeliae in diversas materias, in pergamenis.
Origenis expositio in Matthaeum, & Ioannem, in papyris.
Chrysostomi Hexaemeron secunda pars, in pergamenis.
Sancti Basilii Moralia, in pergamenis.
Chrysostomi Andriantes, in pergamenis.
Auctoritates de attributis, in papyris.
Epistolae Sancti Basilii, in pergamenis.

In Capſa ſignata V ponderis librarum 230. ſunt libri infraſcripti.

Chryſoſoſtomi in pſalterium, & aliae eius Homiliae, in pergamenis.
Chryſoſtomi expoſitio in Epiſtolas Pauli ad Coloſſenſes, & Theſſalonicenſes primam, & ſecundam, ad Timotheum primam, & ſecundam, in pergamenis.
Regula Sancti Baſilii quae Aſcetica inſcribitur, in pergamenis.
Andriantes Chryſoſtomi in pergamenis.
Iſaias Propheta cum expoſitionibus, in pergamenis.
Chryſoſtomi expoſitio in primam ad Corinthios, in pergamenis.
Sancti Baſilii Moralia, in pergamenis.
Gregorii Nazianzeni Orationes diverſae, in pergamenis.
Gregorii Nazianzeni Orationes in papyris.
Chryſoſtomi in pſalterium, & eiusdem de Virginitate, & aliae orationes pulchrae in pergamenis.
Sancti Gregorii Nazianzeni orationes xxviii cum expoſitione, in papyris.

In Capſa ſignata AA ponderis librarum 230. ſunt libri infraſcripti.

Chryſoſtomi Hexaemeron, in pergamenis.
Chryſoſtomi Hexaemeron prima pars, in pergamenis.

San-

Sanctus Gregorius Nyssenus, in pergamenis.
Gregorii Nysseni contra Eunomium, in papyris.
Metraphrastae mensis Septembris, in pergamenis.
Sanctorum Dorothei, Isaiae, Marci, & Dialogi de Vita Monastica, in pergamenis.
Sancti Nili orationes diversae, & optimae, in pergamenis.
Sancti Ephrem orationes de Monastica Vita, in pergamenis.
Sanctorum Patrum Vitae per Theodorum Ciri ad Palladium clausum, & de Brachmanis, in pergamenis.
Erimachi, & Isac, in pergamenis.
Sanctorum Patrum memoratu digna, in pergamenis.
Sanctus Marcus, in pergamenis.

In capsa signata 9 ponderis librarum 230, sunt libri inscripti.

Psalterium cum expositionibus plurimorum Doctorum optimum, in pergamenis.
Vetus Testamentum, Genesis VI. usque ad Esdram, in pergamenis.
Psalterium cum expositione Theodoreti, in pergamenis.
Vetus Testamentum, Genesis usque ad Hester, in pergamenis.
Quatuor Evangelia cum expositionibus, in pergamenis.

In Capſa ſignata ℞. ſunt libri infraſcripti ponderis librarum 250.

Procopii expoſitio ſuper Iſaiam, in pergamenis.
Sancti Ephrem multae Orationes de Vita Monaſtica, in pergamenis.
Theodoreti in Epiſtolas Pauli, in pergamenis.
Expoſitiones in libros Salomonis, & Iob, in pergamenis.
Climacus cum expoſitione Eliae Cretenſis, in papyris.
Iob, Proverbia, Eccleſiaſtes, Cantica Canticorum, Sapientia Salomonis, Ieſus Sirach, Prophetae, Thobias, Iudith, Machabaeorum libri tres, & Ioſephi quod ratio ſit moderatrix affectuum animi, in pergamenis.
Eccleſiaſtes, & Cantica cum expoſitione, in pergamenis.
Proverbia, Eccleſiaſtes, & Cantica cum expoſitione, & Iuſtini de Fide Catholica, & Sancti Baſilii quod non ſit idem ſubſtantia, & hypoſtaſis, in pergamenis.
Pſalterium cum expoſitione Zygabeni, in pergamenis.
Quatuor Evangelia pulcherrimo volumine cooperto cum ſerico, in pergamenis.
Meliſſa, Caſſianus, & Maximus, in pergamenis.
Quatuor Evangelia parvo volumine, in pergamenis.
Octateuchus, Regum libri quatuor, Machabaeorum libri duo, in pergamenis.

Et ecce Catalogus ille *Bibliothecae Beſſarionis*, qui in Bibliotheca Riccardiana adſervatur *Pluteo*

teo S. ordine II. num. & quem non alia de caussa *luculentiorem*, *& exactiorem*, quam is, quem *B. Monfauconius* vulgavit, dixi, quam quia & synchronos *Bessarioni*, ut innui, esse videtur; & is, quem dum libros in capsis collocarent concinnarunt illi, qui huic negotio preerant: ita ut non sit dubitandum, quin hi libri, qui recensentur, illi ipsi sint, quos Venetis *Bessario* donavit. Certe, quem *Montfauconius* edidit, non hoc simplici & tumultuario adgestu compositus est, sed secundum elementorum ordinem: ex quo forte multo posterior esse intelligatur. Illi autem, quibus vacat, utrumque Catalogum conferre poterunt, atque ita cognoscere an omnes illi ipsi libri servati sint; an alii deinde fuerint additi; an ulla alia differentia inter eos intercedat. Catalogus certe, quem ipse prodo, ab homine minus perito scriptus videtur, & quidem Graeco, id quod evincit ipsa Graecarum vocalium pronuntiatio; & minus litterarum Latinarum erudito, quod Orthographica menda arguunt; & paulo indoctiori, quod nominum corruptio passiva demonstrat. Nos tamen pleraque menda, quoad fieri potuit, substulimus, & ad emendatiorem scriptionem redegimus, licet multa intacta reliquerimus, ubi sensus ex pravo etiam positu deprehendi aliquatenus poterat. Ceterum in hoc Catalogo perlegendo nonnulla observavi, quae heic recensere Lectori erudito ingratum non fuerit, & sunt quae sequuntur: *Pag.* 130. Capsa A *Ioannes Italicus* in Logicam, & Topica Aristotelis. *Phil. Labbeus* commemorat tantum huius commentarium in librum περὶ ἑρμηνείας; *Lambecius* vero, alium in Topica. Hic *Michaelis Pselli* discipulus fuit, cuius quoque exstat *Methodus Synoptica Rhetorices*. *Pag. & Capsa eadem*. Erote-

 mata

mata *Ptochoprodomi* ; cuius multa alia opera , & quaedam alias ignota , commemorantur in Catalogo MSS. quorumdam Graecorum Librorum, mecum a V. Cl. *Scipione Maffeio* liberaliter communicato. *Pag.* 130. B *Olympiodorus* in quosdam Dialogos Platonis ; & Evangelium *Matthaei* cum Expositionibus , *Plotini* nonnullae orationes , plurimi quidem faciendae, si diversae sunt ab eius libris , qui circumferuntur. *Pag.* 132. D *Proculus* in Parmenidem Platonis. *Damascenus* , scilicet , ut videtur , *Damascius* de Principiis & in Parmenidem. Historia de rebus gestis Mauritii Imperatoris, & *Asclepii* seu *Aesculapii* Tralliani , non *Tradani* , expositio in Arithmeticam. Duo Codices *Iosephi* de Captivitate , seu bello Iudaico. *Pag.* 133. E *Theogenes* Mathematicus, & *Charicles* Medicus , ut videtur . *Plutarchi* Parallela omnia, liber pulcherrimus. Is esse non potest ille , quem *Bessarioni* commodarunt Monachi Benedictini Florentini ; ille enim partem tantum Plutarchi Parallelorum continebat ; & memoria exstat in alio Codice pulcherrimo Parallelorum *Plutarchi* , qui apud eosdem Monachos remansit ; ut etiam videre est apud *Montfauconium* in *Diario Italico* , & in *Bibliotheca Bibliothecarum*. Non *Aladamantis*, sed *Alcidamantis*, legendum est, orationes duae. *Agathias*, de nominibus , & ordinibus acierum. *Naucratis*, hoc est *Athenaei Naucratitae* convivia , seu Deipnosophistae. *Pag.* 134. F *Menander*, qui hic commemoratur , Rhetor esse videtur , non Comicus. *Minucianus* Rhetor . Epistolae cuiusdam *Michaelis Gabrae*. *Cleomedis* Tabulae Persicae. Illud *Erisocinae* Arithmetica, credo corruptum, nec facile a me restitui potest. Num legendum *Chrysococcae*, cuius etiam Tabulae in Astronomia memorantur apud *Montfau-*

co-

conium? *Pag.* 135. G Adparentia, & Catholica *Euclidis*; Logistica *Barlaam*. Almagestum *Ptolemaei* cum expositione *Theonis*; quae expositio exstat etiam in Bibliotheca Laurentiana, ni fallor. Multorum Auctorum numero XLIV. Theoremata Geometrica. *Albacas* Graece, forte nomen corruptum; & certe apud *Montfauconium* legitur *Abacus*. *Proculus* in Astronomiam. Musica *Ptolemaei* cum expositione *Laurentii*. Compendium *Armencjo'i*. *Pag.* 136. H Compilatio, & Collectaneum legum trium Imperatorum. *Meletius* de Natura hominis. *Pag.* 137. I Acta quintae Synhodi. Philosophia, & Theologia *Damasceni*. Sancti *Thomae* primus, & secundus contra Gentiles Graece; nam *Demetrius Cydonius* Graece hoc opus convertit. In sequenti articulo legendum est *ad Cantorem Antiochenum*, & est *Declaratio quorumdam articulorum contra Graecos, Armenos, & Saracenos*. Quid illud *Cinoi* sit, ignoro prorsus, nisi forte *Cydonii* legendum est, ut e *Montfauconio* colligitur. *Pag.* 138. K Epistolae multorum. *Ovidii* Metamorphoses Graece. Flores ex diversis Auctoribus per quemdam *Macarium*. Epistolae Pauli Graece, Latine, & Ebraice. Dogmatica Armatura. Liber Monasticus *Antiochi*. *Pag.* 139. O Prima pars Sancti *Thomae* Graece. *Pag.* 140. P Laudes B. Virginis multorum Sanctorum. *Pag.* 141. Q Sermones panegyrici diversi. Carmina *Nazianzeni* cum Expositione *Dionysii Ariopagitae*. Si vere ita habet inscriptio heinc multum iuvari video illorum opinionem, qui censent *Pseudo-Dionysium Areopagitam* saeculo demum quinto vixisse. Sed puto locum interpunctione laborare, & legendum esse. *Carmina Nazianzeni cum expositione. Dionysius Areopagita*

eum Expositione Theologica Damasceni. *Pag*. 141. S Observandum venit illud, *Sancti Maximi philosophi*. Illud vero, *Aristobuli Monachi contra Iudaeos*, puto legendum *Christoduli Monachi contra Iudaeos*; & quidem huius Dialogi IX. contra Iudaeos in Bibliotheca D. Marci Venetiis exstant, sicuti Florentiae in Bibliotheca Riccardiana. *Pag*. 143. T *Auctoritates de attributis*, respicere videntur haeresin Palamitarum. *Pag*. 146. ℞. *Procopii* expositio super Isaiam. Et haec quidem obiter, dum Catalogum legerem, observabam mihi animadversione digniora, relinquens aliis ea multa seligere in usum suum, quae heic praestantissima sunt. Etsi vero alius horum omnium librorum Catalogus exactissimus a Viris doctissimis concinnatus nuper Venetiis publici iuris factus sit; tamen & cur hunc perantiquum, & forte archetypum ipse ediderim, eadem in caussa fuere, quae superius, quum de eo, quem *Montfauconius* edidit, verba facerem, in medium adduxi.

Sanctissimo Metropolitae (1) Philadelphiae, & Reverendissimo Patri Domino Gabrieli Severo (2) Maximus minimus Hieromonachorum (3) Margunius, bene agere.

SAepe mihi consideranti silentium tuum, quod adeo servare elegisti, ex quo nos relinquere animum induxisti, accidit

(1) De Metropolitis ita *Steph. Gerlachius*: *Metropolitae proximam a Patriarcha sedem, sed ordine quo-*

dit ut mecum interdum dicam antiquum illud : *Fortes erant Milesii*, Sacratissime Domine. Otio siquidem oblitus fueris earum promissionum, quas inter peregri-

quodam habent, ut unus alio prior, & dignior sit, secundum antiquissimam constitutionem. Leo vero *Allatius* ita scribit : *Ordo totus Hierarchicus est, Patriarcha, Metropolita (qui idem dignitate cum Archiepiscopo est) Episcopus, Sacerdos, Diaconus, Subdiaconus, Lector, & alii ordines minores, de quibus nonnulli dubitant an in ea Ecclesia conferantur.*

(2) Hinc patet *Gabrielem Severum* iam anno MDLXXVIII. ad sedem Philadelphiae Archiepiscopum evectum fuisse ; *Emmanuelem* autem *Margunium* habitum Monachicum iam induisse, eo quod *Maximum*, & non *Emmanuelem*, se vocet. Moris enim est apud Graecos ubi Monasterio se mancipant, aliud nomen adsumere, quod eadem littera, ac prius quo dicebantur nomen, incipiat. Vulgo autem apud eosdem *Emmanuel*, *Manuel* mutile effertur, & corrupte *Manoli*. Haec vero a me observata sunt etiam in *Praefatione in Partem II. Epistolar. Glycae*. Philadelphia urbs Lydiae est. Est & alia Syriae illustris ; quemadmodum alia Catacecaumenes, quod apud *Stephanum* videre est, ut de Philadelphia Aegypti taceam. Cuius Philadelphiae Archiepiscopus fuerit *Gabriel Severus*, nondum mihi liquet ; sed Philadelphiae Lydiae crediderim, quae olim Epscopatus erat sub Metropolita Sardium, ut docet *Miraeus* in *Geographia Ecclesiastica* ; nam Philadel-

 phiae

grinandum mihi pollicitus fueras. Dico profecto, ut generaliter ea, quae quotidie eveniunt, ex iis, quae insunt, declares, & in parte res tuas singillatim. Ego

phiae Lydiae Archiepiscopatus adhuc durat, ut patet ex *Indice Episcopatuum*, quem *Tomo XII. Bibl. Graecae* praemittit *Io. Albertus Fabricius*. Philadelphia Metropolis est, quae in nova Expositione *Andronici Iunioris* decimum locum obtinet, quum antea sextum occuparet.

(3) Quum toties heic de Monachis, & Hieromonachis agatur, sciendum est, iuxta *Christoph. Angelum* in *Enchiridio*, & *Leon. Allatium De Consensu*, ambos Scriptores Graecos, Monachos esse apud Graecos, illos solum, qui e praeceptis, & institutis *Basilii Magni* pendent. Dividitur vero hic status in tres alios. Primus ordo vocatur, Monasteriacus; secundus, Anachoreticus, sive ut ita dicam, Celoiticus, ideo quod exigua monasteria, veluti cellulas, possideant; tertius dicitur, Asceticus. Monasteria continent interdum supra quadringentos Monachos, quamquam & multo minora etiam sint; & vivunt in monasterio vitam pariter omnes ex aequo communem, & aequalem, cum ordinis sui Hegumeno. Anachoreta est, qui quum in coenobio vivere nequeat, domum quamdam a Monachis duobus vel tribus milliaribus a monasterio distantem, certa pecunia numerata, accipit, in qua una cum duobus vel tribus pauperibus sociis ille vivit. Ascetae vero, seu Eremitae, asperam vitam vivunt in parvis casis, seu speleis, fructus terrae, & panem biscoctum, solum comedentes.

Ego vero multo ante ſemel in tuas litteras incidi, & eas extempore, &, ut aliquis diceret, volanti calamo ſcriptas, neque unquam ſecundis fructus ſum; negotium vere quam maxime mihi ingratum. Num igitur me iniuria adficere, hoc ipſo praeoptaveris, vel hoc quidem non doloſe, ſed facere cogaris invitus; vel omnino ita aliquo modo excogites, apud eos, qui divine amant, amorem augere? Ego igitur quomodocumque habeat ſe id, quod huc uſque accidit, mihi conſcius ſum, & te amare, & te quam maxime venerari. Tu vero e contra iuſte ages, non obliviſcendo officii amicitiae proprii, ſi vere Maximum amas. Si vero & quoquo modo oblitus fuiſti ante hac, de reliquo igitur ne huiuſmodi ſis; iniuria adficies enim utique & te ipſum una, & eum, cum quo talia conventa olim compoſuiſti ita, ut neque loci intervallo, neque temporis longitudine, neque alia re huiuſmodi, unquam diſſolvenda eſſent, ſicut ipſe declaraſti hic praeſens multum temporis mecum converſatus. Vale Sacratiſſime Domine, & ignoſce mihi nunc neceſſario Laconice loquenti, & mihi reſcribere, dummodo poſſis, digneris. Ex Creta (1). Maemacterionis octa-

va desinentis, Anno a Nativitate Servatoris nostri MDLXXVIII.

(1) Creta, non tam nomen est insulae, quam urbis in eadem Insula, quae fuit *Margunii* nostri patria; in quam reversus Monasticum habitum sumsit in Metochio Montis Sinai, quod monasterium dicitur S. Haecaterinae. Consule Praefationem meam ad *Part. II. Epist. Glycae pag. XXIX.*

Sanctissimo Archiepiscopo Philadelphiae, & secundum spiritum nostro amantissimo Patri Domino Gabrieli Severo Maximus Hieromonachus Margunius, bene agere.

PArvi omnino facere res nostras videris, Sanctissime Domine, quantum ex eo, quod huc usque animum induxisti ne parvum quidem epistolium nobis exarare, coniectare licet, quamvis multi sint, qui non ita tecum utantur huiusmodi beneficentia, nec tamen a te divino, & sacro Capite deseruntur. Nisi igitur ipse te praevenissem meis litteris, forte, non solum ingrati animi, verum etiam ignorantiae qualiscumque accusationem tulerim. Postea quam vero, quum iam bis & tertio litteras miserim, desiderium meum non consequor, al-

alterutrum dixerim ipſe, vel te quidem omnino in memoria non habere res noſtras, vel tabellarios habere, quorum uterque noſtrum proſcindamus negligentiam; pariter vero, ita, an illo modo; huiuſmodi res ſe ſe habeant, non utique omnino declaraverim. Quae vero ſit huius rei curatio, & quomodo, tuum ſit exquirere, qui dignatus fuiſti ſapientia, & gratia diviniori, & accuratiori. Ego vero neque damno adfectus parcam de cetero litteris apud te potentibus; cauſa vero praeſentis epiſtolae, talis eſt. Ego quidem qui te bene novi, quantum, dicere non dubito, nullus alius, & exceſſum tui erga pauperes amoris; aliaſque reſpiciens ad Chriſtianum officium, non ſubterfugi commendare tibi mearum litrerarum portitorem, Manuelem Phraſa, quem & aliunde noſti, quum ei benefeceris. Adimple igitur rurſus morem tuum, ut & ipſe cognoſcat me aliquid poſſe apud te, & tu per huiuſmodi beneficentiam divinae gratiae amplius maiuſque incrementum accipias. Praetermitto enim laudem multorum, tamquam procul recedentem a ſacro ſcopo divinorum virorum, & propter hoc ſimiliter apud ipſos deſpectam. Novi haec te facturum, & a te ipſo impulſum, inſuper vero & gratificantem no-

nobis, tuum divinum & sacrum Caput deosculantibus, & quam maxime venerantibus. De Nysseni (1) scriptis, quae ille contra Eunomium conscripsit, & alias tibi per litteras indicavi, & nunc pariter, utpote qui libenter omnino illa percurrerim, non minus declaro. Ceterum tu & in hoc, sicut & in aliis non paucis, Maximo tuo gratificans, neque labori, neque curae parce quomodocumque, ita ut bona spe sit in hoc quod desiderat, & habeat insuper de quo tibi gratias maximas agat. Siste me sapientissimo simul & nobilissimo Aloysio Lulino (2), & fac, ut mihi rescribat de iis libris, quos illi quondam significavi.

(1) Hoc est, Sancti Gregorii Nyssae Episcopi.

(2) Aloysius Lollinus Cretensis, Patricius Venetus, Cythei, quod olim Gortyna, mox Chandax dictum, natus est anno MDLVII. Anno MDLXVII. ex Creta discessit, & ingens patrimonium Venetias transtulit. Heic Graece iam doctus in Latinas litteras incubuit, & Patavii doctrinas edidicit, & Philosophus, Geometra, Astrologus, Iureconsultus, Chaldaeae, & Ebraicae linguae peritus, evasit. Redux Venetias, uni eruditioni militavit adsidue, & Bibliothecam sibi paravit, quam raris, & optimis MSS. Codicibus instruxit, ex quibus deinde admodum profecit *Caesar Baronius*, ut ex eius *Annalibus ad annum* 813. *num.* 20. constat. Hic ducentas Epistolas *Nicolai Mystici* Patriarchae Constantino-

cavi. Neque enim arbitror te latere eius nobilem amorem circa librorum possessionem. Incolumem tueatur Dominus tuam Sanctitatem & anima, & corpore, multis annorum periodis, Sacratissime Domine. Ex Creta. Ex venerando Monasterio Sanctae Haecaterinae Sinaitarum (1) MDLXXX. Thargelionis decima.

Sanctissimus Hieromonachus, & spiritalis, Dominus Ioseph Lumpinas salutat per me tuam Sanctitatem.

nopolitani Graece curavit exscribi, & Latinas fecit; & plenam notitiam controversiae inter *Palamam*, & *Barlaam*, *Baronio* Cardinali integra dissertatione proposuit: verum ex Bibliotheca Venetiis maxime inclaruit, ita ut eius domus a Viris doctissimis frequentaretur. Ab *Augustino Valerio* Cardinali Romam deductus; & *Clementi VIII.* commendatus, Bellunensis Episcopus renunciatus est anno MDXCVII. quadragesimo scilicet suae aetatis. Naturae concessit Belluni anno MDCXVI. Plurima scripsit, quorum duo tantum typis descripta sunt, Carmina videlicet, & Epistolae cum opusculis quibusdam, Vir Graece, & Latine eruditus; eique cum *Margunio* nostro amicitia intercessit, cui Graecam Epistolam misit, dum Patavii moraretur. Pluria de eo habet *Nic. Comnenus Papadopolus Par. II. Hist. Gymnas. Patavin. Lib. I. Cap. XXXIX. n. CCIII.*

(1) Consule, quae de Sinaitis scripsi ad *Epistolam I. Michaelis Glycae pag. 36.* & quod de hoc

Meto-

Metochio Sanctae Haecaterinae in Creta attigi in *Praefatione ad Par. II. Epistol. Glycae* laudati *pag. XXIX*. Ex ipso *Metochii* nomine satis adparet hoc Monasterium propagatum fuisse ex Coenobiis Montis Sinai; unde & *Sinaitarum* nomen, eius Monachi retinuere.

Sanctissimo Metropolitae Philadelphiae, & nostro hero, Domino Domino Gabrieli Severo Maximus minimus Hieromonacus Margunius, secundum Dominum beatitatem.

TAntus est meus erga te ardor & accensio desiderii, Sacratissime Domine, ut saepe procul ab omni felicitate venire res meas putaverim, & parum desit quin animum despondeam, quum non liceat mihi corpore, sicut & ipsa anima, tibi coniungi. Quum enim reminiscar tui amoris omnino paterni, vel optimae conversationis, non equidem possum quam maxime non tristari, & meam vitam esse infelicem existimare. Vides quo res nostrae devenerint, & ut se se habeant difficillime. Etenim & disciplinarum meditationes, & omnis institutio studii, & omne quodcumque bonum, nescio quomodo me latuit effugiens, ex quo isthic commorari destiti.

Sed

Sed si patiar, sola & unica consolatio mihi relicta sit, me bona spe esse, & alias dum vivam tecum conversaturum, & usque ad finem una tecum victurum. Quoniam vero mihi hoc in praesens non licet, tuum fuerit, divinum mihi & sacrum Caput, huius pignus aliquod in praesentia meas litteras accepisse, ut huiusmodi promissionis minime dubium argumentum. Quandoquidem vero scio (& nescio an ita alius) nobilitatem morum & excellentiam probitatis tuae, non potui facere quin tibi commendarem per has meas litteras Deo carissimum Episcopum Germanum Cyprium, virum vere honestum, & probum, & Dei observantissimum, quem & propter alias non exiguas causas, quas & ipse ferme scies quum viro usus fueris, iure feceris, si libenter omnino, & comiter exceperis; non minus vero & hoc animadvertens, quibuscumque beneficiis illum fueris prosequutus, sive aliis commendans, sive & ipse secundum te ipsum benefaciens, id omne ad me a te esse referendum, & te ad me respicere debere. Etsi enim & dignitate, & sanctis praerogativis illo inferior sim, amicitia quidem ita mihi unitus est, ut alterum me ipsum putem. Omnia itaque esto viro, ita ut etiam per hunc augeatur meum debitum, & honesti mei erga

te

te amoris fax amplius exardescat. Facies vero, scio, & rem tui propriam faciens, & a tua natura impulsus, & Maximo tuo gratificans. Et haec quidem hactenus dicta sunto. Ad alium enim mihi litteras danti multis quidem verbis opus fuisset; tibi vero, & solus nutus satis fuerit. Siste me sapientissimo, & Nobilissimo Aloysio Lulino (1), & ea, quae ipsi saepius iam praecedenter scripsi, commemora. Si vero novum aliquid ad Theologiam adtinens editum est, bene utique feceris, si cum tuo Maximo illud communicaveris. Dominus conservet tuam Sanctitatem, parvis huius infelicis Graeciae reliquiis magnum auxilium. Vale, & in tuis ad Dominum orationibus, ne umquam mei fueris oblitus, precor. Ex Creta. Ex venerando Monasterio Sanctae Haecaterinae Sinaitarum; mensis Ianuarii decima, & anno ab Incarnatione Servatoris nostri MDLXXX.

(1) Vide, quae de hoc ad Epistolam praecedentem adnotavimus *pag.* 156.

Idem

Idem Eidem.

QVum ipse & scribendi sicut & recordandi tui quotidie insatiabilis sim, nullam fere occasionem praetermitto illorum, qui hinc ad vos navigant redeuntes, meis ad te litteris expertem, o divinissimum mihi & sacrum caput Gabriel. Ipse vero quum ne semel quidem mihi rescripseris, neque alicui illorum, qui istinc ad nos adveniunt, breve aliquid de me vicissim imposueris, nescio quo praetextu usurus sis, vel quomodo indignationem effugeris. Videris enim vel nihili res nostras facere, vel aliquid forte retinere apud teipsum eorum, quae propius illi perversi, ac pessime perditi, inter nos operati sunt. Ego igitur neutri horum duorum adhaereo, praeter alia, & benevolentiam tuam perspicue noscens. Tu vero utique gratissima feceris procurans quanto ocius abducere me ab huiusmodi subspicione, quam de te habeo; quoniam iniuria adfeceris prorsus & leges amicitiae sincerae, & ipsam utique erga divina reverentiam, quam maxime profiteris Neque igitur de reliquo haec de me subspiceris, precor, neque fac me ita erga te adfectum esse propter ea, quae tacuisti; sed omne quodcumque eo-

 rum

rum, quae in medio sunt, intercidens, ad scribendum, nihil curans, expergiscere, pacem pro pace rependens, & pro paucis multa retribuens. Ecclesia nec in praesens qualicumque correctione gavisa est, propterea in deterius, ut coniicio, propensiorem minitatur progressum. Deus vero longe superaverit amore suo erga homines nostrorum peccatorum multitudinem, optima & super indignis providens. Vale, divinissimum mihi & sacrum caput, & mihi digno rescribere digneris; gratificatus enim fueris mihi quam maxime.

Ex venerando Monasterio Deiparae Chrysopeges (1) Galatae (2). Hecatombaeonis octava stantis, anno ab Incarnatione Servatoris nostri MDLXXXIV.

Salutetur a te meo nomine, rogo, sapientissimus & nobilissimus Dominus Aloysius Lulinus, (3) & reliqui amici.

Idem

(1) De huius, ut videtur, Monasterii ecclesia ita loquitur eruditissimus *Car. Ducangius* in *Constantinopoli Christiana Lib. IV. §. XV. num. XIII. Deiparae ad Fontem* aedes sacra ad Portam auream, ubi extrema urbis moenia terrestria desinunt, uno ferme ab vrbe stadio aedificata fuit. Ibi porro locus fuit amoenissimus cupressis ingentibus ac densis consitus, & prato floribus

ribus referto diſtinctus, quem quidem, quod eo cives Conſtantinopolitani ſubinde deambulationem captarent, περίπατον adpellarunt, uti ſupra docuimus ubi de Palatio Pegano ad hanc aedem exſtructo. Loci amoenitatem mire augebat πηγὴ ἀχοφητὶ βλύζουσα γαληνὸν τὸ ὕδωρ καὶ ποτιμὸν, *fons tacita ſcaturigine levem ac dulcem aquam effundens, ut ait Procopius lib. I. de Aedif. cap. III. Nicephorus Call.* Πηγὴ δὲ ἀφθόνου καὶ διειδοῦς νάματος ἐξεπίτηδες ἀνατρέχουσα, παρεῖχε μὲν τῷ τόπῳ μετὰ ῥαστώνης ὅσης τὸ χάριεν· εὐπρόσωπον δὲ καὶ τὸν χῶρον ἅμα καθίστα. *Fons ubertim & pellucide profluens cum loco ipſi gratiam ingentem, & amaenitatem praebuit, tum pulcrum eum & conſpicuum reddidit.* Neque ex aquarum dumtaxat ubertate commendationem apud Byzantinos obtinuit fons iſte, ſed praeſertim propter mirabiles ex earum puteo morborum ſanationes, adeo ut divinam virtutem iis inditam arbitrarentur. Idem Nicephorus. Οὐ μὲν δὲ ἀλλὰ καὶ θεία χάρις τῷ ὕδατι ἐπιῤῥεύσασα, ἐνεργὲς αὐτίκα ἐδείκνυ καὶ πρὸς γονὰς θαυμάτων ἐῤῥωμενέστερον. *Divina praeterea gratia iis indita, ad miraculorum edendorum proventum efficacem eam praeſtitit.* Quae quidem miracula occaſionem praebuere Iuſtiniano aedis Deiparae ſacrae condendae ad hunc fontem ex ſuperflua materia Magnae Eccleſiae, ut auctor eſt Codinus in *Orig. pag.* 55. E. R. ex quo divinas iſtas virtutes in ſanandis morbis non tam Fonti ipſi, quam Deiparae, quam & Πηγὴν adpellarunt, adſcripſere Byzantii, atque in iis Ioannes Euchaitarum Epiſcopus Carmine εἰς ῥεῦσαν ὕδωρ.

Ἔβλυζε καὶ πρὶν νᾶμα τῷ λαῷ πέτρα,
Χριστὸν δὲ ταύτην μυστικοὶ φασι λόγοι,
Ὃ καὶ ποτίζει νέκταρ εἰς ἀφθαρσίαν.

Μήτηρ δὲ χριστοῦ, δευτέρα πάλιν πέτρα
Ζηλοῖ τὸν υἱὸν, καὶ ῥέει ζωῆς ὕδωρ
Πάντες δέχεσθαι συντρέχοντες τὴν χάριν.

His adiungam Epigramma aliud Manuelis Philae. εἰς εἰκόνα τῆς Πηγῆς.

Ζωῆς ἐγὼ βλέπων σε πηγὴν, παρθένε,
Πᾶσαν φλόγα σβεννύεις παντὸς κινδύνου,
Σὺ γὰρ ἀναψύχεις με τοῖς τερασίοις.
Ἀφθαρσίας φέρουσα τοῖς κόλποις φλέβα.

Cantacuzenus *Lib. II. Cap. XVII. & XX.* narrat Andronicum Iuniorem, quum gravi aegritudine Didymotichi detineretur, adeo ut de recuperanda sanitate desperarent medici, lympha fontis istius corpore perlito convaluisse, reversumque in urbem, egisse gratias *τῇ πανάγνῳ μητρὶ τοῦ θεοῦ τῇ ζωοδόχῳ πηγῇ τῇ μᾶλλον ἰάματα ἢ νάματα βρυούσῃ*, *castissimae Deiparae vitali fonti sanitates magis quam aquas eminanti*, quam *Lib. IV. Cap. I. & XLI.* *πηγὴν ἀφθόνον, καὶ παντοίων ἰαμάτων*, *omnium curationum Fontem* vocat. Scripsit Nicephorus Callisti, ut ipsemet testatur *Lib. XV. Cap. XXVI.* Commentarium de miraculis ad Fontem editis, quem in Bibliothecis Vaticana & Caesarea adservari observarunt Lambecius, & Gretserus. Huius titulum exhibuit Leo Allatius in Diatriba de Symeonibus *pag.* 88. Atque ita eo quidem de Fonte, ad quem aedificatum Deiparae Templum a Iustiniano tradit Zonaras. Sed an ab illo excitatum primum fuerit, scrupulum iniicit idem Nicephorus, qui a Leone M. conditum refert in miraculi memoriam, quod in caeco Deus operatus est, cui visus redditus, quum oculos adhuc eo privatus istius Fontis aqua perfudisset: rem multis narrat Nicephorus *Cap. XXV.* Neque omnino dissentit Codinus

dinus in Origin. *pag.* 55. E. R. tradens Iustinianum e venatione in urbem redeuntem, & magnam populi multitudinem conspicatum, ex oratorio quod ibi erat prodeuntem, sciscitatum quidnam sibi vellet tantus civium concursus; & Strategio Magistro, ob Fontem, qui morbos curaret, respondente, tum Iustinianum aedis magnificae in eo loco condendae consilium cepisse, quam ex superflua Magnae Ecclesiae materia demum aedificavit. At Procopius *Lib.* 1. *de Aedif. Cap. III.* ait *Iustinianum* templum Deiparae ἐν χώρῳ καλουμένῳ πηγῇ consecrasse, quod nitore & magnitudine plerisque sacris aedibus antecelleret, quod in annum XXXIII. eiusdem Augusti, Christi DLIX. reiicit Cedrenus *pag.* 378. E. R. cuius encaenia IX. Iulii celebrari solita docet Menologium Sirleti. At quum terrae motu collapsum, vel certe labefactatum esset, illud reaedificavit Irene Atheniensis, Leonis Chazari Imperatoris coniux, cum filio Constantino, ducentis & septuaginta septem annis post primam eius aedificationem, ut est apud Codinum Lambecii *pag.* 55. E. R. seu CCLX. ut est apud Meursium in Notis ad Constantinum de Administrando Imperio *pag.* 41. In quo quidem annorum calculo evidens error deprehenditur, quum ab anno DLIX. ad annum DCCCII. quo in ordinem acta est Irene a Nicephoro Generali, intercedant tantum CCXLIII. Illud postea pristino nitori ac splendori restituit Basilius Macedo, multoque quam antea splendidius effecit, ut Porphyrogenitus in avi vita *Cap. LIV.* & Scylitzes *pag.* 587. E. R. tradunt. Sed non multo post cladem perpessum scribit idem Scylitzes *pag.* 623. E. R. ut & Anonymus Combefisianus *num. XV.* Romano Lecapeno imperante, ignem immittente

Symeone Bulgarorum Rege: Ο δὲ Συμεὼν ἀποςείλας ἐνέπρησε τὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ναὸν ἐν τῇ πηγῇ, ὃν ὁ βασιλεὺς Ιουςινιανὸς ἐδομήσατο. Nec tamen penitus absumtum incendio isto, vel certe postmodum de novo instauratum, siquidem refert idem Scylitzes *pag.* 626. E. R. & Anonymus *num.* *XXII.* non multo post Petri Symeonis filii cum Maria Lecapeni Imperatoris filia nuptias in eo Templo celebratas. Aedis totius structuram & elegantiam multis describit *Nicephorus Lib. XV. Cap. XXVI.* aitque formam illius quadratam, ita tamen, ut aliquatenus longitudo latitudinem excederet, ὡς συμβαίνειν τριτημόριόν που εἶναι τῷ μήκει τὸ εὖρος, proindeque tribus longitudinis partibus constaret latitudo, cuiusmodi Graecanicorum Templorum formam fuisse diximus in descriptione aedis Sophianae *num XII.* Deinde addit in media fere Deiparae aede fontem inclusum, forma quadrata, ad quem gradibus marmoreis XXV. descensus patebat, cuius quidem latitudo bis senum pedum erat. Alia denique subiungit ad Fontis descriptionem, & aquarum illius qualitatem, quae consulto praeterimus. Ceterum ait *Gillius Lib. IV. Cap. VIII.* exstat etiamnum hic Fons, quem a Porta aurea χρυσοπηγὴν adpellant: templum exstare in Galatensi suburbio innuit Manuel Malaxus in Histor. Patriarcharum *pag.* 155. Fons adhuc perennis scaturit, & religiose bibitur a Graecis, qui omnes Fontes iuxta templa sitos sacros habent, & nominant. Templum vero non exstat, cuius aedificia, ut tradit Leunclavius in *Pand. Turc. num. CC.* nunc diruta sunt, fundamentis tantum exstantibus. Subdit praeterea Fontem hodieque Graecorum vulgus invisere, magno concursu certo anni tempore, veluti si

Dei-

Deiparae templum adhuc incolume ſtaret, conſueviſſe, ea forte ex diebus Dominicis, qua Imperator ad illud templum procedere ſolebat, ut auctor eſt Zonaras in Nicephoro Phoca; niſi *proceſſum*, ſeu ſeceſſum intelligat ad Palatium Peganum, de quo ſupra egimus. Monaſterium virorum fuiſſe indicat Anna Comnena *Lib. V. pag.* 95. Edit. Reg. dum ait Italum quemdam ab haeretica pravitate recedentem eo ſeceſſiſſe: Εἶτα μεταμεληθεὶς πρὸς τὸν βασιλέα παρακλήσει χρησάμενος κατὰ τὴν κέλευσιν ἐκείνου τὴν κωνσταντίνου κατέλαβε, τὴν μονὴν τὴν οὕτω καλουμένην Πηγὴν ἐνδιαίτημα λαβών. Meminit rurſum iſtius templi *Lib. I. pag.* 38. ut & Chronicon Alexandrin. *pag.* 869. Edit Reg. Nicephorus Gregoras *Lib. VIII, pag.* 252. Edit. Reg. & Ducas *Cap. XXVIII.* Zeno ἡγούμενος μονῆς τῆς ἁγίας Θεοτόκου ἐν τῷ Πηγῇ ſubſcribit in Concilio CP. ſub Menna Act. I. De palatio ad Fontem aedificato egimus ſupra. Praedictis addo Graecos celebraſſe *XVI.* Auguſti τὴν ἐν τῷ ναῷ τῆς Πηγῆς τοῦ ἁγιάσματος ἐξάντλησιν, καὶ αὐτῆς ἀνάδοσιν, ſub Leone Iſauro. Hactenus doctiſſimus *Ducangius*; quibus addere lubet ex hac eadem *Margunii* Epiſtola liquere, Monaſterium virorum ad Fontem aureum adhuc exſtare.

(2) *Sycena* regio vulgo *Galata*, ſive *Pera*, rectius Peraea nominanda eſſet, ut *Ioſephus* Iudaeam trans Iordanem, & regionem trans Euphratem *Strabo*, adpellant Peraeam. Galatam adpellarunt Conſtantinopolitani iuxta quosdam, eo quod illic olim lac venderetur, decepti nominis adluſione. Melius coniectaſſent ſecundum *Gillium*, ſi eam a Galatis populis Galatam dictam fuiſſe iudicaſſent, adducti *Ioannis Tzetzae* auctoritate, qui tradit, Brennum Gallum Gallorum Ducem, quos

Graeci Galatas adpellant, profectum Byzantium, illinc traiecisse, indeque Byzantii locum adpellatum fuisse *Peram* ex traiectione Galatarum, a quibus postea Galata dicta fuerit: quod tamen etymon iure a *Ducangio* improbatur. Haec autem sita est partim in planitie subiecta sub ipsum collem, quem duae valles efficiunt, una ab Oriente, altera ab Occidente, utraque longa circiter unum milliare. Illius circuitus muro circumdatus patet quater mille & quadringentos passus: latitudo varia: totum littus, quod illam circuit, portuosum est, & naves admittens, usque dum contingat oram maritimam. Tabernas habet, officinas mercatorum, & frequentes cauponas, & vacua intervalla ad exonerandas naves. Sex habet portas maritimas, quarum tres traiectum frequentem habent ad Constantinopolim. Ex summae urbis lateribus videtur sinus Ceratinus, & Bosporus, & Propontis, & septem colles Constantinopolis, & Bithynia, & semper nivosus Olympus. Denique non modo in Galatino colle, sed collibus, & vallibus in Galatino littore sitis tot aedificia fuisse adparet, quot Constantinopoli, ita ut, si centum annos felicitas Imperii Byzantini durasset, altera Constantinopolis futura esset Galata, ut latius videre est apud *Petrum Gyllium de Topographia Constantinopoleos Lib. IV. Cap. XI.* In Galatae urbe, sicut & Perae, cuiuscumque generis Christiani habitant, & Franci qui vocantur praecipue. Horum sunt Galatae quinque Monasteria, quorum duae Ecclesiae Minorum sunt, & una Sanctae Mariae adpellatur; altera, Sancti Francisci. Tertium est Dominicanorum, quorum Ecclesia Sancto Petro sacra; Quartum Iesuitarum, qui Ecclesiam Sancti Benedicti possident; Quinctum deni-

denique Capuccinorum, quorum Ecclesia Sancto Georgio dedicata est. Galatae magna Graecorum copia frequens est, qui inibi habent Ecclesias & Monasteria, quorum unum est hoc, quod a Deipara Chrysopege nomen accipit. Perae vero Francorum legatorum, & mercatorum pars maxima commoratur, ut apud *Thevenotium Tom. I.* sui *Itinerarii* videre est.

(3) Vide superius *pag.* 156.

Idem Eidem.

PHiltrum quidem, quo erga te divinum & venerandum mihi caput adficior, Sacratissime Domine, nullatenus imminutum esse ex calumnia ante hac mihi undecumque constructa quo ad dogma de Spiritu Sancto, & ipse mihi conscius sum, & te maxime persuasum esse existimavi, ex iis, quae iam tibi praecedenter scripsi, hoc arguens. Quum autem nondum me mutuarum a te epistolarum participem feceris, taedio adficis meam animam, & facis ad ea facillime illam inclinari, ad quae non ita forsan mentem tuam dispositam esse omnino auguratur. Hoc autem ex eo facillime, & multum quis cognoverit, si ad ea, quae praecedenter fuerunt, respicere eligat. Etenim aliter prius consuevisti, nobis

bis gratificans, calamo & chartae non parcere. Ego vero quae sit tantae illarum parcitatis in praesens causa, prorsus ignoro, nisi tibi erga nos insita est passio aliqua & radices egit, ex insubsistenti aqua illius malae naturae tentatoris, quae & adhuc servetur, & irrigetur. Sed, o beate, neque ego in tantum furorem deveni, ut arbitrer te dedita opera insidias una molitum esse cum iis, qui semel damno adficere voluerunt. Vnde enim dixerim ego illum, qui in primis mihi salutem adduxit? Sed nequissimorum solum hominum, & Deum non timentium, esse hoc veteratorium facinus persuasus sum. Neque ipse iure feceris ita conquerens, si me dogmatis cacozelo accensum a dispositione tibi iure merito a me debita declinasse deprehenderis; sed magis, dolere debuisses super eo qui humano adfectui obnoxius fuisset, & filii infirmitatem consolari, qui praesertim ad hoc te exhortatus fuerat antequam patriam propter edicta deseruisset. (1) A me vero, ut omnia scias, & opus quoddam in tres libros divisum, (2) de quo

(1) Hinc patet *Margunium* e patria fugere coactum fuisse ante annum MDLXXXIV.

(2) Vide *Praefationem in Part. II. Epistol. Glycae pag. XXIX. & XXXIV.*

quo tibi iam ſcripſi, elucubratum eſt, & Sacratiſſimo Conſtantinopolis Domino Ieremiae (1) conſecratum, qui & edidiſſet, ut mihi multis oſtendit, niſi, heu

(1) *Ieremias II.* cognomento *Tranus* ex Metropolita Lariſſae, Patriarcha Conſtantinopolitanus anno 1572. *Metrophane* Patriarcha expulſo, renunciatus eſt. Deinde deiectus e ſede, & *Metrophanes* reſtitutus eſt: ſed mortuo *Metrophane* die 18. Auguſti anno 1580. *Ieremias* iterum ad Cathedram evectus eſt, e qua tamen rurſus anno 1584. expulſus fuit; donec tertium anno 1587. reſtitueretur. Quum vero multa memoratu digna ſub hoc Patriarcha contigerint, lubet paulo latius per eius vitam excurrere. *Ieremias* igitur anno 1572. Patriarcha CP. ut diximus, electus eſt, *Metrophane* praedeceſſore Patriarchicum ſolium & Pontificatum reſignante anno eodem ad quintum nonas Maii, die Dominica, non quidem volente, ſed quod ita iuberent ſupremus Baſſa *Mahomethes*, & *Michael Cantacuzenus*, Graecorum potentiſſimus; quod quum feciſſet in Montem Atho, quem Sanctum vocant, ſeceſſit. Eam reſignationem Epiſcopi, & Clerici acceptam in Codicem Magnae Eccleſiae retulere. Quum ita munus Patriarchae *Metrophanes* reſignaſſet, contigit, ut aliquot Epiſcopi eo tempore numero viginti, & amplius, in magna Eccleſia adeſſent. Hi, habita Synodo conſederunt, ut cum Clero Patriarcham, corpore & animo dignum eligerent. Conſentientibus igitur ſuffragiis legerunt Metropolitam Lariſſae *Ieremiam*: & electione peracta datum eſt *Ieremiae* iudicium minus. Hora autem

tem vespertina peracto cantu, & congregatis Episcopis, nobilibusque viris, tam urbis, quam Galatae, populoque praesente, Reverendus Magnae Ecclesiae Magnus Oeconomus, e Sacerdotum collegio, *Anastasius*, stetit ut princeps Clericorum in medio magnae Ecclesiae, & magna voce pronunciavit magnum iudicium, facie ad Sanctum Larissaeum, hoc est ad *Ieremiam*, conversa. Stabat enim is ad fores sacrarii, amictus Patriarchico pallio, & collari, hoc est, ut videtur, ἐπιτραχηλίῳ, & superhumerali; cui sequentia dixit: *Divina, & Sacra Synodus Sacratissimorum Metropolitarum, devotissimorum Episcoporum, honoratissimorum Clericorum, & nobilissimorum procerum, totiusque Christiani populi, accersivit tuam Pontificiam dignitatem e throno Sanctissimae Metropolis Larissae, in hunc altissimum, & magnum Patriarchicum, sanctissimae Christi Magnae Ecclesiae thronum.* Omnibus rite peractis & Patriarcha in throno constituto, magna Christianorum tam saecularis, quam sacrati ordinis, laetitia exorta est. Factus est Patriarcha die quinta Maii. Sequenti die Pescesium, seu munus 2000. ducatorum Quaestori in aula solvit, a quo ad Regem Turcarum deductus, manus eius de more osculatus est. Ipse vicissim confirmationem iurisdictionis, & privilegiorum a Sultano accepit. *Ieremias* hic non tantum doctus fuit, sed semper etiam & quotidie, iam Patriarcha, doctior fieri studuit, incumbens libris dies noctesque ac cum Theologia Philosophiam, atque alia multa Ecclesiastica, coniungens; ita ut de eo *Demetrius Procopius* Moschopolita inter Graecos eruditos recentiores mentionem fecerit. Sed quum *Metrophanes* invitus Patriarchatum resignasset, multas cum sequente Patriarcha *Ieremia* concertationes per annos ali-

aliquos habuit. *Agitur causa*, inquit *Crusius* in Turco Graecia, *apud infideles, ex quibus uterque sibi patronos muneribus non parvis adscivit. Nec finis erit litis. Interim Ecclesia Graeca expilatur, quia omnes reditus & eleemosynae, ex Metropolibus colligi solitae, a Patriarcha ob tuendam dignitatem Turcis effunduntur. Accedit aes alienum Cantacuzeni, quod Regi Turcarum debet maximum, magna ex parte, ut dicitur, Ecclesiae eleemosyna persolvendum. Cuius gratia etiam Graeciam, Valachiam, & Moldaviam pertransire Patriarcha constituerat, ut patrono suo Cantacuzeno in colligenda pecunia gratificaretur, &c.* Et certe tradit *Stephanus Gerlachius*, qui hisce controversiis praesens fuit, *Michaelem Cantacuzenum*, quem Graeci τὸν ἄρχοντα vocabant, Imperatoris Turcici, licet Christianum, supremum Publicanum fuisse, & omnia susquedeque pro lubitu miscere consuevisse. Et quidem potentia, & odio huius *Cantacuzeni*, non *Metrophanes* tantum Patriarcha depositus est, sed etiam e duobus fratribus *Palaeologis*, qui Constantinopoli morabantur, alter compulsus est ad Regem Tartarorum, forte adfinem, abire. *Cantacuzenorum* duae domus ibidem sunt: una in Pera; altera in Achillo (olim Anchialo) oppido Ponti Euxini. Quin *Gerlachius* primo anno, quo Constantinopolin ivit, alium de familia *Cantacuzenorum* offendit, Italice, & Graece peritum; quem deinde in Monte Sancto, hoc est, Athone, Calogerum factum esse perhibebant. Anno 1574. Sultanus *Selimus II.* naturae concessit, eique filius *Amurathes III.* successit. Gratulantibus civibus ac viris principibus novo Sultano, *Ieremias* quoque Patriarcha cum Pescesio 2000. ducatorum Regem adiit, ei se subiiciens, & more Patriarchico manum eius ex-

exosculans. Qui Rex potestatem Ecclesiasticam, quam Patriarcha a patre Sultano Selymo acceperat, eidem confirmavit, atque novum etiam Diploma dari iussit, ut secundum religionis suae praescriptum iurisdictionem haberet in Metropolitas, Archiepiscopos, Sacerdotes, & omnes Graecos homines, Ecclesias, ac Monasteria; addita comminatione, si quis huic Diplomati esset contraventurus. Hic Patriarcha Pammacaristae templum in Patriarcheio varie exornavit, imaginibus, candelabris, ac columnis splendorem ipsi addens. Aedificavit & quaedam a fundamentis valde pulchra, utpote, sibi aliam cellam, & nonnullas cellas alias in usum Monachorum, & Officialium. Infra autem in area Patriarchei, occasum solis versus, a fundamentis condidit duo magna palatia, specie altitudineque insignia, pluribus intra se conclavibus distincta; multis Pontificibus, & aliis honestis hominibus commode hospitandi facultatem praebentia. Paravit quoque novum thronum Patriarchicum, varie ornatum pretiosis ossibus, & emblematibus pulcerrimis. Insuper autem vehementer laboravit, ut simoniam è Clero plane tolleret; unde in sacro conventu, praesentibus multis Episcopis, adlegati sunt 29. & 30. Canones Sanctorum Apostolorum: *Si quis, quicumque fuerit, fiat Pontifex, aut Sacerdos, aut Diaconus, pecuniae interventu; aut aliud Ecclesiasticum munus accipiat, deiici officio suo, tum ipsum Episcopum designatorem, tum alterum, qui designatus sit. Nec vero deiici solum tales, sed etiam a sacra communione piorum exterminari, sicut Simoni Mago a Divo Petro accidit*. Haec severe Clerici observare iussi sunt, ipsaque constitutio haec de simonia

in

in Codicem relata est, subscribente Sanctissimo, & Oecumenico Patriarcha, & Episcopis, qui una adfuerunt, ac de verbo ad verbum sic sonat: *Quicumque Antistitum transgressus fuerit praedictos Apostolicos Canones, motus administratione sua esto*. Ita simoniaca nundinatio & embaticium eradicata sunt. Anno 1575. *Iacobus Andreae*, & *Martinus Crusius*, Theologi Tubingenses, die 20. Martii Confessionem Augustanam, quam *Paulus Dolscius* Melanchthonis discipulus Graece verterat, & anno 1559. Basileae typis *Oporinus* ediderat, una cum Epistola, *Ieremiae* Patriarchae miserunt, eius de illa iudicium flagitantes. Non Patriarchae tamen tantum *Confessio Augustana* Constantinopoli data fuit, verum etiam *Metrophani*, Berrhoeeae Metropolitae, Patriarchae Vicario; *Gabrieli Severo*, qui postea factus quidem Philadelphiae Metropolita, sed locum ille ob res accisas rursus relinquens, & Graecia excedens, Venetias se contulit, ibique Graecorum ad S. Georgium Ecclesiae quam diutissime inserviit; *Simeoni Cabasilae*, Hierodiacono; homini propter studia Patavii in Italia versato; *Theodosio Zygomalae*, Patriarchico Protonotario; Domino *Michaeli Cantacuzeno*; qui sibi in vulgarem linguam transferendam curavit, & in patriam Anchialum secum asportavit. Eadem confessio postea quoque a Domino *Davide Vngnadio*, Imperatoris Romanorum in aula Turcica Legato, Principi Georgianorum, Quarckware Atabac vocato, donata est, quum is una cum fratre Constantinopoli moraretur. Qui Princeps in Ibericam seu Georgianam linguam converti eam curavit, secumque in regionem suam abduxit. Per haec tempora doctrinae fama florebant in Graecia praeter duos *Zygomalas Theodosium*, & *Ioannem*, pa-

patrem, & filium, *Arsenius* Metropolita Tornobi, & Exarchus totius Bulgariae, supremi Bassae Vezirii Mahometis, fratris filius. *Ioasaphus Argyropulus*, Metropolita Thessalonicensis, vir gravis, doctus, ac multae apud Graecos auctoritatis. *Metrophanes*, Metropolita Berrhoeensis, Patriarchae Vicarius. *Matthaeus*, eius frater, Hieromonachus, & linguae antiquae probe peritus, perque Quadragesimam Galatae ac Constantinopoli concionari solitus, de quo *Gerlachius*, *Voce est*, inquit, *promtissima*, *verbis selectis*, *sed nimium celer*. *Damascenus* Metropolita Naupacti, & Artae in Peloponneso; qui etiam, teste *Gerlachio* in Diario, librum scripsit. *Cyrillus*, Metropolita Nicaenus, vir perhumanus, & linguae antiquae peritissimus. *Arsenius* Metropolita Veterum Patrarum, veteris linguae satis consultus. *Atticus* Capellanus Constantinopoli in Patriarcheio. *Simeon Cabasilas* Hierodiaconus, patria Acarnan, de quo iam ante. *Methodius* Hieromonachus in Patriarcheio. Hisce a *Gerlachio* memoratis *Gabriel Severus*, de quo paulo superius, & *Maximus Margunius* noster merito addi possint. Et quidem *Margunium*, tradit *Papadopolus*, auxilio fuisse *Iermiae* Patriarchae dum controversiae inter eum, & Tubingenses fervorent; quod tamen qui fieri potuerit non video. Controversiae enim illae anno 1576. ortae sunt, & usque ad annum 1581. protractae. Fatetur autem *Papadopolus* non prius, quam sub *Syxti V.* Pontificatu, hoc est post annum, vel ipso anno 1585. *Margunium* Constantinopolin se contulisse, & in *Ieremiae* gratiam inrepsisse. Verum fallitur in hoc *Papadopolus*; nam *Margunius* anno 1584. Constantinopoli iam erat, ut ex eius Epistolis constat; anno autem 1580.

adhuc

adhuc in Creta morabatur ut eaedem Epistolae indicant ; quare ad summum hoc anno *Margunius* Constantinopolin concesserit , & *Ieremiae* adfuerit, & doctrina sua opem tulerit. Quamquam autem, & anno 1578. in Creta esset , potuit & hoc medio forsan tempore Constantinopolin proficisci , vel ante etiam hunc annum ; quum anno 1575. Patavii adhuc moraretur. Verum ut melius hae controversiae omnes intelligantur , lubet huc transferre partem Epistolae , quam scripsit *Martinus Crusius* ad *Davidem Chytraeum*.

Occasio , & progressus commutationis litterarum & scriptorum inter Patriarcham Constantinopolitanum , & Martinum Crusium , & alios Tubingenses . Ex Epistola Martini Crusii ad Davidem Chytraeum , anno 1579. mense Aprilis .

CVm Anno Domini 1573. generosus D. David Vngnadius , liber Baro in Sonnek , Dominus in Pleiburg , mandato Caesareae Maiestatis Legatus Constantinopolin iturus , petiisset sibi ab Illustrissimo Principe nostro Ludovico , doctum aliquem iuvenem mitti , quo Concionatore in aula sua uteretur ; adiunctus fuit eius generosae Dominationi a clementissimo Domino nostro M. Stephanus Gerlachius, Theologiae studiosus , ex ipsius Celsitudinis stipendio Tubingensis . Hunc , cum ego abiturum hac de causa rescivissem , cogitavi mihi διηνεκῶς φιλελληνιστάτῳ ὄντι , Graecorum, qui Constantinopoli essent, periculum faciendum, num adhuc veterem linguam scirent , aut qua humanita-

te essent. Scripsi ergo epistolium Graecum, & quidem ad ipsum Patriarcham, licet ne de nomine quidem mihi tunc notum, quum multo minus alius ullus ibi Graecus mihi notus esset. Argumentum erat hoc. Me, quoniam hic doctus & pius iuvenis, cum Imperatoris Romani Legato illustri illuc discessurus esset, voluisse, licet audacius hoc esset, Sanctitati ipsius scribere, non aliqua πολυπραγμοσύνῃ; sed quod gratularer ipsius Sanctitati, illic adhuc reliquias religionis Christianae, & Patriarcham huius, studio & doctrina praestantem (sicut aliquo tempore ante contra quam putassem cognovissem) esse; apud nos etiam, sanam doctrinam ex Propheticis Apostolicisque scriptis pure, & copiose vigere. Deinde, quia tum Graecam linguam, in hac Academia, pro mea mediocritate docerem, tum Graecos, & Graeca mirifice amarem. Ergo me veniam a Sanctitate eius facile sperare. Postremo commendare Sanctitati eius, quod sine molestia ipsius fieret, hunc bonum Gerlachium, qui posset Sanctitati eius, nostra cuncta probe narrare. Has litteras cum prius Reverendo D. D. ostendissem, & num mittere deberem quaesivissem: ipse D. hoc factum meum omnino probavit, & suas etiam litteras in eamdem prope sententiam addidit. Adiunxi ego concionem Dom. Cancellarii, quam quinta die Aprilis, anno 1573. in templo hic habuerat, ex 10. cap. Iohan. de bono pastore: post quam concionem, ipse Gerlachius, in templo, ad munus concionatorium ἐχειροτονήθη. Volui ut sic Patriarcha gustum aliquem nostrae Religionis haberet. Nam paucis, illius concionis summam ego tunc (ut in templo multos hactenus annos soleo) Graece exceperam.

Die

Die itaque Aprilis 9. Gerlachius Tubinga abiit: & 20. Aprilis Viennam venit. Inde post plures dies, ex quo commoratus fuerat, 18. Iunii Budam, 23. Iunii Belgradum versus iens, eo 30. Iunii venit, hinc 19. Iulii Sophiam Bulgariae metropolin, & 3. Augusti Selymbriam, die vero Augusti 6. Constantinopolin.

Postquam 15. die Octobris εἰς τὸ πατριαρχεῖον veniendi occasionem nactus esset: ibi per interpretem (moris enim est, peregrinos, & inferioris conditionis homines, interprete ad praesules uti: & Graeci tantum vulgari lingua utuntur) Gerlachius nostras literas D. Patriarchae tradidit: qui humaniter accipiens, nec tamen tunc resignans, e Senatu suo, quem tunc habuerat, abiit. Cum postea litteras legisset & concionem praedictam, nec facta esset mentio eius in litteris, nec causam sciret cur misissem (nam tantum Latinis verbis in fine chartae addideram, me γεύσεως ἕνεκα mittere, quod ea ante Gerlachii χειροτονίαν habita esset: quae verba aut ipsi non viderunt, aut non intellexerunt) perturbatio sequuta est: aliquo ex Calogeris dicente, me ideo misisse, ut Domino Patriarchae, tanquam in officio suo diligentiam non adhibenti, veternum excuterem. Sed Rhetor Patriarchicus, D. Ioannes Zygomalas (nunc μέγας τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἑρμηνεύς) contendit bono animo missam esse, φιλελληνίας.

Tunc ad Gerlachium illa concione missa, per D. Theodosium Protonotarium, praedicti Iohannis filium, de causa missionis quaesitum est. Gerlachius, sicut res erat, negavit ὑβριστικὸν λόγον esse; sed bono animo missam esse, causis adlatis, quas ante suum abitum ex me cognoverat, demonstravit.

vit. Hoc modo adquieverunt. Magis etiam postea sanavi ego scriptis 4. Martii 1574. literis, quibus gratias egi reverenter, quod Sanctitas eius benevole nostras litteras accepisset: dissimulans omnino, me aliquid de illa offensione cognovisse: addidi, me, sicut proxime concionem de bono Pastore miserim γεύσεως ἕνεκα τῆς περὶ τὴν ἡμετέραν θρησκείαν, & ut ostenderem τὸ μὸν φιλεῖν: ita nunc quoque mittere summam concionis D. D. Iacobi Heerbrandi, ex Luc. 10. περὶ βασιλείας Θεοῦ. Quum postea 1. Novembris anno 1574. Patriarcha, de utraque concione humanissime respondisset monens, ne aliquos νεωτερίζοντας sequeremur: accepit deinde a nobis exemplar Augustanae Confessionis, Graece olim a D. D. Paulo Dolscio conversae. Ac 16. Novembris anno 1575. nobis benevole respondit, se responsum ad illam suo tempore missurum.

Deinde 18. Iunii 1576. id Tubingae accipimus: quem libellum ego Latine converti. Modeste iudicium suum significat de singulis articulis. Summa est, quod Spiritum Sanctum ex solo Patre procedere Graeci aiunt: libero arbitrio, & bonis operibus, nimium tribuunt: per imagines invocant Sanctos: septem Sacramenta faciunt: & talibus adstruendis Patrum suorum testimonia αὐτολεξεὶ proferunt,

Die postea 18. Iunii 1577. Apologiam seu Responsum ad illud Patriarchicum scriptum Graecum, modestissime scriptum misimus. Ibi ostendimus (post reverenter gratias pro Responso Sanctitatis eius actas) nos laetari, quod inter nos de multis & magnis capitibus doctrinae consentiamus. Deinde locum communem tractamus de auctoritate S. Scriptu-

rae,

rae, cui omnia alia ſcripta ſe ſubmittere debeant. Tum in quibus capitibus diſſentiamus, ſententiam noſtram exponentes primum firmis teſtimoniis SS. litterarum, deinde (ubi habere potuimus) teſtimoniis patrum Graecorum confirmamus. Simul nomine D. Cancell. & meo, tria elegantiſſima horologia, D. Patriarchae, & utrique Zygomalæ miſimus.

Deinde 1. Octobris compendium Theologicum D. Iacobi Heerbrandi, quod ea aeſtate Graece a me converſum fuit, Domino Patriarchae miſimus: quod, quae in illa Apologia forte brevius, & obſcurius tractentur, hic expreſſius, & copioſius forte poſita ſint. Vtrumque vero ſcriptum Viennae concurrens, 30. Decembris 1577. cum pluribus noſtris litteris concurrentibus, Gerlachius accepit: quae cum Patriarchae reddere circiter 2. diem Ianuarii 1578. vellet, iam is ad viſitandas Eccleſias ſuas in Graeciam exiverat. Quidam vero, per eius τοποτηρητὴν miſſus, ſcripta illa ei in Theſſalia 4. die Martii reddidit. Ad quas pluribus, Theologis noſtris mihique tum communes, tum ſingulis proprias, litteras ſcribens, reſponſurum ſe brevi promiſit (ſicut exemplum Epiſtolae eius ad me hic incluſum mitto) ſed nondum reſponſum venit. Exſpectamus tamen quotidie nunc litteras a D. Salomone Schweikero Sultzenſe, apud Generoſum Dominum Ioachimum a Sintzendorff, aulico Conſtantinopoli concionatore, etiam in noſtro ſtipendio educato. Atque haec de hiſce hactenus. Verba iſta ſunt *Martini Cruſii* in ſua ad *Dav. Chytraeum* Epiſtola; & reſponſum illud, quod anno 1576. die 15. Maii *Ieremias* Tubingenſibus dedit, in Patriarchico, & venerando San-

ctiſſimae Virginis Mariae (Graecis Pammacariſtae) Monaſterio datum fuit. Sciendum eſt enim domum Patriarchae CP. ante captam urbem ad S. Sophiam fuiſſe. Nunc vero eſſe in extremo fere urbis angulo , non procul a Palatio, quod Conſtantini vocatur , & loco Blachernarum , in Monaſterio τῆς παμμακαρίστης ſatis ſpatioſo , hortis , & ſitu in loco editiore verſus ſinum maris , & urbem Peram , amoeniſſimo , ut *Stephanus Gerlachius* memoriae prodidit. Reſpondit autem *Ieremias* ad ſingula capita , alia probans , alia reiiciens , rationibus & momentis adlatis. Quum vero Reſponſum hoc , quod nomine *Cenſurae Eccleſiae Orientalis* circumfertur , celeberrimum ſit , & Eccleſiae Graecae hodiernae fidem luculenter exhibeat , eius ſaltem ſumma Capita recenſere fert animus , ut quae materiae in eo tractentur , omnibus pateat. Ea autem excerpimus ex eiusdem Reſponſi Latina interpretatione a *Stanislao Socolovio* , Theologo Cracovienſi , adornata anno 1581. & *Gregorio XIII.* dicata , quum Reſponſum illud ad *Socolovium* tranſmiſiſſet Conſtantinopoli *Theoleptus* Archimandrita , in Patriarchio habitans , per Armenium quemdam Sacerdotem Heliopolitam. *Theoleptus* vero hoc Reſponſum in Epiſtola ad *Socolovium* vocat τὸ βιβλίον κατὰ τῶν λουτέρων , *Libellum contra Luteranos*. Capita igitur ſunt quae ſequuntur :

Symbolum Nicaenum adprobatur : proprius Graecorum de proceſſione Spiritus Sancti error adſeritur. Cap. 1.

Articuli fidei ſummatim explicantur , & ad vitae & morum inſtitutionem accomodantur. Cap. 2.

De

De peccato originis, baptismo, sacro chrismate, & eorum, qui baptizantur, communione. Cap. 3.

De poenitentia, & peccatorum remissione. Cap. 4.

De fide, & operibus. Cap. 5.

Neque nimis de gratia Dei praesumendum, neque desperandum esse. Cap. 6.

De numero, & natura Sacramentorum. Cap. 7.

De Ministris Ecclesiae, & eorum honore. Cap. 8.

De Baptismo parvulorum. Cap. 9.

De coena Domini, & veritate Corporis, & Sanguinis Christi. Cap. 10.

De officio confitentis, & eius, qui audiendae confessioni praeest. Cap. 11.

De mulctis, atque satisfactionibus, quas D. Basilius τὰ ἐπιτιμία, alii Graeci τὰς ἱκανοποίας, adpellare solent. Cap. 12.

De sacra Liturgia, hoc est, de incruento, quod in Missa fit, sacrificio: cuius opus, finis, universaque oeconomia, plenissime explicantur. Cap. 13.

De sacris ordinationibus quas Graeci χειροτονίας vocant. Cap. 14.

Neque preces, neque oblationes, neque dies festos, neque alia donaria, corrupta vita, & moribus ministrorum, vitiari. Cap. 15.

Omni magistratui a Deo constituto parendum. Cap. 16.

De consummatione mundi. Cap. 17.

De gratia, & libero arbitrio. Cap. 18.

Deum non esse auctorem malorum. Cap. 19.

De sacris traditionibus, & praesertim Monachatu. Cap. 20.

De cultu & veneratione Sanctorum. Cap. 21.

Si autem in primis *Mart. Crusio* credendum est, utpote qui in hisce controversiis maximam partem habuerit, quidquid in contrarium *Fabricius*, & *Hilarius* omnia susque deque miscentes narrent; imo si non *Crusio* tantum, verum etiam ipsi Patriarchae *Ieremiae* potissimum fides adhibenda est, ita anni controversiarum digerendi sunt. Anno iam 1576. primum responsum dedit *Ieremias*, ut vidimus; cui replicarunt Tubingenses; & huic Replicationi non prius quam anno 1578. post mensem Maium *Ieremias* respondit, ut ex Epistola ab eo ad *Mart. Crusium* mense Maio scripta liquido constat. Mense pariter Maio scripsit Patriarcha *Dav. Chytraeo* Catechetae Academiae, quae Rostochi est, quum is prius ad *Ieremiam* scripsisset, eique respondit incorruptam Christianam fidem apud Graecos esse adserens. Hoc autem responsum dedit, quum sub Maii exitum Constantinopolin rediisset ex provinciis, quarum Ecclesias pro Episcopali munere hoc anno visitarat; atque amplius misit *Chytraeo* antidori loco, linteum quoddam Graecis *προσώψιον* dictum, quo faciem loti extergunt. Hoc eodem anno mense Martio *Michael Cantacuzenus*, ob varias turbas in Moldavia & alibi excitatas, iussu Sultani *Amurathis III.* Anchiali in propriarum aedium porta suspensus fuerat. Anno autem insequenti *Ieremias*, vel quod patronum suum *Cantacuzenum* amisisset, vel potius quod is cunctam Ecclesiam Graecam iam perturbasset, ut indicat *Theodorus Zygomalas* in Epistola ad *Martin. Crusium*, e solio deturbatus est, & in illud *Metrophanes* restitutus; quo quidem anno secundum *Ieremiae* Responsum mense Maio Tubingenses accepere. Huic Responso iterum illi replicarunt, quamquam Patriarcha iam depositus fuisset, & libel-

lum

lum suum anno 1580. Byzantium miserunt. Se subscripsere Tubingenses Theologi *Eberh. Bidenbachius*, *Iac. Andreae*, *Iac. Magirus*, *Iac. Heerbrandus*, *Theod. Snepfius*, *Luc. Osiander*, & *Martinus Crusius*. Sed hoc eodem anno, quum post novem menses *Metrophanes* restitutus die 18. Augusti obiisset, *Ieremias* iterum sedem recepit. Quemadmodum vero Graeci odium utcumque in *Ieremiam* suum ostenderant *Metrophanem* restituentes; ita *Metrophane* mortuo, deiecti Patriarchae desiderium, quasi facti eos poeniteret, aperte demonstravere. Huius rei luculenta testimonia sunt Constantinopolitanae Ecclesiae ad Moscoviae Tzarum litterae, quibus ostendit, quanto desiderio Pastorem suum exspectaverit. Subscriptiones notatu dignae sunt: Εφέσου μητροπολίτης Σωφρόνιος καὶ εὐχέτης τῆς βασιλείας σου. ὁ Νικομηδίας Σισίνιος. ὁ Νικαίας Κύριλλος. ὁ Θεσσαλονίκης Μητροφάνης. ὁ Ναυπάκτης καὶ Ἄρτης Μητρϲφάνης. ὁ Κυζίκου Ἀχίλλιος. ὁ περὶ θεορίου καὶ ξάνθης Φιλήμων. ὁ Προύσης Νεόφυτος. ὁ μέγας οἰκονόμος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἱερεὺς Γεώργιος. ὁ Ἱέραξ ὁ μέγας λογοθέτης τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ δοῦλος τῆς σῆς βασιλείας. ὁ μέγας σακελλάριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Σαβατιανὸς καὶ δοῦλος. ὁ μέγας σκευοφύλαξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ δοῦλος τῆς βασιλείας σου. ὁ μέγας χαρτοφύλαξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ δοῦλος τῆς βασιλείας σου. ὁ μέγας ἐκκλησιάρχης τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. ὁ σακελλίου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. ὁ δικαιοφύλαξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. ὁ πρωτονοτάριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. ὁ ῥήτωρ. ὁ πρωταποστολάριος. ὁ μέγας πρωτοπαπᾶς. ὁ νομοφύλαξ. ὁ καστρίσιος. ὁ ῥεφερενδάριος. ὁ ἱερομνήμων. ὁ πρωτοπαπᾶς. ὁ ὑπομιμνήσκων. ὁ ἐπὶ τῶν γονάτων.

ὁ ἐπὶ

ὁ ἐπὶ δεήσεων. ὁ ἐπὶ τῶν σεκρήτων. ὁ ὑπομνήματα γράφων. ὁ πρωτοκανονάρχων. ὁ πριμμικύριος, καὶ οἱ λοιποὶ ἱερεῖς καὶ ἄρχοντες τῆς Κωνςαντίνε πόλεως καὶ τῦ γαλατᾶ. Ephesi Metropolites Sophronius, & orator Maiestatis tuae. Nicomediae Sisinnius. Nicaeae Cyrillus. Thessalonicae Metrophanes. Naupactae, & Artae Metrophanes. Cyzici Achillius. Peritheorii, & Xanthes Philemon. Prusae Neophytus. Magnus oeconomus magnae Ecclesiae Sacerdos Gregorius. Hierax magnus logotheta magnae Ecclesiae, & servus Maiestatis tuae. Magnus Scevophylax magnae Ecclesiae Sabatianus, & Servus. Magnus Scevophylax magnae Ecclesiae, & servus Maiestatis tuae; & magnus Ecclesiastes magnae Ecclesiae; & Praeses Sacelli magnae Ecclesiae; & Dicaeophylax magnae Ecclesiae. Protonotarius magnae Ecclesiae. Rhetor. Protapostolarius. Magnus Protopapas. Nomophylax. Caustrisius. Referendarius. Hieromnemon. Protopapas. Hypomimnescon. ὁ ἐπὶ τῶν γονάτων, a supplicibus libellis. A secretis. Commentaria scribens, Protocanonarchon, Primicerius, & reliqui Sacerdotes, & Principes Constantinopolis, & Galatae. Alia quoque est Epistola, qua pro Ieremia revocando tota solicitat Ecclesia. Subscribunt ὁ μέγας οἰκονόμος Γεώργιος ἱερεύς. et Ἱέραξ ὁ μέγας λογοθέτης καὶ οἱ λιποὶ κληρικοί. *Magnus oeconomus Georgius Sacerdos, & Hierax magnus logotheta, & reliqui clerici.* Item *Ioanis Petri*, Voevodae & Domini Moldo-Walachiae ad *Ieremiam*, ut ad Patriarchatum redeat pariter Epistola anno 1580. scripta. Sed quum *Ieremiae* disputationis cum Tubingensibus taedium obrepsisset, toties iteratis contradictionibus expugnata patientia, indignatus in illa erupit verba: *Omnino tacere propositum nobis fuit, nec respondere vobis quidquam, qui*

adeo

adeo aperte tum scripturam, tum dictorum Sanctorum interpretationes ad vestram voluntatem transferatis, cum Paulum habeamus nos sic hortantem: Haereticum hominem post unam atque alteram admonitionem reiice. Verum quia silentio nostro futurum fuisset, ut vobis adsentiri videremur, tamquam fortasse recte opinantibus, & intelligentibus haec: ipsaque scriptura ac Sancti a vobis starent hac in parte; ideo ad defensionem horum nunc etiam haec exarare voluimus; licet certa nobis ex scripturis vestris fides facta sit, vos nunquam nobiscum, vel potius cum veritate, sentire posse. Ast Tubingenses, durioribus hisce nihil territi, argumentum suum, Responso tertio Patriarchae ulterius replicantes, repetunt, & ad illud (quod tamen pace Graecorum dictum volunt) ipsis hactenus solide responsum non esse queruntur. Huic Tubingensium libello *Ieremias* haudquaquam respondit, atque ita eius cum Theologis illis commercium abruptum est. De hisce controversiis ita loquitur *Arsenius* Hieromonachus Graecus, vir doctissimus, qui sub *Parthenio* Patriarcha floruit, in quadam Epistola ad amicum Venetias missa: *Ceterum vere haec tunc a me esse dicta, manifesto liquet ex iis, quae annis ab hinc non multis, administrante Ecclesiam nostram Ieremia, gesta sunt. Etenim is a Lutheranis Germaniae ad concordiam communionemque dogmatum invitatus, partim multa pollicentibus iis, partim comminantibus, & violenter instantibus, flecti non potuit tamen, atque omnibus eorum impetibus generose fortiterque repugnavit. Et certe quid ipse, tum subiectae sibi Ecclesiae sentirent, expositione bene longa diserte contestatus est.*

Sed iam Annus 1582. vertebat, & *Gregorius*

XIII.

III. Pont. Max. quum praestantissimorum Astronomorum ope kalendarium reformasset, ut illud per universi Christiani orbis regiones reciperetur procurabat. Nec Graecos & alios Orientales populos neglexit, sed eis etiam admittendum proposuit; & *Ieremiae* tamdem, qui primum una cum aliis Episcopis kalendarium Gregorianum amplecti detrectaverat. Nam aliquot Episcoporum Synodo coacta, occasione, qua Armenii hac super re Graecorum sententiam rogaverant, kalendarium illud *Ieremias* & alji Episcopi improbarunt, & non recipiendum futilibus de causis censuerunt. Id constat ex scripto quodam, cuius titulus est qui sequitur: *Exemplar scripti Constantinopoli a Domino Ieremia, & Synodo* Armenis, & *omnibus piis Christianis dati, &c.* In fine autem ita habet: *Haec sunt quae nos, ratione ad veritatem revocata, ad utrumque ab adversario adlatum caput respondenda duximus. Anno* 1582. *die* 20. *Novembris Indictione* 10. *ab orbe condito septies millesimo nonagesimo.*

Subscripserunt:

Ieremias, misericordia Dei Archiepiscopus Constantinopoleos, novae Romae, & Occumenicus Patriarcha.

Silvester misericordia Dei *Patriarcha Magnae urbis Alexandriae, & Oecumenicus Iudex.*

Ioachimus misericordia Dei Patriarcha Magnae urbis Antiochiae, & totius Orientis.

Gabriel misericordia Dei Archiepiscopus primae Iustinianae, Achridarum, & totius Bulgariae, Albaniae, Macedoniae, Hungaro-Valachiae, &c.

Sed

Sed quamquam id Constantinopoli a Patriarcha & Synodo actum fuisset, postea tamen is, ut innuimus, *Gregorii XIII.* exhortationibus obsequens, kalendarium admittere deliberavit, & a Rhutenis & Graecis admittendum in se recepit, super quo calumniati eum sui fuere, & sibi, suisque Ecclesiis magnam perniciem peperit. Non possum facere quin hic inferam narrationem perutilem *Davidis Chytrhaei*, viri rerum Graecarum, dum viveret, studiosissimi, quae lucem non parvam rebus *Ieremiae* & *Iacbomii* Patriarchae in eius locum paulo post intrusi foenerabit. Sic autem ille libro XXVII. *Saxoniae* suae, quod rem praesentem attinet, scribit: *Eodem fere tempore, quo Tauricae Chersonesi partem borealem Provinciis Turcicis Amurathes Tertius adiunxit, parum abfuit, quo minus omnia Christianorum templa Constantinopoli (quorum triginta circiter in Monasteriis, & alibi superesse intelligo) in Moschaeas seu Mahometicae religionis speluncas, summi Sacerdotum Turcicorum Pontificis (quem Mupdi adpellant) instinctu converterentur. Cumque Graeci, Armeni, & aliae gentes Christianae subiectissime deprecarentur, & Mahometis Secundi sequentiumque Imperatorum privilegia, Christianis de libero religionis eorum exercitio concessa, adlegarent, responsum est:* Eo tempore propter urbis solitudinem, & Musulmanorum paucitatem indultum esse; nunc vero, quum tanta Mahometicae religionis cultorum in urbe frequentia sit, ut templis pluribus indigeant, aequum est, ut illis Christiani cedant. *Postea Hispaniae Regis apud Venetos Legatus scripsit*, Amurathem omnia Christianorum templa Byzantii deturbasse, & in sua vertisse; idemque Ierosolymis fieri mandasse. *Sed duo tantum Christianorum templa Byzantii eo tempore occu-*

pata

pata fuisse constat. In Patriarcham vero ira Tyranni Turcici praecipue effusa est, quem catenis vinctum per urbem ignominiose vehi, & tamdem in Rhodum insulam relegari mandavit. Causam indignationis alii aliam praescribunt. Inter ceteras una fuit, quod cum Romano Pontifice conspirationem novam inire ad Amurathem delatus erat, propterea quod Calendarium illius emendatum, in Graecia & reliqui Orientis Ecclesiis Christianis, servandum, magna cum multorum offensione recepisset; & ob latam divortii sententiam, a potenti quodam Graeco, qui ut se ulcisci commodius posset ad Mahometismum defecerat, adsidue in aula accusaretur. Denique cum in Synodo de Graecis certis, in deserta quaedam loca, velut coloniam, deducendis, ut Turca petiverat, deliberaretur, idque durum, & iniustum sibi videri Patriarcha pronunciasset, Theophilus Hieromonachus, & Pachomius, hoc Turcae prodiderunt, ac Patriarchae dignitatem Pachomius, additis supra usitatum canonem aliquot millibus ducatorum, adeptus est. Haec ibi *Chytraeus*. Itaque *Ieremias* anno 1584. iterum e Patriarchico solio deiectus, & in Rhodum relegatus est; id quod significat *Margunius* noster in hac Epistola illis verbis: *Libri Sanctissimo Constantinopoleos Domino Ieremiae consecrati fuere, qui eos etiam in vulgus prodidisset, ut mihi multis declaravit, nisi, heu malam sortem! custodibus latronum more initio traditus, & tamdem propter nostram stultitiam Sultani edicto in exsilium missus fuisset.* Et heic non substitisset ira Sultani in suspicionem *Gregorii*, & *Ieremiae* concordiam vocantis, *Ieremiamque* necasset, nisi Oratoris Galli a Romano Pontifice excitati opera atque industria poena mortis cum exsilio commutata fuisset. Si in

po-

potestate habere Patriarcham potuisset Pontifex, in Cardinalium collegium adoptare illum decreverat, ut scribit *Thomasinus De Vet. & Nova Discipl. P. I. Lib. I. Cap. XVI.* Hoc eodem anno Wirtembergae edita sunt, *Acta & scripta Theologorum Wirtembergensium, & Patriarchae CP. Ieremiae, quae utrique anno* 1576. *usque ad annum* 1581. *de Augustana Confessione inter se miserunt, Graece, & Latine ab iisdem Theologis edita*: cum Praefatione Apologetica adversus *Stanislaum Socolovium, Guil. Lindanum*, & *Io. Baptistam Fiklerum*, qui adversus eos Theologos hac occasione quaedam scripserant. In *Ieremiae* locum *Pachomius* Lesbius, cognomento *Batistas*, subrogatus est, qui tamen non diu dignitatem illam retinuit, quum eum *Silvester* Alexandriae, & *Ioachimus* Antiochiae, Patriarchae de communi sententia throno deiecerint, dirisque devotum exsilio dederint. De *Pachomio* ita *Leunclavius Par. III. Histor. Turcic. Quum prius sententia Synodi Metropolitarum ac Episcoporum, suffragantibus quoque in Divano supremis Bascis, Pachomius, qui omnibus invisus & exsecrabilis erat, depositus fuisset. Erat quippe is homo laicus atque indoctus, dignitatemque Patriarchalem muneribus, Sultano ac Bassis datis, aliisque dolis atque sceleribus, invitis Graecis, obtinuerat.* Contigere haec anno 1587. quo, deturbato *Pachomio*, *Theophanes* Philippopolis Metropolita, sedem violenter invasit. Hunc tamen *Nicephorus* Diaconus, & Magnus Protosyncellus, hoc eodem anno submovit; & *Ieremias* tertium revocatus est, qui vixit deinde usque ad annum 1594. De hac *Pachomii* intrusione loquitur *Margunius* noster, quum anno 1584. Constantinopoli versaretur, in Epistola ad *Gabrielem Severum* his verbis:

bis : *De his quae heic meditamur , quid tibi nam scripserim ? Praesidet heu Pachomius , qualis , o popule & leges , Christi Ecclesiae Antistes ! & qui multorum curam in seipsum adsumserit , non corporum , hoc enim malum esset tolerabilius , sed animarum , quod est atrocissimum.* Quum igitur *Ieremias* suam tertio Cathedram obtinuisset , rem insolitam adgreditur , & *Theodoro Ioannidae* Moscoviae Czaro gratificaturus , ut videtur , novum & peculiarem Russiae Patriarcham anno 1588. constituit ; ita tamen ut Byzantinum Patriarcham doctorem , & praesulem in gravioribus caussis ex eo tempore , & adhuc nihilo minus subinde Rhuteni consulant , & de cetero cum hoc non tantum , sed universa etiam Ecclesia Graeca Patriarchali , quantum ad fidei dogmata omni ex parte sentiant , ut scribit *Zeltnerus Breviar. Controv. Eccles. Graecae , & Rhutenicae Cap. III. §. XI. Nicolaus* autem *Bergius De statu Ecclesiae Moscoviticae* tradit , primum Patriarcham Moscoviae fuisse *Iobum* quemdam , qui prius erat tantum Moscoviae Metropolita . Hunc autem creatum fuisse ait anno Mundi 7063. a *Ieremia* Patriarcha CP. qui ipse in Moscoviam venerit cum Metropolita uno , & duobus Episcopis Graecis ; in magna autem Novogardia posuisse Archiepiscopum *Alexandrum* in primum eiusdem Metropolitam : quae quidem saltem quoad aetatem cum iis , quae *Zeltnerus* habet , minime congruunt . Annus enim Mundi 7063. iuxta Graecos , est Christi 1555. quo quidem tempore Patriarcha CP. non *Ieremias II.* erat, sed *Ioasaphus* fuisse videtur ; quare oportet , ut in numeris error sit apud *Bergium*. Anno 1592. quum *Ieremias* Constantinopoli Synodum coegisset , in ea

etiam

etiam de causa *Maximi Margunii* actum est. Insimulabatur enim hic Cytherorum Episcopus, quod de processione Spiritus Sancti non recte cum aliis Graecis sentiret, sed ad Latinorum partes deficeret; ob cuius dogmatis defensionem *Gabrieli Severo* Archiepiscopo Philadelphiae, alias amico suo, succensuerat, & amicitiam in odium verterat, multa amarulenta contra eum scribens; id quod etiam ex his Epistolis, quas edimus, late patet. Quare *Ieremias* Epistolam *Margunio* scripsit, qua eum hortatur ut nihil novi circa dogmata inferat, & cum *Gabriele Severo* iterum amicitiam ineat, & igni det omnia, quae contra eum scripserit; quae quidem Epistola superius a nobis Graece edita est *pag.* 3. Prolixam Epistolam, seu potius Apologiam *Margunius*, quam Graece damus *pag.* 4. *Ieremiae*, & Synhodo respondit, orthodoxiam suam demonstrans, & ea, quae ad processionem Spiritus Sancti attinent, pluribus diducens. Quamquam vero haec *Ieremias* contra *Margunium* egerit, tamen ab eo tres libros *De processione Spiritus Sancti*, quos *Margunius* ei dicaverat maxime probatos fuisse constat ex hac eadem *Margunii* Epistola, in qua ita scribit: *Vt autem cuncta cognoscas, opus quoddam in tres libros distributum, de quo tibi iam scripsi, a me elucubratum est, & sacratissimo Constantinopolis Domino Ieremiae consecratum, qui illud utique publici iuris fecisset, ut mihi pluribus demonstravit, nisi, &c.* Illa Synhodus a *Ieremia* CP. convocata est adversus Calendarium Gregorianum die 12. Februarii, ut scribit *Dositheus* Patriarcha; cui interfuit etiam *Meletius Pegas*, & Patriarcha Alexandrinus subscripsit, quod *Nicol. Papadopolus Par. II. Histor. Gymnas. Patav. Lib. III. Cap. XLII.* memoriae prodidit. Et sic poeni-

nitere se ostendit, quod pro eo Calendario recipiendo tanta pericula primum incurrisset, quare saluti suae consulens, palinodiam nunc cecinit. *Ieremiae* Opera scripta haec commemorantur.

Plures Epistolae ad Martinum Crusium, & ad Theologos Tubingenses.
Ectesis de Moribus Graecorum
Ectesis praeceptorum Ecclesiae
Paraenesis ad Germanos de Eucharistia.
Responsa XIV. ad varia interrogata
Synodicum excommunicationis in eos, qui Christianos deferunt Agarenis.
Iudicium de Calendario novo Gregoriano.
Responsum Ieremiae Constantinopolis, & Silvestri Alexandriae.
Responsum ad Possevini criminationem.
Responsum postquam iam ab exsilio redierat.
Responsum primum ad Iacobum Andreae, & Martinum Crusium Tubingenses
Responsum secundum ad Tubingenses,
Responsum tertium ad eosdem.
Epistolae duae ad Heerbrandum, & Crusium.
Epistola ad Metropolitam Russiae
Epistola ad Christophorum Pelargum.
Epistola ad Maximum Margunium.
Epistola ad Davidem Chytraeum.

Sciendum tamen est *Ieremiam* in hisce omnibus controversiis, & scriptis, Theodosio *Zygomala* magnae Ecclesiae CP. Protonotario, maxime esse usum, ut scribit *Demetrius Procopius*. Et haec quidem de *Ieremia II.* Patriarcha CP. adnotare habui ex *Philippo* Cyprio, *Manuele Malaxo*, *Maximo Margunio*, *Matthaeo Cicala*, *Demetrio Procopio*, *Martino Crusio*, *Stephano Gerlachio*, *Henrico Hilario*,

Io-

heu malam sortem! custodibus, latronum more, initio traditus fuisset, & ob nostram ipsorum stoliditatem dudum ex mandato Sultani fuisset relegatus. Et mihi plusquam oportet hic versanti de eadem materia alia nonnulla composita fuerunt, veluti compendium illius operis praecedentis (1), & dedicata fuerunt Principi Hungaro-Valachiae (2). Haec igitur quum bene didiceris, ne subspiceris de reliquo quoad me,

 & li-

Io. Alb. Fabricio, *Davide Chytraeo*, *Io. Leunclavio*, *Nicol. Papadopolo*, *Thomasino*, *Gust. Georg. Zeltnero*, *Io. Gotifr. Hermanno*, *Nicol. Bergio*, aliisque.

(1) Nisi hoc opus sit idem cum *Dialogo Graeci cum Latino de processione Spiritus Sancti*; eius certe in saepius laudata *Praefatione* non meminimus, illudque etiam omiserunt *Comnenus*, *&* *Fabricius*.

(2) Valachiam video a Graecis in duas partes dividi, quarum unam *Moldo-Valachiam*, alteram *Hungaro-Valachiam* adpellant; & hanc quidem Valachiae absolute dictae respondere arbitror, illam autem Moldaviae. Melius vero hanc *Maiorem*, illam *Minorem* diceremus. *Philippus Cluverius Introduct. ad Geographiam Lib. IV. Cap. XIX. num. III. Quae nunc duae Regiones Valachiae, & Moldaviae nominibus distinguuntur, superiori aetate uno Valachiae vocabulo censebantur . . . . . Dividebatur autem tota Provincia in Maiorem & Minorem: Maiori postea Moldaviae nomen recepit; Minori Valachiae titulus remansit*. His *Io. Boterus* etiam adstipu-

& libera ab huiusmodi certamine, quod sustineo quoad te, scribens simul & adimplens mihi ea, quae sunt gratissima; & priorem, si quod ita ut non debuit accidens inveteratum est, renovans & revocans tuam erga me dilectionem & bonitatem (1). Ea, quae ad Ecclesiam pertinent, constitutionem in praesens acceperunt adeo perversam, ut & omnium

stipulatur; & *Minor Valachia* ideo *Hungaro-Valachia* dici videtur, quod Hungariae ad Danubium confinis sit, vel quia olim Regis Hungariae vectigalis erat: *Maior* autem ad distinctionem *Moldo-Valachia* adpellatur. Harum duarum Valachiarum Principes, ambo Sarmaticae gentis vocabulo *Woevodae* nuncupantur; heic autem *Margunius* Principem simpliciter vocat, Graecae linguae genio inserviens, quemadmodum ubi Sultanum *βασιλέα*, hoc est Regem dicit. Hoc temporis *Moldo-Valachiae* Voevoda erat *Ioannes Petrus*, ut superius *pag.* 186. vidimus; quis autem Voevoda *Hungaro-Valachiae* esset mihi nondum licuit reperire. Ille Voevoda Iassi, hic Bucoresti, urbibus Metropolibus, nunc resident, ut ex *Cornel. Magnio*, & *Ant. Mar. Clario* liquet. Valachiae utriusque incolae Graeco Ritui inhaerent: Graeci autem *Hungaro-Valachiae* Voevodam, qui saepe Graecus est a Sultano electus, veluti suum Principem observant atque subspiciunt.

(1) *Maximum Margunium* inter & *Gabrielem Severum* arcta quondam amicitia intercesserat; sed quum dein-

nium tragoediarum ſupergreſſa ſint miſerationem. Deus vero apud quem nihil omnium impoſſibile eſt in meliora huius converſioni provideat. Incolumem te conſervet Dominus anima & corpore, ſacratiſſime Domine, & Pater in Chriſto mihi reverendiſſime, orantem ſuper tuo Maximo.

Saluta meo nomine, rogo, doctiſſimum & una nobiliſſimum Aloyſium Lulinum (1), & reliquos amicos. Ex venerando Monaſterio Dominae Chryſopeges (2) Galatae (3). Scirrhophorionis octava ſtantis anno ab Incarnatione Servatoris noſtri MDLXXXIV.

deinde ſuper dogmate de proceſſione Spiritus Sancti inter ſe non convenirent ſimultas inter eos exorta eſt; quum praecipue *Gabriel* natura iracundus eſſet, ut *pag.* 126. & 127. *Margunius* ei exprobrat; & *Margunius* e contra ſuae opinionis amore compulſus nonnulla adverſus *Severum* ſcripſiſſet, & quaedam typis etiam edidiſſet; ut ex Epiſtola *Ieremiae* Patriarchae ad *Margunium* patet, & pariter ex Epiſtola eiuſdem *Margunii* ad Synhodum Conſtantinopolitanam ſcripta. Sed an hoc anno haec omnia iam *Margunius* contra *Severum* feciſſet, ignoro. Huius cum *Severo* contentionis a *Margunio* habitae hiſtoriam clarius ex ſequentibus Epiſtolis percipiemus.

(1) Vide ſuperius *pag.* 156.

(2) Conſule ſuperius *pag.* 162.

(3) Adi ſuperius *pag.* 167.

Sanctissimo Archiepiscopo Philadelphiae, & in Christo longe Reverendissimo Patri Domino Gabrieli Severo, Maximus minimus Hieromonachus Margunius, bene agere.

TAnto maior me divini tui & sacri capitis quotidie cupido incessit, Sacratissime Domine, quanto mihi molestius est hic commorari; & nisi bona spe in hoc essem, vel quod celerrime in patriam sim reversurus, vel quod alia fortuna usurus, fortasse utique sine consolatione omnino essem: verumtamen horum duorum altero tranquillior, & aliquo modo erga res vestras propensior animus est. Etenim & ante hac valde praebuisti, & nunc nihil minus occasiones es praebiturus. Sed de hoc Deo meditor, cui & hoc meum propositum consecro. De his vero, quae hic meditor, quidnam ad te scripserim? Praesidet, heu, Pachomius (1) qualis (o popule & leges) Christi Ecclesiae Prae-

(1) *Pachomius* Lesbius laicus homo, qui expulso *Ieremia*, Patriarchicum solium hoc anno invasit; cuius historiam superius expedivimus *pag.* 190. 191. Vt autem quis pleniorem Ecclesiae Constantinopolitanae, postquam sub Turcarum tyrannidem venit, con-

confusionis ; & frequentium Patriarcharum CP. intrusionum, & deiectionum, notitiam habeat, audiat doctissimum *Tournefortium* ita *Tom. I.* sui *Itinerarii Epist. III.* loquentem : *Quid de Ecclesia dicendum est, cuius caput non est a Sancto Spiritu designatum, sed ut plurimum electum a Sultano, vel primario Vezirio, qui Christianum nomen quammaxime exhorrescunt ? Nil tristius est, quam considerare, Graecos ipsos tantae esse abominationis auctores. Turcae nihil amplius umquam exegere, quam certam argenti summam, ut novo Patriarchae diplomata ac privilegia concederent : Graeci omnium primi Patriarchatum nundinari coeperunt, Antistitis obitu non exspectato, qui iam Patriarchalem Cathedram obtinebat. Haec hodie dignitas sexaginta millibus argenteis, seu scutis, venundatur. Futilis praetextus est, iam summam dari ad canonicae electionis confirmationem obtinendam ; unus Patriarcha alium saepe e solio deturbat : & quidam postquam semel, & iterum deiecti sunt, in sedem suam rursus restituuntur. Crusius adfirmat a Simone Trapezuntio omnium primo Marcum Patriarcham sede motum fuisse, quum mille aureos* Muhammedi *II. numerasset. Non ideo tamen omnes Patriarcharum promotiones simoniacae sunt : sed e contra non est ambigendi locus, quin Sancti quidam viri in Ecclesia Graeca sint, qui pretio quolibet hanc dignitatem emere non substinerent, & qui post electionem canonicam ab Episcopis peractam, non alio fine consuetam argenti summam Vezirio dant, quam ut diplomata obtineant ; non secus ac Antistites nostri faciunt, ubi Bullas expedire dicuntur. Id quidem improbandum esse non videtur ; sed Graeci negare non possunt multos suorum Hieromonachorum pecunia intercedente*

Pa-

Patriarcham suum sanum & vegetum aliquando non expulisse, maiori summa data, quam ipse largitus fuisset. Id autem nonne Patriarchatum emere, & si minus haec, quae nam erit simonia adpellanda? Quando ambitio adeo monachum excoecat, ut suam missionem a Satana emere velit, primum ad suas partes aliquos amicos Episcopos traducit, qui nihil certe in huiusmodi promotione deperdunt; munera Vezirio obfert, & nundinatio statim peracta est. Candidatus, licet pauper, divites Mercatores invenit, qui magno & certo lucro sibi proposito, necessarias omnes impensas faciunt. Si Vezirius Constantinopoli non est, res cum urbis Gubernatore tractatur. Statim ac argentum numeratum est diplomata conceduntur, & novus Patriarcha a suae factionis Episcopis comitatus, nulla veteris Pariarchae, & reliqui Cleri, ratione habita, ad Vezirium, seu Gubernatorem Caftanum accepturus contendit. Caftanum vestis est florida & polymita, quam Sultanus Legatis, & Viris conspicuam dignitatem recens adeptis donat. Episcopi comitatus Patriarchae vestem suam pariter accipiunt, & pompam ducunt ad Ecclesiam Patriarchalem in loco, qui dicitur Balat, quam praecedit satelles aulae regiae, duo lictores satellitii regii, secretarius Vezirii, aut urbis Gubernatoris, & militum Praetorianorum cohors; Episcopi vero, & Monachi subsequuntur. Statim ac ad Ecclesiae portam pervenere, diplomata Patriarchae leguntur, quibus Sultanus omnibus sui imperii Graecis iubet, ut illum pro capite suae Ecclesiae habeant, ei necessarios reditus contribuant, quo suam dignitatem servet, & debita solvat, sub poena fustigationis, bonorum confiscationis, & Ecclesiarum interdicti. Nonne sunt haec egregia missionis signa? Postquam

quam diplomata Patriarchae lecta sunt, Ecclesiae postes reserantur; & ubi Vezirii Secretarius Patriarcham in Cathedra statuit, recedit cum aliis Turcis, qui omnes certam argenti summam secum asportant. Non est dubitandum quin novus Patriarcha occasione hac bene utatur: tyrannis simoniae succedit: & initium sumit a significando iusta Sultani iusta omnibus Archiepiscopis, & Episcopis suae ditionis. Hoc novum caput titulo παναγιότης σου, & παναγιώτατος *honoratur; & semper tamquam simplex Monachus indutus est; eius manum osculantur, aut eius corollam, ut vocamus, eam ex ore ad frontem traducentes. Maxima eius occupatio est, in reditibus cuiuscumque Antistitis examinandis: eis vectigal imponit, indicitque instanter secundis litteris scriptis ut summam praescriptam mittant: secus Episcopatus plura obferentibus conceduntur. Antistites huic negotiationi adsueti, suffraganeis suis minime parcunt: Papae populum sibi subditum contribuere compellunt, & aquae benedictae guttam, ut ita dicam, non spargunt, nisi in antecessum mercedem acceperint. Si temporis decursu Patriarcha pecunia indiget, huius exactionis redemtores inter Turcas quaerit; quique plus obfert, hic per Graeciam discurrit summam ab Antistitibus exigens. Vt plurimum pro viginti millibus argenteis, quos Clerus solvere tenetur, Turca usque ad viginti duo millia exigit; & haec duo millia sui laboris praemium sunt: quamquam hic exactor in cunctis dioecesibus alimenta ab Episcopis, & necessarias impensas accipiat. Vi autem conventionis cum Patriarcha initae, privat & interdicit a functionibus Ecclesiasticis Antistites, qui praescriptam pecuniam solvere detrectant: quare si minus argentum in numerato habent a Iudaeis mutuum magno foenore accipiunt,*

suis

Praesul, & qui multorum in se ipsum curam susceperit, non corporum, etenim tolerabilius utique hoc malum esset, sed animarum, quod atrocissimum. Insuper vero Metropoleon plures venales (1) facile sunt volentibus quibuscumque. Inspectio autem horum, de Ecclesia, inquit, dispensatio; aliter enim haud sane liberata fuerit a manibus tyrannicis impudentiae. (2) Et quomodo mendacia steterint, nisi & nos aliquid erremus, & quomodocumque non confirmemur, ut ea quae veritatis sunt teneamus? Deinde vero ad ipsum quidem alii utpote invasorem, & illegitime constitutum, eiiciendum, seipsos vero opponendum inducuntur; non sane tamen hi, ut arbitraris, id quod Ecclesiae conducit, curant, quod dicere meum est, sed ut ipsis magis liceat propri-

is

suis Dioecesanis fide iubentibus. Talis est hodie Ecclesia haec alias adeo florens, & quae Antistites suos Athanasios, Basilios, & Chrysostomos habuisse gloriabatur. Hactenus *Tournefortius*.

(1) Simonia apud recentiores Graecos multum invaluit, ut statim ex *Tournefortio* adparuit, quod dolens Patriarcha *Ieremias*, huic corruptelae & abusui se opposuit eo modo, quem superius *pag.* 174. retulimus. Sed *Pachomio* praesidente iterum, ut videtur, hoc malum obtinuit.

(2) Hic excusare videtur intrusionem *Pachomii*; aliter enim Graeci iram Sultani non effugissent, iuxta ea quae narravimus superius *pag.* 189.

is uti voluntatibus. (1) Hoc hoc malum est, quod nos perdidit. Propter hoc & tyrannicae potentiae subiacere permittimur, quum ipsi nobis ipsis caussae fuerimus, ut dogmata, & Ecclesiasticae leges everterentur (2). Sed quid fecerimus? Melius enim revera ab huiusmodi liberari, quam a potentia, quae nobis dominatur. (3) Tuum igitur fuerit de reliquo in tua divinitus inquirere; novit enim Deus facere voluntatem timentium eum, & inflecti misericorditer ad eos, qui persequuntur tota anima & sua, & ea quae salutem proximi adtinent. Vale mihi

(1) Quocumque fine Graeci se *Pachomio* opposuerint, certe voti compotes facti sunt, & ex usurpata cathedra demum illum eiecerunt anno 1587. ut supra prodidimus *pag.* 191.

(2) Siquid unquam *Margunius* recte ac sapienter effatus est, id est quidem, quod hac periodo continetur. Videnda omnino Epistola *Nicolai V.* Constantino Palaeologo Imperatori scripta anno 1451. apud *Arcudium* in *Aureis Opusculis Theologicis*.

(3) Licet Turcarum in Graecos tyrannis immanissima sit, ut apud *Christophorum Angelum* in *Enchiridio Cap. I. II. & III.* videre est, & apud eius Enarratorem *Georgium Felbavium*; tamen recte *Margunius* censet satius esse ab erroribus & corruptelis, & a *Pachomii* tyrannide, quam a Turcarum impotenti dominio liberari. Maius malum eversa pietas atque iustitia, quam aerumnosa, & misera servitus.

mihi, Sacratiſſime Domine, & mei in divinis precibus ne obliviſcaris, precor, & mihi reſcribere ne dedigneris; gratificatus enim fueris mihi quam maxime.

Ex venerabili Monaſterio Dominae Chryſopeges Galatae. Scirrhophorionis quinta deſinentis, anno ab incarnatione Servatoris noſtri MDLXXXIV.

Sacratiſſimo Archiepiſcopo Philadelphiae, & in Chriſto longe Reverendiſſimo Patri, Domino Gabrieli Severo, Maximus Margunius humilis Epiſcopus (1) Cytherorum, incrementum Sancti Spiritus in opera ſalutaria.

Libellus de proceſſione Sanctiſſimi Spiritus, qui multo ante a me concinnatus fuit, Sacratiſſime Domine, tantum abeſt, ut pugnet cum noſtro piiſſimo dogma-

(1) *Cythera*, Inſula in mari Aegeo adiacens Promontorio Maleae apud ſinum Laconicum, oppido & portu inſtructa eſt. Oppidum eiusdem nominis eſt *Cythera*. Portus egregius, qui *ἐπίνειον navale* ob capacitatem dictus fuit a *Pauſania*. In hac Veneris ſacra erant, cui antiquitus templum *Pauſanias* laudatus obſervat fuiſſe excitatum. Hodie *Cerigo* Inſula adpellatur, olim etiam *πορφυροῦσα*, ut apud *Perie-*

dogmate, quin potius ipſum ſtabilit atque confirmat. Conſentiunt enim quodammodo, quatenus adparet, quaecumque ad *Additionem* (1) referuntur, ſententiae illorum, qui apud nos diſſentiunt. Illa autem vere ad ſermonem noſtrorum doctorum, & quibus contradici nequit, Synhodi, quae pri-

Periegetae Scholiaſten, qui rationem reddit, videre eſt. Montibus obſita eſt, atque ſilveſtris, & non adeo culta atque fertilis, ut a quibusdam perhibetur, prout obſervat eruditiſſimus *Sponius* in *Tom. I.* ſui *Itinerarii.* Elmius.

Chriſtophorus Bondelmontius Florentinus, qui anno MCCCCXVIII. Aegeum, Helleſpontumque percurrebat, ut conſtat etiam ex Codice MS. Operum *Luciani*, qui in Bibliotheca Laurentiana adſervatur, & in quo ipſe *Chriſtophorus* adſcripſit ſe illum in Creta emiſſe praedicto anno, Deſcriptionem Inſularum, quae per haec maria ſparſae ſunt, exaravit, cuius ἀντίγραφον mihi commodavit Vir doctrina & nobilitate clariſſimus *Ioſeph. Bondelmontius* ex eiusdem *Chriſtophori* incluta familia. Hic in ea *Deſcriptione* ita de Cytheris loquitur, quae *Citri* ſuo tempore vocata eſſe ait: *Circuit autem haec Inſula milliaria LXXX. & quia ardua in montes ſurgit, ideo pauci eam colunt. Eſt autem haec inſula verſus ſeptemtrionem non longe a terra firma, in qua Sparta ampliatur civitas.*

(1) *Additionis* nomine intelligitur particula illa *Filioque*, in Symbolo addita, cuius hiſtoria eſt quae ſequitur. Quonam tempore, quove auctore vocula *Filio-*

Filioque Symbolo intexta fuerit, & publice in Occidentis Ecclesiis cani usuvenerit, non satis compertum est. *Manuel Calecas* in libro contra Graecos, *Damasum* huius facit auctorem, idque ab illo institutum fuisse scribit ad novam υἱοπατρίας haeresim compescendam, *Filium videlicet Patrem esse Spiritus Sancti*; & huius rei testem citat Historicum quemdam nomine Σκυλίξην; quem *Iosephus Methonensis* in *Confutatione Epistolae Encyclicae Marci* vocat *Georgium Aristinum*, qui memoriae prodidit, statim post secundam Oecumenicam Synhodum, *Damasum* Symbolo istud addidisse. Sed hoc falsissimum ex eo, quod post aliquot secula Romanus Pontifex de eo consultus vehementer improbarit. Certum tamen est, prius in aliis Occidentis Ecclesiis, quam in Romana id usu receptum; & in Gallicana praesertim, de qua illustre habetur testimonium ex Actis legationis a Synhodo Aquisgranensi ad Leonem Papam Tertium, Carolo Magno imperante, anno Christi DCCCIX. ex quibus colligitur, Romanum Pontificem, quum sibi displicere significasset, quod innovatum aliquid in Symbolo fuisset, idque publice caneretur, tamdem Legatis dixisse, se, si priusquam caneretur interrogatus fuisset, ne insereretur responsurum fuisse; & quoniam in Romana Ecclesia non cantabatur, etiam in Palatio eiusdem cantandi consuetudo intermitteretur. Hinc igitur adparet, sub annum DCCCIX. in Galliis, & forte in aliis etiam Provinciis Symbolum cum addita voce *Filioque* publice cani coepisse. Hoc Romana postmodum Ecclesia ab illis accepit, una cum ritu ipso Constantinopolitani Symboli publice canendi in Missa, quem ritum an non Galli, & Germani ab Hispanis acce-

primum eam adiecit (r). Profecto sane & ex ipsis Theologorum Graecorum, & Latinorum sententiis, mentis rectum iudicium inserit, & hoc praeter alia demonstrans, licuis-

ceperint, ex iis, quae scribit *Ioannes Biclariensis* subspicari est. Nec inconsulte Romana Ecclesia Symboli cum *Additione* cantandi consuetudinem introduxit, sed ut Graecorum placita, & opiniones destrueret, qui Spiritum Sanctum a Patre tantummodo procedere, & non a Patre, & a Filio, opinabantur. Et quamvis Graeci acriter adversus eam obpugnaverint, non posse nominatim exprimi in Symbolo additam vocem *Filioque*, quod hac additione interpolatum esset Symbolum, & communis Fidei Christianae violata & corrupta tessera; & Latini sanctionem Synhodi tertiae Oecumenicae Ephesinae transgressi essent, quae novam ullam Fidei formam componi vetuit praeter Nicaenam: has rationes nullius momenti esse, & facillime refelli posse liquet ex eo, quod Ecclesia non addiderit quidpiam ei, quod Constantinopolitana Synhodus sancivit in Symbolo; nec ei contradixerit; sed id quod eadem Synhodus tacens credidit, verbis palam declaraverit atque explicaverit. Et idcirco haec non *προσθήκη*, ideft *additio*; sed *ἀνάπτυξις*, *Explicatio*, & *σαφήνεια*, *declaratio*, proprie & merito dicenda est, ut *Andreas Rhodius*, & *Iosephus* Methonensis, aliique viri doctissimi demonstravere. *Elmius*.

(r) Somniat hic *Margunius* additionem illius vocis *Filioque* in Symbolo a nescio qua Synhodo factam fuisse; quum tamen haud ita rem se habuisse ex antecedenti scholio pateat evidenter.

licuisse eam adiungere. Etenim post primam oecumenicam Synhodum Nicaenam (1), & priusquam de hoc dubitaretur in tertia, propter rationabilem causam, & nostro dogmati consentientem, id evenit. Quamobrem & Romae illa praedicata fuit in Symbolo usque ad septimam Synhodum (2), quam rem & Maximus divinissimus in Epistola ad Marinum Cyprium Presbyterum contestatur (3); pariterque Ecclesiae sibi invicem unitae sunt. Colligite vero

(1) Hoc Concilium fuit primum oecumenicum, Nicaeae in Bithynia a Constantino Imperatore congregatum, & sub illo celebratum anno CCCXXV. *Elmius*.

(2) Quid sibi hic velit *Margunius* ignoro; desipit vero dum putat Romae *Additionem* illam in Symbolo cantatam fuisse usque ad septimam Synhodum, hoc est, Nicaenam secundam, quae contra Iconomachos anno DCCLXXXVII. celebrata est; id quod patet ex iis, quae in praecedentibus scholiis adnotata fuerunt. Ceterum heic observandum obiter, priora septem oecumenica Concilia plurimi a Graecis fieri; tanti autem a Moscovitis, ut praeter haec, omnia alia Concilia, *maledicta*, *perversa*, & *haeresi turpiter depravata esse dicant*, quae sunt verba *Gvagnini* de Rhutenorum religione scribentis.

(3) *Maximus* hic, patria Constantinopolitanus, anno DLXXX. natus: qui, quum Heraclius Impera-

vero simpliciter & integre, ex Patre, & Filio procedere Spiritum, in demonstrationem, & constitutionem consubstantialitatis Filii cum Patre, & eodem modo consubstantialitatis eiusdem Spiritus cum Patre, & Filio; etsi ad Patrem, ut ad causam eius Personae, & principium (&

O isthuc

perator, cui Protoasecretis erat, in haeresim Monotheleticam incidisset, aulam deseruit, & in Monasterium Chrysopolim dictum prope Constantinopolim secessit; cuius postea praefecturam sibi demandari passus fuit. Anno DCLXII. VI. Id. Iun. Imperatoris iussu in Lazicorum regionem ablegatus, demum die XIII. Augusti naturae concessit. Vir omni disciplinarum genere egregie excultus, gestis illustribus, & scriptis celeberrimis de Ecclesia benemerentissimus; inter quae ad Marinum Cyprium Presbyterum Epistola est, in qua de processione Spiritus Sancti agit disertissime: cuius testimonio *Margunius* heic probare nititur, *Additionem* in Symbolo, non ita recentem esse, sed longe vetustiorem. Divus tamen *Maximus* in ea epistola, Latinorum tantum causam sublevat, quod Spiritum Sanctum dixerint a Filio procedere. Verum de Symbolo, & Additione *Maximus* verbum nullum: sed de solo dogmate, cuius apud Latinos antiquissima est professio. Quare nescio quo pacto *Margunius*, ad probandum, *Additionem* antiquitus cani in Symbolo consuevisse, ex Epistola hac Divi *Maximi* testimonium heic producat. Sive fallebatur: sive falsum proferens alios cavillari dedita opera studebat. *Elmius*.

isthuc ipsum ita ex Patre, & Filio, progredi (*procedere* iuxta Latinos dicitur) referatur, & ex ipso in ipsa ex Patre & Filio processione implicite intelligatur habere substantiam. Et aliquando recipere est constitutionem *Additionis* secundum quid, quum ad motionem videlicet illius temporis Patres necessario prorsus respicerent; aliquando vero minime huic consonant: quae quidem malum in Ecclesiam intulerunt propter eos, qui illorum mentem adsecuti non sunt, & transfigurarunt purum quod mente (1) praeditum est, in adulterinum; quod longius silentio amandarunt (2). Vniversa autem haec, dogma nostrum bene firmant,

(1) Puto *Margunium* heic significare *puritatem doctrinae*, quae a *mentem habentibus* & *recte sentientibus* retinetur.

(2) Huius cavilli auctor haudquaquam primus *Margunius* fuit, sed antiquae sunt Graecorum veritati repugnantium neniae, & effugia; de quibus audiendus est Vir doctissimus *Dionysius Petavius Lib. VII. de Trinitate Cap. XVIII. §. IV.* ita differens: *Alterum Graecorum effugium est, quod passim ab illis obponitur; pleraque veterum loca, quae Spiritum Sanctum a Filio procedere, vel a Patre simul & Filio docent; non de substantiali aeternaque productione intelligi; sed de missione illa communicationeque, qua in creatas res diffunditur. Quamobrem* ὁμωνύμως, *& ancipiti significatione dicunt voces illas*

mant, & ad noſtrum iure merito alienum adtrahunt; nihilque eſt quod ſuum dogma noſtro praeferat; ita ut concinat noſtro perficiens conſultiores ſimul & intelligentiores illius, quo volentes nolentes ſequantur illud, quod apud nos in honore eſt; & ad unionem quidem exhortans, ſi minus tuam tecum, bone vir, & nobiſcum, univerſis tamen conducentem, & noſtrorum nihil im-

las accipi; procedere a Patre, vel Filio: Spiritum eſſe Filii, ac Patris; & ceteras eiusdem modi. Sunt aliae complures: ut late apud Hugonem Eterianum Lib. III. Cap. XI. probant Graeci. Sic enim proficiendi verbum aequivoce ſumi, quum dicitur Chriſtus profeciſſe ſapientia. Sic benedicendi verbum quum dicitur, Benedicite omnes Angeli: & quum idem verbum ad inanima transfertur. Item eſſe de aliquo, ambigue uſurpatur. Nam & Chriſtum de Spiritu Sancto eſſe ait Angelus iis verbis: Quod in ea natum eſt de Spiritu Sancto eſt: & idem tamen de Maria Virgine natus eſſe perhibetur. Eodem modo, aiunt Graeci, procedendi vox ſignificat interdum aliquid de loco ad locum moveri: aliquando mitti, & dari: alias ex cauſa, ſeu principio exſiſtere. Vide inter cetera Reſponſum ſecundum Ieremiae ad Wirtembergenſes. Elmius.

Eadem reperire fere eſt in Epiſtola II. *Cyrilli Lucaris* Patriarchae CP. ad *Io. Vytembogardum*, ſcripta anno MDCXIII. apud *Aymonium in Monumentis authenticis Eccleſiae Graecae*, & inter *Epiſtolas praeſtantium Theologorum*.

mutantem. Talia tibi a nobis amice, & filialiter, & in primis, id quod iustum & rationabile est complectentia, o mihi divinum & sacrum caput; ita ut neque ipse de reliquo apud te ipsum recte faciens dubitaveris; & nos non frustra subspecti in alio erimus, qui huc usque Deo auxiliante circa dogmatis pietatem, quamvis alias peccatores simus, nobis ipsis optime prospeximus, & alios ad hoc ipsum pro virili portione adducere recte nobis omni studio proposuimus: tantum abest, ut quomodocumque elegerimus novum aliquid introducere etiam in posterum: cum Christo dicimus; nihil minus de industria adgressi sumus. Si vero alii aliter de nobis sive praecedenter senserunt, sive & in praesens sentiunt, hoc quid ad nos? Ipsi beatorum Patrum maledictionibus obnoxii erunt, ita ad nos in tempore pessime incessendos, dispositos esse eligentes, & malo tenaciter inhaerentes; & de hoc tremendo Christi tribunali adstantes rationem reddent, utpote qui causae fuerint parvulis scandali, post ea, quae minitatae sunt Patriarchicae litterae. Omitto & propter quid causae positae fuerint. Ego enim, & Deus testimonium perhibet conscientiae meae, nihil mihi ipsi circa hoc lapso conscius sum, etsi disrumpuntur ii,

qui

qui haec impudenter profitentur ; quum ne aliis quidem ipse scandalo fuerim in iis, quae recte providi, & sententiam Patriarchicam habui hoc adprobantem quam maxime (1). Qui vero in contrarium materias sive prius suo arbitratu praeparaverunt, sive & in praesens quoquo modo praeparant, ipsi sibi ipsis & supplicia propter hoc praeparaverunt, & se ipsos miserrimos reddiderunt. Vale mihi anima & corpore, Sacratissime Domine, ut in mysterio apud te ipsum retinens litteras, & si quoquo modo aliquid tibi in his praeter sententiam dici videatur, solus soli, siquidem apud filium, si vero vis, & Pontifici Pontificum minimo, conferas libere, & in posterum rescribe. Oportet enim te aliis honesti exemplar proponi, aliter quomodo adfecti erimus per ipsam pietatem? Ne forte hoc & nobis & aliis utique sit perniciosissimum. Non erit vero, si sincere, & quomodo Deo placet, nobiscum invicem reconciliemur, & sincera dilectione nihil antiquius habeamus, cuius ego quidem non multo ante potentes causas praebere non veritus sum, & Constantinopoli (2) degens, &

(1) Vide superius *pag*. 171. & 193.

(2) Constantinopolis, olim Byzantium, Romanorum Imperatorum, primo omnium illuc Constantino Ma-

& priusquam in eamdem (1) proficiscerer ; & post reversionem in patriam. Tuum vero fuerit de reliquo hanc ad suum exitum perducere, & hoc officium qualicumque alii rei anteponere. Venetiis Hecatombaeonis tertiadecima, anno ab Incarnatione Servatoris nostri MDLXXXV. (3)

Idem

Magno migrante, sedes, urbs Thraciae ad Bosporum nobilissima est, adeoque notissima ac celeberrima, quam ab anno 1453. in suam potestatem redactam Musulmanorum Sultani obtinent. Accuratam tantae urbis descriptionem plures edidere, inter quos eminent e Graecis *Anonymus*, & *Nicetas Choniates* apud *Bandurium*; e Latinis *Anonymus* pariter apud *Guidum Pancirolum*, *Petrus Gillius*, & vir immensa eruditione suspiciendus *Carolus Ducangius*. Nos tamen quaecumque paulo antiquiora sunt omittentes, de praesenti Constantinopoleos quoad rem Ecclesiasticam statu ad harum Epistolarum illustrationem nonnulla delibabimus. Iam de Galata, & Monasteriis Latinorum, quae in ea sunt, tempestive verba fecimus superius *pag.* 168. Iis nunc tantum haec ex *Turnefortii Epistola XII.* addemus. Heic Latini Ecclesiam D. Benedicti possident, quae sub Genuensibus ad Benedictinos spectabat; sed postea commune Perae eam Iesuitis donavit. Recollecti autem seu Minores Observantes a 203. annis ecclesiam Deiparae sacram habebant, iure Paroeciae; sed in praesens Perae degunt e regione Hospitii Fratrum Terrae Sanctae. Hi neminem in suis aedibus excipiunt, quum Constantinopoli non

sint,

ſint, niſi ut negotia Terrae Sanctae procurent. Minores Conventuales Parochi Galatae erant a quadringentis annis; ſed quum eorum Eccleſia igne correpta fuiſſet, in Meſchitam deinde converſa eſt, quam Franci adpellant *Meſchitam ſancti Franciſci*, & Turcae *Meſchitam Valideae*, quae tunc Auguſta mater erat, & multas opes contulit, ut iterum hoc aedificium excitaretur. Minores hi Peram ſe contulere in aedem Palatio Legati Galli proximam, quum nondum locum alium pro eo, quem Galatae poſſidebant, obtinuerint. Quum tamen Parochi titulum non amiſerint, populos ſibi commiſſos in cubiculum ſuae domus, quod in Lararium converterunt, admittunt: & eorum Praefectus, Vicarius eſt Patriarchae Latini Conſtantinopoleos, qui ut plurimum Cardinalis eſt. Archiepiſcopus Spigae Minorita, Vicarii Patriarchalis olim munere fungebatur, & Perae menſe Auguſto anno 1705. naturae conceſſit. Sed non Latini tantum Eccleſias Galatae habent; habent & Graeci tres, ſi *Tournefortio* fides, in loco, qui dicitur *Caracui*, inter quas Monaſterium eſt Deiparae *Chryſopeges*, cuius deſcriptionem ſuperius ex *Car. Ducangio* exhibuimus *pag. 162.* Sed ſex eſſe Graecorum Eccleſias Galatae *Croiſius Cap. VII.* diſerte adfirmat, quas etiam nominat, hoc eſt, *Ieſu Chriſti*, *Ieſu Chriſti Crucifixi*, *Deiparae*, *Sancti Ioannis*, *Sancti Demetrii*, *Sancti Nicolai*: *Croiſius* autem anno 1670. Conſtantinopoli morabatur. Habent unam etiam Armenii, quae Divo Gregorio dicata eſt. Et haec quidem quoad *Galatam*: ſed ex *Steph. Gerlachio* intelligere eſt Graecos plures adhuc Eccleſias Conſtantinopoli habere; & ad XL. illas adſcendere. *Georg. Felbavius* auctor eſt. Inter has erat Domus

 Pa-

Patriarchae, in Monasterio *Pammacaristae* hoc est *Deiparae*, quod superius *pag.* 182. aliquatenus descripsimus; nunc addendum in templo huius Monasterii adservata fuisse corpus Mariae Salomae, Divae Euphemiae, & Columnam marmoream, ad quam Christus flagellatus fuisse creditur, quae hisce temporibus ad Ecclesiam S. Georgii, in praesens Patriarchalem, translata fuisse videntur, ex iis quae narrat laudatus *Croisius Cap. VII.* & confirmat ex parte *Cornelius Magnius*. Huic aliud templum adiunctum erat D. Ioanni Baptistae sacrum quod *Trullum* vocant, a Sanctimonialibus Graecis inhabitatum. Sed quum quidam tradant Templum *Pammacaristae* anno 1584. cum alio templo Graecis a Turcis ereptum fuisse, quod etiam superius *pag.* 189. aliquatenus indicatum est; non desunt qui scribant tunc loco illius Patriarcham Templum Sanctorum *Petri*, & *Pauli*, in sedem accepisse. *Croisius* tamen scribit suo tempore sedem Patriarchalem fuisse templum *D. Georgii*, quod antea Monasterium erat Virginum Deiparae sacrarum. Quare Patriarchae habitaculum pluries a tempore captae Constantinopolis mutatum fuisse, exploratae fidei est: nam *Muhammedes II.* Patriarchae *Gennadio* templum Apostolorum cum propinquis aedibus inhabitandum concessit: antea enim ad S. Sophiae, Patriarcha cum suis Clericis habitabat. Quum vero praeter spem aliquando tempore nocturno in illa vicinia quidam esset interfectus, metus Patriarcham incessit, utque tutior sibi locus concederetur, Sultanum rogavit. Adnuit Imperator, & Templum *Pammacaristae* ei adsignavit, quod usque ad annum praedictum 1584. Patriarchae retinuerunt, ut memoriae prodidit *Henr. Hilarius* in *Appendice ad*

Phi-

Philippi Cyprii Chronicon. Narrat *Gerlachius* in Patriarcheio exſtare maximum opus, titulo: Συναγωγὴ ἐξηγήσεων ἀπὸ διαφόρων, Ἀθανασίου, Κυρίλλου, Βασιλείου, Χρυσοςόμου, Θεοδορήτου, Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, Ἰσιδώρου, Εὐσεβίου, καὶ τῶν ἄλλων, εἰς τὸν βίβλον τῶν ψαλμῶν, συλλεγεῖσα παρὰ τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Ἡρακλείας Νικήτα τοῦ Σεῤῥῶν: *Item Pandecta, continens ſumma argumenta Canonum Apoſtolicorum, ſeptem Synodorum generalium, & provincialium, & Epiſtolarum Synodicarum*. *Acta* vero *ſextae & ſeptimae Synodi* perfecta. Quin addita eſt ἐξήγησις τῶν θείων κανόνων τῶν ἁγίων Ἀποςόλων, καὶ τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ τοπικῶν, πονηθεῖσα τῷ μοναχῷ τῷ Ζωναρῇ. Sed quamquam *Felbavius*, ut vidimus, XL. Graecorum Templa, & Sacella Conſtantinopoli enumerat; tamen *Chriſtophorus Arnoldi*, Profeſſor, & Eccleſiaſtes Norimbergenſis, in ſuis ad *Henr. Hilarium* litteris anno 1671. datis ſequentia tantum recenſet, ab Hieromonacho *Daniele Caſtriſio* ſibi dictata.

I. Templum SS. Petri, & Pauli in Patriarcheio.
II. S. Andreae.
III. Templum in Patriarcheio Patriarchae Ieroſolymitani; quod eius hoſpitium eſt, ſi quando Conſtantinopolin venerit.
IV. Templum Coſmae, & Damiani.
V. Sophiae novae; quod perexiguum atque peranguſtum eſt.
VI. Conſtantini, & Helenae.
VII. Ioannis Baptiſtae.
VIII. Nativitatis Domini.
IX. Sanctae Anaſtaſiae.
X. Sancti Antonii Abbatis.

XI.

XI. Sancti Euthymii.
XII. Trium Sanctorum, Gregorii, Chrysostomi, & Basilii.
XIII. S. Gregorii; quod Perae seu Galatae est.
XIV. Beatae Virginis χρυσοπήγης. Quod Templum itidem extra Constantinopolin, in oppido nempe Galata seu Pera est.

Atque ita 14. Paroecias habebant Graeci; duodecim quidem in ipsa urbe Constantinopoli, & duas Perae. Lubet etiam subdere, quae de numero Templorum Constantinopolitanorum scribit *Conradus Iacobus Hildebrandus* Pomeranus, qui anno 1656. cum Legato Sueco Constantinopolin profectus erat, in Epistola anno 1663. Bahni Pomeranorum ad memoratum *Henricum Hilarium* scripta. Eius verba sunt quae sequuntur: *Numerum templorum porro quod spectat, nihil quidem certi de eo mihi constat. Scribit tamen Frolichius:* Constantinopolis continet Templa 5779. e quibus 442. Christianis concessa sunt. *Num vero tot numero sint, pro certo adfirmare non audeo; multa tamen Stampoldae esse, audacter adfirmo. Hoc autem est tam certum, quam quod certissimum, quod plura sint, quam viginti. Quippe in omnibus ferme angulis Graeci habent fana, ut existimes potius ibidem haras, quam aras esse.* At hisce non obstantibus *Croisius Cap. VII.* tradit XX. tantum Ecclesias Graecorum exstare hodie Constantinopoli, quae omnes una cum iis quae Galatae exstant, Paroeciae sunt: & exstare insuper Sacella quinque, unum *S. Georgii* ad Palatium Patriarchae Ierosolymitani; aliud *S. Ioannis* apud Patriarcham Alexandrinum; aliud *Deiparae Palaeologae*; duo reliqua in aedibus Principum Valachiae, & Moldaviae; id quod *Chytraeus in Oratione* confir-

firmat. Graeci igitur Constantinopolitani distributi sunt in certas Ecclesias, quas die Dominico, festisque diebus, singuli suam, frequentare iubentur. Numerus singularum forte trecentarum aut plurium personarum est. In Festis autem solemnibus, die Nativitatis Christi, Resurrectionis, Pentecostes, Adsumtionis Mariae (quod ipsis ex praecipuis est) frequentes in Patriarchatu aliisque primariis Templis conveniunt. Singulis quoque Quadragesimae Dominicis, quando Patriarcha nunc in hac, nunc in illa, Ecclesia Missas celebrans eleemosynam colligit, cum magna frequentia ex pluribus templis adsunt, & quisque pro facultate eleemosynam dat; quidam duos vel tres ducatos; 10. 20. 30. aspros: pauperiores nihil. Vel quando alicuius Sancti memoria agitur, frequentissimi ad Templum, quod nomini eius dicatum est, conveniunt; ibique Missa magna solemnitate celebratur. Conciones omnino ipsis habere licet. Vnus ex Calogeris in Quadragesimae Dominicis iis in templis, in quibus Patriarcha Missam celebrat, concionatur. Haec quidem ex *Gerlachio* deduximus, qui insuper tradit feminas Graecas in templis aulas separatas habere, quibus cancelli obiiciuntur, ne a viris conspici possint. Campanarum usum in Templis Graeci non habent, & quod serius illum, ut *Goarius* observat, admiserint; & quod Turcae campanis sonare iis non permittant. Audiamus de hisce *Leon. Allatium* ita loquentem: *Direpto Imperii capite Byzantio, ditioneque reliqua Graecorum a Turcis occupata, campanarum usus in urbibus, in quibus ipsi degunt, intermissus est: ne per aerem palantes animos timor incussus, quiete, qua fruuntur, exspoliet. Ita fanatici illi homines, ex ethni-*

co-

rum gentiliumque nugamentis de animabus philosophantur. Quare Sacerdotes Graeci ligneo instrumento ad Graecos in Ecclesiam convocandos utuntur, id est, lignum binarum decempedarum longitudine, duorum digitorum crassitudine, latitudine quatuor, quam optime dedolatum, non fissum, aut rimosum, quod manu sinistra medium tenens Sacerdos, vel alius, dextra malleo ex eodem ligno, cursim hinc inde transcurrens modo in unam partem, modo in alteram prope vel eminus ab ipsa sinistra ita lignum diverberat, ut ictum nunc plenum, nunc gravem, nunc acutum, nunc crebrum, nunc extensum edens, perfecta Musices scientia quam suavissime moduletur. Et hoc σημαντήριον nuncupatur magisque proprio nomine χειροσήμαντρον, quod manibus teneatur, iisque pulsetur, ad differentiam alterius magni, quod μέγα σήμαντρον dicitur, ex eodem ligno, & in turribus sive campanariis, catenis ferreis suis extremitatibus adpenditur. Illud est insigni magnitudine ut quandoque sex palmos latitudo, unum crassitudo, triginta longitudo exaquet, malleoque pro magnitudine sementarii pulsetur. Et alibi: In fornice templi ex una parte est ferrum adpensum extensum in laminas, ego dixerim chartam ferream, & malleus item ferreus. Eo λαοσυνάκτης, populi convocator, verberat laminam, ut, quibus id onus incumbit, templum petant, munusque in divinis laudibus obeant suum. Et Monachi quidem tribus signis; Dei turba autem in civitatibus, uno tantum signo, eoque magno, ad divinas laudes advocantur. Ex aere vel metallo campanae in Graecia rarissimae sunt, nisi oppidum illud, in quo Christiani habitant, a Turcarum commercio quam longissime absit, tunc enim campanae usus non dene-

ga-

gatur. Hactenus *Allatius* in ea Epiſtola, quam *de Templis Graecorum recentiorum* Ioanni Morino ſcripſit. Magnorum autem *Semanteriorum* formam apud *Tournefortium Epiſtol. III.* videre eſt aerea tabula delineatam. Tantum autem abeſt ut Turcarum Imperator non permittat Graecis, & praecipue Patriarchae, ſua ſacra peragere, quin laudatus *Hildebrandus* in praedicta Epiſtola ita ſcribit; *Maximam tamen reverentiam Turca ipſi* (hoc eſt Patriarchae) *exbibet; & ut abſque perturbationibus ſacra peragere in ſuis poſſint Templis Graeci, conceſſit adiunxitque illis Gianizaros, qui in ianua templorum, iuſſu Sultani, ſuis Zarocollis in capite ornati, frameaſque in manibus tenentes, petulantes ac tumultuantes coercent Muſulmanos: qui etiam extra ſacra Patriarchae a latere ſunt, in platea quoque ambulanti, clericis ad minimum viginti ſtipato, ut extemplo, ſicubi opus eſt, ſuccurrere valeant*. Id quod & *Stephan. Gerlachius* confirmat. De Templis Graecorum, & eorum forma egregias duas Epiſtolas elucubravit eruditiſſimus *Leo Allatius*, quarum unam ſtatim laudavimus; altera eſt ad *Caſparem de Simeonibus* de Narthece Eccleſiae veteris: nos tamen brevitati ſtudentes non nulla de iis ex laudato ſaepius *Croiſio* obiter attingemus. Graeci igitur Eccleſias Conſtantinopoli, & in aliis Othomanici Imperii urbibus habent, neque ſplendidas neque magnificas, quum Turcae pulcriores amplioreſque in ſuae ſuperſtitionis Templa converterint. Earum vero quae Conſtantinopoli Graecis adhuc remanſere, antiquiores elegantiori ſtructura eſſe videntur, quam recentiores, quae & humiles ſunt, & lignis tantum, &

late-

lateribus constant ; ne forte Turcas eas in suos usus transferendi, aut vectigalibus onerandi, cupido incessat. Forma tamen recentiorum Ecclesiarum eadem est ac paulo vetustiorum, quatenus loci amplitudo patitur. Interius antem in tres partes dividuntur, quarum una νάρθηξ seu *vestibulum*, seu πρόναον adpellatur; alia ναός seu templum; tertia denique βῆμα vel *Sanctuarium* indigitatur. Vestibulum publice poenitentibus & catechumenis &c. destinatum erat; nunc baptizandis infantibus, & cadaveribus profanorum, dum iusta solvuntur, exponendis dedicatur. Patriarchae enim, Metropolitae, Presbyteri, & Monachi in ipsas Ecclesias efferuntur. Templum fideles excipit; cuius ulteriorem partem Ministri Ecclesiae, & viri honestiores occupant proximam sanctuario, cathedrisque instructam atque circumdatam. In extrema Ecclesiae parte Sanctuarium est a templo picto tabulato distinctum; in quod patet per tres portas ingressus, quarum maxima πύλη ἁγία *Porta Sancta*, quin & aliae duae, adpellantur. Intra Sanctuarii claustra tria altaria sunt diversis usibus destinata; nam medium, quod unico lapide Cruce signato constat, Mensa sacra divina mystica dicitur, & exstanti Cruce, libroque Evangeliorum tantum instruitur. In altari, quod a dextris est, oblationes fidelium, & materia sacrificii, collocantur: in eo, quod a sinistris, vestes, vasa sacra, ornatus, deponuntur; & Diaconi, Hypodiaconi, Clericique alii minores circumstant Sacrificulo ministraturi. In Ecclesiis Patriarchalibus & Metropolitanis in extremo Sanctuario iuxta Altare maximum Thronus adsurgit, in quo sedent Patriarchae & Metropolitae dum res divina fit; quique ἅγιον σύνθρονον

adpel-

adpellatur, ut ab ſolita cathedra diſtinguatur, in qua inter alios Clericos, dum pſalmodia, aliaeque ceremoniae peraguntur, illi ſedent. Laicis Sanctuarium ingredi nefas, cuius portae diebus feſtis ſollennibus ter aperiuntur; bis aliis diebus, ante conſecrationem ſcilicet, & quum Sacerdos communicat. Diebus autem feſtis etiam ad Veſperas reſerantur. Quicumque pluria de recentiorum Graecorum Templis noſcere deſiderat, laudatum *Leonem Allatium* adeat; & eruditiſſimum *Iacob. Goarium* in egregiis illis commentariis ad Graecorum Euchologion; apud quos & eorum ichnographium reperiet.

(1) Quibus in locis, & ubi terrarum ſit *Heade* me ignorare profiteor. Nomen heic corruptum eſſe ſubſpicor, non ita facile reſtituendum. Hic quidem ita iacet, ut loci vel oppidi alicuius nomen eſſe videatur, praecipue quum adſpiretur. Sed forte huiuſmodi non eſt, & Latinum vocabulum *Margunius* huc licenter intruſit, nihilque forte aliud eo ſignificatur, quam quod Latini *eamdem* efferunt, ita ut ſenſus ſit: *Et quum Conſtantinopoli verſarer, & priuſquam in eamdem proficiſcerer, & poſtquam etiam in patriam reverſus ſum, &c.*

(2) *Maximi Margunii* patria Creta urbs, vulgo Candia, fuit, ut adnotatum in *Prefatione P. II. Epiſtolarum Michaelis Glycae pag.* XXVII. Quare aliquid de hac urbe inſulaque obſervare fert animus, nonnulla hinc inde excerpendo, quae noſtro propoſito conducant, apteque haereant. Creta eſt inſula & regnum Europae in mari Mediterraneo ad ingreſſum maris Aegei; Candia urbs metropolis eſt, a qua inſula univerſa nomen accepit. Patricii Veneti, & Creten-

tenses Catholicam Religionem profitebantur; reliqui vero incolae ritus & ceremonias Graecae Ecclesiae sequebantur. Candia Archiepiscopi sedes fuit, & in praesens adhuc est, qui novem habuit suffraganeos Episcopos, ut in suo *Lexico Historico Morerius* tradit; id quod confirmatur a *Nilo Doxopatro* in Diatyposi Ecclesiarum Patriarchatui Constantinopolitano subiectarum. *Thomas* vero *Smith* in sua *de statu praesenti Graecarum Ecclesiarum Oratione*, quatuor tantum nunc superesse in Creta Episcopatus indicare videtur, ubi scribit, Metropolitam Cretensem cum tribus sibi subiectis Episcopis Sedem Constantinopolitanam agnoscere; quod etiam antiquitus obtinebat, ut ex *Diatyposi Leonis Sapientis* intelligere est; qui tamen duodecim fuisse tunc temporis Cretae Episcopatus aperte dicit. Ex *Tournefortio Epistola II.* etiam constat, in urbe Candia Armenios quoque unam Ecclesiam habere, & ducentorum eos numerum non excedere. Graeci autem circiter octingenti tributum solvunt, & mille circiter Iudaei pariter commorantur. Sunt etiam tres, aut quatuor Gallorum familiae, Proconsul, & duo Capucini, qui satis commodam domum iuxta mare possident. Est insuper Candiae Monasterium Sanctae Haecaterinae Sinaitarum, de quo superius mentio facta est *pag.* 154. & 158. Et quidem *Thevenotius Lib. II. Cap. XXIX.* scribit Coenobium D. Haecaterinae Montis Sinai multa praedia in Insula Creta olim habuisse. Non multum ab hac urbe Canea urbs distat, quae secundas in Creta obtinet, quaeque olim Cydonia adpellata fuisse creditur, Episcopatu insignis. In hac pariter Monasterium possident Capucini Galli, quorum sacellum est rude et male ornatum cubiculum, cui duo Monachi Pro-

vin-

vinciae Parisiensis inserviunt, quorum alter Praesidis nomen gerit, alter vero corpus, & communitatem repraeesentat. Mille & quingentos passus ab hac urbe distant Sancti Georgii Ecclesia, & Monasterium Sancti Eleutherii. Dimidia vero dieta a Canea distat Coenobium Trinitatis, vulgo τῆς ἁγίας τριάδας dictum, iuxta Promontorium Melierum, olim Malecam adpellatum. Quondam centum Monachis frequens erat Coenobium; in praesens vero quinquaginta tantum hoc habitant, licet nullum aliud eo praestantius & elegantius observare sit, si Arcadiae Coenobium excipias. Vnusquisque Monachus tributum solvit septem scutorum. Ad ingressum eiusdem Promontorii se se obfert Monasterium Sancti Ioannis, quod vulgo dicitur μοναστηρὶ τοῦ ἁγίου Ιωάννου. Secus viam aliud Monasterium situm est eidem cognomine. Illud autem Monasterium Arcadiae, cuius statim meminimus, corrupto autem nomine Arcadi, omnium elegantissimum atque locupletissimum esse perhibetur. Hoc Coenobium ad radices montis Idae situm est, eiusque Ecclesia duabus navibus constat, quae picturis Gothicis ornantur. In hoc centum circiter Monachos numerare est, & alios ducentos in agro, quibus latifundiorum colendorum provincia demandata est. In pago Commeriaco procul ab urbe Monasterium aliud pariter est cum Monachis; itemque aliud in ora maritima, non multo procul, quod Arseni vocatur. In valle etiam, quae a montibus Ida, & Chentro formatur, exstat Monasterium Angelorum, vulgo ἀσώματος nuncupatum, quod a ruinis Gortynae quatuor & viginti milliaria distat, ut memoriae prodidit laudatus *Tournefortius* in sui Itinerarii *Epistola I. & II.* Elmius.

 (3) Vi-

(3) Vidimus ſuperius *Margunium* anno antecedenti Conſtantinopoli verſatum fuiſſe; ſed tradit *Papadopolus* ſub extremos *Gregorii* XIII. annos Romam eum adveniſſe; ergo potuit poſt menſem Scirrhophorionis, hoc eſt Maio elapso, in hanc urbem eo ipſo anno ſe conferre, in qua manſerit uſque ad Maium anni inſequentis, quum iam *Xyſtus* V. electus fuiſet, ac deinde Venetias confugerit, ubi menſe Hecatombaeone, Iunio ſcilicet, eſset; ſtatim autem Venetiis diſceſſiſse, praeter *Papadopoli* teſtimonium, evincat forte etiam Epiſtola *Gabrielis Severi* Venetiis anno MDLXXXV. menſe Iulio ſcripta ex ea vrbe ad *Margunium*, iam probabiliter in Melum inſulam profectum,

Idem Epiſcopus eidem Archiepiſcopo Philadelphiae.

TAntum abſum ab iis, quorum fruſtra non nemo me accuſat, praeſertim quum aegre feram in temporalibus inhaerere fortunae, quin potius apud me ipſum maxima voluptate perfundor, quum ſaepe praeſtare iniuriam accipere, quam inferre, didicerim, & quadam etiam in praeſens a Deo ob hoc ipſum mercede nos impertiri: de illis vero, qui ita erga me adficiuntur, quam maxime do-

lere

lere, ſiquidem amici ſunt, & qui pollicentur ſe mihi accenſere in conſenſu, & concordia. Talis mihi ad tuam pulcram epiſtolam praeparatio, Sacratiſſime Domine. In iucunditate enim tuorum ſermonum (mihi ignoſcas precor) & venenum quoddam abſcondi, nemo inficias ierit, cui vacaverit intendere in ea, quae a te ſcripta fuerunt. Nonne tanto magis inebriari non oportebat, quantum ipſe huius rei ne ullam quidem occaſionem nobis praeſtiterim, multo plures vero eas, quae ad ſinçeram ſecundum Deum dilectionen te exhortabantur? Non enim adeo inſanierim, ut ita omnino diſcernendi facultate caream, ut tuorum ſermonum contumeliam intolerabilem non cognoverim. Mihi enim effari, culpam reiicere eſt. Ego enim eram, ut ex tuis litteris coniicere eſt, is qui maiorem veſtro faſtum indutus eram. Vnde vero hoc, quaeſo, qui me ipſum reputo magis vermem, ut cum Propheta loquar, & hoc unum ſcio, quod nullius rei mihi ipſi conſcius ſum, etſi peccator. Quae porro, & in quibus faſtus, quem dicis? Quum Divi Maximi teſtimonium (1) ego, tamquam ſpecioſam quamdam anſam, invenerim, utrumque genus male intelligere auguror. Vt grata tibi quaeſtio! Sed neque

 ego

(1) Vide ſuperius *pag.* 208.

ego talem umquam praecedenter occasionem accepi, quam ipse non omnino probe animadverteris, o mirabilis, neque in iis, quae existimavisti; praecipue vero Synhodum, quae primum Symbolo *Additionem* (1) fecit; post illam vero huius consequenter usum, ad nostri dogmatis confirmationem, attractionem vero alieni iure optimo, & sine ullo inde praeiudicio futuro, ad nostrum. Sed neque adfingas nobis cavillationes, utrique generi me detrahere, simpliciterque crimen impingere. Neque enim ego, quum & ipse Graecus sim, & nihil aliud antiquius habeam, quam recte sentire, insipiens, barbarumque nostrum denominaverim, quod de proprio genere, qualecumque illud sit, neque barbarissimus dixerit; neque insipiens utrumque iudicavi; neque sequitur necessario, ne secundum te quidem, ex eo quod quaedam cogitationibus displiceant, statim eos venire tamquam contumeliis adficientes, qui ne cogitant quidem ea, in quibus tu arbitraris esse contumeliam. Etenim habet aliquis cuius illum accuset, eosque, qui ad mentem respexerunt illorum, qui primum causae fuerunt *Additionis*; siquidem necessitatem ignoravit. Habet vero & in quibus illum lau-

(1) Vide superius *pag.* 206. 208.

laudet tamquam qui invehatur in posteriorem cogitationis insertionem. In hoc vero congruenter & valde necessario mutationem conqueretur. Videlicet eos, qui ita adficiuntur, ipse quidem dicis nescire quomodo voces; ego vero pro te, excogitabo nomen per circumloquutionem: regiam viam hos dixeris ambulantes, & ad neutram partem cum adfectu se se habentes, & qui non ad se ipsos tantum respicere didicerint; sed inniti dogmatis pio fundamento, adtrahentes alios iure optimo quantum in ipsis est, quum ad hoc ipsum nati sint, & ipsam veritatem quam maxime retinentes. Tibi utique videar recte coniectasse aenigmaticam tuam epistolam, vel procul forsan a scopo esse iaculatus. Quantum vero ad Maximi sententiam adtinet, ego quidem hoc ex illa colligere solum conatus sum in praecedentibus, hoc est, esse praedicatum usque ad ipsum, & ulterius etiam, & *Additionem* & *Romam*, si Maximum novi *Additionem* bene recteque interpretari; & concinere quam maxime nostro dogmati. Quoad eos vero, qui ex Oriente tunc temporis dilexerunt de cetero solitariam vitam agere (1) usque ad ever-

 sio-

(1) H'συχάζω verbo peculiari intellectu ad vitam

ſionem, quae in hoc inruit, adgreſſio tua haud quaquam fortis eſt, ut me inde dicere hoc, *eſſe etiam ex Filio*, ſimpliciter exiſtimes; quod quidem per ipſam pietatem, neque umquam mihi in mentem venit. Sed haec quidem a nobis, ut dogma de-

tam Monaſticam ſignificandam uſi ſunt Scriptores Eccleſiaſtici. ἡσυχάζω ſiquidem *quieſco*, *in otio vivo*, deſignat. Hinc ἡσυχάζων notat ἀναχωρητὴν, quod ex *Epiſtola Photii XX. pag. LXXXI.* liquet, quam inſcribit Ἀθανασίῳ μοναχῷ ἡσυχάζοντι, *Athanaſio Monacho Anachoretae*. Hinc Anachoreta vocatur ἡσυχαστὴς prout *Balſamon* in *Conſtitut. Eccleſ. Collect. Lib. III. ex Novellis tit. XIII. pag.* 1333. obſervat, ubi ait: χρὴ τοὺς μοναχοὺς ἐν κοινοβίῳ διαιτᾶσθαι χωρὶς τῶν ἀναχωρητῶν, καὶ ἡσυχαστῶν. *Debent in coenobio monachi degere, iis exceptis, qui a ſeceſſu & quiete vocantur Anachoretae, & Heſychaſtae.* Et ἡσυχαστήριον locus eſt, in quo degunt ἡσυχασταὶ, de quibus videatur etiam *Iuſtiniani Novella V.* Huiuſmodi vero homines ii ſunt, qui Monaſterii oneribus impares, extra Monaſteria cellam, cui templum vinea & campus adnexa ſint, conlata pecunia, accipiunt, & ibi cum nonnullis ſociis vivunt. Feſtis diebus ad Monaſterium procedunt, & officiis adſiſtunt, quibus peractis ad cellam revertuntur. Alii etiam perfectioris & ſtrictioris vitae gratia, in cellulas in locis deſertis, & aſperis in montibus excavatas, ita Hegumeno adnuente, ſe recipiunt, & orationibus, & meditationi dediti, de rebus nullis ſolliciti vitam degunt; id quod etiam bre-

defendentibus, iterum dicta sunto. Ipse vero, o beate, iuste feceris ignoscens nobis, audacter iterum ad scribendum excitatis. Ne igitur per ipsam pietatem, adiungas materiam tentationi, sed revertere iterum ad priorem sinceram dilectionem, & considera bene apud te ipsum qualis ex quali evaseris erga me, & qualiter te circa me adfectum esse sit necessarium; ad quod ipse fuerim gradus. Praetereo vero qualiter esse utrique conveniat erga alios. Et scias quidem minime dubie me habere; ita bene mea processura sunt, si licet tamdem, circa dogma. In universum vero zelo divino, & aliorum fratrum petitionis spe propter veritatem ipsam inflammatus sum ad hoc adgrediendum. Si vero tibi gratum est scriptum cõsequi, & hoc nobis iucundum si tibi volenti ministraverimus. Incolumis mihi vivas, & te amantem redama. Venetiis Hecatombaeonis septima decima, anno ab incarnatione Servatoris nostri MDLXXXV.

breviter indicatum fuit superius *pag.* 152. & latius videre est apud *Christophorum Angelum* in *Enchiridio cap.* XXXI. *Elmius*.

Gabriel Archiepiscopus Philadelphiae Dei amantissimo Episcopo Cytherorum.

LVbenter quidem frater, Domine Maxime, tuam accepimus epistolam, ex qua intentionem libri, (1) qui a te elucubratus fuit, confuse intelleximus. Si vero & in hunc incidissemus, facilis fortasse nobis erat etiam ipsius actio, & finis. Sed Divi Maximi ad Marinum epistola, (2) nihil magis est pro Romana Ecclesia, vel pro illa *Additione*, quae in Symbolo est. Si vero hanc auxiliarem adsumant ad antiquum illud, videlicet *ex filio esse*, perspicuum faciendum, nulla nobis de hoc cura est. Scimus enim & quomodo Sanctus ille cum illis consentiat, & qualem in iis, quae ibi sunt, claram intelligentiam adferat; quam quum aliqui illorum, qui fastu immodico tumidi sunt, tamquam importunam ansam invenerint, in altero male intelligere somniant. Illud quidem denominare *vile & barbarum*, utpote quod non recipiat *Additionem*, quae apud ipsos bene adsuta fuerit; & illud *desipiens*, & *non bene intelligere hanc*, & *emit-*

(1) De hoc libro vide superius *pag.* 170.

(2) De hac Epistola consule superius *pag.* 208. 219.

emittere non cessantes venena (1) ipse per Veritatem nescio quomodo utique vocaverim. Etenim, ea quae sunt in extremis & terminis, neque in iis, quae participatione concrescunt, ipse habeo invenire. Sed haec tempori congruo relinquantur, & illorum scrutatio in futurum servetur, non enim de aereo lebete (2) & argenteo certamen, sed de ipsa veritate, & non adulterina pietate. Igitur necessarium est, nos quiete & sine haesitatione nostris inhaerere, & concedere ipsis (3); *donec & aqua fluit & luna fulgida, solque oriens splendet*, secun-

(1) Haec dicit *Gabriel Severus* respiciens ad ea, de quibus in Epistola *Margunii* antecedenti.

(2) Adludit *Severus* ad praemia Athletarum apud veteres Graecos, de quibus consulatur *Agonisticon Petri Fabri*.

(3) Quum *Margunius* omnibus reliquis Graecis quammaxime repugnaret, sua praefracte defendens, eum hortatur *Severus*, ut iis resistere desinat, quo tamdem insaniens adversus eum procella quiescat. Etsi enim *Margunius* non omnino a sententia Ecclesiae Graecae hodiernae recederet, ut ex iis, quae superius *pag.* 210. habentur, liquido constat, tamen quum eam saltem lenire vellet, & talem reddere, quae vel Latinis ipsis iam displicitura non esset, ut sibi ille blandiebatur; horridam adeo contra se tempestatem excitavit, ut tamdem & ipse cognoverit, periculosum esse

cundum Poetam. (r) Tua vero Sanctitas contenta sit paucis & brevibus istis verbis, dictionem certe inelegantem, mentem vero

esse contemtis populi desipientis erroribus & contra stare audere, & veritati quomodocumque velificare. Innumeris prope exemplis id luculentissime demonstrare possem, & ipse popularem ignorantiae atque imposturae favorem, & solidae doctrinae ac veritatis odium atque contemtum, experientia ipsa probe cognoscens; at mihi unicum, sed insigne, & recentissimum, immo adhuc in suo cursu proficiens, exsultansque, suffecerit, quod mihi suppeditat Vir probitate praecellens, & egregia doctrina conspicuus, Reverendissimus Piscienfis Episcopus D. *Franc. Caiet. Incontrius*, qui an a dignitate sublimi nomen & splendorem accipiat, vel ipse amplissimo muneri honorem & claritudinem conferat, facile diiudicare non fuerit. Is enim quum arduum & salebrosum verae virtutis iter ingrediatur, & prudentia, quam in cultoribus suis Deus requirit, adprime praeditus sit, non fucatam pietatem adfectat, nec inanem ridiculamque superstitionem temere atque inconsulte persequitur; sed quod Evangelium docet, non quod stolidi vulgi credulitas subspicit; quod Concilia, sanctique Patris edicunt, non quod communis popularium error atque ignorantia proclamat; quod sapientia ipsa, ac gravis maturaque prudentia, suggerit, non quod anilia somnia ac deliramenta popello attonito venditant, solerter inquirit, constanter tenet, intrepide tuetur ac vindicat. Hinc turbae a maleferiatis ho-

vero ſinceram ferentibus, ut ille dicebat. MDLXXXV. Iulio, Venetiis (2). Vale & nobis veniam concede, qui non ulterius progredi poſſumus; prohibemur enim quo-

hominibus adverſus eum excitatae; hinc maledicta in eum coniecta; hinc minus pius, qui ſi aliter ſe haberet, ferme impius iure merito videretur. Num turba inſaniens, & indocta plebes, & garrula ineptaque multitudo, melius res divinas calluerit, quam is Antiſtes doctiſſimus, qui praeſenti uſque Sancti Spiritus gratia movetur, & regitur?

(1) Hoc eſt *Homerum*. Vide *Iuſtinianum Lib. I. Inſtit. Tit. II.*

(2) Venetiis eſt Eccleſia Graecorum *D. Georgio* ſacra, cui Monachi Graeci inſerviunt, de qua ſupra *pag.* 112. & infra *pag.* 242. His praeſidet ſemper Archiepiſcopus Philadelphiae, qui Venetiis commoratur; quare non mirum ſi *Gabriel Severus* in ea urbe permanebat, quod & ſuperius *pag.* 175. indicatum fuit. Saeculo ſuperiori Archiepiſcopus Philadelphiae Venetiis *Meletius Typaldus* ex Cephalenia, vir adprime orthodoxus & doctus, erat, cuius Bibliothecae MS. Catalogum exhibet *Montfauconius* in *Biblioth. Bibliothec. MSS.* & quem ait *Demetrius Procopius*, Graecam Latinam & Italicam linguam calluiſſe, & claruiſſe arte Rhetorica ob naturalem, quae in eo erat, eloquentiam, & dicendi ſuavitatem. Sed & *Geraſimus Blachus* Archiepiſcopus Philadelphiae fuit, & Venetiis morabatur eodem ſaeculo, & inſtructam Bibliothecam poſſidebat, de quo vide *Ephemerides litterarias Florentinas anni* 1740. *pag.* 300.

quotidianis curis, & adsiduis solicitudinibus, quas tuam Reverentiam didicisse arbitror.

Disponi dupliciter & secundum accidens, & secundum substantiam; & secundum accidens ab alio, secundum substantiam, ut .... & ipsi de medio tollentes. (1)

(1) Videtur heic adludi ad ea, quae superius pag. 210. ex *Petavio* adnotata fuere.

Sacratissimo Archiepiscopo Philadelphiae, & in Christo longe Reverendissimo Patri Domino Gabrieli Severo Maximus Episcopus Cytherorum, bene agere.

Accepi lubentissime tuam admonitionem, (1) Sacratissime Domine, tamquam ex benevolenti, & quam maxime paterno animo prodeuntem; & nisi aliud te in iis, quae fratrem adtinent, inclinavisset, nihil curans per sacram tuam animam ad res ipsas ultro transfugissem. Quid-

(1) Hoc est, Epistolam praecedentem, ut videtur.

Quidni? quum non indignum putaverim ligari pro hoc sive heic, sive Venetiis (1) & ideo prope illorum, quae ad salutem etiam spectant, aliquo periclitari. Sed in quo & ipse mihi adstipulatus est, prorsus timui. Non enim in tuto ipsi eius propositum constitutum est; & ne quid eorum, quae abominanda sunt, eveniret, retinere virum animum induxi, qui heic & illic omnigenis spirituum impetibus adliditur. Verumtamen & ita tuis mandatis obtemperabo; & ea quae ad hunc pertinent sub te iudice gubernabuntur, ne praeiudicium aliquod hoc pauperiores & indigentiores, si humanius quam par est de hoc censuerimus, consequatur. Aeque enim absurdum est summae in quibus non oportet humanitati indulgere, & in quibus oportet, non bene obdurescere. Incolumis vivas mihi, Sanctissime Domine, & anima & corpore. Ex venerando Monasterio Praecursoris (2) Pyanepsionis undecima anno MDLXXXVI.

Sa-

(1) Heic videtur respicere ad pericula, quae Roma fugiens, & Venetiis etiam moratus subivit, de quibus nos aliqua diximus in *Praefatione ad Part. II. Epistolarum Glycae*

(2) Quum *Margunius* Venetiis se fuga abripuisset in *Melum* Insulam contendit, ut ibi moraretur do-

nec

nec eius barba subcrescens promitteretur, quod tradit *Papadopolus Part. II. Historiae Gymnasii Patavini Lib. II. Cap. XXXVIII. num. CLXXII.* Quare videtur hanc Epistolam ex hac Insula scripsisse, quod non tempus tantum, sed etiam locus unde scripsisse se dicit, fortasse indicaverit. Quum enim scribat *ex Venerando Monasterio Praecursoris*, exploratae fidei est in Insula *Melo* aedem Divo Ioanni Baptistae sacram esse, quae vocatur *ἅγιος ἰωάννης πρόδρομος*, ut apud *Tournefortium Tom. I. Epist. IV.* videre est. Quum autem in huius Insulae, & eius sacrarum aedium, mentionem inciderimus, Iubet heic Insulam hanc paullo diligentius describere. Tradit igitur laudatus *Tournefortius*, Insulam ad ingressum maris Aegei sitam esse, & magni momenti fuisse dum Graeciae vigeret imperium; sed in bello Peloponnesiaco, aliisque, quibus vexata Insula fuit, ut etiam scribit *Thucydides*, libertatem ab ea amissam fuisse, & urbis elegantem structuram. In ipso urbis ingressu Capucinorum Gallorum Monasterium est, quod licet non multis ab hinc annis a Turcis dirutum fuisset, quod in hoc piratarum furta rapinasque custodiri expostularent; attamen Regis, & Gallorum Mercatorum, eorumdemque piratarum opera, aere conlato, elegantiori forma Ecclesia, & Coenobium, excitatum est iterum. In hoc Monasterio duo sunt Monachi, quorum alter incolis Graeca lingua, alter Latina, instituendis incumbunt. Melum Graeci tantum incolunt, praeter Iudicem qui Turca est. Voevoda ut plurimum Graecus est. Huic Ecclesiae duo praesunt Episcopi quorum alter Graecus est, alter Latinus. Latini Episcopi totus Clerus unus est Presbyter, quamvis Argentariae etiam, & Siphanto Insulis praesideat, in quas

Vica-

Vicarios mittit. Anno MDCC. quum ſedes vacaret Pontifex Vicarium tantum Apoſtolicum miſſurus putabatur, quia huius Eccleſiae reditus centum quinquaginta argenteorum, ſive ſcutorum, ſummam non excedunt. Alias quingentorum ſcutorum erant, ſed quum Sultanus poſt Cretenſe bellum titulos Inſulae recognoſci, & iura poſſeſſorum examinari, iuſſiſſet, Epiſcopus Latinus Meli, qui ſub Venetis devaſtatam obtinebat Inſulam, ſine titulo eſſe deprehenſus eſt; ita ut qui ultimus praeſedit Epiſcopus, ubi naturae conceſſit, pauper & ſine ullis facultatibus inventus fuerit, calicem, mitram, aliaque Eccleſiaſtica ornamenta, dum viveret, oppignerari coactus; & ad extremam miſeriam redactus fuiſſet, niſi Rex Galliarum munifica eum quotannis largitione iuviſſet. Epiſcopalis Eccleſia titulo Sanctorum Coſmae & Damiani inſignitur. Haec olim Sacellum Graecorum erat, quod deinde Latinis venditum fuit. Epiſcopi domus e regione eſt. Alter Epiſcopus Graecus dives eſt: quem non vidit *Tournefortius*, eo quod tunc temporis Conſtantinopoli degeret, ut a Patriarcha, qui alium huius Eccleſiae antiſtitem elegerat, confirmaretur. Praecipua *Meli* Eccleſia eſt Deiparae ad Portum, *Παναγία Πορτιανή*. Aliae ſunt quae ſequuntur. Sancti Nigrimantini ſolitarii Montis Synai, qui Graecis *Καραλῶβος* adpellatur, utpote qui ad lepram ſanandam invocatur: nam *Καρὰ nigrum λῶβος lepram* ſignificat.

Sancti Georgii Magni *Α῎γιος Γεωργίος μεγάλος*.

Sancti Georgii Eremitae *Αγίος Γεωργίος μονοναςχιότης*.

Adnuntiatae iuxta Plateam *Ε᾿υαγγερίστρα*.

Sancti Antonii iuxta Caſtellum *Α῾γίος Αντωνίος*.

Sancti Demetrii ibidem *Αγίος Δημήτριος*.

San-

Sancti Michaelis Archangeli Ἅγιος Ταξιάρχης.
Sancti Ioannis Baptistae Ἅγιος Ιωάννης πρόδρομος.
Sancti Nicolai Magni Ἅγιος Νικολάος μεγάλος.
Sancti Nicolai Parvi Ἅγιος Νικολάος μικρός.
Sancti Spiritus Ἅγιον Πνεῦμα.
Sancti Athanasii Ἅγιος Αθανασίος
Sancti Spiridionis Ἅγιος Σπιρίδων.
Deiparae Παναγία Κυρία
Quadraginta Sanctorum Ἅγιοι Σαράντα.
Sancti Polycarpi Ἅγιος Πολύκαρπος.
Sancti Eleutherii Ἅγιος Ελεύθερος

Hae Ecclesiae sunt totidem Paroeciae, & Papam suum quaelibet habent. Post Episcopum Oeconomi est prima in Clero dignitas, & Antistitis incedentis a dextris ambulat, & est tamquam eius Minister, seu Vicarius. Quaestor ambulat a sinistris, poneque Chartophylax subsequitur. De omnibus his dignitatibus Graecus Episcopus libere disponit. Ceterum reliquus Clerus triginta Presbyteris constat, qui omnes huic Episcopo subiacent. Praeter Sacella, quorum ingens est numerus in hac Insula, tresdecim Monasteria numerantur, scilicet:

Deiparae ad Castellum Παναγία Καστριανή duo milliaria extra urbem situm ad Orientem.

Sanctae Helenae, unum milliare extra urbem ad Septemtrionem. Ἁγία Ελένη.

Deiparae Veli supra collem ad Orientem situm duo circiter extra urbem miliaria. Παναγία Αρμένη.

Sancti Michaelis Archangeli, quod dependet a Coenobio eiusdem nominis, quod est in Insula Syrphi. Αγιος Ταξιάρχης.

Monasterium Christi, quod subditum est Coenobio Sancti Ioannis Patmi. Ο χριστός.

San-

Sanctae Sabae, quod spectat ad Patriarcham Ierosolymitanum Αγία Σάβα.

Sancti Ioannis de Ferro, quod supra montem Sancti Heliae situm est. Αγίος Σιδέρο Ιωάννης.

Deiparae de Monte, ad Orientem quatuor milliaria ab urbe distans, Παναγία Βουνάδο.

Deiparae Admirabilis similiter quatuor milliaria distans. Παναγία Θεοφανή.

Deiparae ab Horto. Παναγία Κήπο.

Sancti Heliae iuxta castrum supra collem magno Sancti Heliae monti obpositum, in cuius culmine solitudinem unus tantum Calogerus inhabitat. Αγίος Ηλίας.

Sancti Georgii Calvi, supra collem iuxta Sanctum Heliam in portus conspectu. Αγίος Γεώργιος Καπούλης.

Sanctae Marinae; quod Coenobium dependet a Coenobio Sancti Heliae. Αγία Μαρίνη. *Elmius.*

Sapienti Viro, & in primis observando Domino Domino Hadriano Spirae Maximus Margunius humilis Episcopus Cytherorum, salutem a Deo.

QVomodo arbitraris, tumultuosa, & quam maxime iniucunda mihi ea, quae sunt heic, o admirande, & tanto magis quanto magis ab iis, quae iam promissa fue-

runt, omnino ſunt aliena. Quid vero utique patiar, ubi peccatorum ſarcina etiam haec ſecum traxit, utpote qui neque ea, quae praeceſſere, dilexi. Quomodo enim per Iovem amicabilem Monachorum, qui hec ſunt (1) converſationibus uti, multum quidem ad irridendum proclivitatis, plus vero ad voluptates illecebrae, & non minus tumultus, habentibus?

Ma-

(1) Monachi, quorum heic *Margunius* meminit, quorumque conſuetudinem perſtringit, Monachi Graeci ſunt, qui in Monaſterio Sancti Georgii Venetiis habitant. De hoc Monaſterio, & Eccleſia ita *Petrus Antonius Pacificus in Chronico Veneto*, ſeu *Breviario rerum obſervatione digniorum, quae Venetiis exſtant*, ſcribit: *In Rivo Sancti Laurentii elegantem, & praeclaram Eccleſiam Sancti Georgii a Graecis excitatam ſubſpicere eſt; qui quum in hunc tutum portum ex Creta aliiſque locis & provinciis ſuis concurriſſent, locum hunc a Senatus clementia obtinuerunt, poſtquam dereliquiſſent Sancti Blaſii Eccleſiam, ut heic iuxta ſuos antiquos ritus Deum colerent. Hoc in loco magnificum Templum elegantiſſima ſtructura condidere, pulcerrimo proſpectu, totum ex Iſtriae lapidibus coagmentatum, univerſae Grecae nationis hominibus ſymbolam conferentibus. In hoc ſtatis temporibus conveniunt, ut ſacra faciant. Hos Reſpublica fovet, & protegit, gentem rebus praeclare geſtis, anteactis temporibus & praeſentibus, de Senatu benemeritam. Natio eligit Sa-*

cer-

Malum autem peius, quod patria mihi, quatenus coniectare est, de reliquo praeclusa est. Ego igitur & ita animum non despondeo, & quomodocumque me consolor. Quid enim nosti in me, inquam, infelix, si & haec ad maiorem utilitatem destinata sunt? Esto enim, desperetur a te dilectissima patria; sed non aeque ea, quae ad tuam salutem, quod maius est & optabilius, conducunt. Licebit enim tibi pro arbitratu ire viam ad *Montem Sanctum* (1) ducentem, & amicam quietem requirere, & in-

cerdotes quatuor ad huius Ecclesiae ministerium, quorum singuli hebdomade sibi contingenti suas vices obeunt. Praeest iis Archiepiscopus Philadelphiae, qui a Senatu ad hanc dignitatem promovetur. In hac Ecclesia multae Sanctorum Reliquiae, & divi Stephani in primis, adservantur. Hactenus ille. Vide etiam quae superius adnotata fuerunt *pag.* 235. *Elmius*.

(1) Quum *Margunius* noster sapienti & honorato Viro *Hadriano Spirae*, cuius familiae per eadem tempora *Andream* etiam quemdam reperio, patria, ut videtur, extorri scribat, eum consolari non omittit, & sui comparatione, qui procul a patria exsulare compulsus est, iam ante annum 1584, ut superius *pag.* 170. a nobis fuit animadversum; & inter alia, quod ei liberum sit, in *Sanctum Montem*, hoc est, *Atho*, secedere, & ibi tranquilla quiete fruenti philosophicam vitam insti-

instituere. Quare iam opportunum mihi videtur nonnulla de tam celeberrimo apud Graecos Monte disserere, &, quae magis in rem nostram faciunt, exponere. *Athos* Mons, quem ἅγιον ὄρος *Sanctum Montem* per antonomasiam Graeci adpellant (tanta ab eis ob Monachorum sanctitatem, ut putant, veneratione colitur) in Chalcidice Macedoniae provincia supra sinum Singiticum adsurgit. *Eius ambitus*, inquit *Ricautus*, *est quinquaginta quatuor leucarum Gallicarum. Eius vertex, quem proprie incolae ἄθωνα Athona vocant, iniquus est, praeruptus, & horridus, non secus ac Caucasus. Sed paulo inferius hic mons arboribus, & fruticetis, silvisque obsitus est: & ad radices plantae virent, quarum admiranda virtus est. Tot fontibus rivisque irrigatur, ut inferiores eius plagae foecundissimae reddi possint. In eius angulis etiam minimis cellulae vel arte, vel natura formatae sese obferunt, quarum solitudo adeo grata est, ut hic mons ad Monachorum habitationem, & Eremitarum secessum, creatus fuisse videatur.* Et quidem totus hodie habitatur VI. millibus Monachorum Graecorum, qui Monasteria XXIV. tenent contra piratas bene clausa & munita, si *Ioann. Bunoni* in *Scholiis ad Phil. Cluverii Geograph. Introduct.* fides habetur; nam *Petrus Bellonius XXI.* tantum recenset. Quin *Croisius* suo *De Statu praesenti Ecclesiae Graecae* libello *Cap. XXX.* quum horum Monachorum numerum innumerum olim fuisse scripsisset, XX. tantum Coenobia nunc in Monte Atho superesse adfirmat, in quorum nonnullis usque ad trecentos Monachos habitent: id quod a *Ricauto* confirmatur; qui tamen fere cum *Bunone* consentit quoad Monachorum numerum; quamquam *Ricautus* subdit ex VI. millibus

duo

duo millia a Coenobiis semper abesse per Graeciam ad stipem corrogandam dispersos. *Crusius* tamen in *Turco-Graecia* quater mille eos esse ait; & *Ioannes Comnenus*, qui illuc sub exitum saeculi XVII. profectus est, chiliades tantum, seu millia Monachorum ibidem se reperisse testatur. Hi Monachi tam pie, & regularum servantissimi vivunt, & tanti in Ecclesia Graeca fiunt, ut qui ad primarias dignitates adspirant, ex Oriente universo, & ex ipsa Moscovia, huc conveniant, sacrum tyrocinium in his Coenobiis peracturi, in quibus plures annos exigunt, ut Christianae Religionis mysteriis, & vitae Monasticae institutis probe erudiantur, & deinde ad patrias sedes redeant, ubi tamquam Apostoli excipiuntur. Quin eo frequentes ex variis Orientis partibus accedunt Graeci, qui statis anni temporibus Monasteria singula percurrunt, Ecclesias, reliquias, cellulasque adeunt venerabundi, si *Montfauconio* fides. Pigritia, & otium, loci adeo sancti accessum pavent; & in eo cuncti operantur, horis exceptis orationi, & psalmodiae, sacroque destinatis. Sacerdotes & Diaconi, qui tamen pauci sunt, ut *Bellonius* auctor est, quos dignitas servilium operum immunes facit, in lectionem incumbunt, aut libris Ecclesiae describendis operam navant; & quum soli sterilitas victum necessarium Monachis deneget, per Graeciam stipem corrogandi gratia discurrunt, & copiosas eleemosynas colligunt. Sed quidquid *Croisius*, & *Ricautus*, de horum Monachorum pietate benignius tradant; certe Scriptor Gallus *Anonymus*, qui per xx. annos in Graecia moratus Insularum Aegei descriptionem per eadem tempora edidit, haec non adeo horum Monachorum sanctitati consentanea litteris mandavit:

 vit:

vit : *Montis Atho*, *quem* Sanctum Montem *adpellant*, *Monachi quotannis insulas Adventus & Quadragesimae tempore lustrant atque percurrunt*, *ut Graecis sui ritus Sacramenta administrent : Sacerdotes enim*, *& Parochi*, *id prorsus negligunt ; sed & si vellent*, *exsequi tamen haud possent*, *quum eorum plerique vix litteras noverint. Non quod Monachi doctiores sint*, *nam plures eorum vidi*, *qui ne formam quidem absolutionis noverant ; sed utpote audaciores quam simplices Sacerdotes esse solent*, *& qui in sermonibus acrius in Pontificem*, *& Ecclesiam Romanam invehuntur*, *hac insolentia populus demerentur*, *& pone se trahunt. Non tamen credendum est eos ex adeo remota provincia venire*, *& haec omnia agere*, *suae religionis servandae zelo permotos. Amplae mercedes*, *quas pro confessionibus audiendis*, *& pro declamationibus contra Latinos*, *exigunt*, *caussa potissima sunt cur illo adveniant. Tam ipsi*, *quam Presbyteri novam satisfactionis & poenae peccatoribus magnis sibi confitentibus imponendae rationem habent ; qua quidem eos cogunt ad unctionem inter humeros pluries & certo numero recipiendam*, *prius condicto*, *ut qualibet vice hi argenteum*, *illi plus aut minus*, *iuxta eorum peccatorum qualitatem & quantitatem*, *donent*; *quod brevi tempore ingentem summam efficit*. Hactenus ille. Verum de Sacerdotum & Diaconorum occupatione *Ricautum* loquentem audiamus : *Patres*, *Diaconi vel Presbyteri superioris ordinis sunt. Legere omnes*, *& scribere noverunt omnes*, *ab Hegumeno ad minimum Diaconum ; quamvis pauci sint qui linguam antiquam Graecam sufficienter intelligant. Quin doctioribus ipsis haud facile esset de quolibet Liturgiae verbo rationem reddere*, *quamquam eam legere inoffenso pede celerrime*

va-

valeant; ita ut legentes adrectae promptaeque aures vix consequantur. Deinde studium eorum potissimum est Ioannis Damasceni Octoecho memoriter discere; & lectiones cuiuslibet diei proprias, officiaque Ecclesiae, & antiphonas, ac responsoria, perquirere; quum huiusmodi studium impeditius sit, & usum, ac attentionem exposcat. Sed quantumvis docti sint, tota eorum scientia hauritur ex lectione Patrum, & Conciliorum suae Ecclesiae, & Auctorum Ecclesiasticorum primi post Constantinum Magnum saeculi. Suam tantum linguam plurimi faciunt, & omnes alias profanas existimant. Philosophia, & Mathematica, doctrinae humanae quum sint, inutiles habentur iis, qui vitam spiritualem & austeram vivunt: & quibus lectio cuiuscumque libri vetita est, qui ad pietatem augendam minime conducat. Vnumquodque Coenobium in excelsa turri Bibliothecam habet; & eius praefectus σκευοφύλαξ Scevophylax adpellatur. Ceterum eorum libri nullo ordine digesti dispositique sunt; sed in cumulos congesti, & pulverulenti, & cum blattis tineisque pugnantes. Theologici sunt fere omnes, & non quidem ex prestantioribus; nam Galli eruditi, aliique, hosce secum abstulerunt, & melioribus Codicibus illas Bibliothecas expoliarunt. Sunt qui dicant in iis non esse librum, qui a doctrina septimi Concilii recedat, & auctorem habeat, quem ipsi haereticum reputent. Atque ita quidem ille, cuius narratio etiam a *Ioanne Comneno* confirmatur, qui litteratiores Monachos Athonitas facit, quum *Bellonius* tradidisset vix unum duosve singulis in Monasteriis reperire esse, qui legant aut tantillum litterarum sciant. Ceterum idem *Ioannes Comnenus*, qui suam *Montis Atho Descriptionem* anno 1701. Bucoresti in Valachia typis excusam edidit, haec

haec paullo aliter quam *Ricautus* de Monasteriorum Athonitorum libris tradit : *Illic videbis innumeros Libros vetustos , & hactenus non editos , multisque ignotos , omnes manuscriptos , omni sapientia , & scientia divina , & sublimibus sententiis refertos ; Libros , inquam , Theologicos , & alios quovis disciplinae genere. Illic videbis , & miraberis Chrysobulla piorum , & celebrium Imperatorum a Sancto Constantino Magno usque ad postremum Romanorum Imperatorem Constantinum Palaeologum , nec non aliorum Orthodoxorum Imperatorum ac Principum ; Russiae , Trapezuntis , Iberiae , Hungaro-Valachiae , Moldaviae , Serviae , & aliorum Principatuum . Illic item litteras Sanctissimorum Patriarcharum sigillatas veneratione dignas , atque etiam aliorum Praesulum ex diversis provinciis.* Hactenus *Ioannes Comnenus*. Verumtamen *Ricautus* satis indicat , non soli tantum sterilitatem in caussa esse , cur Monachi hi ceteras Graeciae provincias percurrant stipes colligendi gratia , sed menstruum praecipue tributum , quod Turcis solvere tenentur. *Solvunt* , inquit , *Sultano menstruum mille argenteorum , seu scutorum tributum ; quod quidem superat id , quod Turcae ex terrarum cultura percipere possent.* Hinc *Bostangi Bachi* , qui horum Coenobiorum protector est , quotannis Martio ineunte *Agam* , tamquam suum Vicarium , eligit , qui annuum 12060. argenteorum tributum exigat ; quorum tamen 5000. argentei eius necessariis impensis adsignantur. Praeterea unumquodque Monasterium singulis mensibus ovem ei donat , non computatis agnis , & haedis , & aliis huiusmodi , quos tempore Paschatis eidem largiuntur. Hic Vicarius in Vrbe *Kareis* , quae in montis medio sita est , habitat , trium aut qua-

tuor

tuor famulorum ministerio utens, sed feminam nullam admittens. Itaque de reditibus, & stipibus horum Coenobiorum diligentissimum *Ricautum* differentem iterum audiamus; *Reditus habent partim ex arvis, quae in monte possident, quaeque eis panem, vinum, & oleum sufficiunt. Quin etiam pisces abundanter habent: quum nullum coenobium sit, quod oram maritimam piscosam non obtineat. Praeterea quodlibet monasterium suas villas possidet, quas μετόχια adpellant, sive in continenti, sive in insulis, ubi aediculas, & cellulas exstruxere pro suae societatis monachis, qui ea colendi curam habent. Frumenta, legumina, & linum libere serere possunt, & vineas plantare, & oves, caprasque alere; agnos, capros, lanam, lactem, caseumque vendere. Hi Monachi rationem reddunt pecuniae, quam ex harum rerum distractione colligunt, ex quo reditu subsistunt. Possunt, dixi, habere in huiusmodi metochiis greges ovium & caprarum; sed res aliter se se habet quo ad montem, in quo femellam nullam tenere possunt, ne gallinam quidem: castitatis argumentum, quam hi Monachi profitentur. Illorum autem consueti reditus nullatenus iis comparari possunt, quos conferunt stipes eorum Apandochorum, quos mittunt in Provincias & praecipuas Civitates, praesertim Constantinopolim, Smyrnam, Bulgariam, Serviam, Cretam, locaque alia, ubi Graeca Ecclesia sectatores magno numero habet. Pretiosiora munera ex Moldavia, Valachia, Russia, Moscovia, & Georgia, ad eos mittuntur, unde Apandochi divitiis onusti saepenumero revertuntur. Reduces hos apertis ulnis excipiunt, & ut eorum industriam remunerentur, illum qui plus adtulit in annum insequentem Hegumenum ut plurimum eligunt. Apando-*

do-

dochi in stipe corroganda haud minus industrii sunt, quam nostri Mendicantes in Europa. Vidi eos saepe variis in locis cum pyxide, aut arcula, & parva alicuius Sancti imagine pro Monte Atho, & Monte Sina, eleemosynas postulantes. Huiusmodi autem subalterni Ministri sunt quidam, qui ab iis pendent, quibus tamquam primariis haec provincia demandata est. Graeci ut plurimum, aut avari sunt, aut inopes; & nihilominus, sive horum vanitas, sive illorum devotio sit, obligatos se credunt ad eleemosynam pro Sancto Monte elargiendam. Sunt etiam, qui quum populati sint domos, & rapinis ac furtis vixerint, Deum placare arbitrantur, & peccatorum remissionem obtinere, latrocinii sui partem huic monti obferentes. Hae stipes ingentibus Atho Monasteria reditibus augent. Vidi ego in Libris Sanctae Laurae, sex mensium spatio, 2000. scutorum oblationes illud Monasterium accepisse, non computatis iis, quas Apandochi in provinciis dissitis collegisse poterant. Qui sacris ordinibus initiati non sunt aliquo opificio exercentur, terram colunt, vineas curant, pecora & armenta pascunt; & vivunt omnes consensione mirabili, & incredibili. Sed quum horum opera Monachorum reditus cumulent, videamus quid de iis laudatus *Ricautus* distinctius atque explicatius edisserat. *Statim ac laici Calogeri Monasticam vitam amplectuntur, eos iis officiis destinant, quibus perficiendis idonei sunt. Extra Coenobium plantant vineas, quas sepibus & fossis circundant; oleas colligunt, e quibus oleum exprimunt; ovium greges pascunt, & eas tondent; sed neque serunt, neque arant. In Coenobiis fabri ferrarii sunt, qui ligones faciunt, bipalia, aliaque instrumenta arvis colendis necessaria. Sartores quoque habent, textores,*

pileo-

pileorum opifices, atque sutores. Id, quod communi Monachorum usui ex his rebus superest, advenis venditur, pecuniaque, quae ex harum rerum distractione colligitur, in societatis emolumentum cedit. Suppeditat pariter ipsa societas de suo materias, quas quis laborare debet, & ubi opera perfecta sunt, eorum proprietas ad Monasterium pertinet. Nam Calogeri sicut Europaei Monachi, nihil proprium habere possunt. Homo tantum industrius magis eis curae est, quam iners. Ei necessaria omnia, & commoda praebent. Parum Communis interest an homines huiusmodi litteras norint, nec ne. Itaque vix centenus quisque eas novit. Illud quod ab eis exigitur est, ut praeter crucis signum, suas metanoeas facere sciant, quae in se prosternendo, & terram fronte tangendo, consistunt; quod trecenties quotidie facere adsolent. Observatione quoque dignum est, in Metochio quodam ad Sanctam Lauram spectante, & triginta aut quadraginta Calogeros continente, ab iis Cochlearia, Cruces, Pyxides, Guttos, & res huiusmodi alias fabricari; quas die Sabbatì ad nundinas urbis *Kareis*, vel *Kareais* proficiscentes vendunt, quemadmodum aliorum Coenobiorum Calogeri omnes artifices, quaecumque in hebdomade operati sunt; pretiumque harum rerum pecuniam numeratam accipiunt. In his pariter nundinis Monachi multa, quae ad victum necessaria sunt, sibi comparant, ut ova, caseum, hircos, & oves, quotquot indigent ad lanificium, & ad munera *Agae* obferenda. Coenobia primaria domus quasdam *Kareis* habent, in quibus hospitantur ii, qui propter suae societatis negotia in eam urbem se conferunt. Alias Coenobium quodlibet, suum ibi negotiorum gestorem habebat; sed hodie sex tantum-

tummodo habent ; hoc est Coenobium *Sanctae Laurae*, *Iberus*, *Batopedos*, *Chiliader*, *Dionysii*, & *Contlomousa*.

Hactenus quibus rebus, & negotiis Monachi Montis Atho occupentur, a nobis expeditum fuit: item de eorum reditibus egimus: nunc de eorum regimine, victu, habitu, supellectili, quaedam commemoranda; & deinde eorum Coenobia, quotquot habent, singillatim describenda sunt. Quum pleraque Montis Atho Coenobia a Regibus & Principibus excitata fuerint, a Patriarchae Constantinopolitani iurisdictione exemta sunt. Ne Asprum quidem in Cathedrae observantiam ei tribuunt. Vniversa Patriarchae auctoritas in eo sita est, ut duos iis Archiepiscopos constituat, quorum unus in *Kareis* residet, alter *Sidero-Capti*; uterque tamen Thessalonicae Metropolitae subiectus est. Nullum aliud his Archiepiscopis negotium incumbit, quam Liturgiam facere, & sacris ordinibus initiare. Singularum ordinationum mercedem, aureum accipiunt, & nihil amplius. Quod autem gubernium, & leges Coenobiorum attinet, universa haec inspectio Hegumenorum est; quum res aliae omnes praeter ordinationes, sine Episcopi cognitione peragi possint. Quin Patriarcha ne cunctis quidem Monasteriis Episcopos praeficere potest. Nam Monasteria *Batopedos*, *Laura*, *Contlomusa*, *Philotheus*, *Stauroniceta*, *Pantocrator*, *Simeuo*, *Dochiarios*, & *Iberus*, septuaginta circiter ab hinc annis exemtionem a Patriarcha pecunia data sibi redemerunt; quare ipsa Episcopum libere eligunt, a quo sacri ordines suis Monachis conferantur. Quum itaque haec Coenobia a Patriarchae iurisdictione exemta sint, *Bostangi Bachi* protectione gaudent,

qui

qui iis annuum *Agam*, seu Praesidem, martio ineunte quotannis adsignat, ut iam diximus, sub quo tanta libertate, & potestate fruuntur, tam in iis, quae religionem adtinent, quam in profanis negotiis, ut Turcarum nemo ad montem hunc accedere audeat, sine illorum permissione. Hegumeni, ut iam observatum est, ii ut plurimum eliguntur, qui quum plus pecuniarum in stipe quaerenda collegerint, optime de suis Coenobiis meruisse censentur. Vt autem in commune de re Coenobiorum publica deliberare possint, publicam in *Kareis* domum habent, in qua celebrant Synodhum, quam *σύναξιν τῶν γερόντων* adpellant. De hoc loco ita scribit *Ioannes Comnenus* Medicus Valachus in *Descriptione Montis Atho: Protaton*, inquit, *est templum amplissimum, & pulcerrimum omnium, nomine Dormitionis Sanctissimae Deiparae insignitum*. Et ex intervallo: *Illic est Monachorum forum, & in circuitu variae artificum officinae, vocaturque locus Caraes. Eo frequenter conveniunt Monachi Hegumeni, & Senes ad Synaxim, maximeque singulis Sabbatis: & de communibus omnium monasteriorum negotiis & necessitatibus mutuo deliberant, ac dissidia, quae accidunt inter patres, componunt, vectigaliaque & onera graviora, a Magistratu Thessalonicensi sibi imposita, solvunt. Ibi residet Aga isthuc missus a Bostangibassio Imperatoris, ut observet externa Monasteriorum negotia, ut obsequentiae invigilet, & loca a piratis tueatur: qui communi Monasteriorum expensa victum habet. Ibi circumposita sunt aedificia & villae omnibus una Monasteriis contributae cum cellulis & Ecclesiis ad quietem, & recreationem sanctorum Senum, qui procul ad Synaxim veniunt. Quoniam plerique, aut propter nimiam loci distantiam, aut*

propter

propter alia impedimenta, non possunt in ipsa die ad Monasterium reverti, ac necessario istbic manent; ideo in magna Protati Ecclesia sunt pro singulis Hegumenis sedilia secundum ordinem suum, ut stent ibi quum officio adsunt. Hactenus ille. De horum autem Monachorum victu ita scribit *Petrus Bellonius* Cenomanensis, qui annis ab hinc ducentis circiter haec Monasteria omnia peragravit: *A carnibus toto vitae tempore abstinent, imo etiam in quadragesima, aliisque anni tempestatibus a piscium sanguinem emittentium usu. Parce admodum sobrieque victitant, cibo ut plurimum utuntur baccis olivarum non conditis sale, ut apud nostrates; sed maturis, nigricantibus & aridis ad modum prunorum*. Vestis horum Monachorum ab aliorum Monachorum habitu diversa non est, de quo alibi opportunius nobis disputandum erit: nunc enim quae Monachorum huius Montis sunt propria persequimur. Itaque ad eorum supellectilem descendendum, de qua ita *Ricautus* saepius laudatus scribit: *Calogeri adsidue suam paupertatem, & suae conditionis miseriam conqueruntur: quod quidem mirantur ii, qui eorum thesauros vident . . . . Et profecto si magnificentia, opulentiaque ornatuum & vestium altarium, & Ecclesiarum eorum consideretur, difficile quis persuasum habuerit, eos ita pauperes esse, ut videri adfectant. Inter multas alias res spectatu dignas, imaginem Christi in sepulcro iacentis, quam die Parasceves exponunt, habent, quae auro & pretiosis lapillis tota distinguitur. Pleraque Coenobia suae institutionis historiam ostendere possunt non coloribus & pennicillo pictam, sed opere Phrygio aurea fila mirabiliter disponente delineatam,*

tam, bacchatamque margaritis atque lapillis. Superbas quoque Sacerdotum vestes habent, quatuor praecipue Coenobia primaria, in quibus arcae exstant vestibus & ornatibus rei divinae destinatis plenae; catini, simpuli, hydriae, disci, lances, candelabra, argentea sunt, & innumera; sunt & multa ex auro obrizo, & deaurata. Immanes Cruces habent aureis laminis tectas, ex quibus baccarum maris Indici catenae dependent. Librorum tegumenta, ut Evangeliorum, Epistolarum, Psalterii, Missalium, sunt ut plurimum auro extanti onusta, vel aureis argenteisque emblematis tessellata. Maxima harum divitiarum pars a Czaris, antequam Moscovia subiectioni Patriarchae Constantinopolitani se subtraheret, donata fuit. At Moldavia, Valachia, Georgia, quum adhuc huic Patriarchae adhaereant, suam munificentiam erga haec Coenobia ostentant, quum uni vel alteri quaeque benevolae sint; ut Georgiani, qui & Iberi dicuntur, Coenobium Iberum adprime diligunt; ita ut eorum liberalitate ex opulentioribus censeatur. Haec munera faciunt, ut Monachi tanta magnificentia cum quotidianas, tum Festis solemnioribus, processiones peragant; & insolita admiratione & veneratione harum Ceremoniarum populus percellatur, & ab iis non recedat, quin aliquid stipis & muneris etiam ipse contulerit.

Tempus iam ut de Coenobiis ipsis agamus, duorum Scriptorum vestigiis inhaerentes, saepe a nobis iam laudatorum, *Ioannis Comneni* videlicet, & Britanni Equitis *Ricauti*. Et primum sese offert,

I. Celebre Monasterium *Laurae* Sancti *Athanasii Athoniti*, quod nomine *Dormitionis Deiparae* τῆς Θεοτόκου τῆς κοιμήσεως exornatur, & pulcher-

critudine eſt inenarrabili; quodque, quum vetuſtate dilaberetur, reſtauratum fuit ab Authente Hungaro-Valachiae *Neaugulo Vaſſaraba* Voevoda, qui totam Eccleſiam plumbeis tabulis texit: ut ſupra magnam Narthecis portam in ipſo plumbo magnae camerae inſcriptum viſitur. Habet hoc Monaſterium Sacella viginti ſex, cum interius, tum exterius poſita, quorum magna pars depicta & ſplendidis mirabilibuſque ſtrata marmoribus; in ſingulis vero lampas perpetuo ardet. Maxime vero omnium ſubſpicitur magnum & admirandum refectorium, crucis forma ſtructum, quod menſas habet marmoreas viginti quatuor; ac ſeorſim ad ſuperiorem partem Hegumeni menſa eſt. Refectorium peramplum & ſpatioſum eſt, totum interius exteriuſque depictum. Inter Templum vero, & refectorium occurrit immanis marmoreus crater, in quo Monachi cuiuslibet menſis initio Sanctificationem peragunt. Stat crater in medio camerae ſpecioſiſſimae depicto interius fornice, qui columnis decem marmoreis fulcitur. Templum eius peramplum eſt, & luminoſum, ſtratum praegrandibus ſplendidiſque marmoribus, quae magna pars porphyretica ſunt. Murus a terra ad duas ulnas altitudinis aulaeo veſtitur, opere Phrygio, ſumtibus Patriarchae Conſtantinopolitani *Dionyſii* ex Andro. Imagines habet multas antiquas, & ſpecioſas auro circumlitas, argenteis, aureiſque laminis ornatas, cum lapidibus pretioſis. Extra illas autem duae ſunt praegrandes, Servatoris noſtri Chriſti una, Deiparae altera; quas argento exornavit Imperator *Andronicus Palaeologus*. Ad latera imaginum ſunt Imperator, & uxor eius Imperatrix, in argento effícti. Eſt & alia imago Sancti *Athanaſii*

Atho-

Athoniti argento exornata ab Authente Hungaro Valachiae *Neaugulo* Voevoda : ad cuius latera ipse depictus est cum coniuge ad rei memoriam. In hoc ipso templo lampades multae iugiter ardent. Supra Narthecem autem est Bibliotheca, in qua reperiuntur libri multi veteres manuscripti. Monasterium turribus in ambitu munitum est. Procul Monasterio in praeruptis montis est Scete *Gregorii Palamae* Archiepiscopi Thessalonicae ; prope autem cellula *Cucuzelae*, Cantoris celebris, nec non Asceterium Sancti *Petri Athoniti*. Extra Monasterium in editis locis est Sacellum Sancti *Ioannis Chrysostomi*, cellulaeque, quas cum Sacello Patriarcha *Dionysius* Andrius exstruxit. Habet porro Monasterium ad littus maris, portum exaedificatum, & turrim excelsam, cum conclavibus pulcerrimis, & Sacello admirando, atque insuper in fastigio tormentis bellicis ad portus custodiam. In Magna Ecclesia Reliquiae multae adservantur, & inter eas Caput Sancti *Michaelis* Synnadensis ab Authente Hungaro-Valachiae *Ioanne Constantino Vassaraba* Voevoda, qui anno 1714. e throno deiectus est, magnifice exornatum auro multo, & lapidibus pretiosis cum theca argentea, & admirabili. Hoc Coenobium menstruum centum decem argenteorum tributum solvit. Ab hoc Monasterio dependent

Templum Sanctae *Annae*, & Asceteria circumposita in loco alto, & accessu difficili numero plus sexaginta : ibi sunt item Sacella Ascetarum multa. Incolae vero Eremitae, & Ascetae, labore manuum victum parant. Hoc Templum, quod & *Cyriacum*, hoc est *Dominicum* dicitur, pridem angustum valde fuerat. Verum Patriarcha CP. *Dionysius Andrius*, qui nescio an sit idem ac *Dionysius Mu-*

felimes electus anno 1671. sumtibus multis ipsum dilatavit, & ornavit; qui Patriarcha multa alia bona Sancto Monti contulit, impensis minime parcens. In via, qua itur a Sancta Anna ad Monasterium Sacrae Laurae *Sancti Athanasii*, reperiuntur cellae admirandae, quae omnes ad eamdem Lauram pertinent; videlicet *Sanctus Panteleemon*, *Cerasia*; ubi est Sacellum Sanctorum Apostolorum; *Sanctus Demetrius*, *Sanctus Antonius*, & *Sanctus Athanasius*; deinde Cella *Capsocalytae*, & *Sanctus Petrus*. Inde procedes ad turrim *Morphini*, quae iam deserta est, ubi templum exstat Sancti & magni Martyris *Georgii*.

II. *Batopedii* Monasterium pulcerrimum nomine *Adnuntiationis Sanctissimae Deiparae* honoratur. Huius Templum peramplum, & admirandum est, habetque quatuor columnas eximias, magnasque, porphyritis colore, quae in Crucis formam Ecclesiae tholum substentant. In eo Ciboria duo sunt elegantissima & magnifica: pavimentum totum ex marmoribus, & porphyrite concinne eleganterque stratum. Inter Reliquias erat ibidem olim Caput Sancti *Andreae* Cretensis; sed Monachi a multis iam annis ipsum quasi Cimelium pretiosum obtulerunt magno totius Russiae Imperatori. Multae sunt picturae in hoc Templo, quemadmodum in muro Narthecis musivo opere expressae; Ambonesque spectabiles sunt affabre sculpti, variisque historiis insculpti. Supra Narthecem est Bibliotheca ditissima. Habetur item alia Bibliotheca in Scevophylacio, seu Sacristia, multis pariter libris instructa. In Turri item excelsa prope Catechumena est Horologium magnum. Suntque aliae Turres praeal-

tae

tae quinque, aliaeque minores quatuor, bellicis tormentis instructae. Habet autem Monasterium intus, et foris Sacella quatuordecim, Portum spectabilissimum & amplum; ubi Monachi cum retibus omnia obsoniorum genera piscantur. Possidet item diversis in locis Scetas, Cellas, Asceteria, Turres, Molendina, Hesychasteria cum septis parietinis, & vineas amoenissimas. Menstruum Sultano centum argenteorum tributum hoc solvit.

III. Monasterium *Chilantarii* ad littus maris habet Navale cum Turri excelsa, & murorum septo; cuius Templum ornatur nomine Sanctissimae Deiparae *τῶν εἰσοδίων*, totumque plumbo opertum est. Fundatum fuit sumtibus *Stephani* Serviae, & Romaniae Regis, qui *Romani* Imperatoris X. vel XI. Saeculo gener erat. Habet columnas quatuor praegrandes ex marmore albo, in Narthece item duas, in exteriore Narthece seu vestibulo totidem. Pavimentum eius ex marmore albo est, lapillis varii coloris distincto, quod sane spectaculum iucundum exhibet. Qui ibi Asceticam vitam ducunt Monachi, genere Servi, & Bulgari sunt. Nam fundatores huius templi praeterea fuere SS. *Sabbas*, & *Symeon* pater eius, Bulgariae Despotes. Hoc Coenobium est veluti colonia Monasterii *Batopedii*; nam *Sabbas* ille, huius Calogerus, *Chilantarii* Monasterium construere adgressus est, ut in hoc Monachi omnes eiusdem linguae ac nationis habitarent, quum in *Batopedio* omnigenarum nationum homines exciperentur. Hoc Coenobium menstruum centum argenteorum tributum solvit.

IV. Monasterium *Iberorum* antiquissimum est, a *Tornicio* Ibero, Romani Imperatoris duce, & deinde Monacho effecto, ad refugium patriae suae

Georgiae constructum ; ideoque vocatur *Iberorum*. Renovatum deinde hoc Monasterium fuit a Regibus, & Principibus Iberiae, cum valido muro in circuitu. Templum nomine *Dormitionis Deiparae* insignitur, estque magnum ac conspicuum, totum plumbo tectum, habens quatuor tholos, & portas magnas tres ; pluribusque intus columnis porphyreticis eius partes fulciuntur ; aulaeis, picturisque ornatissimum. In Ecclesia marmore strata multae Sanctorum Reliquiae adservantur. Est & aliud intra Monasterium vetus Templum *Praecursoris* duplici tabulato. Aliud item *Sanctissimae Virginis* plumbo tectum, fundatum ab Iberiae Principe *Asota*. Totum templum marmoribus & porphyrite stratum est, habetque circum columnas marmoreas spectabiles. Stat vero supra columnas quatuor, totumque depictum est a perito pictore, sumtibus Authentae Hungaro-Vlachiae *Ioannis Serbani* Voevodae *Cantacuzeni*, qui anno 1683. iam Principatus habenas moderabatur. Habet item Monasterium alia Sacella sexdecim, Bibliothecas in tribus locis opulentissimas, libris multis veteribus & novis instructas, & Chrysobulla multorum Imperatorum, Patriarcharum, & Authentarum spectabilissima. Habet & praealtas turres, & navale, & tormenta bellica in circuitu. Extra Monasterium Cellae sunt cum Ecclesia, quo mittuntur leprosi : habenturque alia item domicilia variis in locis pulcre exaedificata. Licet primum in hoc Monasterium nonnisi Iberi admitterentur ; hodie in eo etiam Graeci indifferenter excipiuntur, teste *Ricauto*. Ab hoc menstruum 85. argenteorum tributum solvitur.

Haec quatuor Monasteria, quae hactenus descripsimus, omnium sunt maxima, & locupletissima.

V. *Sancti Dionysii* Monasterium excitavit Trapezuntis Imperator *Alexius Comnenus* anno Christi MCCCLXXX. hortatu Sancti *Dionysii*, qui frater minor erat *Theodosii* tunc Archiepiscopi Trapezuntini, & in loco, in quo Monasterium est, vitam asceticam egit. Huius Imperatoris Chrysobullum illic integrum salvumque adservatur cum aliis multorum Imperatorum Chrysobullis, ac chartis sigillatis Patriarcharum, variorumque Authentarum. Hoc exornavit deinde *Neaugulus Bassarabas* Voevoda Hungaro-Valachiae, quartus post *Radulam* Voevodam, quo nomine Voevodam invenio anno 1664. regnantem; sed post quem nullus Voevodae *Neaugulo* locus relinquitur. Immo quum *Neaugulus Matthaeum* Voevodam aetate praecesserit, oportet ut *Radulas* hic alius sit eiusdem nominis Voevoda perantiquus. Ex his tamen, quae sequuntur, liquere arbitror *Neaugulum* sub exitum Saeculi XV. & initium XVI. vixisse, utpote qui dicitur filius spiritalis *Niphonis* Patriarchae CP. quem puto esse *Niphonem* Thessalonicensem Metropolitam, qui post annum 1482. Patriarcha CP. creatus fuit, & iuvenis in Monte Atho, in Monasterio *Pantocratoris*, aliquandiu vixit. *Nipho* enim Cyzici Metropolita, qui Patriarcha CP. anno 1312. electus fuit, esse non potest, utpote quem variorum criminum reum Graeci historici faciunt. Tertio item decoratum postea fuit hoc Monasterium ab Authente Hungaro-Valachiae *Petro* Voevoda, qui anno Christi MDXXX. Ecclesiam depingi curavit. Demum *Roxandra* uxor *Alexandri* Voevodae, filia *Petri* Voevodae, nosocomium pro infirmis, & refectorium picturis decoratum excitavit. Templum magnum conspicuum, plumbo opertum, duos habet

Nartheces, fulciturque quatuor columnis marmoreis, & marmoribus praegrandibus stratum est. Picturis ornatum, & vasis aureis, & argenteis instructum multas Sanctorum Reliquias continet, & inter eas Sancti *Niphonis* Patriarchae CP. totum corpus, exceptis dextera manu & capite, quod in pretiosa theca depositum est sumtibus *Neauguli Bassarabae* Voevodae, qui erat spiritalis eius filius. Caput autem & dextera manus exstant in Hungaro-Valachia, in Templo Monasterii *Agiesii*, cuius festum celebratur undecima Augusti mensis. Habet Monasterium Bibliothecam ditissimam, & circum porticum ad prospectum, turres praealtas, & cellas duplicis tabulati. Praeter memoratos fuit huius Monasterii instaurator *Theodosius* filius *Neauguli Bassarabae*; & *Pachomius* quidam Monachus, qui olim fuerat *Alexander* Authentes Valachiae, memorati *Petri* Voevodae gener, & praedictae *Roxandrae* vir. Fundatoribus item adnumeratur *Silvanus* Monachus, qui a *Petro* Voevoda missus fuit, ut construendo operi advigilaret; & *Macarius* Heracleae in Thracia Metropolites, qui abdicato throno in Monasterium cum omnibus facultatibus suis se transtulit; item *Lazarus* & *Boius* fratres Germani, cumque ipsis *Manuel*, *Thomasque* pariter fratres. Divo *Ioanni Baptistae* dedicatum est hoc Monasterium, & menstruum sexaginta argenteorum tributum solvere cogitur.

VI. Monasterium *Pantrocatoris* fundatum fuit ab *Alexio* exercitus duce, qui postea Romanorum Imperator fuit, ut eius Chrysobullum enarrat, & forte *Alexius Angelus*, vel *Alexius Murfiphilus* est XII. vel XIII. Saeculo. Fundator item eius fuit *Ioannes* Primicerius eiusdem *Alexii* frater. Castrum

autem

autem exterius quum prae vetustate multis in partibus dilaberetur, restauravit magnus Logotheta *Barbulus*, & *Gabriel*, Principes viri in Valachia conspicui, & religiosi. Templum habet spectabile in honorem *Transfigurationis* Salvatoris Christi, quod quatuor marmoreis columnis fulcitur, totumque picturis exornatur; & in quo multae Sanctorum Reliquiae custodiuntur. Hoc Coenobium argenteos 57. singulis mensibus pro tributo solvit.

VII. Monasterium *Xeropotami* dictum, nomine Sanctorum *quadraginta Martyrum* honoratur, Templumque habet maximum, & ornatum, plumbo opertum, fultum columnis marmoreis quatuor. Pavimentum totum ex marmore Pario albo confectum est. Quum hoc Monasterium annis bene multis desertum mansisset, Valachiae Authentes *Alexander* Voevoda, qui anno circiter 1580. regnabat, ipsum magnis sumtibus restauravit, & Ecclesiam depinxit, & decoravit. Quinquaginta sex argenteos pro tributo solvit, auctore *Ricauto*, qui tradit ab *Andronico Palaeologo*, quum habitum Monasticum anno 1332. induisset, fundatum fuisse, vel saltem restauratum.

VIII. Monasterium *Cutlumusae* ab Imperatore *Alexio Comneno* saeculo XII. fundatum, & deinde dirutum Valachiae Authentes *Neaugulus* Voevoda elapsis pluribus annis, similiterque *Radulas* Voevoda, *Bassarabae*, anno circiter MD. ut observat *Ricautus*. Item *Myrthas* Voevoda, & *Vintilas* Voevoda, ipsum paulatim totum restaurarunt, qui in Ecclesia per circuitum depicti subspiciuntur. Ecclesia honoratur nomine *Transfigurationis* Salvatoris Christi, & picturis ornata est, & tota plumbo operta est. Hoc Monasterium menstruum quinquaginta

quinque argenteorum tributum solvit, ut scribit *Ricautus*, qui in eo a *Ioanne Comneno* dissentit, quod *Andronicum Palaeologum* huius Coenobii fundatorem perhiberi adfirmat. At quia proxime hoc monasterium situm est Protaton, ideo de illo consequenter agere deberemus, sed quum de eo iam superius *pag.* 153. mentionem tempestive fecerimus, pluria modo addere supersedemus.

IX. Monasterium *Simonis Petrae* Templum habet nomine *Nativitatis Christi* insignitum. Est vero pulcrum, nullisque non ornamentis decoratum, interque eius sacra Cimelia habetur Evangelium Magni pretii, donum *Michaelis* Voevodae, qui, ut videtur, *Matthaeum* Voevodam aetate praecessit. Monasterium ad quietem commodissimum est, quod in cacumine petrae cuiusdam Sanctus *Simon*, qui proxime hunc locum vitam asceticam duxit, unde *Simonis Petrae* dictum fuisse videatur.

Saeculo septimo decimo circiter medio restauratum fuisse scribit *Ricautus*, & quinquaginta quatuor argenteos singulis mensibus pro tributo solvere.

X. Monasterium *Zographi*, sive *Pictoris*, sub *Leone Sapiente* Imperatore, qui anno 886. electus est, excitatum fuisse perhibetur; ipsumque restauravit Authentes Moldo-Valachiae *Stephanus* Voevodas anno mundi 7010. Christi MDII. qui etiam depictus est extra Ecclesiam ad rei memoriam. Huius Templum honoratur nomine Sancti, & magni Martyris *Georgii*, plumbo opertum, ac sex tholis fastigiatum. Murus eius in castri formam structus amplus est, tresque portas habet. Monachi isthic ascetice viventes Servi sunt & Bulgari. Hoc triginta quinque argenteos pro tributo solvit.

IX.

XI. *Dochiarii* Monasterium in primis & dignioribus Sancti Montis Monasteriis numeratur. Eius fundator fuit Sanctus *Euthymius* Cathegumenus sub *Nicephoro Botaniate* Principe, qui anno 1078. Imperator electus est, amicus & socius Sancti *Athanasii Athoniti*. Item *Nicolaus* quidam Patricius consobrinus memorati *Euthymii*, qui denique in eo ipso Monasterio monasticam vitam amplexus, *Neophytus* vocatus est; nec non Monachus quidam *Barnabas* nominatus. Dirutum *Alexander* Authentes Moldo-Valachiae Voevoda restauravit, & Ecclesiam excitavit a fundamentis anno mundi 7086. Christi MDLXXVIII. totamque interius depinxit, magnificeque ornavit. Ecclesia nomine Sanctorum caelestis militiae Principum *Michaelis* & *Gabrielis* insignitur. Prius autem Sancti *Nicolai* Myrorum in Lycia Episcopi nomen tulerat. Ea praealta, & pulcra est cum tholis quinque plumbo operta, habetque columnas quatuor admirandas, multasque Sanctorum Reliquias complectitur. Hoc Monasterium triginta argenteos singulis mensibus pro tributo solvit.

XII. Monasterium *Sancti Pauli* Bulgaris & Servis incolitur. Est vero Templum eius pulcrum, totum plumbo opertum, & nomine Sancti *Georgii* Martyris honoratur. Pictura eius vetus est Bulgarico more facta; quin & Imagines multae Moscoviticae in eo sunt. Extra Templum est Narthex totus depictus eleganter. Reliqua Monasterii structura elegans est & sublimis, eiusque aedificia iam multo pulcriora effecta sunt, postquam Authentes totius Hungaro-Valachiae *Ioannes Constantinus Bassaraba* Voevoda *Brancobanus* a fundamentis ibi turrim excitavit, ac varias cellas, Sacellum, &

Refe-

Refectorium elegans condidit. Inter Reliquias eius Ecclesiae, pars donorum a Magis oblatorum recensetur, quam donavit *Maro* filia *Giurae* Serviae Despotae. Hanc Agarenorum Imperator *Mahumetes* postea in uxorem duxit quando Constantinopolim subegit anno 1453. Hoc in loco Sanctus *Paulus* Monachus Sacellum primum condidit, & totum deinde Monasterium struxit Authentes Symendri in Servia *Giuras* Despotas. Hoc menstruum triginta quinque argenteorum tributum solvit.

XIII. Monasterium *Xenophi* ad littus maris Templum habet pulcerrimum, quod honoratur nomine Sancti *Georgii* Martyris, & columnis, marmoribus, porphyrite, ac totum undique picturis ornatum est. Patres isthic habitantes Servi & Bulgari sunt. Primus huius Monasterii fundator fuit Sanctus *Xenophon* a quo nomen accepit. Sub haec anno Mundi 7053. Christi MDXLV. ipsum restaurarunt *Lucas Bornicus*, & frater eius *Radulas*, Principes Hungaro-Valachiae, totamque Ecclesiam pulcre depingi curarunt. Demum Authentes Valachiae *Mataees* Voevoda *Bassarabas* suis sumtibus Narthecem Ecclesiae, & totum Refectorium picturis ornavit. Hoc menstruum triginta argenteorum tributum solvit.

XIV. Monasterium *Gregorii* ad littus maris situm est, Templumque habet in honorem Sancti *Nicolai* constructum, & plumbo contectum. Fundator huius fuit Sanctus *Gregorius Iunior*, a quo nomen accepit. Demum Authentes Moldo-Valachiae *Alexander*, Pater *Bogdani*, Voevoda magnifice restauravit ipsum anno ab Adamo 7005. Christi MCCCCLXXXXVII. Solvitur ab hoc tributum viginti quinque argenteorum mensibus singulis.

XV.

XV. Monasterium *Parachili* Ecclesiam habet elegantem nomine Sanctorum Apostolorum *Petri* & *Pauli*, plumbo contectam; castrumque in circuitu, turrimque praealtam, & bene exstructam. Authentes Moldaviae *Petrus* Voevoda, quum ipsum restaurare vellet, misit *Petrum* Protospatharium suum cum pecunia multa, jussitque pulcro in situ fundari Monasterium. Quum Spatharius quaestus causa turrim tantum juxta mare struxisset, Authentes re comperta, factum hujusmodi indigne tulit, nec Spatharius mortem evasisset, nisi Monasterium, quo loco iam situm est, proprio peculio exstruere se recepisset, quod Authentes valde probavit. Qui deinde uno consensu una cum Spathario in hoc eodem Monasterio Monasticum statum amplexus est, amboque *Pachomii* nomine vocati sunt, ac residuum vitae ibidem transegerunt. Hoc Monasterium menstruum viginti quinque argenteorum tributum solvit.

XVI. Monasterium *Simeni*, vel, ut accuratius loquamur, *Esphigmeni*, habet templum admirandum oblongum, columnis duabus ornatum, tholis fastigiatum, estque totum pulcre depictum. Templum consecratum est in honorem Adsumtionis Salvatoris Christi. *Ioannes Comnenus* illud fundatum tradit ab Imperatore *Theodosio Iuniore*, & Sorore *Pulcheria*; sed *Richautus* nullam eius fundationis memoriam exstare litterarum monumentis consignavit. Istud viginti quinque argenteorum tributum singulis mensibus solvit.

XVII. Monasterium *Philothei* Templum spectabile nomine *Adnuntiationis Sanctissimae Deiparae* habet. Fundatores *Arsenius*, *Philotheus*, & *Dionysius*, qui in Olympo Monasterium excitavit. Hi vero supra Narthecem depicti visuntur. Demum anno ab

Ada-

Adamo 7000. Christi MCCCCXCII. Rex Cachetii *Leontius*, & filius eius *Alexander*, propriis facultatibus pulcriorem in statum restaurarunt; refectorium magnum & elegans excitarunt, totumque depinxerunt: ubi etiam visuntur ipsorum imagines. Hoc Monasterium est *Kesim*, quod lingua Turcica significat a tributis exemtum, ob eius pauperiem.

XVIII. Monasterium *Russorum* Templum habet in honorem Sancti Martyris *Panteleemonis* consecratum. Fundator eius fuit *Knezes* Serviae Lazarus, qui ob incorruptam virtutem Sanctus postea habitus est. Hoc etiam Monasterium est *Kesim*.

XIX. Monasterium *Castamoniti* in honorem Sancti Protomartyris *Stephani* consecratum Templum habet magnum & spectabile, quinque tholis fastigiatum, plumbo coopertum, ac depictum. Est autem inops, ac necessariorum penuria laborat, quare & ipsum *Kesim* est. Restauratum fuit a *Manuele Palaeologo* Imperatore, ut Chrysobullum eiusdem declarat.

XX. Monasterium *Stauroniceta* dictum Patriarcha CP. *Ieremias Senior* fundavit. Hic Patriarcha ante annum 1520. electus fuit, deinde expulsus post illum annum restitutus est, & sedem tenuit per annos XXIII. & menses aliquot. Eius Templum nomine Sancti *Nicolai* Archiepiscopi Myrorum insignitum est. Exstat etiam ibi Templum parvum quidem, sed artificio, & picturis elegans. Aquam, qua ad potum utuntur Monachi ibi versantes, deduxit Authentes Hungaro-Valachiae *Serbanus Cantacuzenus* Voevoda sub fornicibus, opus sane multi sumtus. Hoc Monasterium octodecim argenteorum tributum singulis mensibus solvit.

Et

& invenire, ut facilius attendas tibi metipsi, & quod melius est possideas, ex te ipso motus, & exemplis eorum, inter quos fueris cooptatus. Vides tamquam ex subterraneo mihi consolationem emergere, quam maxime parabilem. Tu autem neque consolationem iure optimo accipies ex meis sermonibus, & ex iis, quae tibi insunt, (congenita autem tibi sunt & multa & bona) patrocinans, & consuetae tuae probitati quoad fieri potest succurrens. Tantam enim solicitudinem & curam tuam circa nos, & in praecedentibus, & etiam in futuris, etsi nos idonei non simus, Deus multa abundantia, & pluribus, maioribusque donis remunerabitur. Et haec hactenus dicta sunto. Ipse vero, o admirande, utrumque sanaveris hominem; & nobis cum omni reverentia agentibus tua

ne ..

Et haec de Coenobiis hisce ex *Ioannis Comneni de Monte Atho Commentario* ad rem nostram magis facientia excerpere lubuit; nam nostra parum refert quid de fabulosis Monasteriorum fundationibus, miraculis Graeca fide dignis, aliisque id genus historiis, litteris Graeculus ille mandaverit. Sed & *Ricautus* auctor non spernendus nobis praesidio fuit; cuius documentis *Comnenum*, quoad Monasteriorum descriptionem, aut supplevimus, aut castigavimus; multosque alios Scriptores consuluimus, qui a nobis citati legentibus passim occurrunt.

ne pigreris quaesumus rescribere. Osculatus autem fueris meo nomine manus nobilissimi Domini Andreae Telli, & ex parte reliquos amicos salutaveris; maxime vero tuum nobilissimum Patrem, & tuum prudentem & gratiosissimum Germanum. Venetiis. Anthesterionis decima desinentis anno salutis MDLXXXVII. (:)

(:) Haec Epistola in Cretam missa videtur; nam gens *Spira* Cretensis est, ut ex Epistolis *Andreae Spirae* colligitur.

Sancto, & sapienti Hieromonacho Domino Meletio Blasto (1) Maximus humilis Episcopus Cytherorum, bene agere.

IVcundissimae mihi tuae litterae, o sacrum & amicum caput Meleti; etenim bona methodo & Aristotelicis hae ele-

(1) Nobilis *Blastorum* familia Cydoniatis est, seu ex *Canea*, de qua urbe nonnulla superius *pag.* 224. observata fuere; idque constat ex Epistola *Dionysii Cateliani* ad *Manuelem Blastum Cydoniatem*, quam superius *pag.* 71. exhibuimus. Tres *Blastos* in hisce Epistolis, quas publici iuris facimus, offendere est, *Meletium Blastum* Hieromonachum, ad quem plures litteras dat *Margunius* noster; *Manuelem* seu *Emmanuelem Blastum*, Cydoniatem, cui scribit lau-

elegantiis (r) fulciuntur, & bonae partis quam plurima una cum iis inferuntur; & non ma-

laudatus *Catelianus* superius *pag.* 62. 69. 71. & forte non alius *Manuel* est, qui ipsi *Cateliano* scribit *pag.* 78. Cui etiam tamdem scribentem invenio *Michaelem Blastum pag.* 89. *Meletius* igitur noster *Blastus* Hieromonachus erat, hoc est *Monachus Sacerdos*, ut adnotavimus superius *pag.* 113., non, ut *Henr. Hilarius* ridicule putat, *Monachus Montis Atho*, quasi ii tantum *Hieromonachi* vocitarentur. Hic quidem anno 1590. in Monasterium *Sanctae Haecaterinae*, vel aliud, Candiae transiisse videtur, ex alia *Margunii* Epistola, qua gratulari se patriae dicit, quod tanto Sacerdote ditata sit. Et certe eum virum gravem, & docta eloquentia praeditum, multaeque auctoritatis in Creta fuisse, Epistolae ei a *Margunio* scriptae luculente indicant. Ipse quidem aliquando veritus sum, ne non hic *Meletius* idem esset cum *Manuele Blasto*, qui quum Monasticum habitum induit, nomen *Manuelis* Meletio de more commutarit, nomine per eamdem litteram incipiente, ut superius *pag.* 151. a me observatum fuit. Sed quum videam *Meletium* anno iam 1590. Hieromonachum fuisse; & hoc eodem anno a *Dionysio Cateliano* Epistolam *Manueli Blasto* mitti, aqua mihi in hoc haeret. Quin si Epistola *Manuelis* ad *Catelianum*, est *Manuelis Blasti* ut superius subspicatus sum; ea certe scripta est Patavii anno 1592. Num idem cum *Michaele Blasto* fuerit, alii videant: ne non sit ego vereor. Inter Calligraphos a praestantissimo *B. Montefalconio* re-

magis arbitror Peripateticos (2) quã aliquem undequaque doctissimorum Areopagitarum (3) te sequutum esse, ex his, quae utrique parti placuere, optima coagmentans, & artificiose verborum adparatum elaborans. Ego quidem quum senex, & vetustus aliquis

recensitos occurrit *Nicolaus Blastus*, qui anno 1484. Codicem Demosthenis in Regia Bibliotheca Luteriae Parisiorum adservatum descripsit. Haud eiusdem gentis fuisse crediderim *Matthaeum Blastarem* seu *Blastarium*, Hieromonachum, qui circa annum 1335. composuit Syntagma alphabeticum rerum, quae in sacris Conciliorum Patrumque canonibus, & Imperatorum legibus exstant, digestarum sub certis titulis, litterarum ordine dispositis, de quo *Fabricius* in sua *Graeca Bibliotheca*.

(1) *M. Tullius* facundiam *Aristotelis* auream adpellavit.

(2) *Aristotelis* libros plurimi, ut decet fieri, a recentioribus Graecis, ex eo constat quod horum plerique Peripatetici fuerunt, ut *Ioannes Argyropulus*, *Georgius Scholarius*, *Georgius Trapezuntius*, ipse *Gemistus Pletho*, & *Bessarion*, *Theodorus Gaza*, aliique. In Bibliotheca Riccardiana exstat Codex MS. Graecus, qui Philosophiam Peripateticam continet in compendium redactam a *Iosepho Rhacendyte* qui circa annum 1300. vixisse videtur, *Ioannis Actuarii* σύγχρονος.

(3) De Areopago Athenarum, & Areopagitis, vide luculentissimum *Ioannis Meursii* Commentarium.

quis sim, hoc solum novi, modum & intelligentiam epistolae esse usum. Ita & charactere incomposito, & facili scriptione, ad satietatem uti didici. Vbi enim utique sit Philosophus locus tuis Philosophicis commentationibus, Meleti, apud viros iubentes implere hoc solum in mutuis litteris, familiariter scilicet conversari cum amicis, & iis, qui familiares sunt, libere suipsorum consilia & cogitationes indicare. Si vero Philosophiae aliquid etiam litteris attributum est, non tamen simpliciter omnino hoc, neque qualitercumque. Publice enim philosophari etiam Pythagorae ( ) auditoribus vetitum erat: non vero taciturnum aliquid epistola est, sed valde commune. Nostrae vero Philosophiae (2) plura sunt penitiora, & minime efferenda, nisi quis illa dixerit, propter quae vel multitudo rerum dolorem adferentium comminatione terretur, vel utiliorum spe confirmatur. Igitur quaecumque huiusmodi sunt multitudini communiora. At sacra Philosophia multis tenebris obumbratur,

(1) Vide *Diogenem Laertium*, & *Iamblichum*, in *Vita huius Philosophi*.

(2) Hoc est Christianae sapientiae, quae Philosophia a Graecis vocatur, ut apud *Suicerum* late videre est, & ipse observavi *De Erud. Apostolorum*

tur, & mihi ad hoc Psaltes respexisse videtur in sacris Hymnis, ubi dicit: *posuit tenebras latibulum suum*. Et aliquando in litteris philosophari quis potest, aliquando minime, ne non initiatis arcana prodantur (1). Et sicut canibus proiicere sancta & ipsis dantibus & accipientibus damnosum est, de his quomodocumque publice loqui non sine culpa est. (2) Ego enim, ut congruum erat, tuam humanitatem, & doctrinam erga tuum populum in praecedentibus meis ad te litteris laudare adductus sum, non dicere meum Philosophicum studium. Quomodocumque igitur res se habeat, quoniam tibi amicum est intelligere, amo te, qui huiusmodi es. Et in hoc maxime philosophari (3) te opto, ut fortitudinem in asperis rebus, & tranquillitatem, & strenuitatem mentis in iis, quae contra sententiam accidunt, conse-

qua-

(1) Hinc *Plato*, quum Dionysio Siciliae Tyranno arcana quaedam mysteria scripsisset, ut litteras ille abscindat rogat.

(2) De disciplina arcani apud Veteres Christianos nonnulla ego disserui *Lib. III. De recta Christ. quoad Trinit. Fide Cap. VII.*

(3) Philosophari, pro patientem esse in adversis, apud Christianos Scriptores occurrit, ut apud *Suicerum* videre est.

quaris (1). Videris enim deinceps multa huiusmodi propter malas hominum sententias advenientia. Aliter enim alius de eodem profecto, & de alio apud se ipsum deliberavit; & prope tot sententiae, quot homines. Qui vero instituto philosophus est, non oportet ut efferatur horum omnium nomine, sed sibi ipsi (2). Philosophetur optima; doleat vero congruenter in iis, in quibus alii aliter erraverunt (3). Incolumis mihi vivas, frater in Christo sanctissime, & multum sapias nihili aestimando omnia quae heic sunt, aliis vero te instruendo semper ad ea, quae permanent.

Venetiis, Elapheboliomis quinta stantis anno salutis MDXC.

(1) *Lactantio* virtus est, *perferendorum malorum fortis ac invicta patientia. Aristoteli* effatum illud tribuitur, ἐπειδὴ μὴ γίνεται τὰ πράγματα ὡς βουλόμεθα, δεῖ βούλεσθαι, ὡς γίνεται. *Quandoquidem, ut volumus, res non contingunt; oportet, ut contingunt, eas velle.*

(2) *Tibullus:*

Nil opus invidia est, procul absit gloria vulgi;
Qui sapit, in tacito gaudeat ille sinu.

(3) *Lucretius:*

Sed nil dulcius est, bene quam munita tenere
Edita doctrina sapientum templa serena,
Despicere unde queas alios, passimque videre
Errare, atque viam palantis quaerere vitae.

Sanctissimo Metropolitae Philadelphiae, in Christo maxime honorando Patri Domino Gabrieli Severo, Maximus humilis Episcopus Cytherorum, pacem.

INimicos diligere, & bene facere iis, qui oderunt, & pro iis, qui damno adficiunt, orare, & iis, qui praecedenter molestiam adtulerunt, auxiliari, non secundas obtinere post praecipuam apud Christianos fraternam dilectionem, & humanitatem, communis legis gratia, & legislatoris longanimitas, & interna cum Deo similitudo divinorum virorum, qui hanc exercuerunt & omnibus in commune Christianis legem rogarunt, ostendunt; & nostri praesertim magis proprium, quanto propius dilectionis auctori, & legislatori per illius gratiam adpropinquavimus; aliter vero se habere eos, qui Christianam vitam profitentur, & multis, & nobis praesertim, utpote qui superius provecti fuimus, nemo dixerit quantum periculosum sit, & adversae omnino partis. Mihi quidem igitur & antiquitus pax tecum fuit, Sacratissime Domine; absurdum est enim, odium aliquod intus latere in iis, qui pacem non solum sibi ipsis, sed etiam aliis

a Deo

a Deo precantur, & quotidie in primis persequuntur. Vnum siquidem & solum mihi, & ante hac, & in praesens nihil minus, etsi non magis, deprecandum, & odio dignum, in dogmate quomodocumque calumniam pati, etiam apud eos, qui hoc adsidue finxerunt. Si tantum quidem de industria malum aliquod facere volui, non innoxius sim ego apud Deum, quem nostra Philosophia (1) colit; & si umquam depravare vel cogitavi aureum nostri dogmatis numisma; & non ad huius confirmationem, & id, quod universis, & mihi conducibile est, omnis mihi librorum labor contextus est, & scopus omnis qualiumcumque scriptorum (2) propositus: quum maxime semper caveam qualemcumque offensionem ponere animabus simpliciorum. Procedit enim ex Deo, & Patre, Spiritus secundum Patris vocem in propriam exsistentiam, & hypostasim. Procedit vero ex Patre simul & Filio in sanctificationem, & beneficentiam creaturae, & effunditur ex utroque, vel ex Patre per Filium (3); & illa quidem prior

 in-

(1) Vide superius *pag.* 273.

(2) Praecipue vero eorum, de quibus superius *pag.* 170. 232.

(3) Consule superius *pag.* 210. Idem esse *per filium*, ac *ex filio* procedere luculente demonstrat *Dionys. Petavius Lib. VII. De Trinitate Cap. XI.*

incomprehensibilis quoad creaturam, & indissolubilis processio; haec vero participatio, & tamquam *ad aliquid* facta a sacris Theologis dicitur: & non oportet confundere inconfusa; propter quod & iudicatum a me est, quod etiam enarratum fuit. Ita igitur & me habui, Deo auxiliante, & me habeo, & usque ad ultimum spiritum me habuero: vel non viderim solem orientem. Si vero alii aliter in iis, quae me adtinent senserunt, & dictioni alicui, & soli, tenaciter inhaerent, rationabiliter quidem prolatae, non caute vero interpretatae, & aliquid etiam ad aequivocationem confundunt (etenim & aliis nostrorum maiorum isthuc ipsum aliquando accidit) ad universam vero materiae tractationem, & quae sequuntur, tacent, & qualiscumque nostrorum Scriptorum diligentiae curam non habent, insons quidem ego sum. De iis, qui Deo rationem reddent, nihil dicam, ne forte fastidiosum sit illis, (1) qui iudicium eorum quae ab ipsis facta sunt, & quae usque ad exilem intelligentiam

tiam

(1) Puto heic intelligi Episcopos, qui in *Margunii* fidem & sententiam inquirebant, nam in quatuor vel quinque Synhodis eius caussa discussa fuit, & ter quidem absolutus est, ut ipse dicit in Epistola ad Synodum Constantinopolitanam, inferius producenda.

tiam procedunt, excipiunt, atque retribuunt; sive sententiam mutaverint, & meliores ipsi se ipsis, propriaeque, & multorum salutis causa, facti fuerint, & nostram animam frustra obpugnare non perseveraverint, & carbones sibi ipsis secundum illud Scripturae adcumulare, ne alterutrum omnino ignorantes patiantur. Simus vero aliquando per ipsam Pietatem ipsi nostrum, & praestantioris ac divinioris partis; & quae omnibus simpliciter utiliora sunt sponte operemur, (ne pedes, quod paradoxum & simul absurdum, caput dirigant) & hi quidem qui dilectionem docent, & hoc ipso eorum, qui secundum hanc vivere profitentur, & aliis ad eam praeire adseverant, magistri esse videntur. In hoc enim solo commode de nobis magnifice senserimus. Insuper & admonitioni nostri Principis (1) obediverimus, & confuderimus dilectionis inimicum, & boni aliis exemplar fuerimus. Ita noverunt, qui respiciunt ad pacis Principem, (2) accedere congruenter, & reconciliari iis, qui obpugnant, & expugnantur, & ex insultu ho-

S 4 stis,

(1) Venetum Senatum intelligere videtur; nam & *Gabriel Severus* Venetiis morabatur, ut superius vidimus *pag.* 235. & quidem usque ab anno 1578.

(2) *Christum* scilicet, qui *Princeps pacis* ab *Esaia* praedicatur.

ſtis, ita, ut contingit, adfecti ſunt. Nimirum mihi ita ſubgerit conſcientia, & Deus (audeo enim dicere) admovit. Ipſe vero diiudicaveris apud te ipſum, & navim rationis adpellens, & ſapientioribus mentis perſcrutationibus omne ruminans, & niſi aliud, ſaltem animabus periclitantibus parces, quibus neque mundus univerſus aequivalet (1). Quum enim & ipſe ad hoc unum reſpexeris, per ipſam Pietatem omnia ſecunda prae hoc reputavi. Det vero tibi Deus ſimul & mihi meliora eligere, & omnibus Chriſtianis utilia; & utrique noſtrum propitius ſit. Vale, Sacratiſſime Domine, & pacem nuncians, pacis dilectiones retine; etenim melior & minor cauſa, ſecundum Pindaricum. Ex noſtro domicilio (2) anno ab Incarnatione Servatoris MDXC. Boedromionis tertia deſinentis.

San-

(1) *Chriſtus* in *Evangelio : Quid prodeſt homini ſi univerſum mundum lucretur, animae vero ſuae detrimentum patiatur?*

(2) Ex domicilio ſcilicet, quod Venetiis habebat; nam hoc anno & inſequentibus iam Venetiis commorabatur. Non videtur *Margunius* Venetiis in Monaſterio S. Georgii habitaſſe, forte ob diſcordias cum aliis Monachis. Conſule ſuperius *pag.* 242.

Sancto & sapienti Hieromonacho Domino Meletio Blasto Maximus Margunius humilis Episcopus Cytherorum, bene agere.

EGo & tibi gratulor per Sermones (1) de incremento honestorum Sacerdotum, (2 in Christo frater Meleti, & patriae, quoniam te, qui talis es, praeter alios ditata est, viro sane & tibi ipsi, & accedentibus, utilia, & ea quae ad salutem quam maxime conferunt, procurante una, & meditante adsidue. Ita fruar amicitia, quae nobis intercedit, & studio circa sacram

(1) Νὴ τοὺς λόγους, iurisiurandi genus, quod forte *Socrati* etiam non displicuisset, per Anserem, & Canem deierare solito.

(2) Τῇ τῶν καλῶν ἐπιδόσει ἱερέων. Calogeros, *Henr. Hilarius*, & *David. Chytraeus*, & *Iac. Felbavius* dictos putant, quasi καλοὺς ἱερέας *honestos Sacerdotes*, vel καλοὺς γέροντας quod quidem probabilius, ut censet *Croisius* quoque; nam Calogeri vocantur etiam Monachi, qui Sacerdotes non sunt. Haec compellatio honorifica est, ut apud Venetos *Caro veccio*. Principio ita vocabant Monachos, & Monachas καλογρίας, aetatis pervectioris, a pulcra senectute, ut confirmat *Suicerus* sequutus *Meursium*; mox vero nomen ad quosvis extendi coepit, nulla aetatis habita ratione.

cram salutem, ut nescio utrum te ob huiusmodi propositum laudaverim, vel eos qui in patria sunt, ob proclivitatem quae iis ad honesta innata est, vel ob utrumque, quod utique facio, & te & illos laudando vehementer. Sed enim quod fieri consuevit, concreverunt aliquando virtutibus vitia, alienum quemdam circumponentia vultum; & invitos, & probos artibus quibusdam improvisis post se ipsa trahere consueverunt, sive ex illis ipsis qui tales capiunt occasiones, & virtutibus non ut decet utuntur; sive ex iis, qui extrinsecus infesti sunt: sive daemon aliquis fuerit huiusmodi; sive incorporeus aliquis loliorum sator, ut & spina una pullulet cum floribus, quod molestum maxime est. Horum ego primi innoxium te esse omnino iudicavi. Secundi vero te quidem, sed non principaliter hoc praeeligentem, quod tibi fortasse conciliabit una cum tempore virtus, quod valde invidiosum est. Sed siquidem hoc, auxiliari eo, quem fers, Spiritu usus fueris ad crimen tollendum, & te ipsum in hoc ab adparenti crimine, & illos ab adverso spiritu, quo adprehenduntur, liberandum. Si vero & ipse contuleris aliquid ad secundum, haud utique praeveneris te ipsum prius curans, ut habeat curationem, &

super

super te & apud alios , non vulnus hoc, vel promiscuam quamdam naturam convenienter hoc existimantes. Multos enim non ex iis, quae dicunt, sed ex iis quae faciunt potius, quales utique ipsi sint in seipsis arguimus. Praesertim vero Evangelicis disciplinis , ut & ipse nosti , hoc perficitur. Ego quidem igitur progredi ad praestantiora, & diviniora, quantum non utique aliquis dixerit , desidero . Quidni enim? ubi ex hoc tantae multitudinis , quae bonis initiatur, dependet salus? Et sane hoc , siquid huiusmodi ita evenerit invidia nequissimi daemonis. Et tibi homini exsistenti parum adhaesit mali ablatio. Haec tibi ex benevolentissima patris te praeeuntis sententia scribere animum induxi. Ipse vero nostrum desiderium in honesto fundans rescripseris , & ulterius meam animam tuis officiis oblectatus fueris , quo nihil omnino mihi fuerit gratius. Incolumem te tueatur Dominus anima & corpore, frater in Christo dilectissime. Venetiis, Decembris sexta desinentis , anno salutis MDLXXXX.

Sa-

Sanctissimo Archiepiscopo Philadelphiae Maximus Episcopus Cytherorum, pacem a Christo.

EA quae ad dogma adtinent, & alias ab iis, qui talia crediderunt, sapienpientissime, & in praesens nihil minus, disquisita sunt, Sacratissime Domine, & nihil secum inferre intricatum, & implexum iis, qui non eligunt calumniari ea, quae ad fallaciam non tendunt, liquido patuit; nisi quis omnino stupiditate aegrotet, & insanabili opinione; & contra stimulum calcitrare eligat. Ita vero calumnia sufficienter arguatur. Gloriari vero, ut ita dicam, aliundecumque ad Deum, opportunius vel exinde coniectet. Dixerit vero aliquis quod non solum capiti praecipienti, & condemnanti, sed & aliis multis circa ipsum exsistentibus, pariter & semel & bis obstet, vel si tibi opus est, ut videtur, trinitatis numero, quo neque in hoc dogmate contristeris. Ego vero & gloriatus fuerim in iis dogmatibus, in quibus educatus sum, & in hoc solum magnifice de me sentiens semper reputabor. Conveniens tibi revera est & fucus, & facilitas ad pacem, & si, Optime, effingens haec enuntiare ignorasti. Et ut aiunt,

aiunt, argumentum eorum, quae facta fuerunt, exitus. (1) Mihi enim & omnino, quae erga te olim per te fuit, inimicitia deleta iam & extersa est, quasi numquam fuisset, & sane iure merito permansisset; & eius loco inducta fuisset a me dilectio pura & religio. A te vero absconditum fuit venenum, quod in tempore & sine ratione effundendum erat: vel quid aliud sibi voluit meas litteras, clam quidem saepe, & inter multos, & tamdem quasi per signum aliquod, ostendere? Vides tibi ad crimen recriminationes adferri? Oppone ante caussam haec iis, quae a te descendunt, & velut in trutina diligenter expende, & inferes omnino, iusta faciens, contra te ipsum condemnationem. Haec tibi a nobis inter te & me solos dicta sunto, & noveris, sermones rationabiles super illud, quod nos adtinet, ius, etsi alias nullius pretii homines simus nos non deficere. Fiat vero ut tu aliter aliquando persuasus melioris partis sis. Videris enim ex iis, quae scribis, constanter te habere in iis quae semel, & quomodo-cum-

(1) *Ovidius:*

—— — Careat successibus opto
Quisquis ab eventu facta notanda putat.

cumque apud te ipsum deliberavisti. Nosti vero benevolentias posse admodum iudicare suffragia. Nosce te ipsum, o generose. Generosus vero fueris in iis, quae Deo placent. Quid vero rursus latenter a te ea, quae pacem spectant, subdole cogitantur? Time Deum, si minus divinitus impulsam religiosam Synodum (1), & pulcra immutatione immutare. Etenim tibi in hoc, si eligas, dextera Domini extensa est. Ego vero praeter hoc unum, ut praecedenter dixi, tecum sincere pacem habui. Etenim Deus neque in futuro Sanctum Spiritum blasphemantibus facile reconciliabilis erit. Parce vero & tibi & mihi, & animabus, quae calumniam & offensionem patiuntur, & ut oportet, pacem tibi serva & aliis. Vale Sacratissime Domine. Ex aedibus nostris anno ab Incarnatione MDLXXXXI.

Idem

(1) *Margunius* accusatus erroris circa dogma de Spiritu Sancto a tribus Synodis absolutus fuerat, ut inferius patebit; heic indicare videtur Synodum proximiorem. Quarta vel quinta contra eum Synodus anno insequenti Constantinopoli congregata est.

Idem Eidem.

ABstulit mihi praeter alia agriculturam daemon, sacratissime anime Meleti, & aratrum propter otium evanidum fuit, & pratum apud me neque per somnium; siccitas vero omnino, & ariditas, & exsiccatio, & spinis plena solum seges, & inter cetera, iucunda viridaria a tuo sacro capite sapienter omnino excogitata, & odor florum, & omnis fructus, interiit. Si ex tuis arguis mea, fructiferis, & suavibus rebus ad satietatem te oblectans, transferas quomodocumque etiam in nos, inducasque gratiam aquae vitalis, qua quomodocumque irrigemur. Excipio tui moris humanitatem, & magis, quia aemulatione eorum, qui eiusdem artis sunt, adficeris. Abundant illi magis quam vicini; & aliquid agrorum non suorum sibi vindicant, & si in iis facere fuisset ut pluvia etiam non indifferenter infunderetur, & hoc sane ausi fuissent. Et propter hoc convenienter quis admiretur tuum propositum, & ambitionem ultro & benevole donandi. Nimirum onus iniunxerunt iam apud me, & quatenus videtur ad fructuum proventum praeparatio fit, nisi tantum ipse lasseris affatim distribuere aquam

& ir-

& irrigare adſidue ſulcos. Sed non mihi talis ſit; non minus enim vel prius infelices permanebamus. Erit vero & tibi plus a noſtro inopi agello pro iis beneficiis, quibus a te adfecti ſumus, perceptio fructus rari forte alicuius generis plantarum. Alia enim aliis luxuriantur plantis viridaria; etenim iam & haec ex tua cauſa nos auſi ſumus noſtra vocare. Incolumis mihi vivas anima, & corpore, hominum ſanctiſſime & ſapientiſſime, & iugiter fluentibus canalibus gratiae Spiritus irrigeris. Venetiis. Metagitnionis quarta deſinentis anno Salutis MDXCI.

Idem Eidem.

VIx tamdem Theophylacti Commentaria in Sacros Evangeliſtas offendimus, o mihi ſacrum & amicum caput Meleti. Rara etenim huiuſmodi opera ſunt apud quos proſtant venalia. Cauſſa vero cur rara in praeſens inveniantur, adventores ſunt. Quaeſito ſane fruare, tibi

(1) Nulla Saeculo XVI Conſtantinopoli Graecorum Chalcographia fuiſſet tradit *Steph. Gerlachius*; immo

tibique ipsi seorsim, & aliis in communi, propter praeconium sacrorum eloquiorum, utilis exsistens pro virili portione. Reddes vero pretium huius libri ei, qui hunc tibi tradet. Si vero & alius rei indiges, iube. Nos enim non segnes erimus quoad fieri potest ad tibi obtemperandum, neque ipse hisce expers eris, quum merearis servitium accipere, & maxime a quibusdam; praecipue vero ab iis, a quibus vehementer diligeris, propter tuam morum probitatem, & studiorum incrementum in rebus honestis. Addam vero etiam quod neque mediocri-

immo dixerim nulla fuisse in tota Graecia: nam quum *Nicodemus Mataxas*, Archiepiscopus Cephaleniae, ad quem scribit *Dionysius Catelianus* superius *pag.* 74. & 90. ex Batavia characteres Byzantium advexisset, & quaedam typis in lucem emisisset, Supremi Vezirii indignationem expertus est, & opus illud utile intermittere coactus, de quo videndi *Papadopolus Hist. Gymnas. Patavini Par. II. Cap. XLII. num. CXCVI.* & *Aymonus in Monum. Authent. Eccles. Graecae in Praefat.* Quare Graeci libros formis describere, formis iam descriptos, Venetiis quaerere, omnino cogebantur. Tamdem sub exitum saeculi superioris *Anthimus* Archiepiscopus Hungaro-Valachiae Typographiam Graecam, Latinam, & Arabicam, Bucoresti instituit, ex qua multa Graecorum opera, lucubrationesque prodierunt, ut videre est apud *Antonium Clarium* in *Historia Revolutionum Valachiae*.

ter diligentes e contra diligis. Incolumis mihi conserveris, sacrum & praecipue dilectum mihi caput, & eos, qui tibi amicitia iuncti sunt, salutatione etiam meo nomine dignari non dedigneris.

Venetiis, Boedromionis sexta stantis anno Salutis MDLXXXXI.

Idem Eidem.

PArum abfuit quin tuis me litteris volucrem reddideris; & multo terra ipsa sublimior evasissem nisi fabulis celebratum Icari casum pertimuissem. Quid nam, mihi sacer & desideratissime anime Meleti, ita, ut videtur, rigide animam meam quomodocumque demittere elegisti, & humilem quamdam opinionem virili meae sententiae addidisti? Quomodo enim homo quum sim humanum ipse non patiar? Vtrum igitur per Iovem amicabilem tuum amorem excipiam, & eos, qui veluti summis labris non convenientibus me laudibus efferunt, vel procul amandem ad eos, qui aequiora de se ipsis non sentiunt, periculum congruum evitans, sis nostrarum rerum incorruptus iudex; vel proclivius te habendo

apud

apud eos, qui haec amant, nisi suffragia, etenim decens, corrumpere tibi iucundius? Recedant haec a tua sacra anima, vel ego tuo amore numquam adiutus fuerim, parum tibi in huiusmodi subditus. Itaque in posterum de me moderatius senti, & scribe, & mihi quaeso consideratius ignoscas. Illud quidem, ne si in me inquiratur, minor inveniar iudicio quod a te prolatum est, atque ita multum debeam risum viris, qui recte iudicare noverunt. Hoc vero, ne & ipse forte adulatoris accusationem patiaris, vel re ipsa arguaris tamquam nos irridens, praesertim apud eos, qui calumniari modis omnibus, student. Haec a te Lynceo acutius, si quo modo videre perspicacioribus tuas litteras licuit, quod ne ipse quidem Momus carperet; ita in his quae recta sunt neque quomodocumque declinat, neque ad alterum extremorum periculose declinavit. Ita sane & de te ipso, & de nobis simul persuasus sis, & amorem erga nos adsidue succende. Vtique per Sermones ipsos mutuis, & frequentibus literis ne abstineto, sacer & dilectissime mihi anime, & sapientissime Meleti. Vale, & tibi honestum amorem retribuentes meo nomine salutaveris in primis Sacros Benedictum

 Episco-

Episcopulum (1) & Matthaeum qui cognominatur Bitzimenus. Venetiis Scirrhophorionis nona desinentis anno Salutis MD LXXXXI.

(1) Num hic frater, vel adgnatus, *Antonii Episcopuli* Protopsaltis Cydoniae, qui scripsit Codicem Ioannis Canabutze de Samothrace, nunc Regium, anno MDLXIX. ut apud *Montfauconium Lib. I. Palaeograph. Graecae Cap. VIII.* videre est?

Philippo Siminelo, fratri in Christo dilectissimo & disertissimo, Maximus humilis Episcopus Cytherorum, bene agere.

ET praesens iam tuum circa honesta studium noveram, fratrum mihi dilectissime Philippe; & absens ob ea, quae audio ab iis, qui res tuas narrant, omnino te diligo; & si fieri potuisset ambabus ulnis amplexatus fuissem, quem spiritu intelligendo complector. Nimirum id, quod possum, facere quomodocumque adducor, insitam tibi laudabilem meditationis scintillam utilibus facibus tuis redaccendens. Si vero & id minus est tua dignitate & placito, id omne adscripseris non promtitudinis, sed potentiae, defectui. Munus vero

vero parvum (1) eſt, ſi ſimilibus compares; non parvum autem rurſus, ſi reconditas obſervationes inſpicere elegeris; & non infructuoſa tibi erit contemplatio, dummodo diligentius in ſtudium incumbas. Virorum enim omnino generoſorum, qui ſtudium circa Grammatica oſtenderunt, hoc opus eſt. Theodorus Orentius beatae memoriae huiuſmodi erat, nemini ſecundus illorum, qui noſtris temporibus primas obtinent, & in liberalibus artibus, magis autem primariis, omnibus certans. Vtere autem dono, vel potius pro arbitratu hoc fruere, & propter tuum honeſtum ſtudium diſciplinarum, & propter amicitiam quae mihi pridem cum tuo patruo interceſſit, (2) Nicolao videlicet nobiliſſimo, quam ego ut pretioſum aliquid in ſinu conſervabam; ipſe vero beneficiis me cumulabat. Non minus enim tibi boni, & laudabilis propoſiti, quam ipſi circa me ſtudii

(1) Librum aliquem ad Grammaticam ſpectantem *Philippo Siminelo*, Viro erudito, *Margunius* dono miſiſſe videtur.

(2) Θεῖος & patruum, & avunculum ſignificat, Italice Greca origine *Zio*. Ita autem dictum ferunt, quaſi *divinum*, in reverentiae ſignum. Veteres enim Patrem *θεὸν Deum* veneranter adpellabant, Patris autem fratres θείους, hoc eſt, *divinos* nuncupabant.

dii debitorem me ipsum esse cognovi. Vale, & si quo tibi opus fuerit eorum, quae in nostra potestate sunt, impera.

Venetiis. Boedromionis nona desinentis anno Salutis MDLXXXXI.

Sancto & sapienti Hieromonacho Domino Meletio Blasto Maximus humilis Episcopus Cytherorum, bene agere.

MAgnum aliquid de me ipso sentire prope periclitor, quum te rerum mearum laudatorem nactus sim, qui quidem huiusmodi a me reputatur, apud alios vero, qui iudicii legibus amicitiam adiiciunt, etiam conveniens aliquod possidet. Ego igitur multas habeo tibi gratias, sacrum & dilectum mihi caput, sanctissime frater Meleti, propter laudes, quibus mea fers, non propter laudes ipsas, non enim ita umquam insanierim, quasi mea ipse plurimi faciam, sed quia hae ab sincera amicitia pendent; quae quum infirma sit ad probandum amorem, qui in corde latet, complicare aliquando ea, quae sunt, cum his, quae non sunt, didicit. Hic igitur occultam desiderii scintillam revelans, & fervidum amorem custodiens, etiam apud eos, qui recte iudicare noverunt, in huiusmo-

iusmodi dispositione veniam meretur. Ipse vero, velut non praeeligens causam, substineas cavillationem aliquam apud eos, qui conscientiam tuam, sicut ego, non noverunt, qui sensui tantum attendere eligentes, & volentes esse quod non oportet, intelligibiliter aliquod praetercurrunt, & calicis asperitati inhaerentes, latentem intus dulcedinem ne minimum quidem gustant. Oportet vero etiam, quum amice epistola scribitur propter eos, qui ultra quam opus est iudicii exactissimi sunt, mensuram servare; minor enim, dicat quis, culpa sequetur. Alias vero non aliquod taciturnum epistola est, sed etsi statim lateat, publica certe temporis lapsu fieri consuevit. Sentiunt vero alii aliter, ut de negotiis, ita de litteris. Et oportet in hac parte considerate se habere, & tamquam aliquem multis oculis instructum, qui in nulla qualicumque re offensurus est. Varium igitur te esse oportet circa ea, quae ad alios pertinent, in litteris propter supervenientes necessitates querelarum; in iis vero, quae ad me pertinent, & tacens & loquens, qualis quidem eris, talis profecto reputatus fueris. Abstines vero ex aequo amoris reciprocationem; etsi enim nos pauperes simus quoad alia, quoad amorem quidem, ne-

mini primas, quatenus in nobis eſt, hucuſque conceſſimus. Oblectaſti me ficuum ſpeculatione, & quidem tantum, ut longi cachinni apud me protenſi ſint, utque ego iis, qui aderant, etenim aderant lectioni non pauci, furore quodam correptus fuiſſe parum quin viderer abeſſet. Sed ne per pietatem ipſam, ne huiuſmodi inutilium quaeſtionum curioſiores iudices ſedeamus, ex quibus nihil aliud quam lites quaedam, & pugnae, & irreconciliabiles inimicitiae conſequi ſolent; quaecumque vero gravia, & animo utilia, haec proponite ad invicem, & pacate ſimul ac pie reſolvite. Recte me cavillaris propter pugnam cum Sacratiſſimo (1) Sed ego quidem, ut congruum eſt, quidni enim? proteſtor mihi ipſi & illi per Deum meliora diſquirere. Sint vero haec nobis etiam per tuas Deo acceptabiles preces, quae conferant aliquid ad meliorem conſtitutionem. Opera Mercurii Triſmegiſti (2), & Theodoreti in dubia divinae Scripturae, difficilia inventu ſunt, & tanto magis, quan-

(1) Hoc eſt cum *Gabriele Severo* Archiepiſcopo Philadelphiae, cum quo iam diſcordia, & ſimultas ei intercedebant.

(2) Opera quae ſub *Mercurii Triſmegiſti* nomine circumferuntur, ſubpoſititia ſunt.

quanto alibi excusa sunt; verumtamen & horum cura nobis erit, si quo modo ea offendamus. Sanus mihi vivas, frater in Christo sanctissime, & sapientissime, & illustrissimo, & magnifico Andreae Cornaro (1), meo nomine hoc ipsum, manus osculatus, iube. Venetiis Munychionis xv. anno Salutis MDXCII.

(1) Num hic Cretae Praeses tunc temporis erat?

Idem Eidem.

NVnc quia Christi erga homines amore desierunt mala, quae potius mala videntur, quum revera bona sint, successerunt vero bona (1), & dilectissimus nobis Meletius, & peramabilis, curam nostri aliquam habebit, quomodocumque & gratum aliquid, omnino nos comiter ambibit. Quid vero nobis unquam Athanasio (2) viro undequaque doctissimo (illum enim existimamus videre legentes, & divinis laudibus eius opera fe-

(1) Procella contra *Margunium* mota aliquatenus iam interquievisse videbatur: vel saltem ipse pacatius iam vivere quum Venetiis Patavium se contulisset. Vide inferius Epistolam ad Synhodum CP.

(2) D. *Athanasius* Patriarcha Alexandrinus, cuius nomen longi carminis instar est & elogii.

ferentes) gratius unquam fuerit? Exspectamus vero hoc a desideratissima nobis anima, Meleti, & si quid forte eiusdem generis, simul adtrahitur. Ausi vero sumus neque sine ratione talia; etenim cognoscimus praeter alia bona tua, & liberalitatem viri, & amorem erga nos omnino ferventem. (1) Ne vero superemur dilectione, e contra pete, si qua & a nobis refundi possunt; ad ea enim nos & pridem praeparati sumus, & paravimus maxima alacritate nos ipsos, & tantum iubeat Meletius, & opera sequentur. Vale sacrum, & amatissimum, una vero & amicissimum mihi caput, & permane mundans sectione divini sermonis ab intelligibilibus spinis segetem spiritalem Christi, & inundans continuis irrigationibus & abundantibus laticibus, ut ita in posterum vites possibilem animae vexationem. Patavii, voluntarii propter scandalorum fugam nostri exilii, secunda desinentis Pyanepsionis, anno ab Incarnatione Servatoris nostri MDLXXXXII.

Io.

(2) Opera D. *Athanasii* a *Meletio* petiisse videtur *Margunius*.

(1) Itaque *Margunius* hoc eodem anno Venetiis Patavium profectus est, quum Mense Munychione Venetiis adhuc moraretur, ut ex praecedenti Epistola adparet.

IO. LAMIO INTERPRETE.

Ieremias (1) *Dei misericordia Archiepiscopus Constantinopoleos, Novae Romae, (* *& Oecumenicus* (3) *Patriarcha.*

DEi amantissime Episcope Cytherorum, gratia sit, & pax, & misericordia Tuo-Dei-amori a Deo omnipotente (·). Curae fuit in praesens, o Dei amantissimo-

(1) Pluria de *Ieremia II.* Patriarcha CP. superius *pag.* 171. & sequentibus, commentati sumus; sed quum ea in magnis temporis angustiis scripserimus, nec omnes libri necessarii ad manus essent, alia quaedam heic de eodem opportune litteris mandabimus. Et primum quidem apud *Martinum Crusium Lib. IV. Turco Graeciae pag.* 322. occurrit Epistola a *Ieremia*, dum adhuc Larissae Metropolita erat, Patriarchae CP. scripta, qua ei commendat priorem filiam cuiusdam nomine *Apostoli*, ut hereditatem paternam, quae iure ei debebatur, consequi possit, eius intercedente auctoritate. Postquam vero iam Patriarcha erat, & ante annum 1580. vel hoc ipso anno, tres eiusdem Epistolae habentur apud *Crusium* laudatum citato opere, *pag.* 291. *& seqq.* quae scriptae sunt, una, Sacerdotibus pagi *Asomatorum*, qui non longe a CP. distat, in Propontide situs, qua eis iniungit ut de caussa inter

inter *Georgium Moralem* Anagnoftam & eius uxorem vertente cognofcant ; & uxorem ad officium redire etiam per excommunicationem cogant; altera fcripta eft Epifcopo Metrorum , & Athyrorum, & eius Clericis, ut *Phocae* Lampadario Ecclefiae CP. reddenda curent Afpra 500. a vidua cuiusdam *Theodori Zaromeni* , etiam excommunicatione inrogata , fi probatum debitum ea folvere detrectaverit. Tertia fcripta eft *Theodofio Zygomalae* Protonotario Ecclefiae CP. qui una cum Presbytero *Sabbatiano* Exarchus in infulas emiffus fuerat ad colligendas pecunias pro tributo folvendo, anno 1576. Quae vero ftrictim de eius in Patriarcham electione , ftudiis , contra fimoniam decretis , & aedificiis , fuperius *pag.* 171. percurrimus , latiùs explicatiusque narrata videri poffunt apud *Manuelem Malaxum* in *Hiftor. Ecclef.* apud *Crufium* in *Turco-Grecia Lib. II.* nam brevitatis gratia ea nunc omittimus. Anno 1579. menfe Thargelione *Andreas Loudanus* Eques D. Stephani , & Regiae fcientiae praeceptor, Venetiis *Ieremiae* Patriarchae fcribit fe in animum induxiffe librum diligenter & exacte fcribere, quo utriufque Ecclefiae , Occidentalis fcilicet & Orientalis, unitio facile conciliaretur, ut tot contentiones inter Latinos & Graecos de medio tamdem tollantur ; adeoque ab eo petit Synodicum , & illi adfutum Tomum fub *Maximo* Patriarcha, eius praedeceffore ; multumque *reverendiffimum & divinum Archiepifcopum Philadelphiae* a probitate , prudentia , & eloquentia commendat. Hoc quidem anno, ut fuperius *pag.* 184. diximus , *Ieremias* depofitus fuit , & *Metrophanes* reftitutus ; quod quidem factum a quibusdam non fatis certe perhibetur arte Lutheranorum apud Turcas eum calumniantium,

quod

quod eorum confessionem probare is noluisset, ut apud *Spondanum* ad hunc annum §. XXII. videre est. Sane in Actis cum ipso ab iis habitis exstat ipsorum ad illum depositum Epistola die S. Ioannis Baptistae anno insequenti scripta, qua dolere se eius vicem testantur. Anno 1583. *Gabriel Severus* Archiepiscopus Philadelphiae *Ieremiae* scripsit Epistolam, qua queritur litteras nomine Patriarchae scriptas a *Sapientibus* ut vocant (*οἱ καλούμενοι σοφοὶ*) Serenissimi Senatus sibi traditas fuisse, quas quidem docet priusquam ipse Graece acciperet, in Latinam linguam conversas fuisse, & Romam usque transmissas. In iis autem *Gabriel* tamquam *absurdorum operum plenus* traducebatur; quare *Ieremiam*, cui pseudonymas, ut ipse putat, litteras illas mittit, rogat ut sibi rescribens hanc sibi structam calumniam dissolvat ac difflet. Vt autem ex laudato *Spondano* distinctius de iis, quae circa Calendarium Gregorianum ab *Ieremia* gesta sunt differatur, eius verba in medium proferemus: *Quum Stephanus Rex Poloniae in tanta vastitate Provinciarum ac varietate Nationum, & rituum, nec non schismatum, & haeresum, Calendarium Gregorianum ab omnibus accipi vellet, restitere vehementer Rutheni ipsi subiecti, qui Ritum Graecorum servant, quos concepti schismatis tumor, & altissima Theologiae, ac bonarum disciplinarum, linguaeque Graecae ignoratio mirifice suis consuetudinibus implicitos tenebat. Itaque misere Constantinopolim: ubi evocato Alexandrino Patriarcha, Ieremias Constantinopolitanus Synodicam Epistolam scripsit, qua Ruthenis, & Graecis interdicebat, ne Gregorianam emendationem admitterent; hac potissimum ratione ductus, quod sibi nondum Latinorum argumenta & rationes innotuisse diceret. Fa-*

ctum

ſtum vero poſtea eſt , ut ſive rationibus Ducis Oſtroviae Ruthenorum primarii ad Ieremiam miſſis , ſeu ſummi Pontificis diligentia ; ut idem Ieremias veritate victus , non ſolum ei adſenſerit , verum etiam legationem ad urbem miſerit , qua ſe id ipſum inter ſuos curaturum polliceretur . Quod in Annalibus Gregorii diſtinctius explicatur , quum dicitur , Gregorium ad Ieremiam miſiſſe duos Oratores cum litteris , & muneribus : hos illum a Gallo & Veneto Oratoribus , in Porta Amuratis reſidentibus , ad ſe adductos cum bonore excepiſſe ; propenſaeque in Latinam Eccleſiam voluntatis ſpecimen dediſſe , reſcriptis reverenti animo ad Pontificem litteris , atque una miſſis nonnullis Sacris Reliquiis : ac pollicitum eſſe ſe poſt aliquod tempus illius Calendarium recepturum , Ruthenoſque , & alios Graecos ad idem faciendum hortaturum . Sed contigit , ut non diu poſt ſceleſti cuiusdam viri calumniis apud Turcos oppreſſus (inſtigantibus forte iiſdem , qui primam eius expulſionem operati fuerant) in carcerem coniectus fuerit , ubi Gregorii Pontificis benignitatem expertus ſit : cuius hortatione Orator Gallicus magnis precibus effecit , ut poena capitis in eum decreta in mitiorem deportationis verteretur : quem ſi potuiſſet vindicare Gregorius , inter Cardinales retuliſſet . Anno 1590. *Gabriel Severus* Venetiis *Ieremiae* pariter ſcribit multa de *Maximo Margunio* querens , quod a ſe beneficiis adfectus ſe calumniari non deſinat ; & eius libellum memorat *contra quemdam fratrem* κατά τινος φράρου ſcriptum , irridens ſimul & carpens ; aitque *Margunium* , dum *Additionem* Symbolo factam defendere vult , adeo a veritate diſcedere , ut nec cum Graecis , neque cum Latinis conſentiat . Sed triduo ante , die ſcilicet XII. Septembris

aliam

aliam Epiſtolam *Gabriel* Patriarchae ſcripſerat eadem prope continentem, & in qua *Margunius* Sycophanta, & χρηπίζειν audit; ex quibus tamen Epiſtolis facile intelligitur tunc Conſtantinopoli Synodum habitam fuiſſe; & quidem hoc eodem anno *Ieremias*, & Synodus CP. menſis Novembris IV. *Gabrieli* ſcribunt, ut iuxta canonum decreta intra ſex menſium ſpatium ad ſuam Eparchiam & Metropolin Lydiae Philadelphiam redeat, ne ii populi ſuo vero Paſtore & Pontifice amplius deſtituantur; ſin minus, ſupplicet ut ex ea ſede deponatur, inque eius locum alter legitimus paſtor ſubſtituatur. Subſcriptiones ſunt inſequentes:

Humilis Metropolita Cyzici Damaſcenus.
Heracleae Germanus.
Metropolita Philippopoleos.
Hadrianopolis Calliſtus.
Pruſae Neophytus.
Tornovi Dionyſius.
Vadinae Theophanes.

Huic Epiſtolae *Gabriel* die XII. Ianuarii reſpondit, dixitque ſe vehementer ſuo gregi praeeſſe deſiderare, ſed res ſuas eo loco eſſe, ut ſibi id non permittant, ut ipſi Patriarchae notum erat, καὶ τοῖς τοῦ ὠκεανοῦ ἐπέκεινα; quin Graecorum, qui Venetiis ſunt, a *Chriſtianiſſimo*, & *Sereniſſimo Dominio Venetorum* curam ſibi demandatam fuiſſe; quare & ſi alium Philadelphiae Metropolitam ordinaverint, ipſe tamen ſemper ſe talem vocare non veriturum; quod & in alia Epiſtola ad eumdem Patriarcham confirmat, & ne *ſub petra ſcorpius lateat* timere ſe dicit. Verum ante haſce litteras hoc eodem anno duas alias Epiſtolas *Severus* Patriarchae ſcripſiſſe videtur, quarum prima ſcripta eſt die XII.

Septem-

Septembris, & missa per *Constantinum Chrystobergem* in qua quaedam habentur de *Petro* Voevoda, ut videtur, Moldovalachiae, cuius generum Dominum Vestiarium fuisse in alia Epistola indicat. In alia autem se defendit, & excusat, quod ei parere non possit in eo, ut Patriarchae mentio fiat in suo praeclaro Templo praesentibus aliis Pontificibus, quum id contra Canones & consuetudinem sit, & praecipue quum templum illud *Stauropegium* non sit, hoc est Ecclesia Patriarchae CP. auctoritate erecta, eiusque iuribus reservata, ut apud *Goarium* in *Euchologio* videre est, qui recte *Meursium* castigat in explicanda voce σαυροπήγιον hallucinantem. Et hae quidem Epistolae, de quibus hactenus egimus, in Codice MS. exstant, quem mecum V. Cl. *Scipio Maffeius* liberaliter & perhumaniter communicavit, ex quo etiam has *Margunii* Epistolas edimus; & in quo aliae Epistolae sunt a *Severo* ad *Ieremiam* Patriarcham, ut videtur, scriptae, sed tempore incerto. In earum una dicitur *Ieremias* iam ex Hungaro-Valachia Constantinopolin reversurus; & multos eum habere inimicos indicatur. Hoc pariter anno 1590. *Ieremias* Patriarcha ad Metropolitam Russiae litteras dedit, quas adlegat *Andr. Wengerscius* in *Historia Slavoniae Reformatae Lib. III. Cap. III.* ut probet, si Deo placet, consensionem Graecorum cum Evangelicis; qui insuper addit, quasdam *Ieremiae* Epistolas a *Stanislao Socolovio*, *Stephani* Regis Theologo, Leopoli interceptas fuisse. Haec amplius mihi de *Ieremia* dicenda fuerunt, qui quanta prudentia & integritate fuerit, ex eo etiam constat, quod apud *Spondanum* legere est, narrantem his verbis: *Quum Graecus quidam Monachus,*

qui

qui Ierosolymis venerat , ut pecuniam a plebe corraderet , mentiretur non longe a Ierosolymis lapidem caelitus decidisse , cui inscriptum esset , Mundum post paucos dies interiturum : eique commento ut fidem faceret , litteras monstraret , quas se ab Alexandro Patriarcha habere aiebat ; quibus promittebatur peccatorum indulgentia omnibus , qui eas pecunia compararent ; Ieremiam Patriarcham , ubi haec audivit , Monachum ad se evocatum , & in mendacio persistentem , publice excommunicasse , simul & eos , qui deinceps tales ab eo indulgentias emerent : qui vero iam emerant ipsos a Patriarcha iussos fuisse eas proferre , quae praesente Monacho igni traditae fuere ; ipseque Monachus pecuniam singulis restituere coactus , qui singulas ducato vendiderat : tunc & ipsum imposturam amare flentem a Patriarcha Ecclesiae restitutum fuisse .

(2) Constantinus Magnus , quum Sedem Byzantium transtulisset , eam urbem de suo nomine Constantinopolin adpellavit , & Secundam Romam dici voluit , lege ad id lata , quae columnae marmoreae inscripta est , de quo consulendus eruditissimus *Carolus Ducangius Libro I. Constantinopol. Christianae* §. *VI.* qui insuper quod *Novae Romae* adpellationem adtinet , haec litteris ibidem mandavit : *Scribunt alii* Νέαν ῥώμην, *Novam Romam ab eo adpellatam . Theophanes anno XXV. Constantini* : Τούτῳ τῷ ἔτει κτίζων Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβὴς τὴν Κωνσταντινούπολιν , Ῥώμην νέαν χρηματίζειν αὐτὴν ἐθέσπισε. Hoc anno pius Constantinus Constantinopolim a se constructam Novam Romam sanxit adpellari . *Qua quidem nomenclatura donatam observare est apud Scriptores passim . In Concilio II. Oecumenico Patriarchae Constantinopolitano conceditur primatus post Episco-*

scopum Romanum , διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν ῥώμην.
Gregorius Nazianzenus Carm. de Vita sua:

Ῥώμη νεουργὴς, συγγενῶν ἄλλων ἕδος,
Κωνσταντίνου πόλις τε καὶ στήλη κράτους.

Et in eodem carmine de utraque Roma:

Δύο μὲν οὐ δέδωκεν ἡλίους φύσις,
Δίσσας δὲ Ῥώμας, τῆς ὅλης οἰκουμένης
Λαμπτῆρας, ἀρχαιόντε, καὶ νέον κράτος,
Τόσον διαφέροντας ἀλλήλων, ὅσον
Τὴν μὲν προλάμπειν ἡλίου, τὴν δ' ἑσπέρας,
Κάλλει δὲ κάλλος ἀντανίσχειν συζύγως.
Natura binos haud quidem soles dedit:
Dedit ipsa binas attamen (mundi faces,)
Romas, vetustam scilicet Romam, ac novam;
Hoc discrepantes invicem, quod qua cadit
Sol illa fulget, fulget haec qua se exserit,
Par utriusque pulcritudo, par decus.

Rursus carmine XII.

Ὁπλοτέρη Ῥώμη, τόσσον προφέρουσα πολήων,
Ὁσσάτιον γαίης οὐρανὸς ἀστερόεις.
Roma nova, & tanto reliquas quae praeterit Vrbes,
Quam caelum terram vincit & exsuperat.

Νεοθηλὴς Ῥώμη, *apud Paulum Silentiarium in Descr. aedis Sophianae part. I. Manaßes:*

Πόλιν τὴν μεγαλόπολιν, πόλιν τὴν νέαν Ῥώμην,
Ῥώμην τὴν ἀρυτίδωτον, τὴν μήποτε γηρῶσαν,
Ῥώμην ἀεὶ νεάζουσαν, ἀεὶ καινιζομένην.

Leo imperotor in Oraculo de restitutione Constantinopolis.

Βυζάντιος αὐλὴ, ἑστία Κωνσταντίνου,
Ῥώμη, Βαβυλὼν, καὶ Σιὼν ἄλλη νέα.

Nicolaus Seidus loco laudato: Νέα Ῥώμη, νέα Ἱερουσαλὴμ

σαλήμ, μεγάλη βαβυλὼν, πόλις θεῦ. *Corippus Lib. I. numer. XVIII.*

Et iocunda novae Circensia gaudia Romae.

Et Lib. III. num. V.

. . . *votisque suis nova Roma favebat.*

Ita eodem Libro n. VII. Lib. IV. n. II. Denique Otho Frisingensis Lib. IV. Cap. V. Constantinus sedem Regni Byzantium transtulit, eamque Constantinopolim vocavit, quae & Regia Vrbs, & Neoroma vocata.

(3) Oecumenicus, *Generalem* significat, quae vox a Graeco vocabulo *οἰκυμένη*, quod terram universam habitabilem designat, originem ducit. Concilium Chalcedonense anno Christi CCCCLI. habitum hoc nomen primum adsumsit; & postea Presbyteri, & Diaconi, Ecclesiae Alexandrinae Pontificem Maximum hoc nomine decorarunt scribentes: *Sanctissimo & Beatissimo Patriarchae Oecumenico Magnae Romae*. Quod quum novi Patriarchae Constantinopolitani sensissent, hunc eumdem titulum sibi vindicarunt, qui deinde illis ab Imperatoribus, & Conciliis Graecorum tributus est; ut ex Constitutione quadam quintae Synodi luculentissime patet, in qua Imperator Patriarcham *Mennam* hoc titulo honoravit, quum scripsit: *Imperator Caesar Fl. Iustinianus Mennae Sanctissimo, ac Beatissimo Archiepiscopo, & Oecumenico Patriarchae*. Ita etiam in Concilio anno Christi DXVIII. Constantinopoli habito, *Ioannes III.* Episcopus Constantinopolitanus Patriarcha Oecumenicus fuit adpellatus. *Ioannes* vero IV. cognomine *Ieiunator* maiori fastu hunc titulum sibi tribuit in Concilio generali totius Orientis, quod sine Romani Pontificis Pelagii II. consensu congregaverat, a quo ne Oecumenici titulum adsumeret prohi-

bitus fuit. Illum tamen semper hic Patriarcha sibi nihilominus adscivit, atque etiam in Actis Synodi, quae Romam misit; cui consuetudini eius in posterum successores tenaciter inhaerere voluerunt. *Gregorius* tamen *Magnus* multo ante, ut ex variis eius epistolis colligere est, hunc titulum, profanum vocabulum, & vanitatem stulti nominis, vocavit; eosque, qui se hoc insignitos vellent vehementer improbans, demonstrat neminem Romanorum Pontificum temere hunc titulum adsumere ausum esse, quamvis a Concilio Chalcedonensi illis oblatus esset. Etsi vero Romani Pontifices hunc titulum, ipsis tantum iure optimo debitum, sibi adrogare noluerint; attamen a Conciliis semper eis honoris gratia tributus fuit, ut Acta Synodi Constantinopolitanae sub *Menna* Patriarcha celebratae perspicue testantur; in quibus Episcopi Pontificem Maximum his verbis adloquuntur: *Domino nostro per omnia Sanctissimo, ac Beatissimo Patri Patrum Archiepiscopo Romanorum, Oecumenico Patriarchae Agapeto*. Quin etiam *Phocas* Imperator anno Christi DCVI. quum *Cyriacum* Patriarcham odio prosequeretur, neminem praeter Romanum Pontificem hoc titulo decorandum per publica edicta imperavit; quod quum *Cyriacus*, qui hunc titulum pro virili portione sibi vindicabat, aegre tulisset, nimio dolore confectus, tamdem naturae concessit. *Sergius* pariter Episcopus Cyprius, quum Theodoro Pontifici Maximo Synodalem Epistolam scriberet, eum Oecumenicum dixit, scribens: *Sanctissimo ac beatissimo a Deo honorabili Domino meo Patri Patrum Archiepiscopo, & universali Papae Domino Theodoro Sergius humilem in Deo Salutem*. Hoc etiam titulo *Constantinus* Imperator anno DCLXVIII. Pontificem

cem Romanum adpellavit , ubi ſcripſit : *Conſtantinus Fidelis Magnus Imperator Domino Sanctiſſimo , ac beatiſſimo Archiepiſcopo antiquae Romae , & Oecumenico Papae* . Sed licet Epiſcopo Romano iure tamdem Oecumenici titulus adſertus fuerit , eum pariter Patriarchae Conſtantinopolitani ſibi vendicare non deſtiterunt ; quamquam Leo IX. Pont. Max. ea de cauſa *Michaelem Cerularium* Patriarcham vehementer reprehenderit , illudque honoris vocabulum etiam Romano Pontifici abiudicavit , cuius verba digna ſunt , quae heic producantur , ut apud Baronium ad annum MLIV. *num.* 12. exſtant : ſunt autem : *Qualis vero , & quam deteſtabilis , atque lamentabilis eſt illa ſacrilega uſurpatio ? quare univerſalem Patriarcham iactas ubique , & ſcripto & verbo , quum omnis Dei amicus huiuſmodi hactenus horruerit honorari vocabulo? Et quis poſt Chriſtum convenientius poſſet inſigniri hoc vocabulo , quam cui dicitur divina voce : Tu es Petrus , & ſuper hanc petram aedificabo Eccleſiam meam ? &c. Verum quia ille non invenitur univerſalis Apoſtolus dictus , quamvis Princeps Apoſtolorum ſit conſtitutus : nullus ſucceſſorum eius tam prodigioſo praenomine conſentit adpellari penitus , licet Magno Leoni praedeceſſori noſtro , & ſucceſſoribus ipſius hoc Sancta decreverit Chalcedonenſis Synodus : nempe animadvertebant non eſſe amicum Sponſi , qui pro Sponſo vellet amari : quin potius paranymphum , & lenonem Antichriſti , qui adverſatur , & extollitur ſuper omne , quod dicitur Deus , aut quod colitur* . Iam conſtat igitur cur , & quomodo , & ex quo tempore , Patriarchae Conſtantinopolitani Oecumenicos ſe adpellent. *Elmius* .

(4) Titulos , quibus utitur Patriarcha CP. quum

 Epiſco-

morum Episcoporum sapientissme; prospicere diligenter, ne quid tibi non placiturum patereris. Saepe enim Pontificum coetus Pontificatu te deiicere, & omnino privare decreverunt, dicentes te minime nosse Latinos veteres, & nostros sanctos Patres, & maxime id quod de Sanctissimo Spiritu additum est. Quomodo enim te putas omnibus esse maiorem, vehementer fluctuans, & contra illos facile invectus, quibus est actionis & contemplationis, ut ille dicebat, fundamentum? Cessa igitur ab huiusmodi, nihil turbans, & turbatus a multis, ne forte recentius quidpiam inferenti ipse etiam nequeam manum tibi auxiliatricem porrigere. An nescis, o Amice, non apud me solum, sed etiam apud universamnostram Ecclesiam, haec deferri? igitur prudenter omnino, ut virorum optimus. Insuper & cum Sanctissimo Philadelphiae Antistite reconciliare, omnia quaecumque sunt contra ipsum, sive typis edita, sive aliter, igni tradens quoad fieri potest. Ita meis collegis, & meae mediocritati haud iniuria visum est: non opor-

Episcopis sibi subditis scribit, exhibet eruditissimus *Anselmus Bandurius* in *Antiquitatibus CP.* Ceterum titulus *θεοφιλέστατος* *Dei amantissimus* Episcopis passim tribuitur.

oportebat enim poſt dilectionem contumelias in lucem edere, (1) ut vidimus. Etenim Theodoretus maior (2) Cyrillo, ſed contra illum ſcribendo multo minor evaſit. Igitur ita eſto, & non aliter; & Dei gratia ſit cum tua Dei-dilectione.

(1) Tanta *Margunius* in *Gabrielum Severum* amarulente ſcripſit, ut *Demetrius Procopius* haec de illo Philadelphiae Archiepiſcopo litteris mandavit: ἀλλ' εἰ τὰ παρὰ μαργουνίου κατ' αὐτοῦ ἐκφωνηθέντα καὶ γραφέντα ἀληθείας ἔχεται, μηδὲ πάθους τινὸς ἐνδομυχοῦντός εἰσι νοήματα, ὀλίγων ἐπαίνων ἄξιος ἦν ὁ Σεβῆρος. *Quod ſi veritati congruentia ſunt, quae Margunius adverſus eum voce ſcriptoque prodidit, neque potius ſunt ſoboles repoſiti alta mente adfectus, exigua laude dignus Severus fuerit.*

(2) Bene dicit *Cyrillo* Alexandrino doctrina praeſtitiſſe *Theodoretum*; nam is iudicio, & caſtigata eruditione, ceteris prope Graecis Eccleſiaſticis Scriptoribus anteit.

EODEM INTERPRETE.

Coactae in Christo Constantinopoli sacrae Synhodo, Patribus reverendissimis, & Dominis maxime honorandis, Maximus humilis Episcopus Cytherorum, omne id quod salutare est, & in divinam gloriam & beneplacitum redandans.

MIhi quidem, o Sacra, & in Deo congregata, Domini & Servatoris nostri Iesu Christi Synhode, & valde desiderabile fuisset, & longe iucundissimum, celeri alacritatis & dilectionis ala uso, ad vos accedere, & convenientem reverentiam unicuique tribuere; &, licet ex praesentibus rebus, omnibus per omnia inferior sim, symbolam conferre honesto, & Deo grato vestro studio, & laudabili dispositioni erga sacram Christi Ecclesiam. Quoniam vero nec mihi id ipsum fuit per vestras communes litteras, & privatim nostri principis (1) indictum, neque in me est exsequi id quod deliberavissem, invitus de reliquo sacri vestri coetus privationem, cum quanta tristitia alii dicant, ferens vitam exegi. Quod vero mihi reliquum fuit,

(1) Hoc est, Veneti Senatus.

fuit, litteras qualescumque ad vos exarare, ad hoc in praesens excitor. Et mihi, per adversus Deum pietatem, aequas (debetis enim) praebeatis aures; mihi, qui parum deest quin animum ipsum despondeam, non ob ea, quae assidue patior (forte enim peccatorum a me commissorum, & quae quotidie committuntur, hanc purgationem aliquam a Dei misericordia ambieram) sed ob ea, in quibus me in primis iustum, non vulgare pati probrum conspicio. Ego enim, etsi in cunctis aliis inferior sum aliis sive dignitate aequalibus, sive superioribus, tamen in pietate & orthodoxia natus simul & innutritus, quoad harum abundantiam, nemini huc usque concessi, & Deo favente, neque in posterum concedam (1). In hoc a me, & antequam Sacerdotii gradum adscenderem, non modicum studium collatum est, & certamen non vulgare initum, quum adhuc iuvenis Patavii commorarer (2) & quum praeterea custodiae traditus fuissem (3) & vita periclitarer; & quum vir iam evasissem, tanto magis mihi religionis & pietatis amor calefactus est,

(1) Vide superius *pag.* 212. 277. 279.
(2) Vide *Praefat. in P. II. Epist. Glycae*.
(3) Adi superius *pag.* 237.

eſt, & exarſit, ut & aliquid commentus fuerim, quod communi noſtrae Eccleſiae non inutile eſſet, & noſtrum dogma magis confirmaret, & alios quoad fieri poteſt ſimul in eius intelligentiam adduceret. Hoc autem dicere licet propter ipſam veritatem mihi, nihil meum enuncianti, nec novi aliquid inferenti, ſed ea quae ab antiquis Patribus & Doctoribus, Aſianis ſimul, & Europaeis, dicta ſunt, ex bono & aequo, & ut ipſi maxime vellent, in unam Evangelicam conſonantiam atque conſpirationem (1). Impoſſibile enim arbitratus ſum eumdem Spiritum ſua aliis aliter inſpiraviſſe, qui cuiuſcumque unanimis unitionis cauſa eſt. Hoc meum ſtudium erat, hae meae deliciae & commentatio; ſi vero ſupra meas vires erat, confortabat me Spiritus ille, apud quem nihil eſt impoſſibile, & cuius in infirmitate virtus perficitur, quique novit abſcondere multa a ſapientibus & intelligentibus, & ſtultis miſericordiſſime revelare. Praeſertim quum non ita inſanierim ego, ut tantum opus a me ipſo ſolo perficiendum confiderem; ſed ad Sanctam noſtram Eccleſiam accurrebam, & ad eum, cui huius gubernaculum regere a Deo providenter conceſſum fuerat.

(1) Vide ſuperius *pag.* 209. *& ſeq.*

rat (1). Postquam vero quidam ex nostris illis, qui elegerunt non ingredi per ostium in ovile ovium, sed aliunde adscendere ad hoc delabentes, ad alienas opiniones conversi sunt, ita ut quidam matris interfectores essent, & adversus eam, quae ipsos genuerat atque nutrierat, imprudenter, & iniustissime insurgerent; hos quoque convenienter ad patria reducere desideravimus, redarguentes perversam & fallacem eorum intelligentiam quoad nostrum dogma, & manifeste iis ob oculos ponentes pro virili portione, & contentiosius, ac obluctantium ritu ea, ex quibus ipsi ad veritatem adgrederentur. Hic autem scopus mihi propositus fuerat, concordia & conspiratio Christianorum ex bono & aequo, & vero, quoad fieri poterat, in Synodo ineunda (2). Quodcumque autem vel tantisper ab aureo nostri dogmatis nomismate, (3) imagine differt, longe id a nobis. Horum vero mihi testis oculus, qui omnia videt, quique corda scrutatur & renes,

(1) Ad ipsum videlicet *Ieremiam* Patriarcham, cui opus suum *De Processione Spiritus Sancti* dedicavit, ut superius *pag.* 171. 193. videre est.

(2) Quomodo id facere vellet, coniicere est ex iis, quae habet superius *pag.* 290. *& seqq.*

(3) Vide superius *pag.* 277.

nes, & una mihi testimonium perhibet conscientia, & ipsae prope loquentes res, de hoc scilicet argumento ad nostri splendidi dogmatis confirmatiorum opera a me elaborata; cum multis & voce, & litteris certamen, scopum habens semper veritatem, qua nihil apud eos, qui secundum Christum vivunt, fuerit umquam stabilius, vel cum Nicolao ex ordine Cruciferorum (1). Post haec vero Episcopum melle potavit Epistola, hoc est ad Petrum Entabilam ex ordine Franciscanorum, nunc vero Rhethymnes (2) Episcopum, Apologia; & Epistolae, quae Roma mihi missae sunt a Spiridione Blondo, aliisque; ad Antonium Temonium, Medicum Chium, quum quidam ex vobis forte causas praebuissent, post illa responsum. Praetereo quae a me in praesentis disputationis iudicio in meam defensionem scripta sunt, quotidiana certamina excitata cum mihi adversantibus, & tamdem lucubrationes meas typis editas, quibus calumniae contra me structae cau-

(1) Vide superius *pag.* 116.

(2) Rhethymnae, Cretae Vrbis, videtur fuisse tunc temporis non tantum Episcopus Graecus, verum etiam Latinus, quum Creta in potestate Venetorum esset. Hodie *Retimo* vocatur, & tertias in insula obtinet, a Turcis anno 1647. obsidione capta. Consule *Praefationem*.

causam dederunt ; sive aliter alius quis nostra diffamavit , & nonus iam annus elapsus est , ex quo nostram in eodem negotio tabefacit vitam , & omnimodis nostram infirmitatem oppugnat (r) . Vtinam sit hic seipso melior , sive igitur Deo rationem reddat , utpote qui fuit , & est causa simplicibus animabus scandali non spernendi ; sive quia non iudicavit obedire sine acceptione personarum , & exacte , & habita iustitiae ratione primae , secundae , & tertiae Synodo super huiusmodi inspectione celebratis ; magis vero ob ea , quae post haec fecit & contemsit . Ego quidem nescio quid dicam ; consideratio autem vestri sit , qui rerum tantarum curam super vos ipsos coram Deo suscepistis , Patres religiosissimi . Sed enim , quae nam haec super illis , quae exacte , & sine personarum acceptione , & legitime , decreta fuerunt , absurda , & castis auribus inaudita , & quae in praesens eminuit , mutatio ? Profecto nos alii ex aliis tam cito eva-

(r) Anno igitur 1583. persequutio in *Marguniam* exorta est . Hoc autem anno *Margunium* adhuc in Creta fuisse colligi videtur ex Epistola *Constantini Servii* Cretensis ad *Mart. Crusium* Patavii hoc anno scriptam , ubi ille ait propediem *Margunium* Venetias profecturum esse , a quibusdam suis conterraneis intellexisse .

evasimus, vel frustra de reliquo susque deque nostra feruntur, & nullo stabili fundamento fulcimur. Heinc inconsolabiliter flere fert animus, ad tantum nostri generis infortunium respiciens, nescio quid aptius dicam, iustis Dei iudiciis extrema pericula subeuntis. Consolatur tamen me quomodocumque, plurimas esse omnino litteras, & arbitrari tales ab quodam callido artifice, veritatem quam maxime decipiente, perfectas esse. Neque enim puto ad tantam turpitudinem sacram Synhodum adductam fuisse umquam, ut non multo post, & sine ulla rationabili causa, contraria sibi decernat, & irrita reddat, quae prius recte sub Deo teste, & incorrupte definivit; praesertim quum neque gratia, neque inimicitia aliqua, neque munerum acceptione, iustum destruat, quae optima fuit iusti regula, & sine personarum acceptione, rerum, quae in controversiam vocatae fuerant, iudicium; neque profecto a dignitatibus, si ita contingat, vehementer perculsa, ut propter hoc minus distribuat eis, quibus plus oportebat ex recta lege suppeditare, Deo quam maxime gratificantem. Adfectus enim in huiusmodi iudiciis, non omnino perspicax fuerit; aversio autem nihil omnino viderit; ubi tamen utriusque huius lippitudinis purus

rus

rus post Deum, & sub Deo censore iudex praefuit, quem nam umquam habuerit locum sententiae violentae exsequutio? Vbi vero pariter, & mentis est acumen, & morum simplicitas, & iugi latio indeclinabilis, & inspector iudiciorum Deus, quomodo nam corrumpetur iudicium? Haec igitur mecum ipsum maxime considerantem & adsidue revolventem, & priorum Synhodorum exitum omnino reputantem, res falsas fuisse colligere induxerunt An vero a scopo non aberraverim, ipsae, inquiunt, res proclamabunt, & a vobis faciendum decretum. Quid nam vero litterae dicunt? Bonum enim & has in medium adducere. *Ieremias Dei misericordia*, *&c.* Hactenus diligenter examinavi illud, *Ne quid tibi non placiturum patereris*. Num igitur contrarium aliquid sacris constitutionibus sancire Deo gratum est, vel prorsus ingratum ipsi, & exsecrabile? Demus enim omnino per concessionem aliter aliquando me sensisse de dogmate, (quod, Christe Rex, absit a nostra sententia & proposito) quam sit communis Catholicae nostrae Ecclesiae opinio & intelligentia: ergo haec est Christi lex, statim & ab ipsis exordiis fratrum peccata exponere et publicare? Et praecipue etiam quae quis specie confessionis quadam communi-

municavit? Et quomodo haec Christianorum? et praecipue Pontificum? An non forte propterea etiam Cham maledictus est, et Mosis sorori lepra inducta, et alius aliud huiusmodi passus est? Quomodo utique in posterum locum habeat Christi praeceptum illud, *Si peccaverit in te frater, &c.* Si vero etiam post sacras Synodos, quae contraria decreverint, eadem nihilominus libere loquatur, quantum utique piaculum, huiusmodi placere? Porro, nonne manifeste est contraria constitutio iis, quae a Christo sancita sunt, ubi in communem animarum perniciem fit huiusmodi publicatio? Hactenus consideravi diligenter: et tamen e regione horum stant, quae dudum et non multo ante a sacris Synodis decreta et facta sunt, atque hic ad verbum ita continentur: *Haec igitur coram mediocritate nostra, & qui cum ea aderant, Pontificibus legitime & canonice, incorrupta persona, & iustitiae modo, exacte, & sine acceptatione personarum, a prima, & secunda & tertia Synodo, subtiliter discussa, & probe iudicata, perspicue & dilucide cognovimus esse calumniae plena, & omni calliditate & criminatione scatentia, maxime vero*, & quae sequuntur. Quae igitur puppis adpulsio, et adversa pelagi procella, et huiusmodi ingrata ad peiora

immu-

immutatio? *Vt nihil eorum quae displicitura sint patiaris*. Hoc vero nihil aliud est eis, qui ad antecedentia respiciunt, quam propinare, et facere, ut quidam intelligant suffragium auro dandum esse; et manubrio absurde iustitiae iugum succutere: nisi quis dicat bene habere etiam hoc, et bene in primis, proximi peccata, si ita accidat, publicare, & scandalorum maximorum caussam esse populo, & decreta sacrarum Synodorum conculcare, & contra ipsas audacter statuere ea, quae magnum exitium animabus adcumulant. O inconvenientiam! Et quomodo quis non nauseaturus sit in his, & abscondi nolit, quum pariter nos a nostro Iudice aliena haec omnino esse & sciamus et confirmemur? Quaenam vero caussa talibus placendi? Etenim saepe dicunt litterae: *Pontificum congressus, adfirmant te nihil nosse antiquorum Latinorum, & nostrorum Sanctorum Patrum, & maxime quod de Sanctissimo Spiritu additum est, adeoque Pontificatu te privandum, & in totum deponendum omnino praeiudicarunt*. Saepe *Pontificum congressus*, saepe, & quomodo? Sermo antipathia refertus, et ad satietatem habens illud, *A passione motum esse, & a noxa*. Etenim quum ad tertiam Synodum respicere et adtolli non possit, redundantia numeri, sine inruptione speravit

ravit turbare, & certare contra veritatem, abscondere solem nimis imbecilliter studens. Quorum nam vero Pontificum? Certe eorum, de quibus paulo ante celebrata Synodus dicebat: *Propterea mediocritas nostra, sententia, consilio, declaratione omnium praesentium Pontificum, & Fratrum bene iudicans, iubet in Spiritu Sancto, ne quis nostrum sive initiatorum, sive profanorum, audeat dicere, vel argumentari contra Cytherorum Episcopum, eum non sentire & servare pure, exacte, & dilucide dogmata nostrae Graecae Ecclesiae.* Horum ne igitur, vel quorumdam triobalarium sua primogenia lentium pulte vendentium, & suam sententiam, qualiscumque illa sit, veritati, & ei, quod in commune conducit, praeferentium, & universim scandala ponentium, & sui ventris conceptus eructantium? *Nihil antiquorum Latinorum & nostrorum Sanctorum Patrum, te nosse adfirmantes, & praecipue quod de Spiritu Sancto additum est* *Nihil occultum*, sacra inquit Scriptura, *quod non revelabitur*. Et rursus: *Non potest civitas abscondi supra montem posita*. Ita igitur neque bonus talium scriptor ita poterit abscondi ut non deprehendatur ea, quae vera non sunt, proferre; sicut neque fieri potest ut veritas abscondatur splendidius sole ipso refulgens. Etenim secundum

dum

dum utrasque hasce propositiones vera non dixit. Dicere enim, me antiquos Latinos non novisse, respectu recentiorum, est omnino eius qui sermonem restringit, quasi diceret, me recentioribus inhaerere, in antiquis minime versatum. Ipse vero contrarium omnino feci, a recentioribus prorsus abstinens, & nostros sanctos Patres, & Doctores, & antiquos Latinos, perlegens. Hi autem fuerint (1) *Dionysius*, & *Athanasius*, & *Basilius Magnus*, & *Gregorius* (2) & *Cyrillus* (3), & *Chrysostomus*, & *Damascenus*, *Cyprianusque*, & *Hilarius*, & *Augustinus*, & *Ambrosius*, & *Hieronymus*, & reliqui veteres. Hos igitur concinentes sibi ipsis, & veritati, quoad dogma hoc, demonstrare adductus sum, & forte non ignobiliter, si incorruptos iudices adsequar. Verumtamen id omne ad nostri dogmatis confirmationem. Et hoc omni canora tuba clarius scripta a nobis elaborata praedicant. Aliunde vero, quomodo quis huiusmodi contra me decreverit, quum neque per somnium, ut aiunt,

(1) *Pseudo-Dionysium* Areopagiten intelligere videtur, quem omnium antiquissimum pro suae aetatis credulitate *Margunius* censet.

(2) *Gregorius* scilicet Nazianzenus, seu Theologus, utpote celebrior.

(3) *Cyrillus*, ut puto, Alexandrinus.

Latinorum linguam audierit? Opus est enim ut is, qui in aliquo ignorantiam alicuius accusat, prius habeat scientiam eius, in quo alterius ignorantiam accusavit. Aliter enim super petras utique seminaverit, & aerem verberaverit, & quaecumque alia proverbium de impossibilibus recensere solet. Hoc autem verum esse, & quidem valde, & ipse dexter huiusmodi scriptor, si tantum veritatem moretur, haud utique inficias ierit. Aliter enim Araneae tela huiusmodi textus imbecillior fuerit. Ipse enim omnem convenientem reverentiam vestrae Sanctitati exhibeo, Patres religiosissimi, & omnino paratus sum vestrae Sacrae Synodo, & divinitus vobis suppeditatis inspirationibus, obtemperare: verumtamen vos consentientes in hoc habere me reputo, si minus eligo ut Latinae linguae iudices sedeatis (1). Id autem, eo quod in huiusmodi idiomate probe exercitati non sitis. Igitur neque ita scriptor a falsi denunciatione liberabitur, quod vos renuitis, hoc & invitis vobis deferens; adeo veritatem non continet ea, quam pulcre, ut quidem ipse arbitratus est, contexuit, propositio. Deinde vero neque hoc despiciendum. Demus enim talem me esse.

(1) Vide superius *pag.* 247.

eſſe. Igitur monere ne oportebat, & docere vera, vel in profundum quoddam deſperationis demittere? Porro gentium Doctor his admodum contrariam legem ferens declarat. Eiusdem generis pariter, quae hanc ſequitur, propoſitio eſt. Ego enim neque addo aliquid in univerſum, neque certe umquam addiderim, modeſte me gerens. Contra ſiquidem eos, qui *Additionem* contra nos expoſuerunt, noſtros poſteriores, & alios, omnino feror, & aliquid certantium ritu concedens aliter diſpoſitis, ut univerſim eos, ſi fieri poteſt, ad veritatem dogmatis adtraham. Dico certe hanc factam fuiſſe ante tertiae Synodi prohibitionem, & nihil incongrue additum eſſe; ut ita ſignificet Sanctiſſimi Spiritus proceſſionem fieri per Filium in noſtram ſanctificationem & in melius converſionem (1); & ſi ex Patre Spiritus Sanctus ineffabiliter in propriam exſiſtentiam & hypoſtaſin (2) procedit; ita ut idem ſignificet apud Latinos *Spiritum ex Patre, & Filio procedere*, quod apud noſtros ſacros

(1) Vide ſuperius *pag.* 210.

(2) De huius vocabuli apud Theologos ſenſu, vide *Dionyſ. Petavium Lib. IV. De Trinitate Cap. I.* Et meam diſſertationem *De Patrum Nicaenorum fide Cap. XXVII. & XXXII.*

Doctores explicite, ex Patre quidem procedere, per Filium vero prodi, suppeditari, & mitti ad creaturam: ficuti & Sacer *Maximus* Latinorum dicta suis temporibus bene interpretatus est, in Epistola ad Marinum Cypri Presbyterum. Prodi autem per Filium Spiritum alii omnino materiae Theologicae convenit, non huius processioni in propriam exsistentiam ferenti, apud eos, qui Theologica argumenta tractare noverunt. Deinde vero, quinam fuerint talium iudices? Num qui utramque linguam mediocriter callent? Sed generosus hic dogmatistes male contra nos adfectus, ut videtur, & non vivendum sibi fuisse reputans, nisi quomodocumque contra nos inveheretur, quae quidem senserat, etsi aliud simulans (o patientiam tuam Christe rex) haec nobis ferens per calumniam attribuit. Non sim vero ego innocens apud Deum, neque propitium Deum habeam in iis, in quibus deliqui, nisi unam Filii, & Spiritus causam recognosco, illius quidem secundum generationem, huius vero secundum ineffabilem processionem. Me ipsum vero numquam dixisse esse ullo alio maiorem, adeo verum est, ut potius omnium minimum, ut profecto sum, meipsum existimem; nisi quis hoc vocet

su-

ſuperbiam & adrogantiam, nolle ab ullo vinci in adnunciatione dogmatis, in quo magnifice de ſe ſentire ſemper oportet. Opto (alterius temporis, & uſus, huiuſmodi indigebunt) veritatis domonſtrationem, quandoquidem noſtra ad invicem diſquiruntur. Praetereo vero ſilentio lubenter reliquas Epiſtolae partes, ne in iis occuper ultra quam oportet, quae brevi ſermone digna ſunt. In ipſis vero deinde litteris, quaſi Panodicis, & hoc infertur: *Inſuper cum Sacratiſſimo Philadelphiae reconciliare; omnia quaecumque contra ipſum, ſeu typis excuſa, ſive aliter, exſiſtunt, igni tradens quoad fieri poteſt.* A me quidem hanc reconciliationem poſt haec omnimodis expetitam fuiſſe, & talem, ut ſecundum Deum & ſacras leges reconciliatio eſſet, teſtes ſunt mihi litterae illi ſcriptae ut eum ad hanc exhortarer; & (1) teſtis eſt conſcientia mea, & conteſtis mihi Deus ſupernus; inſuper & liber a me quomodocumque contextus, hanc ut iam factam ſubponens, & teſtes mihi multi.. Hunc autem firmum, & inflexibilem ad hoc permanſiſſe, ipſa, aiunt, opera teſtantur. Confirmat vero ſermo-

 nem

(1) Vide ſuperius Epiſtolas, quae habentur *pag.* 276. & 284.

nem meum etiam ad sacrum altare hoc eodem tempore ingressus, & tamdem ad eius cellam per me ipsum accessus, cuius quum permissionem tantum petiissem, ne per nos scandalum populo fieret, non accepi. Quod mihi certe de reliquo in caussa fuit cur Patavium concedere elegerim, ubi nunc versor, etsi ut Venetiis maneam a multis roger, & nunc reverti prope periclitor, a quibusdam Senatoribus evocatus. Cur vero igni tradenda quae a me scripta sunt? Iure quidem, si dogma aliquod haeresin sapiens iis inspersum fuisset. Quid enim aliter evacuabit locum instar ficus infructuosae? Si vero orthodoxiam praeferunt, & nihil quod non ex sacra Evangeliorum, & nostrorum Doctorum doctrina dependeat, quaenam haec exsequutio, & quae horum cum Vulcano communio? Si vero, quia pro veritate pugnant, & calumniam tollunt, etsi neque nominatim, sed generali quodam modo, & occulte, & indefinite; etiam contradictorii Theologorum libri veritatem propugnantes, & haereticum fastum deiicientes, igni tradantur in posterum, & nihil habeant amplius *Basilius*, & *Athanasius*, & *Gregorius*, & siquis alius huiusmodi veritatis defensor, quam ii, qui audacter contra ipsam insaniunt;

& pro-

& provehantur mala, bona vero ne respiciantur quidem omnino, neque patrocinetur quis veritati, ne is, qui contra eam audacter se habet, reprehendatur. Et quomodo haec eorum qui pro veritate sunt, & ipsum vivere renuunt, modo illa stet? *Ita iis qui mihi adsunt, & meae mediocritati visum est.* Quam indecens persona, & omnino inepta simulatio! Ita enim ne ipsa quidem puerorum manus iustitiam depingeret. Num igitur ita visum est soli litterarum auctori, vel alii secundo, temere illud *facere visum est* gratum & iucundum? Quomodo vero aliter iustum sit, sacras contemnere Synodos, & fidelium animas scandalizare; & praevalere omnino mendacium, & veritatem tabescere; & illud ad multorum exitium praedicari, & hanc veluti in occulto abscondi, & profundis tenebris obumbrari, & ad nostram punitionem, & eorum qui deinceps venturi sunt, nihil omnino eminentem? *Non oportebat post dilectionem contumelias excudere.* Sed & hoc praecedentibus simile. Neque enim post dilectionem, ne forte ita circa maxima nimis subtilis sim ego, praesertim circa dilectionis bonum, ex quo quodammodo lex & prophetae dependent; (& testis occultorum cognitor Deus) sed ante hanc in quo scan-

ſcandalum viguit, miſſae ſunt litterae. Reſipiſcentia dilectionem nobis revelavit. Alias vero, non nos praecedenter contumeliis adfecimus, ut aliquis dixit, ſed per tot annos iniuſte calumniam circa dogma patientes ulti ſumus; & id cum multa aequitate, veluti ſub aenigmate & latenter ſermonis iudicio uſi. Sed enim & ipſae litterae multo ante Sanctiſſimo (1) Patri miſſae ſunt, & Vulcano tradi his rogavit, & nobis hoc praecedenter in memoriam revocavit, non concedens malo iuſtum & perſonarum non acceptorem iudicem requirere cauſam, & non ad quod culpabatur tantum converſus eſt; & valde neceſſario, ſi purus ſacrificium iuſtum oblaturus eſt Deo, qui ipſa ex ſe ipſo iuſtitia eſt. Non enim Deo placet dicere, *Punio Petrum quia Paulum verberavit*; ſed oportet prius (2 audire *Petrum* dicentem, ſe a *Paulo* prius percuſſum fuiſſe, & quidem nulla rationabili de cauſſa; & te quidem manus ſubſtuliſſe, ut caput contra colaphos munires, & parum abfuiſſe nihilominus quin laedereris. Ita enim inſons omnino

(1) Patriarcha CP. vocatur *Sanctiſſimus* a ſubditis, *πανάγιώτατος*, ut ſuperius *pag.* 210. videre eſt.

(2) *Seneca* Tragicus:

Qui quidquam ſtatuit parte inaudita altera,
Etiam ſi aequum ſtatuerit, haud aequus fuerit.

no *Petrus* adparebit apud eos, qui recte iudicare noverunt. Deinde vero ante reconciliationem ego ea, quae contra ipsum conscripseram, sufficienter illi in memoriam revocavi, dixique me necessitatem habuisse propter calumniam quocumque mittere litteras, ut quoad me animae minime scandalizarentur. Non tamen propterea violenter probandae enuntiationes; sed iusto iudicio causae permittendae. Quoniam & Deus ipse, qui omnia ab ipsa generatione novit, descendere & clamorem videre Sodomorum misericorditer voluit, diligentis perscrutationis illos, qui eius locum tenent in terra, docens argumentum; quod arbitror manifeste declarasse nobis etiam quum Adamo dixit, *Adam ubi es?* (1) Etenim & Caino ipsi, *Vbi est Abel frater tuus?* dixit. Si vero Ecclesiasticae Historiae recordari voluerimus, & quod Ambrosius Mediolani Episcopus Imperatori Theodosio (2) de iudiciorum materia praecepit, forte huiusmodi aliquid

(1) Hinc recentiores Iureconsulti citationis iure divino necessitatem utcumque arguunt. Haec forte *Margunius* Patavii didicerat.

(2) Perhibent *Ambrosium* Mediolanensem *Theodosio* Seniori praecepisse ut legem ferret ne capitalem sententiam in quemquam quis exsequeretur, quam non ante triginta dierum mora maturasset. Vide *Tillemontium* in *Ambrosio Cap. LXII.*

quid indicaverit. Alexandrum vero ferunt, quum audiret quemdam cuiusdam criminis ab alio accusari, a criminibus munire & custodire solitum fuisse eum, contra quem accusatio facta fuerat. Praeterea quae Magnus Constantinus in huiusmodi materiis fecit, & si quid aliud tale est, ex quibus videlicet causas pariter & maxime quis deduxerit, cur Sanctissimus (1) ad me litteras dederit. Quomodo vero deinde locum habeat heic Theodoretus contra Cyrillum scribens? Non enim simpliciter condemnatur Theodoretus, quod contra illum scripserit; sed quod bene sentiebat Cyrillus, male vero eum sentire Theodoretus subspicabatur atque scribebat (2). Hoc vero iterum pro nobis magis sit quam contra nos omnino, apud iudices incorruptos. Nos enim & per litteras, & per scripta, & per propositiones, & per opera eius, quod & corde credimus, & ore inverecunde profitemur, in medium producentes, & cunctis manifestum exhibentes, post sacras etiam congregatas Synodos & decreta pro nobis, pariter nihil minus vexamur, & calumniam patimur. Sed enim

(1) Hoc est, Patriarchae CP. Vide superius pag. 330.
(2) Vide *Tillemontium* in *Theodoreto Cap. XVII.*

enim neque ita negavimus ; & si sexcenti sint qualitercumque, & quomodocumque, atque ita praevaleat aliquando malitia contra sapientiam , quae defensorem Deum nacta est ; conscientiae puritas mihi sufficit (1), quae sibi contestem omnia lustrantem oculum elegit , quem hominum nemo latere poterit unquam , & quem ultorem in huiusmodi sperat (Deus enim ultionum Dominus) simul vero & consolatorem. Oportet eos , qui non omnino temere currere elegerunt , non ad ea , quae sunt heic, inhiare tantum, sed ad futurum incorruptum iudicium respicere. Haec quidem in caussa praecipue fuere cur huiusmodi litteras subspectas habuerim. Sed enim ego & ita paratus eram ad clarissimum Senatum accurrere, & profectionis istuc ab illo facultatem accipere , tantum iniuriae excessum quomodocumque non ferens ; quia non aliter hoc consequi po-

(1) *Horatius* :

—— Hic murus abeneus esto
Nil conscire sibi , nulla pallescere culpa .

Ovidius :

Conscia mens recti famae mendacia ridet .

Danthes :

Se non che coscienza mi assecura ,
La buona compagnia che l' uom franchezgia
Sotto l' usbergo di sentirsi pura .

poteram quam litteras ostendendo ; sed quod nostro Principatui parcerem, & communiter nostro infelicissimo generi, cohibui me ipsum ab impetu opus adgrediendi. Habui enim me aliter in iis, in quibus omnino cachinnos tollerent ii, qui traducunt nostra tamquam inconstantia & nihil sanum habentia, qui omnem rei progressum audierunt, & Synodorum paulo ante coactarum exitum. Quomodo vero curentur huiusmodi, & quomodo de cetero huiusmodi non contingant, huiusmodi, inquam, litteras non confingi, & quasi subscriptione Patriarchica signari ; insuper vero, & quomodo ego extra omnes insultus de cetero maneam, vestra omnino cura erit, sacra & a Deo congregata Synode. Vestrum, dico, Patres divini & religiosissimi, qui huiusmodi curam a Deo in vobis suscepistis, praesertim vero in ita certissimis argumentis. Si vero & nos vobis sisti iudicatum fuerit, fiat tantum de hoc ad clarissimum Senatum relatio, & litterae hoc poscentes mittantur, ut facile nobis hinc profectionis venia concedatur ; & nihil cunctantes, veluti alites quidam, Deo favente, ad vos contendemus. Nihil enim umquam ipsi veritati, & Ecclesiasticae necessitati praetulimus, neque praeferemus. Salutamus vero iterum

rum vos omnes cum omni reverentia, salutatione in Domino, & suppliciter precamur, ne nos vestris litteris indignos putetis, & eorum, quae a vobis decreta fuerint, quam ocissima significatione. Conservamini mihi de cetero in omni bonorum progressu, & Dei beneplacito, Patres & Fratres in Christo reverendissimi & honoratissimi, & coordinetis Domini dextra omne, quod Christi Servatoris nostri Ecclesiae conducibile est, & quam maxime utile. Sanctae vero, & Deo exaudibiles orationes vestrae nobiscum sint, Amen. Patavio, Pyanepsionis XVIII. anno salutis MDLXXXXII.

Sancto & sapientissimo Hieromonacho Domino Meletio Blasto Maximus Margunius humilis Episcopus Cytherorum. 1)

NAtura comparatum est ut impetus minime contineri possit, & maxime quando huius inclinatio ad bonum fertur. Tali profecto cuidam meam, ni fallor, animae audaciam quis similem

(1) Quum *Margunius* alia Epistola *Blastum* rogasset ut negotium & causam suam susciperet, atque foveret; ut ei alios stimulos addat, insequentes etiam litteras scribit.

lem reputans non erraverit. Si vero bona ipsa per se laudabilia sunt, neque ad haec impetus omnino deponendus est, sed magis omnino studio dignus, & his, qui recte iudicare norunt, acceptabilis; videare utique aliquid dicere idoneum in patrocinium turbationis a me profectae, ne ipse videar aliquis levis esse, & vanus, & antiquitatem olens, & generaliter curiosus. Ego quidem arbitror non aliter seminare super petras, neque aerem verberare, quod dici solet, in huiusmodi incumbens, & a tali commentatione & studio omnino dependens. Tuum vero erit iudicare bene sit, nec ne, frater in Christo sanctissime, & sapientissime. Persuasus autem sum te meo proposito suffragaturum esse, & omnimodis negotio patrocinaturum. Si vero hoc, quum vehemens & ipse sis bonorum amator, prope ad opus alas adsumes, & vitam non vivendam existimabis, nisi ipsa, respondens quorumdam utrinque studio, finem consequatur. Sin vero minus, & hoc in nobis fiat. Hoc autem pariter quis utique amans legitime adsequatur, & si non omne, neque supremum, vincat; medium igitur, imo & infra illud sexcenties utique eligat adipisci. Desiderantis enim aliquid fieri, si non fiat, non est prohibere hoc,

sed

ſed non omnia facere ut fiat. Eſt igitur negotium neque eorum, quae ſuſcipi nequeunt, ob exitus dudum ambiguitatem; neque quod tuam Dei & proximi amantem poteſtatem, modo velis, exſuperet; ita ut ipſum per ſe, & ex iis, quae illud circumſtant, facile ſuſcipi poſſit, & incuriae ſit, vel modicae caritatis ſignum, ab operando ſuperſedere, ut nullus inde ei, qui omne ſtudium circa ipſum non adhibuerit, ſpecioſus praetextus relinquatur. Ita ego circa hypotheſin diſpoſitus ſum. Neque alia meliora per Mercurium & Muſas, magis vero per ipſam erga Deum dilectionem, proſpexeris, ut & hic meritas laudes conſequaris, & beatitatis quae ibi eſt particeps fias. Sanam cuſtodiat Dominus Sanctitatem tuam anima & corpore, ſanctiſſime frater.

Venetiis die XIII. Septembris anno a Servatoris noſtri incarnatione MDCI.

Sancto & sapienti Hieromonacho Domino Meletio Blasto, Maximus humilis Episcopus Cytherorum (1) bene agere (2).

QVomodo res nostrae se habeant, interrogas? Misere admodum, sive privata, sive communia cognoscere velis. Consenuimus enim multum iam in

(1) Praeter ea quae superius *pag.* 204. de Cytheris observavimus, memorandum quoque est esse in iis, Monasteria Latini, & Graeci ritus, quae Hieromonachi & Calogeri incolunt, atque inter alia Monasterium S. Ioannis de Crypta, ut memoria prodidit *Io. Baptista Moro in Memorabil. Philosophorum*.

(2) Annus iam MDCI. vertebat, & *Maximus Margunius* prope octogenarius, quum Venetiis versaretur die VII. Iulii *Meletio Blasto* Hieromonacho, & amico suo fido, ut superius vidimus, scribit, suum morbum, & persequutiones, quas patiebatur, querens; & opem ac praesidium implorans. Nephritide enim laborabat adeo, ut mortuus potius, quam vivens videretur. Altius eius animo infixum erat, misereque eum coquebat, quod Episcopi alii ei insultarent, & tamquam a recta dogmatum semita deflectentem, accusarent; quod late superius & luculentius patuit; Sed vere eos a regia via aberrare ipse clamat, doletque ab eis sanam doctrinam derelinqui, alienos mores, & turpe lucrum ex ignorantia sectantibus. Verum id totum & dilucidius ex ipsa Epistola patebit.

in immedicabili morbo, qui Nephritis ab Asclepiadis (1) adpellatur, tantumque ut vivamus, nobis concedit; cetera vero ita superamur innascentium nobis dolorum excessu, ut paullum a mortuis differamus. Illum igitur volentes nolentes ferimus, totum Dei de nobis providentiae committentes; & exiguam multorum nostrorum peccatorum purgationem morbum putantes. Argumentum enim Dei erga nos benevolentiae etiam huiusmodi purgationes. Hoc vero propter duritiem corpusculi, & infirmitatem. Sed enim haec nihil sunt comparatione communis generis infortunii, & infortuniorum maximi Avolaverunt, heu, a nobis bona, & habitare apud nos minime substinentia, cum iis, qui ea adfectantur, licet alieni sint, & manent & conversantur. Esset vero utique malum non adeo malum, si pars aliqua nobis scientiae relicta fuisset; scientiae, inquam, quae devovetur, circa nostrorum dogmatum conservationem & severitatem (2). Nunc vero praeter alia mala,

(1) Hoc est Medicis, quasi Aesculapii filiis.

(2) Graecorum recentiorum ignorantia maxima est; & hanc non semel exaggerat *Margunius* noster, ut etiam superius *pag.* 116. videre est; cuius inibi verba ad miraculum illustrantur verbis *Ano-*

mala, etiam rerum opportuniorum iactura periclitamur, quod absit. Insultant multi etiam ex iis, qui insignioribus sacri Christi ovilis dignitatibus decorantur, aliena canentes fistula, multum acetum delectationi admistum habente, & consuetas leges contemnentes, profugum extra terminos tollunt pedem, quasi & apud nos umquam genitos fuisse odio habeant. Et unde haec miseranda? Viri decrepiti in Antistitum ordine constituti, quibus pastoralis animarum cura commissa est, nulla vultus verecundia, nullo conscientiae indicio, sponte sua alienis moribus accedunt, venalem prope pietatem facientes

Anonymi Galli Historiae Aegei, seu Archipelagi, scriptoris, quae superius produximus *pag.* 246. Eadem ferme scribit *Nic. Bergius* Libro *De Statu Ecclesiae & Religionis Moscoviticae* his verbis de Monachis Russis loquens: *Plurimi sunt indocti simplicitate, & stupiditate celebres; & de his non minus ac de plerisque Russis e plebe verum est hodieque, quod* Clemens Adamus *dixerat:* Orationem Dominicalem decimus quisque haud novit. *Paucissimi decem praeceptorum habent notitiam, credentes hanc ad dominos, & primarios Ecclesiasticos, non vero ad se spectare.* Orient. Kirchenstat *etiam testis est, ignorantiam hanc apud Graecos quoque Monachos regnare*. Vide inferius Epistolam insequentem *pag.* 344. *Theodosius Zygomalas* in Epistola ad Crusium isthuc ipsum fatetur, sed eorum ignorantiam quomodocumque excusat.

tes (1). Et quis non dixerit haec ignorantiae fructus esse? Magis vero etiam extensa est; quod non debemus, una cum stultitia nutrimur. Et quomodo haec Graecorum, qui olim sapientia excelluere? Quomodo eorum, qui venerari Deum, ut oportet, praecipiunt? Quomodo eorum, qui recta dogmatum constitutione maxime gloriantur? Erubescimus hec profecto; debemus enim: magis vero superest ut multum lugeamus, quia malum consolationem non admittit, si nostri officii defectu huiusmodi permanere compellitur. Itaque quoad fieri potest liberationi prospiciemus, si, (& solum elegerimus), gravem conscientiae sarcinam aliquando excusserimus; & eius, quae melior est, electionis & sortis fuerimus. Quis vero erit aliquando modus, & quae machina repe-

(1) Nescio an his *Margunius* perstringat eos, qui e Graecia discedentes in Italiam, Germaniam, & Gallias proficiscuntur, earumque urbes percurrunt, pecuniam corrogantes, quorum pluria exempla adducere possem: & eos etiam, qui Romam se conferunt, litteris operam in Collegio Graecorum navandi gratia; & qui ubi in Graeciam reversi sunt, doctrinis, quas Romae hauserunt, abutentes Ecclesiae Romanae hostes omnium sunt infensissimi, ut testatur *Anonymus* Gallus citatus, qui in Graecia XX. annorum spatio versatus fuerat.

rietur? Et facillimus omnino transitus quaeritur nostrae cogitationis a peioribus ad meliora. Licet vero nobis, etenim hoc liberi arbitrii potestas, post supernam gratiam voluntatem nostram praeparantem & consequentem nos ad bonorum successum, hoc etiam maxime perficere. Excogitetur modus, exerceatur pro nobis dilectio adversus Deum & proximum. Investigetur paulisper reconciliatio scientiae cum perditione, ne & de hoc accusemur apud incorruptum judicem, qui nostra & in ipsis medullis, ut ita dicam, perquisiturus est. Nostra vero erit omnino, eorum, qui in seipsos curam medendi animas adsumsere, scrutatio. Concausas adtrahimus simul eos, quibus divitiarum potentia est. Quod igitur a nobis quaesitum est, in inscripta a nobis vulgari dialecto ad patriae commune, exhortatione (2 etsi non pro dignitate, praestitimus. Vestrum vero erit deinceps consiliis a nobis procedentibus debitum exitum dare, & praeparatam materiam ve-

(1) Videtur *Margunius* circa Dei Gratiam non secus ac D. *Augustinus* sentire.

(2) Huius *Margunii* operis mentio a nobis facta non fuit in *Praefat. ad Par. II. Epist. Glycae*, nec ab ullo alio, quod sciam: nisi potius Epistola fuit, quam opusculum, ut ex litteris insequentibus patet.

venustate indumenti formare, praedicationis virtute, privato & communi consilio, exhortatione ad opus, propter futuram ex hoc, quantam haud quis eloquio edisseruerit utilitatem, Deo adnuente, & quibuscumque aliis modis a Deo illuminati fueritis. Per sanctam ipsam Trinitatem, per pietatem adversus Deum, vicem rependite promeritae senectuti; lapsam quoad fieri potest erigite; auxiliamini misero generi, & copiosas habebitis a Deo de his & nunc, & in futuro retributiones. Sanam custodiat Dominus Sanctitatem tuam ad animarum & corporum utilitatem.

Venetiis die VII. Iunii anno Salutis MDCI.

Idem Eidem (1).

NOvi tibi curae esse hypothesin, & neque praeter propositum credere conatum, ad necessitatem & finis utilita-

 tem

(1) Quum vero *Maximus* suae gentis ignorantiam adhuc deploraret, & malis tantis remedium quaereret, *Meletio* suo iterum scribit hoc anno eodem die XIII. Augusti, suae in patriam reversioni consulens.

tem respicientem. Sed quando mihi hoc simul in mentem venit, & timeo ne negotium negligam, & de tantis rebus poenas dem, ecce Sanctitati tuae secundas litteras scribo, quasi animam ipsam eis imponens, & ignotam huius dispositionem ostendens. Nosti sine scientia non constare fidem, (1) quam ante omnia alia exigimus; & fides per dilectionem operatur. Quibus duobus veluti quadam servatrice biga utentes, ad fruendum aeternis bonis deducimur (2). Nunc vero propter scientiae absentiam (3), omnia nostra effluxere, & quae adsunt, prope abscedere periclitantur, corrumpi videlicet. Hoc autem non exiguum, & si aliter exiguum, si ei, quod prius erat, comparetur. Videlicet excogitanda est cura, ne utroque poplite, juxta illud Propheticum, claudicemus, & a via illuc ferente aberremus. Parata vero sit cura secundum rationem nostram, quam paulo ante per nostras litteras patriae communitati ad communem, & propriam sanctitatem significavimus. In votis habebam etiam esse vobiscum

(1) Hoc est fides Christiana ab his, qui scientia pollent, substinetur atque sarcta & tecta servatur; alioquin errores in eam irrepunt.

(2) Bene & sapienter dictum.

(3) Vide superius *pag.* 339.

biscum ; & operis secundum latitudinem percurrere perfectionem, & simul pro virili ad exitum reperiendum laborare. Quoniam vero hoc impossibile (1), per philtra ipsa, & per pietatem adversus Deum, Sanctissime frater, lingua nostra transmitte haec quae a nobis proveniunt, & quaecumque meliora a te ipso inveneris populo Christi amanti. Mala magnum introitum minantur, & bona cedunt invita. Temporalium est periculum, & caput impudenter attingit. Tamquam primitias quasdam Deo nostras voluntates obferemus. Si enim nos adhuc loquentes occupat, & adest manum porrigens, quanto magis proteget eos, qui per opera ipsa consilia exsequi conantur; & ad desideratum finem nobiscum adducet, ne minus sit eius qui semina dat, quam eius qui quod rectum est cooperatur. Dico quid breviter? En tibi maxime concutitur benignae expectationis anchora: tuam operationem requirit fidei protectio, & omne restituetur. Illis vero, qui negligunt ea, quae animis conducibilia sunt, ipsam in se curam adsumentibus,

(1) Tamdem tamen *Margunius* in patriam Cretam rediit, & ibi anno insequenti mortuus est. Consule *Praefation. in Par. II. Epistol. Glycae*

tibus; quantum immineat periculum, tuam magnam intelligentiam non fugit. Sed ne talis ipse sis multorum gratia. Sanam custodiat Dominus sanctitatem tuam, frater in Christo sanctissime. Venetiis die XIII. Augusti anno a Domini nostri Incarnatione MDCI.

Idem Eidem (1).

Miraberis, arbitror, forte & ex prioribus, quas dedi, litteris, idoneum me esse occultare meae sententiae promptitudinem ad declaratam iam hypothesin, & alis instruere tuam sacram animam ad huius amorem; posterius vero, magis multiplicans haec, quae forte heic tibi gravia, superfluus esse videor. Sed si mihi adesses, & una contemplareris ea, quae quotidie eveniunt ad nostri generis ignominiam, forte utique & fontes lacrimarum

(1) Rursum *Margunius* scribit *Meletio* suo, eumque dicit idoneum ad mala, quae deplorat, cohibenda; quare eum hortatur, ut re ipsa illa impediat avertatque, & alas sibi, opem laturus, ad hoc opus adsumat.

rum effunderes, compassionem ostendens, & multas male perditarum ovium, figura tamen, deplorares, & me prope accusares, quod Epistolarum fasciculos non mitterem; siquae utique ex his in tanta calamitate curatio futura esset. Semel enim quidam quum ad opus depuduerint, veluti oves, quae pastoribus carent, in praecipitia sponte feruntur. Et res quidem tolerabilis esset, si de corporeo periculo ageretur; nunc vero de anima illud currentes, & hoc duplex habent, quia & sibi ignem accendunt, & aliis per ea, quorum eos non pudet, quanti periculi causae sunt? Vel ob ea tantum, quae agunt, pudore suffundi debent, & resipiscentiam quamdam habere. Quia quum semel a recta via aberraverint, quamquam aliquis meliora monens ipsis consulat, & salutaria consilia praebeat; & qui talia suadent aversantur; & inimicos eorum, quae ipsis maxime conducunt, consultores putant. Vides quo nostra devenere, & nos summa calamitate adfligi, itaut neque lamentari nobis de his cum excessu liceat? Si enim facultatum, si vitae huius temporariae & laboriosae, vel alius cuiuscumque, praeter animam, damnum esset, forte esset & labor miserandus, & tristitia consolatione aliqua leniretur. Vbi vero ani-

mae

mae damnum , & tanto maius , quanto & in peius intentione tendit; ita ut angustam & tritam viam a seipsis excutientes ii, qui hoc iter ingredi iubentur , spatioso loco incedentes, dedititios seipsos praebeant; quae nam unquam fuerit in huiusmodi malis consolatio ; nisi aliquis alter excitetur Phinees divino zelo incensus durius dissecans talium voluptatem , & iure incontinentiam compungens? Nisi aliquis eodem modo zelotes Elias Sacerdotes turpitudinis comburens interimat? Et ut aliquid familiarius dicam , nisi quis iuxta divinum Paulum audeat , & anathema a Christo esse pro spiritalibus fratribus exoptet , & inflammetur pro his , qui ita scandalizantur , vehementer , & sectione gladii divini sermonis usus , quamdam infortunio consolationem inveniat , & inordinatum horum impetum , Deo opem ferente , abunde cohibeat , & ad meliora revocet? Talem ego novi Meletium unanimem fratrem ; non minus bonorum zelo, & eorum, quaecumque maxime ad pietatem adversus Deum adducunt , ardentem ; & qui potest per eam , qua divinitus ditatus est , gratiam , & abiicere paleam , & bonam terram arare , & spiritalis agriculturae scientia affabre colere , & bene omnino semina committere , & ad incre-

cre-

crementum excitare spiritus irrigatione, & copiosam foecundamque spicam explicare, qua animae saturatae omne venenosum & noxium refugiant (1). Et per sacra eloquia, magis vero per ipsam erga Deum caritatem, frater in Christo sacratissime, quum talis sis, talis etiam re ipsa adpareas, prohibeasque quatenus in te est, mali huius gangrenam & contagionem; & protegens pietatem oppugnatam, seu potius periclitantem, adsume tecum & alios horum bonorum susceptores, & alas animis apta ad id, quod Ecclesiae communitati utile est, & copiosas omnino habebis etiam propter hoc a remuneratore divitias largiente retributiones. Novi te hoc facturum tuae dignitati, & obedientiae, quam in huiusmodi Deo debes, & voluntati promtissimae, convenienter. Sanum te custodiat Dominus anima, & corpore, fratrum in Christo sanctissime & sapientissime. Venetiis die XXII. Augusti anno salutis MDCI.

(1) Simili allegoria Epistola ad Meletium, quae superius *pag.* 287. producitur, contexta est.

F I N I S.

ADmodum Reverendus Pater D. Octavius Rustici Ven. Congregationis Casinensis. Philosophiae, & Sacrae Theologiae Professor, attente perlegat Librum hunc, cui titulus *Deliciae Eruditorum; seu veterum, &c.* & videat si quid contineat, quod bonis moribus, & Christianae Fidei adversetur, ac referat.

Dat Kal. Augusti 1740.

Iulius del Riccio Vic. Gen.

LIbrum, cui titulus *Deliciae Eruditorum, &c.* ut mihi est demandatum, attente perlegi. In eo quod Fidem, aut mores laederet, offendi nihil; plura vero utilia aeque, atque iucunda passim inveni; dignum itaque censeo, qui typis mandetur, in quorum fidem, &c.

Ex Abbatia Florentina die 15 Augusti 1740.

D. Octavius Rustici Mon. Casinensis in eadem Abbatia Philosoph. & S. Theolog. Lector.

Attenta supradicta relatione imprimatur.

Iulius del Riccio Vic. Gen.

ADmodum Reverendus Pater Theologus Thomas Maria Grifelli huius Sanctae Inquifitionis Confultor videat, & referat.

Ex AEdibus S. Officii Florentiae 18. Augufti 1740.

Fr. Francifcus Antonius Benoffi Min. Conv. Vic. Gen. S. Off. Florentiae.

IVffu Reverendifs. Patris Pauli Antonii Ambrogii Generalis Inquifitoris attente perlegi Librum, qui infcribitur *Deliciae Eruditorum*, *&c.* ipfumque dignum cenfeo, qui publica luce donetur.

Datum Florentiae in Collegio D. Marci Ordinis Praedicatorum Kal. Septembris 1740.

Fr. Thomas M. Grifelli in fuprad. Collegio Sac. Theolog. Profeffor, & S. Inquif. Theologus Confultor.

Attenta fupradicta relatione imprimatur.

Fr. Francifcus Antonius Benoffi Min. Conv. Vic. Gen. S. Off. Florentiae.

Carolus Ginori pro Reg. Celf. vidit.

